

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Fysiske størrelse | Physical extent:

Jensen, N. P.; af N.P. Jensen.

Det Kongelige Københavnske Skydeselskab og
Danske Broderskabs Historie

København : trykt hos Nielsen & Lydicke, 1901

149 s., Bilag (58 s.) , 2 tav.

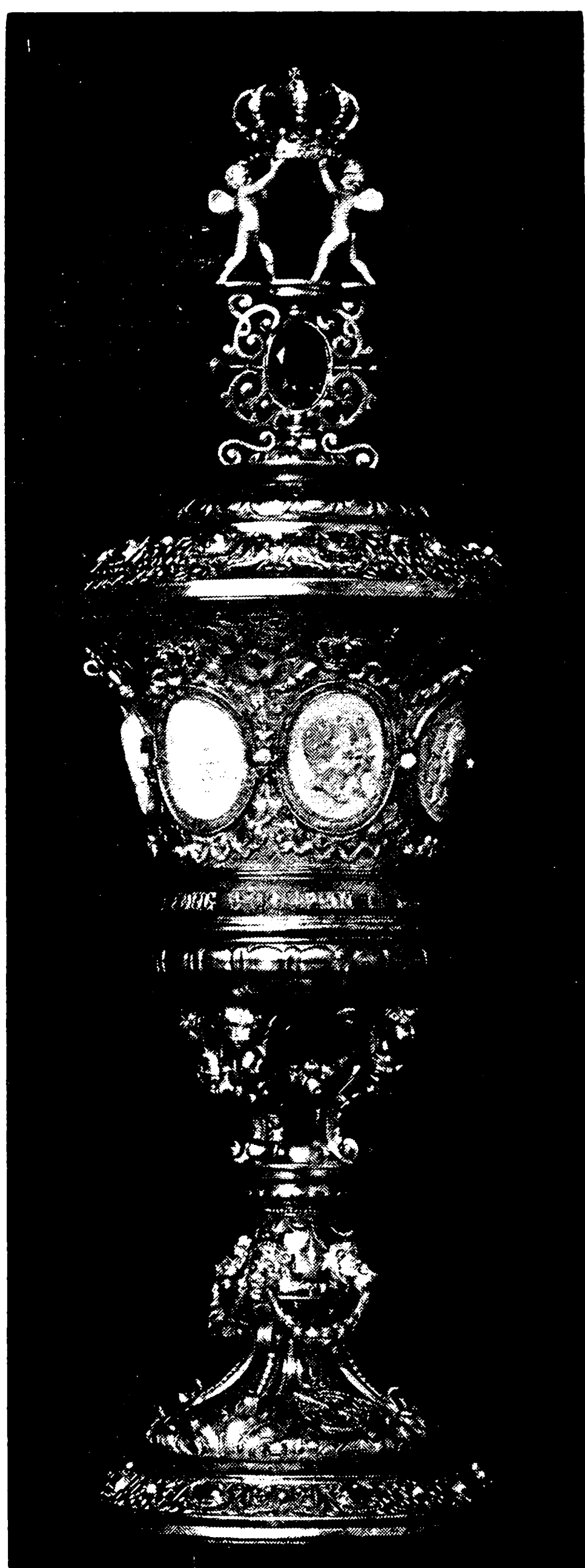
DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

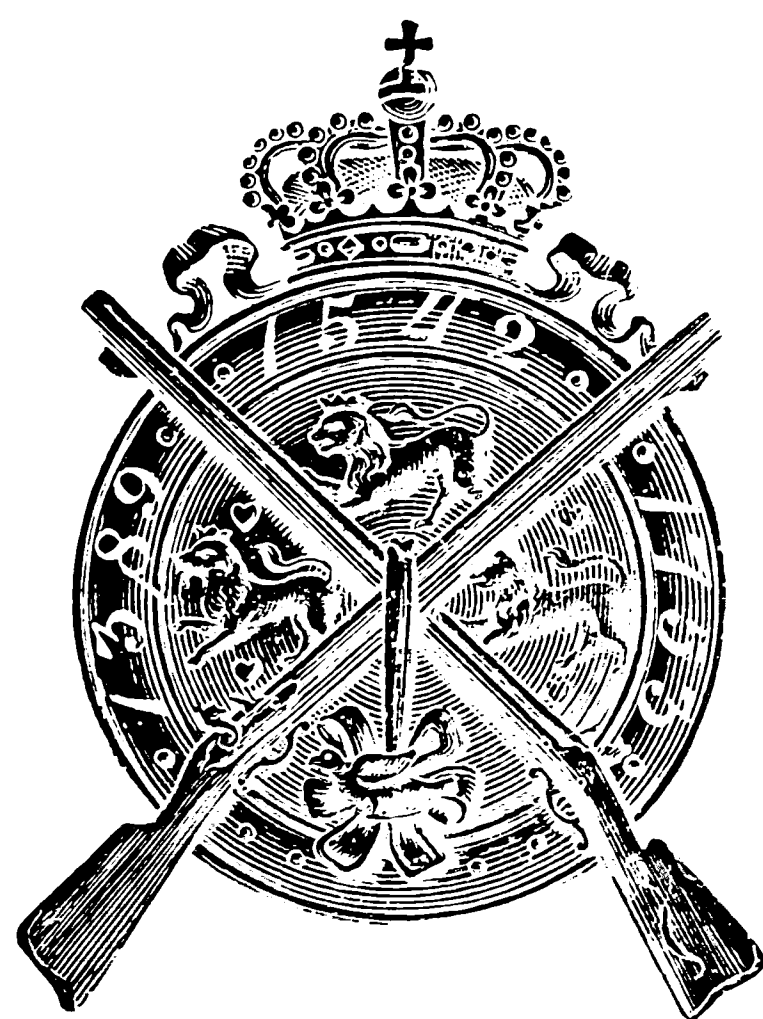

SELSKABETS KONGEBÆGER.

DET KONGELIGE KJØBENHAVNSKE
SKYDESELSKAB
OG
DANSKE BRODERSKABS
HISTORIE

AF

N. P. JENSEN
OBERST

KJØBENHAVN
TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE
1901

SELSKABETS FUGLEKONGEBÆGER.

MEDLEMMERNE
AF
DET KONGELIGE KJØBENHAVNSKE SKYDESELSKAB
OG
DANSKE BRODERSKAB

VENLIGST

FRA

L. Hørring

DET DANSKE KOMPAGNI.

I.

Fra Oprettelsen til Aaret 1542.

Vor Hovedstad nævnes første Gang i Historien 1043 som en liden Flække eller Landsby, der førte Navnet »Hafn«. Saa gik der over 100 Aar, inden den atter omtales. Det var i Aaret 1167. Den Gang havde den faaet Navnet »Køpmannehafn«, der i Tiden er bleven til »Kjøbenhavn«. Paa dette Tidspunkt havde Biskop Absalon reddet Byen fra en overhængende Fare, der truede den af en norsk Flaade, og de Erfaringer, han ved denne Lejlighed havde gjort med Hensyn til Byens Forsvar, førte til, at han for at forebygge eller i alle Tilfælde vanskeliggøre nye Angreb paa Byen anlagde en befæstet Borg ved Stranden, der fik Navn af Kjøbenhavns Borg eller Hus. Senere blev Byen omgivet med en Befæstning.

De store Fortjenester, Biskop Absalon havde indlagt sig, lønnede Kong Valdemar den Store med at skænke ham Kjøbenhavn og Halvdelen af Sokkelunds Herred. Men, havde Biskop Absalon vist sig nidkær for at sikre Kongens verdslige Magt, saa var han ikke mindre nidkær i at værne om Gejstlighedens. Dette var Grunden til, at han skænkede den Gave, han havde faaet af Kongen, til Roskilde Bispestol; dog forbeholdt han sig for Livstid Benyttelsen af den befæstede Borg med alt, hvad dertil hørte.

Nøjagtige Oplysninger om Kjøbenhavns Tilstand paa Biskop Absalons Tid har man ikke, og man savner ligeledes Oplysning om, hvorledes den efterhaanden havde udviklet sig.

Det, der oprindeligt gav »Hafn« sin Betydning, var Sildefiskeriet. I Høstens Tid, fra den 10. August til den 9. Oktober, var Sundet fyldt af utallige Skibe fra Hansestæderne, som havde Ret til dér at fiske og salte. Deres Købmænd og Fiskere havde Boder eller Grunde ved Stranden, de saakaldte »Fed«, hvor Sildenes Saltning og Nedpakning foregik, og det var disse Købmænd, der gav Byen Navn af Købmannehavn.

De tyske Købmænd kaldtes »Gæster«, fordi de forlod Landet om Efteraaret, naar deres Forretninger var endte. Men det varede ikke længe, før en Del af dem blev i Byen, hvor de formodentlig lejede sig ind hos Borgerne, og fik Navn af »Liggere«¹⁾. Tid efter anden erhvervede nogle af disse Liggere sig Ejendomme i Byen.

Tyskerne bosatte sig fortrinsvis i »Tyskmannegade«, der senere fik Navn af »Kjøbmannegade« (det nuværende Vimmelskaft). Man har tidligere betegnet Hyskenstræde — som man troede afledet af »Häuschen« — som Tyskernes Gade, men det kaldtes i den ældste Tid, saaledes i 1460, »Hyskæstræde«, og dette er senere gaaet over til »Hyskenstræde«²⁾. De først indvandrede Tyskere var ugifte — Pebersvende — men efterhaanden som Tyskerne erhvervede sig faste Ejendomme, stiftede de ogsaa Familje.

Det har sikkert ikke været Kong Valdemars Tanke, at Kjøbenhavn for bestandig skulde underlægges Roskilde Bispestol, og i alle Tilfælde stred dette mod de efterfølgende Kongers Ønsker. De søgte derfor paa enhver Maade atter at komme i Besiddelse af Byen. Men Biskop Absalon havde formaaet Pave Clemens III til at stadfæste Gavebrevet, og derfor skød de roskildske Bisper sig, i Striden med Kongen om Besiddelsen af Kjøbenhavn, bestandig ind under Paverne.

I 1254 traf Biskop Jacob Erlandsen en Overenskomst med Kjøbenhavns Borgere om deres gensidige Rettigheder, men det var mindre en fuldstændig Byret end et Frihedsbrev³⁾.

Men, da dette Frihedsbrev ikke betryggede Bispernes Magt i tilstrækkelig Grad, fordi det blandt andet ingen Bestemmelser indeholdt om Oprettelsen af Gilder og Laug, og der i saadanne Selskaber kunde rummes en Fare for Bisperne i deres Kamp med Kongerne, blev der tagen Hensyn dertil ved den Stadsret, som den 29 Januar 1294 blev given af Biskop Johannes Krag. Dens første Artikel lød: »Da man ikke alene skal afholde sig fra det onde, men ogsaa fra Lejlighed til det onde, saa bestemmes, at aldeles

ingen Foreninger, som i Folkemaalet kaldes Gilder eller Hvirving, maa holdes i Staden Kjøbenhavn af nogensomhelst hemmelig eller aabenbar, ej heller nogensomhelst andre Samlinger, der paa nogen Maade kan omgaa denne Bestemmelse og træde istedenfor de omtalte Gilder eller Samkvem, og hvorved denne nyttige Bestemmelses Øjemed kan hindres paa nogen Maade. Den, som overtræder denne Befaling i noget, betaler 40 Mark, det halve til Biskoppen, det halve til Byens Kasse. Hvis han ikke kan dette, udjages han af Staden med Vanære, og den, der med sit Vidende modtager ham i sit Hus, bøde 3 Mark⁴⁾.

Denne Bestemmelse vakte en saadan Uvilje blandt Borgerne, at der endnu samme Aar, 1294, udbrød et formeligt Oprør i Kjøbenhavn. Biskoppen var netop paa Slottet, da han hørte Stormklokkerne ringe i Byen. Det var Aften, og »forførte af en djævelsk Trods« samlede Borgerne sig dels bevæbnede og dels ubevæbnede udenfor Slottet og gav sig til at beskyde det. Men, da Beskydningen ikke gjorde Virkning, holdt de om Natten Raad paa Nicolaj Kirkegaard, der den Gang strakte sig helt ned til Stranden. Næste Dag holdt de Thing, uagtet det ikke var Thingdag, opsatte et Klageskrift mod Biskoppen, som af nogle Borgere overbragtes Kongen (Erik Menved), og derpaa samledes Borgerne til Gilde, trods Stadsrettens Forbud⁵⁾. Denne Strid mellem Bispen og Borgerne fortsattes, indtil det i 1296 kom til et Forlig, hvorved Bymændene forpligtede sig til at give Bisperne Jordskyld af alle Grunde i Staden og afstaa til dem de Ejendomme, der tilhørte de ulovlige Gilder⁶⁾. Den 30. Januar s. A. maatte Raadet endvidere paa Byens Vegne erklære, at det offentligt havde aflagt Ed paa i Fremtiden at ville overholde Biskoppernes Paabud saavel de ældre som dem, han i Fremtiden gav med Kapitlets Samtykke⁷⁾.

Da de tyske Købmænd boede i samme Gade, dannede de en Koloni for sig, og, da de havde fælles Interesser, var det naturligt, at de sluttede sig sammen og ønskede at danne et Gilde, hvori de kunde pleje tyske Sædvaner og Skikke. Bisperne havde ingen Grund til at modsætte sig et saadant Ønske. De var interesserede i at vise Imødekommen mod de fremmede Købmænd, der havde Hansestæderne i Ryggen, og derfor fik Tyskerne Tilladelse til at oprette et Gilde, der fik Navn af »Hilgen Drevaltcheits Gilde edder Broderschap der Düdeschen Kumpanje to Copenhauen«⁸⁾.

Tidspunktet, da dette Gilde, der sædvanlig benævnes »det tyske Kompagni«, blev oprettet, kan ikke angives med Bestemthed, men dets første bekendte Skraa er af 3. Februar 1382⁹⁾, E. Pontoppidan antager, at der har existeret en ældre Skraa, men selv om saa var, er den næppe nedskreven tidligere. Thi Skraaen af 1382 gør Indtryk af at være fremkommen som Resultat af mundtlige Forhandlinger, saa at enhver af de Tilstedeværende foreslog, hvad han syntes, der burde tages med, efterhaanden som Forhandlingerne skred fremad, og derfor er Stoffet ikke ordnet systematisk.

Da det tyske Kompagni blev oprettet, var det fortrinsvis Byerne Wismar, Stralsund og Stettin, der havde leveret Kontingent til den tyske Købmandsstand i Kjøbenhavn. Vidnesbyrdet herom fremgaar af Skraaen.

Efter den skulde nemlig hver af de 3 nævnte Byers Købmænd for sig vælge en Oldermænd, og disse 3 Oldermænd styrede i Forning Kompagniets Anliggender.

Der skulde hvert Aar holdes 3 store Drikkelag ved Jul, Fastelavn og Pintse, og ved Pintsedrikken skulde Oldermændene vælges, saa at deres Funktionstid var étaarig.

Oldermændene skulde tilsige Brødrene til disse 3 Lag, saavelsom til de øvrige Sammenkomster, der holdtes i Aarets Løb, og enhver Broder var forpligtet til at møde, med mindre han havde lovligt Forfald. Oldermændene bestemte, naar Gildet skulde begynde, og naar det skulde holde op, og Brødrene var i disse som i alle andre Henseender forpligtede til at lystre Oldermannen. Naar Gildet hørte op, skulde denne sørge for, at »Slatterne« gemtes i Kældrene.

Ved hvert Gilde valgtes to Skænkere, men kun for én Dag ad Gangen, og kun de var berettigede til at skænke. Iøvrigt havde Kompagniet fra første Færd ingen andre Funktionærer.

For at holde Sammenkomsterne indenfor de rette Grænser var det forbudt i Kompagnihuset at spille Hazard, at saare eller slaa en Broder eller tale ilde om ham paa Ære og Rygte. For at modvirke Drukkenskab maatte Brødrene ikke tildrikke hinanden, og for at forhindre at Drikkevarerne blev spildte, maatte enhver Broder, der spildte mere Øl, end han kunde dække med sin Haand, betale Bøde.

Kom en Broder Kjøbenhavn nær paa én Sømil og behøvede Hjælp for at bjerge Liv og Gods, kunde Oldermannen tilsige Brødrene at yde ham Bistand. Iøvrigt var Brødrene forpligtede til at

hjælpe de Brødre, der kom i Nød, og de maatte ikke stevne hinanden for Retten, før de havde været for Oldermanden, og det ikke var lykkedes denne at tilvejebringe Forlig mellem de stridende Parter.

Giftede en Broder sig, maatte han give en Tønde tysk Øl, og samme Skat maatte betales af de lærde Medlemmer, naar de blev Præster.

Døde en Broder i Kjøbenhavn, skulde 8 Brødre holde Vagt ved Liget, og 8 Brødre bringe det til Kirken. Alle Brødre skulde være tilstede ved Begravelsen, og de maatte ikke forlade Graven, før Begravelsen var endt. Døde en Broder i Udlandet, skulde der læses Messer over ham. Efter hvert af de 3 store Drikkelag skulde der holdes Messer over de afdøde Brødre og alle christne Sjæle, én Gang i Vor Frue og én Gang hos Munkene (3: i Graabrødre Kloster).

Brødrene kunde med Oldermændenes Tilladelse medtage Gæster, men vedkommende Broder maatte selv betale for sin Gæst og bar Ansaret, hvis denne forsyndede sig mod, hvad der var foreskrevet i Skraaen. Som Gæster kunde ikke alene medtages Mænd, men ogsaa Kvinder, gifte saavel som ugifte.

Slutningsbestemmelserne i Skraaen sigtede til at forhindre Brødrene i Uenighed angaaende deres indbyrdes Ejendomsforhold. For alle Overtrædelser af Skraaens Bestemmelser maatte der betales Bøder, der enten erlagdes i Øl eller Vox. Voxet benyttedes til Lys ved Messerne og de kirkelige Højtideligheder.

Sammenkomsterne holdtes i Kompagnihuset, der laa i Vimmelskiftet ved Siden af det nuværende Løve-Apothek.

Det tyske Kompagni var saaledes dannet af Købmænd, og forsaavidt kan man kalde det et Handelslaug, men der foreligger intet om, at Kompagniet som saadant har drevet Handel. Dets Formaal var hovedsagelig ved selskabelige Sammenkomster at faa Brødrene til at slutte sig sammen til et Broderskab. Men denne Enighed kunde blive en Magt, der kunde skaffe Kompagniet Indflydelse paa Byens Anliggender. Da der heri kunde ligge en Fare for de danske Borgere, laa det nær, at de som Modvægt oprettede et »Hellig Trefoldigheds Laug udi det danske Kompagni« eller, som det i Almindelighed kaldtes: »Det danske Kompagni«. Dette Kompagni er Oprindelsen til det nuværende Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og danske Broderskab.

Tidspunktet for Oprettelsen af det danske Kompagni kendes

ikke. Naar man ¹⁰⁾ har troet at kunne sætte dette til 1389, og som Hjemmel henviser til en Bestemmelse i Dronning Margretes Stadsret fra dette Aar, maa det være overset, at da Kjøbenhavn i 1389 stod under den roskildske Bispestol, kunde Dronning Margrete ikke give Byen nogen Stadsret.

Første Gang det danske Kompagni nævnes i noget af de hidtil kendte historiske Aktstykker, er i Christopher af Bajerns Stadsret af 14. Oktober 1443, og fra det Øjeblik kan dets Historie følges til Nutiden. Det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskabs Historie strækker sig saaledes i alle Tilfælde over et Tidsrum af 458 Aar, og det er allerede al Ære værd. Det har derfor i og for sig mindre at sige, om man kan føre Selskabets Historie endnu længere tilbage i Tiden; men selvfølgelig har det sin Interesse at forsøge at komme Virkeligheden saa nær som muligt.

Den 19. Oktober 1416 døde den roskildske Bisp Peder Jensen Lodehat. Erik af Pommern, der den Gang var Konge, satte sig strax i Besiddelse af Kjøbenhavn og dets Slot. Derpaa traadte han i Underhandling med den nye Bisp for at formaa ham til at afstaa saavel Byen som Slottet. Underhandlingerne fortsattes under hans Efterfølger, Christopher af Bayern, og det førte til et Forlig, hvorved Kongen fik sit Ønske opfyldt, uden at man dog kender nøjere til Forligets Indhold. Det eneste, man véd, er, at Kongen ikke kom til at give noget Vederlag. I 1443 brændte Kongsgaarden i Roskilde. Kong Christopher følte sig den Gang saa sikker, at han forlagde Residensen til Kjøbenhavn. Den 14. Oktober s. A. gav han Kjøbenhavn en ny Stadsret for, som det hedder i Indledningen, »at Vor Købstad Kjøbenhavn maa deraf forbedres og i god og skellig Styrelse holdes og regeres« ¹¹⁾. Denne Stadsrets første Artikel omhandler, hvorledes der skulde forholdes med Kompagnier, Gilder og andre lignende Selskaber. Artiklen indeholder to Punkter. Det første angaar »det tyske Kompagni«. Dette havde indtil da haft Ret til selv at vælge sine 3 Oldermænd, der styrede Selskabets Anliggender uden Kontrol fra Myndighedernes Side. Nu blev Antallet af Oldermænd indskrænket til 2, og det bestemtes, at Slotsfogden, Borgmester og Raad skulde give deres Samtykke til Valget af Oldermænd, samt at den ene af disse skulde være en tysk Borger, og den anden en tysk Købmand. Hvis nogen modtog Valg som Oldermænd uden det nævnte Samtykke, skulde han bøde 40 Mark til

Kongen, og enhver, der havde deltaget i Valget, skulde ligeledes bøde 40 Mark.

Det andet Punkt bestemte:

»Fogden, Borgmester og Raad skal sætte Oldermænd i det danske Kompagni og i alle Haandværk; hvis nogen modtager Valg uden deres Samtykke, skal han give Kongen 20 Mark og Raadet 20 Mark. Samme Regel skal gælde alle andre gamle og lignende Gilder og Samfund, som af Alder været har i Kjøbenhavn.«

Af denne Stadsret fremgaar det utvivlsomt ikke alene, at det danske Kompagni eksisterede i 1443, men ogsaa at det har eksisteret, før Stadsretten blev given, thi Kongen kunde kun »forbedre«, hvad der bestod. Og naar der i det andet Punkt tales om »alle andre gamle Gilder og Samfund, som af Alder været har«, er der al Grund til at tro, at disse Udtryk ogsaa gaar paa det danske Kompagni. Thi, der maa have været et ældre Aktstykke, som hjemler Kompagniets Oprettelse, eftersom Stadsretten intet bestemmer om Oldermændenes Antal. Det er derfor ingeniunde umuligt, at man gennem en Tilfældighed har truffet det rette ved at sætte Tiden omkring 1389 som det Tidspunkt, da Kompagniet er bleven oprettet; men bevises kan det ikke.

Man er fra flere Sider hidtil gaaet ud fra, at det danske Kompagni var et Handelslaug, oprettet af danske Købmænd. En af Skydeselskabets Historieskrivere, Generalfiskal F. V. Wiwet siger, at Brødrene »i den ældste Tid indfandt sig paa Kompagniets Forsamlingshus ligesom nu paa Børsen for at raadslaa om deres Handel«¹²⁾. En anden af dets Historieskrivere, Professor og Instruktør ved det Kongelige Theater N. P. Nielsen fortæller, at Kompagniet var »et Handelslaug, der havde sit Kompagnihus og sine Pakhuse i det nuværende Kompagnistræde, hvilket var meget bekvemt, thi Vandet af den aabne Strand gik lige op til Kompagnistræde indtil 1590«¹³⁾. Men saavel Wiwet som N. P. Nielsen skrev paa en Tid, da man kun havde et meget mangelfuldt Kendskab til Kompagniets ældre Historie, navnlig har de hverken kendt Skraaen af 1447 eller Broderbogen af 1448. Begge disse Aktstykker, der senere vil blive omtalte, vidner nemlig bestemt imod, at det danske Kompagni har været et Handelslaug og taler for, at Grunden til dets Oprettelse maa søges i andre Omstændigheder.

Det er allerede omtalt, at da det tyske Kompagni blev oprettet,

kunde de danske Borgere frygte for, at Kompagniet gennem Enighed kunde blive en Magt, der, da den havde Hansestæderne i Ryggen, vilde være til Skade for alt, hvad der var dansk, og efterhaanden skaffe Tyskerne Herredømmet i Kjøbenhavn. Det danske Kompagni maa derfor antages at være bleven oprettet for at danne en Modvægt, saa at det gennem selskabelige Sammenkomster kunde danne et Broderskab, der ved at værne om, hvad der var dansk Sæd og Skik, kunde sætte en Bom for Tyskeriet. Det var altsaa en national Bevægelse, der laa til Grund for Kompagniets Oprettelse. Naar man vil søge at modbevise dette ved en Henviisning til, at Kompagniets Skraa tillod Medlemmer af det tyske Kompagni ogsaa at være Medlemmer af det danske, og at de i saa Fald havde Ret til at drikke en af de 3 Adeldrikke i det tyske Kompagni, turde dette være begrundet i en Misforstaaelse. Thi at tyskfødte Købmænd, der havde bosat sig i Kjøbenhavn og stiftet Familie, meldte sig ind i det danske Kompagni, maatte jo være et Vidnesbyrd om, at de vilde slutte sig til den danske Befolkning.

Den ældste kendte Skraa for det danske Kompagni blev vedtaget den 23. Maj 1447 (Bilag I). Den eksisterer ikke mere i Original, men i en Afskrift, der findes i det store kongelige Bibliothek.

Indledningen fortæller, at det var Oldermænd Bernt Wagen, der lod opskrive Skraaen samt de nærmere Omstændigheder ved dens Vedtagelse. Atter i denne Indledning støder man paa, at Skraaen blev given til »en Forbedrelse og Landsens Bestandelse«. Dette i Forbindelse med, hvad tidligere er fremhævet, at Antallet af Oldermænd ikke findes angivet i Skraaen, ligesom og at der i denne ikke omtales nogen Funktionstid for disse, samt at Skraaen ikke har nogen Bestemmelse om, hvem der maa optages som Medlemmer af Kompagniet, alt dette tyder paa, at der maa have været et tidligere Aktstykke, der gav Bestemmelser vedrørende disse Forhold, samt at der maa have eksisteret en Skraa eller Vedtægt, selv om denne ikke har været nedskrevet. Dette er ikke noget Særligt for det danske Kompagni, thi i Beretningen om »Guds Legems Lav i Aalborg« fortæller J. Bendtzen, at Laugets Bøger fører Oprettelsen tilbage til 1431, hvorimod Skraaen først blev nedskreven 10 Aar senere. Det danske Kompagnis Skraa af 1447 kan ogsaa i anden Henseende tjene som et Vidnesbyrd om, at Kompagniet maa have eksisteret i længere Tid; thi det er kun paa Grundlag af langvarige

praktiske Erfaringer, at man er istand til at give en saa stor Mængde detaillerede Bestemmelser som dem, der findes i Skraaen.

Til Oldermænd skulde vælges beskedne Dannemænd, og de skulde indsættes af Fogden, Borgmester og Raad og efter Brødrenes Samtykke og Raad. Valget foregik paa den Maade, at Borgmester og Raad samledes i Kompagnihuset med alle Brødrene og enedes om Valget. Det maa antages, at Oldermændenes Antal var 2, og at der var fastsat en Funktionstid for dem, thi i en Tillægsbestemmelse, der blev given til Skraaen i Fastelavn 1504, nævnes Peder Bager og Bent som Oldermænd, og om Skipper Peder tilføjes, »som var Oldermænd næst tilforn«¹⁴⁾.

Den, der valgtes til Oldermænd, men ønskede sig fritagen for Valget, kunde slippe mod at give $\frac{1}{2}$ Læst Øl.

Oldermændene styrede Kompagniets Anliggender, og enhver var forpligtet til at efterkomme Oldermændens Bestemmelser eller Paabud. Den, som forsyndede sig herimod eller optraadte paa en usømmelig Maade overfor Oldermændene, maatte betale Bøde.

Til Hjælp for Oldermændene ved Sammenkomsterne var der Skænkere (Skaffere), der tilsagdes af dem, og en Laugsskriver, som for en aarlig Betaling af 12 β lybsk skulde skrive alt, hvad der vedkom Lauget. Endvidere valgte Brødrene »Ølsmagere«, der, før Adeldrikkene afholdtes, skulde i Forening med Oldermændene smage paa det Øl, man agtede at indkøbe. Det kaldte man »at indsmage Øllet«, og, naar man ved Undersøgelsen var kommen til Resultat med Hensyn til det bedste Øl, forseglede man Tønderne, hvori det opbevaredes, for at Øllet ikke skulde blive ombyttet eller forvansket.

De fornemste Sammenkomster var de 3 saakaldte Adeldrikke, der afholdtes Jul, Fastelavn og Pintse.

Som omtalt nævner Skraaen intet om, hvem der maatte optages som Medlemmer i Kompagniet, men ved en Tillægsbestemmelse fra Aaret 1504¹⁵⁾ blev det af Borgmester og Raad, Oldermændene og de menige Brødre besluttet, at ingen skulde være Broder uden den, som var Lauget værd, og alle ærlige Folk, Dannemænd eller Svende eller Dannekvinder eller Jomfruer, og ingen byde anden Gæst end den, der var Lauget værd, under 1 Tønde Øl og 1 Mark Vox, og de skulde være uden Laug. Det nye heri er dog ikke Bestemmelsen om, at der maatte optages saavel Mænd som Kvinder af

alle Samfundsklasser, thi denne Regel var, hvad der kan ses af Broderbogen af 1448, bestandig bleven fulgt, men det nye var, at man vilde sikre sig en god Tilgang til Kompagniet ved at fastsætte, at de, der optoges, skulde være »ærlige« c : uberygtede, og at de, saavel som Gæsterne, skulde være »Laugets værd«.

Den, der vilde være Broder, maatte ved Optagelsen betale en rhinsk Gylden, og en Søster en let Gylden, og Betalingen skulde erlægges »strax«, hvorved formodentlig skal forstaas, at Afgiften skulde betales umiddelbart før Optagelsen.

Alle Brødrene var forpligtede til at møde ved de 3 Adeldrikke, der afholdtes Jul, Fastelavn og Pintse, med mindre de havde Oldermændens Tilladelse til at udeblive eller godtgjorde lovligt Forfald. Undtagne var de Brødre, der tillige var Medlemmer af Sct. Knuds Gilde, forsaavidt de ved disse Lejligheder søgte derhen, samt de Brødre, der tillige var Medlemmer af det tyske Kompagni; thi disse havde Ret til at drikke én af Adeldrikkene i det nævnte Kompagni.

Adeldrikken skulde betales, inden den var afsluttet. Betalingen blev erlagt paa hver Adeldriks sidste Dag »paa fastendes Stævne« c : inden Drikkelaget begyndte¹⁶). Ved Adeldrikkene maatte hver Broder betale fuldt Ølskud (c : $\frac{1}{2}$ Tønde Øl), selv om han kun mødte den første Dag, med mindre Fraværelsen var begrundet i lovligt Forfald.

Enhver Broder havde Ret til at medtage en Gæst, men han skulde betale for Gæsten og bar Ansvar for de Forsyndelser eller Overtrædelser, denne maatte gøre sig skyldig i. Blev en Gæst optagen første eller anden Dag under en Adeldrik, skulde han, foruden Optagelsesafgiften, tillige betale fuldt Ølskud. Den Broder, der medtog en Gæst, der tidligere var bleven udvist eller havde meldt sig ud af Kompagniet for nogen Skyld, skulde bøde 1 Tønde Øl, hvis han ikke selvtredie kunde bevise, at han havde været uvidende derom.

Oldermændene bestemte Gæsternes Plads.

Da det ved Sammenkomsterne gik lystigt til, var det nødvendigt at sørge for, at Lystigheden holdtes indenfor rimelige Grænser, og for at opnaa dette indeholdt Skraaen blandt andet følgende Bestemmelser:

For at forhindre, at det kom til Kamp, var det forbudt Brødrene at bære Vaaben eller Knippel i Kompagnihuset eller dets Sal. Den

Broder, der begyndte Kiv eller Trætte, som slog Ølbægere eller Ølskaale i Ansigtet paa en Broder eller paa hans Klæder, den, som stødte en Broder omkuld, gav ham Kindhest eller »tog ham ilde om hans Næse«, skulde betale Bøde. Hvis en Broder undsagde en Broder eller Broders Gæst indenfor Kompagnihuset eller dets Gaard, begyndte Spektakler eller raabte højt i Kompagnihuset mod Oldermændens Vilje, beskyldte en anden Broder for noget uærligt, uden at kunne bevise det, eller stevnede en Broder for Retten, uden forinden at have søgt Sagen forligt ved at forelægge den for Oldermanden, skulde han betale Bøde. Det var forbudt at spille Hazard, men det var tilladt at indgaa Væddemaal, dog kun paa Betingelse af, at Gevinsten indbetaltes til Kompagniet, saa at den kom alle Brødrene til Gode. Den Broder, der spildte en Skaal Øl i Drukken-skab, som spyede eller var urenlig indenfor Kompagnihuset eller dets Gaard, skulde betale Bøde, og det samme var Tilfældet med den Broder, der indenfor Laugshuset viste sig uhøvisk mod Jomfruer eller »gode« Kvinder, eller som nægtede at efterkomme Oldermændens Paabud om at danse, naar han var istand dertil.

Hver Gang, en af de 3 Adeldrikke var afholdt, skulde alle Brødre og Søstre mindes de Brødre eller Søstre, der var afgaaede ved Døden, og ofre ved 3 Messer.

Døde en Broder eller Søster i Kjøbenhavn, skulde Brødrene efter Tilsigelse møde ved Begravelsen og ofre ved Messen over den Afdøde.

Hellig Legemsdag (anden Torsdag efter Pintse) skulde Kompagniets Medlemmer gaa i Procession og bære Lys, og nogle af dem skulde bære Baldakinen over Hostien.

Kompagniet var indviet til den hellige Trefoldighed og havde et Vikariat i Vor Frue Kirke.

Udmeldte en Broder sig af Lauget, være sig i Vrede eller Overilelse, maatte han for atter at komme ind i Kompagniet betale fuld Optagelsesafgift. Oldermanden havde Ret til at udvise den, der gjorde sig skyldig i grove Forseelser. Vedkommende Broder blev da skreven ud af Lauget. Mødte han desuagtet paa Trods, blev han rullet ud af Lauget paa en Tønde.

Som det fremgaar af Skraaen, var der i Kompagniet blandt selskabelige Adspredelser ikke alene indført Dans, men ogsaa Skydning til Papegøjen og en Majfest.

Udgifterne ved Skydning til Papegøjen afholdtes ved, at der

forud for Skydningen foretoges en Indsamling i en Hat, saaledes at hver Broder, der kunde skyde, var pligtig at møde og i Hatten at erlægge 2 engelske. De Brødre, der var vanføre, eller som ikke kunde skyde, havde Ret til at deltage i det Drikkelag, hvormed Festen afsluttedes, imod at betale samme Afgift. Skydningen foretoges med Armbrøst, og den, der skød Papegøjen ned, kaldtes Papegøjekonge og fik en Guldring, der havde en Værdi af 2 rhinske Gylden. Men iøvrigt havde Papegøjekongen ingen anden Forrettighed, end at han ved hver Adeldrik kunde medtage 2 Gæster, der ligesom han selv havde frit Traktement, samt at han, naar han traf sammen med Brødre paa Vinkældrene, havde Ret til at drikke første Omgang frit. Derimod maatte han i Kompagniet give 6 Tønder Øl med Ret til, naar han gav Øl første Gang, frit at medtage 4 Gæster, »Kvinder eller Møer«.

Majfesten afholdtes Valborgsdag (den 1. Maj) eller en af de første Dage i Maj. Alle Brødrene red da til Skoven under Musik, valgte en Majgreve, pyntede sig med Grønt og red derpaa med Majgreven i Spidsen tilbage til Kompagnihuset, hvor der blev holdt Drikkelag. Majgreven maatte give 6 Tønder Øl, men til Gengæld drak han frit ved de 3 Adeldrikke og havde Ret til at medtage 2 Gæster, Kvinder eller Jomfruer, der ligeledes blev frit trakterede.

Af nogle Bemærkninger, der danner Indledningen til Skraaen, ses det, at Kompagniet havde sin egen Bolig, Kompagnihuset. Thi i det Haandskrift, som meddeler Skraaen, hedder det: »Dette Kompagnies grundmurede Hus, som staar langs inden Gaarden, har været til Aar 1447, da Kong Christopher Bavarus var Konge«¹⁷).

Kompagnihuset laa i den Del af det daværende Ladbostræde (nu Læderstræde), som fik Navn af Kompagnistræde efter Kompagniet. Grunden strakte sig fra det nævnte Stræde til Bennikestræde (det nuværende Brolæggerstræde) og omfattede det Terræn, hvorpaa Ejendommen Nr. 16 i Kompagnistræde og Nr. 5 i Brolæggerstræde nu ligger. Hovedindgangen var fra Kompagnistræde, men der var ogsaa en Agterudgang, hvilket omtales i et Skøde fra 28. September 1543¹⁸).

Kompagnihuset havde rummelige Lokaler og navnlig en stor Sal, hvori Brødrene afholdt deres festlige Sammenkomster. Huset blev tillige benyttet til større Bryllupper og Gilder, der holdtes i Byen. Var det en Broder, der lejede Lokalet, skulde han betale

3 Mark, hvorimod enhver anden maatte betale det dobbelte. Denne Taxt blev i 1514¹⁹⁾ forandret til, at en Broder skulde betale 1 Mark, enhver anden 2 Mark, men var han Medlem af et Gilde 12 β . Den, der lejede Lokalet, var forpligtet til at aflevere det rent og i saa god Stand, som han havde modtaget det. Denne Bestemmelse var saa meget nødvendigere, som Stemningen ved Slutningen af Bryllupper var saa oprømt, at det saavel gik ud over Stuerne som over Inventariet, hvilket brugtes som Kastevaaben.

Ligesom Kompagniet havde sit Alter i Frue Kirke, saaledes havde det ogsaa sin Helgen, og det var Sct. Søren (den hellige Severinus).

Denne Helgen virkede i Folkevandringens Tid som Missionær i det nuværende Sydtyskland. Han levede som Asket, holdt Fasten saa strængt, at han ikke spiste før ved Solnedgang, gik barfodet selv i den strængeste Vinterkulde og kendte intet andet Leje end sin Gedehaarskappe, som han bredte paa Jorden. Hans Fromhed og opofrende Menneskekærlighed bevirkede, at han allerede i levende Live blev æret som en Helgen. Han døde den 3. Jannuar 482. Som Helgen blev han dyrket her i Danmark under Navnet »Hellig Søren«, og i Nærheden af Holmstrups gamle og smukke Kirke — mellem Holbæk og Kalundborg — er der en Kilde, der bærer hans Navn, og som i fordums Dage besøgte af en Mængde Syge paa Grund af dens formentlige helbredende Kraft²⁰⁾.

Hellig Søren's Billede var ophængt i den »nørre Ende« af Kompagnihusets store Sal, og i samme Ende, men med Ryggen til Billedet, havde Borgmester og Raad samt Oldermændene deres Pladser ved Sammenkomsterne. Ved Adeldrikken i Fastelavn 1500 blev det vedtaget, at ved alle Adeldrikke skulde Bysvendene og Fogedsvendene holde brændende Lys foran Hellig Søren's Billede til »Lov, Hæder og Ære« for denne Helgen²¹⁾.

Foruden Skraaen fra 1447 har man ogsaa en Broderbog, der giver en Fortegnelse over dem, der var Medlemmer af Kompagniet. Den er »begyndt« 1448, men den er desværre ogsaa endt samme Aar. Den indledes med: »In dem jarhe nah gothes geburdt dusernt fire hundred dar nah in dem akt und viertzigsten jarhe, da war die broderbuck begyndt«²²⁾.

Derpaa følger Fortegnelsen over de Medlemmer, der var ilive, og efter den talte Kompagniet 321 Brødre og Søstre, hvoraf ikke

mindre end 41 Par Ægtefolk. At Kompagniet ikke kunde have saa mange Medlemmer, hvis det først var bleven oprettet i 1443, tør næppe betvivles, og ogsaa heri ligger et Vidnesbyrd om, at det er ældre. Efter de levende Medlemmer følger en Fortegnelse over dem, der var døde; den omfatter 67 Medlemmer, hvoraf en Del Ægtefolk. Blandt de Levende anføres Hertuginde Sophie, der dog ikke var den Hertuginde af dette Navn, som blev gift med Kong Frederik I, og Christopher af Bajerns unge Dronning, Dorothea. I Spidsen for de afdøde Brødre opføres Kong Christopher af Bavern, der døde i 1448.

For en stor Del af Medlemmernes Vedkommende giver Fortegnelsen ingen Oplysning om deres Livsstilling, men, selv om man vil gaa ud fra, at de, for hvem ingen saadan angives, var Købmænd, saa findes der dog tillige i Fortegnelsen Adelsmænd, Kanonici, Militære, Guldsmede, Badskærere, Skomagere, Skrædere, Smede, Bagere, Bundtmagere, Bødkere, Murere, Skippere, Tømmermænd, Glasmestre, Toldere osv., og man vil deraf se, at der ikke alene var mange Haandværkere i Kompagniet, men at dette overhovedet var dannet af Mænd og Kvinder af alle Samfundsstillinger. Heri ligger da et yderligere Bevis for, at Kompagniet ikke har været et Handelslaug.

At man efter i 1448 at have »begyndt« en Broderbog, skulde have ophørt med at føre en Fortegnelse over Tilgangen, er ikke sandsynligt. Der har vistnok existeret en Fortsættelse, men den er rimeligvis, som saa meget andet, gaaet tabt i 1728, da Raadhuset og Raadstuarkivet brændte. Først fra Aaret 1542 foreligger der igen en Broderbog, der senere vil blive omtalt. Der er saaledes et Hul paa henved 100 Aar, i hvilket der mangler Medlemsfortegnelse. Derfor kan det ikke historisk bevises, om alle oldenborgske Konger før Christian III har ladet sig optage som Medlemmer i Kompagniet. Men, da Christian I ægtede Christopher af Bajerns Enke, Dronning Dorothea, der var Søster i Kompagniet, taler Sandsynligheden for, at ogsaa han har ladet sig optage, og, da saavel Kong Hans som Christian II, navnlig den sidstnævnte, havde en stor Forkærlighed for Borgerstanden, taler meget for, at ogsaa de har ladet sig optage i Kompagniet, der jo talte Kjøbenhavns bedste og indflydelsesrigeste Borgere.

Den 7. Juni 1454 gjorde Kong Christian I vitterligt for alle Mænd, som nu er og komme skulde, »at Vi af Vor synderlige Gunst og Naade, saa og paa det at Gudstjenesten maa øges og opretholdes af

de menige tyske Købmænd, som nu er og kommende vorder her til Kjøbenhavn, og efter gammel Sædvane saa og for det meniges Bedste har forundt og tilladt ved dette Vort aabne Brev, at foreskrevne tyske Købmænd maa have og holde tysk Kompagni og Samfund og Oldermænd udi og afsætte med saadanne Privilegier og god Vane, som af Arild været har. Var det saa, som Gud forbyde, at Uvilje eller Krig kommer mellem Riget og menige Stæder (Hansestæderne), da skal de Ornamente og Klenodier, som hører til deres Kapeller og Altre, være fri og uhindrede til Gudstjeneste. Thi forbyde vi alle og især vor Foged og Embedsmænd, Borgemestere og Raadmænd i Kjøbenhavn foreskrevne tyske Købmænd udi denne vor Gunst og Naade at hindre eller lade hindre, eller nogen Uvilje der udi tillade under Vor kongelige Hævn og Vrede. Dog vil Vi have fuld Magt foreskrevne Artikler at forbedre og afskaffe, om Behov gøres«²³⁾ .

Dette aabne Brev, der er fundet i Arkivet i Lübeck, er bleven betragtet som et falsum, der skulde benyttes i en Retssag, der af Borgmester og Raad blev rejst imod det tyske Kompagni, og som senere vil blive omtalt. At Brevet er forfalsket, støtter man paa, at der findes et ganske ligelydende Brev fra Kong Hans af 1. Marts 1487, hvilket betragtes som ægte. Men sidstnævnte Brev, som efter Oplysningerne i Kjøbenhavns Diplomatarium²⁴⁾ skulde findes i Rigsarkivet og var skrevet paa Pergament, findes ikke sammesteds, og, selv om det har været opbevaret dér, har det næppe nogensinde været udstedt. O. Nielsen fortæller ogsaa, at det var iturevet.

Men stadfæstede end Christian I ved sit aabne Brev det tyske Kompagni og dets Privilegier, saa søgte han dog bestandig at fri Landet for det Afhængighedsforhold, hvori det stod til Hansestæderne. Derfor betænkte han sig heller ikke paa at ophæve det tyske Kompagni, da han fandt, at det rette Øjeblik dertil var kommet. Den 30. September 1475 bestemte han saaledes, at det tyske Kompagni skulde ophæves, og »at hvo, som vilde af de tyske, maatte være Medlemmer af det danske Kompagni«²⁵⁾. Denne Bestemmelse blev gentagen den 27. September 1477²⁶⁾. Dette gav maaske Anledning til, at det tyske Kompagnihus blev solgt, saa at det senere benyttedes som Arsenal eller Archelihus. Men iøvrigt synes man at have ignoreret Kongens Bestemmelse, thi i Aarene mellem 1490 og 1499 lejede det tyske Kompagni en Bolig paa 16 Aar. Om Grunden til, at man saaledes kunde sidde Kongens Bud overhørig, fortæller C. Bruun,

»at det er karakteristisk for den ældre Lovgivning, at den aldrig blev strængt overholdt. Befolkningens passive Modstand, indgroede Sædvaner og overleverede Traditioner holdt sig i lange Tider trods alle kongelige Magtbud; Øvrigheden forstod ikke at besejre den sejge Modstand, som kun langsomt veg for den stigende Oplysning og Sædernes Forbedring«²⁷).

Christian I's Bestræbelse for at faa afkastet Hansestædernes Aag fortsattes under hans Efterfølger Kong Hans. Da han døde, 1513, overtog hans Søn, Christian II, denne Arv. Han besluttede at om-skabe Kjøbenhavn til en stor Stapelplads for Østersøen for derigennem at naa sit Maal. Hvis nu, som det har været paastaaet, det danske Kompagni havde været et Handelslaug, vilde det jo være mere end besynderligt, om man ikke paa et eneste Punkt, hvor der er Tale om Gennemførelsen af Kongens Planer, fandt det danske Kompagni omtalt. Men alt, hvad der foreligger, er, at man véd, at paa det Møde, Kongen lod afholde i Stockholm 1520 for at forhandle om Oprettelsen af et Handelsselskab, mødte Købmændene Anders Wolf og Albert van Goch fra Kjøbenhavn; men der siges udtrykkelig om dem, at de var udvalgte af de danske Købmænd til at forhandle paa deres Vegne og ikke, at de var valgte af det danske Kompagni. Det eneste Aktstykke fra Christian II's tiaarige Regeringsperiode, der omtaler Kompagniet, er fra den 5. December 1515 og beretter, at paa denne Dag holdt Borgmester Hans Klausen Stevne med Tømmermændene og alle Sct. Andreæ Gildebrødre i det danske Kompagni og vedtog Tømmermændenes Gildeskraa²⁸).

Under Christian II gjordes det første Forsøg paa at indføre Reformationen i Danmark. Det gav Anledning til alvorlige Stridigheder mellem Katholikerne og Lutheranerne. Men samtidig udbrød Uroligheder af langt værre Art, fremkaldte ved det stockholmske Blodbad og Misfornøjelse med Kongens Regering, saa at Kongen den 15. Maj 1523 forlod Landet for i Udlandet at søge Hjælp mod sine oprørske Undersaatter. Forinden Afrejsen havde Jyderne i Marts Maaned kaaret hans Onkel, Hertug Frederik — den senere Frederik I — til Konge. Kjøbenhavns Borgere og altsaa ogsaa Brødrene i det danske Kompagni stod derimod paa Christian II's Side, og denne havde ved sin Afrejse lovet dem at komme tilbage med Undsætning i Løbet af 3—4 Maaneder. Det kom til Kamp, og under den belejrede Kong Frederik I Kjøbenhavn i 7 Maaneder; derefter sluttedes

Vaabenhvile, men tilsidst maatte Byen overgive sig, fordi Hjælpen udeblev.

I Slutningen af Maj 1524 kom Frederik I til Kjøbenhavn og søgte ved Overbærenhed, Mildhed og Naadesbevisninger at vinde Byens Borgere. Borgmester og Raad benyttede sig heraf for at faa det tyske Kompagni ophævet, thi, trods Christian I's gentagne Forbud, vedblev det endnu at bestaa. De indgav en Klage, hvis Indhold man vil se af den Kendelse, der blev afsagt i Sagen af Kongen og Rigsraadet den 18. August 1526. I denne berettes nemlig, at Borgmester og Raad havde klaget over, at tyske Købmænd, der byggede og boede i Kjøbenhavn, var gifte, og som dér havde deres Hustruer og Børn, alligevel havde deres særlige Kompagni, der ikke stod under Borgmester og Raad.

Hvis nu det af Kong Hans udstedte aabne Brev af 1. Marts 1487 (jfr. Side 15) havde været ægte, havde det tyske Kompagni kun behøvet at paaberaabe sig dette som Hjemmel for sin Existens; men det gjorde Kompagniet ikke. Derimod henviste dets Oldermænd til, at »Christian I havde tilladt de tyske Købmænd, at de maatte have deres Kompagni og ind- samt afsætte Oldermænd; dog forbeholdt Kongen sig Ret til at forbedre og at ophæve det, hvis han fandt det nødvendigt«. Hermed kan kun sigtes til det Side 14 givne aabne Brev af 7. Juni 1454 fra Christian I. Som Modbevis fremlagde derpaa Borgmester og Raad 2 Skrivelser, efter hvilke det tyske Kompagni var ophævet, og at det var bleven tilladt de tyske Købmænd at træde ind i det danske Kompagni. Disse Skrivelser maa være de Side 15 omtalte Breve af 30. September 1475 og 27. September 1477.

Kongen og Rigsraadet kendte for Ret, at, efterdi det Brev, de tyske Købmænd havde paa at maatte holde Kompagni i Kjøbenhavn, skrev sig fra Christian I, og, da Kongen deri havde forbeholdt sig Ret til at forbedre eller formindske deres Privilegier, og, da de Breve, samme Konge senere havde udgivet, og som Borgmester og Raad havde fremlagt, lød paa, at det tyske Kompagni skulde være ophævet, skulde alle tyske Købmænd, der var Borgere i Kjøbenhavn, være udi Kompagni (d: det danske) med Borgmester og Raad og andre bosiddende Borgere. Vilde nogen tysk Købmand, der ikke var Borger i Kjøbenhavn, opretholde det tyske Kompagni, skulde dette være

tilladt, men paa Betingelse af, at Kongen forbeholdt sig Ret til at formindske eller formere dette Privilegium efter sin Vilje²⁹).

Borgmester og Raad havde saaledes vundet Sagen, og det synes at have været Anledningen til, at Kong Frederik I traadte ind i det danske Kompagni. Thi i en Optegnelse fra Aaret 1527 ses det, at Byen solgte et Stykke Jord for 100 Mark, og disse Penge fik Thomas Guldsmed, Raadmand, og Anders Ludvigsen, Borger, »for den Kost, som gjordes i det danske Kompagni, da vor naadigste Herre Kong Frederik I med hans Naades højbaarne Fyrstinde, Dronning Sophie, og flere Herrer og Fruer var til Stede«³⁰). At foruden Kongen, Dronningen og hele eller en Del af Følget er blevne optagne paa denne Dag, kan næppe betvivles.

Men endnu var det tyske Kompagni ikke bragt ud af Verden, thi den 17. August 1528 reskriberede Kongen til Johan Urne:

»Give Vi Eder kærligen til Kende, at Vi have erfaret, at der skal være nogen Trætte mellem Vore kære Undersaatter udi Vor Stad Kjøbenhavn og de tyske Købmænd fra Stæderne, som dér ligge og have deres Handling om det tyske Kompagni. Og have Vi tilforn med os elskelig Danmarks Riges Raad udgiven en Dom derpaa, som os elskelig Borgmester og Raad udi formeldte Vor Stad Kjøbenhavn beskrevet have. Thi bede Vi Eder kærligen, at I kalde dem for Eder paa begge Sider med den Dom, Vi derom udgivet have, og skikker det saa, at de tyske Købmænd nyde deres Kompagni efter samme Doms Lydelse³¹)«. Resultatet kendes ikke, men efter Recessen af 25. Juli 1560 med Hansestæderne hører man intet mere om det tyske Kompagni.

Mod Slutningen af Frederik I's Regering gjorde Christian II et alvorligt Forsøg paa atter at komme paa Tronen. Men det mislykkedes og førte til, at han under et falsk Paaskud blev ført til Sønderborg Slot, hvor han blev sat i Fængsel.

Kong Frederik I døde 1534. Herredagen traadte sammen for at vælge en ny Konge, men skiltes uden at kunne komme til Enighed. Lybækkerne besluttede derfor at fiske i rørt Vande og traadte i Forbindelse med Grev Christopher af Oldenburg, der var en Slægtning af Christian II. Der blev afsluttet en Traktat, der fra Lybækkernes Side havde som Maal at tilegne sig Herredømmet over Handelen i Østersøen. Men for at finde Tilslutning blev det officielt proklameret, at Grev Christopher greb til Vaaben for igen at sætte Christian II

paa Tronen. Derved kunde man gøre sikker Regning paa Kjøbenhavns Borgere, thi de hængte bestandig ved Kongen og var i høj Grad forbitrede over hans Fængsling. De sluttede sig derfor i god Tro til dem, der foregav at ville kæmpe for Christian II, i Haabet om, at naar »den gamle Ørn« atter kom til at regere, vilde han holde »Høgene« i Ave.

I Juli 1534 besatte Grev Christopher Kjøbenhavn med Borgernes Samtykke, og kort efter overgav Slottet sig til ham. Men forinden havde den jyske Adel valgt Kong Frederiks Søn, Christian — den senere Christian III — til Konge. Den fynske Adel godkendte dette Valg, og derpaa begyndte den Krig, der har faaet Navn af Grevens Fejde. I Begyndelsen førtes den udenfor Kjøbenhavn, men, efterat den valgte Konge, Christian III, havde sejret overalt, indesluttede han i Juli 1535 Kjøbenhavn, og senere begyndtes Belejringen. Stadig haabende paa virksom Hjælp fortsatte Kjøbenhavns Borgere Forsvaret; men efter utrolige Lidelser, da alle Midler til at opretholde Livet var udtømte, saa at der var indtraadt en Tilstand af Nød og Elendighed, der trodser al Beskrivelse, maatte de Belejrede den 28. Juli 1536 skikke Afsendinge til Kongens Lejr for at forhandle om Overgivelse. Der blev sluttet en Overenskomst, ved hvilken Borgerne anerkendte Christian III som deres rette Herre og Konge. Omvendt lovede Kongen at gøre Ende paa den Kamp, der uafbrudt var bleven ført paa det religiøse Omraade for at faa Reformationen gennemført, samt at lade Byen beholde de Privilegier, den havde haft fra Kong Hans's Tid, dog skulde Kongen have Ret til at indsætte Borgmester og Raad.

Den 6. August 1536 holdt Christian III og hans Dronning, Dorothea, Indtog i Kjøbenhavn. De forefandt en af Lidelse og Nød udtæret Befolkning og en gennem Beskydningen i Bund og Grund ødelagt By.

Byens Øvrighed, Magistraten, bestod fra Frederik I's Tid af 4 Borgmestre og 12 Raadmænd, der valgtes af »det menige Borgerskab« i Henhold til en Bestemmelse, der var bleven givet 1526. Men under Kjøbenhavns Belejring havde Grev Christopher selv indsat Magistraten, og det var de af ham indsatte Borgmestre, der fortrinsvis var Skyld i, at Forsvaret var bleven ført ud over alle rimelige Grænser. Det var dette, som gav Anledning til, at Christian III forbeholdt sig Ret

til at indsætte Borgmester og Raad, og hans første Regeringshandling bestod i at afskedige den gamle og indsætte en ny Magistrat.

Derefter tog Kongen fat paa Løsningen af det religiøse Spørgsmaal, og ved Recessen af 30. Oktober 1536 blev Reformationen indført i Landet.

Krigen var endt; men der var mange Saar, der skulde læges, og de største Vanskeligheder laa i, at Kongen, der havde maattet erobre sit Rige, skulde søge at vinde den Befolkning, der havde kæmpet imod ham. Kongen havde arvet sin Faders velvillige Sindelag, men netop derfor havde han ondt ved at støde dem fra sig, som han skyldte, at det var lykkedes at faa Ende paa Krigen. »Fyrstendømmernes Adel og Stænder havde stillet næsten ubegrænsede Midler til hans Forføjende ved Landets Erobring; det var holstenske og tyske Adelsmænd og særlig den Ranzauske Slægt, der havde været Førere for hans Hær, og hans diplomatiske Raadgivere³²«. Disse Baand kunde ikke løsnes strax, og navnlig vilde Kongen ikke give Slip paa Raadgiverne. Men disse søgte at vække hans Mistillid til den danske Befolkning, som om den truede ham med Farer, og derfor beholdt Kongen ikke alene en Del tyske Lejetropper i sin Tjeneste, men han ansatte ogsaa et stort Antal Holstenere og Tyskere som Embedsmænd og som Befalingsmænd paa de vigtigste Slotte. Det skabte Misnøje, og Kongen vidste det, thi han skrev til sin Svoger »at de Danske ikke vilde regeres af Holstenerne, men hellere dø³³).« Hadet mellem tysk og dansk traadte derfor stærkere og stærkere frem. Saaledes gik Tiden til 1542. Da blev Kongens Søn, den senere Frederik II, hyldet som Tronfølger paa Rigsdagen i København, og samtidig traf Kongen det afgørende Valg, saa at han fra dette Øjeblik kun omgav sig med danske Raadgivere.

II.

Fra 1542—1650.

Aaret 1542 er en Milepæl i Selskabets Historie, og derfor er det med Rette, at dette Aarstal er indgravet i dets Ærestegn.

Det danske Kompagnis Brødre havde som alle Kjøbenhavns Borgere holdt fast ved Troskaben mod Christian II, og de havde beseglet den igennem Lidelser. De havde maattet bøje sig, og der var intet Haab om atter at se Christian II paa Tronen. Men, saalænge det under Christian III gjaldt Kampen mellem tysk og dansk, saalænge kunde Brødrene, Traditionerne tro, ikke slutte sig til Kongen. Men, i samme Nu, som Kongen i 1542 traf sit Valg, i samme Nu, som han med Tillid og Tro sluttede sig til den danske Befolkning, stillede Brødrene sig ved hans Side, og Pagten besegledes ved, at Kongen samme Aar lod sig optage i Kompagniet. Dagen, da dette skete, kendes ikke, men Broderbogen af 1542 beretter:

»Anno domini 1542 er den stormechtige høybaarnne Først och Herre Konning Christian den Tredie, wdvaalde Konning och Herre till Dannemarck och Norges Cronne etc., bleffuen broder i det Helligtræfoldighedtz laug i det dannelsche Compagnie her wdi Kjøbennhaffen med en deel Adels Personner, finndis paa den anden side antegnitt.«

Den anden Side fortæller, at »samme aar och daug 1542 er dise effterschreffne adelspersonner bleffuen laugs brøder med Hanns Kongl. Maystt,« men Dagen er ikke angiven. Der optoges ialt 14 Adelsmænd.

Kong Christian III maa have følt sig tiltalt af den Modtagelse, han fik af Brødrene, og det var vistnok som Tak derfor, at han

samme Aar, 1542, skænkede Kompagniet et Ærestegn, der, efter Resen, bestod i en sølvforgylt Halskæde, hvori hængte en sølvforgylt Papegøje. Paa dennes ene Side var Christian III's Billede, dækket af Glas, og paa den anden en Ædelsten (Calcedon). Papegøjen stod paa en Gren, paa hvis ene Side var indgraveret Aarstallet 1542 og paa den anden Bogstaverne I. S.¹⁾. Disse Bogstaver betød Kunstnerens Navn, Johan Sibbern²⁾.

Dette Ærestegn skulde af den, der gjorde det bedste Skud til Papegøjen — Papegøjekongen — bæres fra Skydebanen til Kompagnihuset, hvor der paa samme Dag afholdtes Gæstebud. Ærestegnet skulde tillige bæres ved Adeldrikkene og alle større Sammenkomster. Om Papegøjekongerne véd man intet, og kun en eneste Gang nævnes en saadan fra den Tid. Det var en rig Købmand Hans Bøse, der var en af de Borgmestre, som Christian III havde afsat i 1536, men som ikke desto mindre nævnes som Papegøjekonge i 1544³⁾.

Ærestegnet blev, efter hvad Resen beretter, opbevaret paa Raadhuset; men dette er tidligst sket, efter at der i 1582 var bleven indført en ny Skraa, ved hvilken bestemtes, at den ene af Dommerne skulde være Borgmester eller Raadmand. Som Opbevaringssted for Ærestegnet benyttedes paa Raadhuset det saakaldte Hørekammer, et Værelse, der laa ved Siden af Magistratens Forsamlingssal, og til hvilket alle havde Adgang, der ønskede at tale med nogen af Magistratens Medlemmer. Fra dette Hørekammer blev Tegnet stjaalet i 1701, hvilket ses af følgende Aktsstykker:

»Velædle og Velbyrdige Hr. Præsident, Borgmester og Raad!

Jeg haver forleden efterset Stadens Inventarium og befunden Alting paa Raadstuen, som Laurids Pedersen Raadstue-Gemmer i Forvaring haver, undtagen een Post, som i Stadens Kæmner Regnskab for Aaret 1696 paa pagina 4 anføres, nemlig en liden Papegøje af Sølv forgylt med en fiirkantig Sølv-Kjæde og Aarstallet 1542. Samme Post skal være bortkommet, da adskillige blev tilladt een Formiddag a. p. 1701 i Hørekammeret (hvor samme af ham i Forvaring var) at staa og see en Syndere blev rettet paa Nye-Torv, wilcket Laurids Pedersen Deres Velædelheder forhen strax, da han det savnede, sin Uskyldighed derudi tilkjendegav og foregifver endydermere, at han overalt her i Riget og i Hamborg og hos Jøderne haver gjort bekjendt om saadant eet sært Instrument dem forekom, ej endnu dertil har spurgt. Hvorfor jeg herved allerydmygst anhol-

der om Deres Velædelheders Ordre, at samme Post maa af mit Inventarii Register udgjøres. Jeg forbliver Velædle og Velbyrdige Magistrats

tjenstydmygeste thiæner

P. Ogelbye.

Kjøbenhavn den 19. Novbr. 1703.

Denne Skrivelse ledsagedes af følgende edelige Erklæring:

»Efter Velædle og Velbyrdige Magistratens Min højgunstige Øvrigheds Godtfindende forklarer jeg hermed, at den ovenstaaende Papegoy ikke med min Villie eller Videnskab er forrykt eller bortkommet, og ej heller fra Mig har været at opspørge, ihvorvel jeg min yderste Fliid og adskillige Omkostninger dertil haver anvendt.

Saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord.«

Laurids Pedersen.

Magistraten resolverede:

»Saasom denne indbemeldte Raadstuens Inventarium tilhørende Papegoi og tilhørende Kjæde vægtig 20 Lod Sølv er bleven bortstjaalen, og Laurids Pedersen Raadstuegjemmer med sin Eed haver forklaret sig, som foreskrevet staar, saa haver Stadens Kæmner, Hr. Peder Ogelbye, den dér saaledes udi Inventariummet at afskrive og ved den Post hostegne Beskaffenheden, hvorledes den er forkommen, og lade dette som en Beviis forblive ved Inventariummet udi Bevaring til Vedkommendes Efterretning.

Kjøbenhavns Raadstue den 26. November 1703.

Efter Velædle og Velbyrdige Magistratens Ordre

S. H. Lindberg.⁴⁾

F. V. Wiwet siger herom Side 146 — efterat have udtalt sin Beklagelse over, at Kongens Gave blev forvaret paa en saa skødesløs Maade — at det ikke var muligt at fri sig for Ansaret paa en lettere Maade. Havde nogen paataalt Sagen, vilde den have faaet et andet Udfald, thi Kæden tilhørte aldeles ikke Byen eller Magistraten, men Borgerne eller Broderskabet. Magistraten havde den kun i Forvaring, og »den, der tager anden Mands Gods i Forvaring, skal gemme det som sit eget og svare dertil.« Heri har Wiwet lige saa megen Ret, som naar han slutter med at udtale en Tvivl om, at

nogen af den Tids Magistratspersoner »saaledes havde henslængt« en af deres Fruers Halskæder.

At Reformationen maatte øve sin Indflydelse paa det danske Kompagni, var en Selvfølge. Det forandrede vel ikke sit Navn, men det kunde ikke længere følge de Bestemmelser i Skraaen, der knyttede sig til den katholske Ritus, og heller ikke kunde det beholde »Hellig Søren« som Skytshelgen, men der foreligger intet om, paa hvad Maade man erstattede hans Billede i Festsalen.

Christian III's Søn Frederik II blev optagen i Kompagniet 1556, men Broderbogen angiver ikke Dagen, paa hvilken det skete. Derimod anfører den Navnene paa 21 Adelsmænd, der optoges samtidigt.

At Kong Frederik II havde arvet Faderens Naade og Velvilje mod Kompagniet, ses af følgende aabne Brev:

»Wij Friderich Den Anden etc. etc.

Gjörre Alle witterligt, att wij af Sönderlig Gundst och Naade haffue wndt, heuilgett och tilladt och nu medt dette wort obne Bref wnde, heuilge och tillade, att oss elskelige Borge mestere, Raadmendt och meenige Laugs brödere wdi Companiet wdi Kjöbenhaffn maae och skulle her effter Aarligen qvit och frij wden Zitze Nydde och beholde thy Læster Rostocker Øll, som de aarligen thil dierris Companiæs Laugs Behoff Kjöbendis worder, Indtil saa længe wij Anderledis her om tilsigendes worder, forbiudendis worre fougeder, Embitzmendt, Sidsemestere och Alle Andre foreskreffne Borge mestere, Raadmend och Laugsbrödere wdi Companiæt wdi Kjöbenhaffn her i modt medt Zitze att giffue af thy Læster Rostocker Øll, som de Aarligen thill dierris Compeniæs Laugs behouff Kjöbe, efftersom forreskreffuet staar at besuerge i nogen Maade. Under wort Hyllist och Naade. Giffuen paa wort Slot Croneborig 14. February 1580.

Friderich«⁵).

Forandringerne i de religiøse Skikke og de Erfaringer, man havde haft Lejlighed til at gøre, medførte, at der den 22. Maj 1582 blev given en ny Skraa.

Skraaen indledes med:

Anno domini 1582,

thend thisdag for vor Herris himmelfartsdagh waar denne effter-

skrefne skraa lest och sambthøckt aff borgemestere, raadt och laugsens brødre i det hellige Trefoldighedts laug udi det danske Companie.

Och daa bleff udnefnt 24 af laugsens brødre at skulle beraadsla dennom, om samme skraa skulle bliffue ved sine ord, puncter och artickler, som dend nu skreffuit och forklaret er; och da adspurde de 24 mændt gandske meenige laugsbrødre ad, om de ville fuldkommelig sambtyche med dennom, huadt de sagde om samme skraa. Da suarede de ja dertill, huad de 24 mændt sagde, det ville de icke benechte, men fuldkommelig sambtyche det. Huilcke meste-parten brødrene samme thidt thilstede waar.

Da indkomme de 24 mænd for borgemestere, raadt och meenige laugs brødre, sambtychte och sagde, at samme skraa ved sin fuldmacht at bliffue, med alle sine ord, puncter och artickler, som foreskrefuit staar.

Desligeste sambtøchte de ochsaa, at dend, som schjuder papegoyen af, schall slet ingen bekostning giøre videre derpaa enten med wiin, øll eller mad i nogen maade uden aldeneste at lade papegoystangen nedtage och opsette papegoyen igjen, som skraaen videre forklarer i det 51 och 52 artickell.

Thette bekiender wij efterskrefne 24 mendt, at saa er ganget och faret, som foreskrefuit staar«.

Jeg Knud Lindegaardt. Anders Krogmager. M. Thomas. Jens Skøtt. Peder Lauridsen. Oluff Hendricksen. Niels Søffrensen. Niels Randers. Lauritz Christophersen. Jacob Lauritzsen. Lauritz Kallenborg. Niels Schredder. Søffren Aargemester. M. Baldtzer. Oluff Kantor. Niels Hjulmand. Claus Buntmager. Lauritz Hanszen. Jens Bruun. Morten Pannekock. Hans Anckersen. Rasmus Sporemager. Jacob Thrægaardt. Bertel Bager⁶).

Skraaen, der er aftrykt i Bilag II, var forsynet med et Register, saa at den var let at finde sig til Rette i. Mange Bestemmelser i den var dog kun Gentagelse af, hvad der stod i Skraaen fra 1447, og derfor vil der kun blive omtalt de Forandringer, der skete af en mere gennemgribende Betydning.

Der skulde være 2 Oldermænd, hvoraf den ene valgtes mellem Borgmester og Raad, den anden skulde være Borger. Valget gjaldt 2 Aar, men der skulde afgaa en af Gangen. De kunde dog genvælges. Thi Broderbogen af 1542 oplyser om, at Raadmand Thomas Lorck, optagen ved Pintsedrik den 28. Maj 1604, der var en meget

rig og anset Købmand, saa at han i 1629 husede den franske Gesandt, blev forlovet fra sit Oldermandskab i 1630 efter at have tjent i 5 Aar. Til Efterfølger fik han Borgmester Reinhold Hansen, der var optagen ved Pintsedrik 1605. Ogsaa han var en ikke mindre anset Mand. Han tjente Lauget som Oldermænd fra 1630 »til sin Dødsdag« i 1646, og det uagtet han den Gang var bleven afskediget af Kongen som Borgmester, fordi han havde givet en Morder nogle Dages Opsættelse med at blive henrettet⁷).

Naar Oldermændene gik af, maatte de aflægge Regnskab. Derefter maatte den afgaaede Oldermænd spørge Brødrene, »om nogen vidste ham at beskylde for det allermindste hans Forseelse eller Ulempe«. Dette kaldtes »at skøde sit Skudsmaal«. Da der som Regel ikke var noget at anke over, svarede en af Brødrene med at bringe den afgaaede Oldermænd en Tak for hans Møje og Ulejlighed.

Skraaen forbød Oldermændene at anvende Laugets Penge til Bygninger uden Brødrenes Samtykke. Denne Bestemmelse skyldtes vistnok, at man den Gang stod overfor et meget betydeligt Bygearbejde, og Brødrene vilde derfor sikre sig Indflydelse paa Foretagendets Omfang.

Adeldrikkene indskrænkedes til Jule- og Pintsedrik. Fastelavnsdrikken bortfaldt. Maaske var det, fordi Kompagniet paa denne Aarstid havde en betydelig Indtægt ved Udlejningen af Kompagnihuset. Det var nemlig bleven Sædvane, at Adelen og de velhavende Borgere forlagde Bryllupperne til denne Aarstid. Men det synes iøvrigt, som om det danske Kompagni ikke har tillagt Fastelavnsdrikken saa stor Betydning, som den havde i andre lignende Laug. I »Guds Legems Lav eller Papegøjegildet i Aalborg« havde man ikke mindre end 5 Laugdrikke. Man kendte ikke nogen Juledrik, derimod mødtes man til Laugdrik Hellig tre Kongers Dag. Det skete dog nærmest for at overlægge, naar Fastelavnsdrikken skulde holdes, og faa bestemt, om man »vilde bære Malt sammen og selv lade brygge Øl, eller om man vilde købe Øl«. Fastelavnsdrik var saaledes i Aalborg »den rette Laugdrik«, og den varede en hel Uge. At der var skellig Grund til forinden at overveje, hvorledes Øllet skulde tilvejebringes, vil man se af, at der ved Fastelavns Laugdrik 1553 konsumeredes ikke mindre end 100 Tønder tysk Øl⁸). Det er kun Skade, at der ikke foreligger Oplysninger om i hvilket Forhold, Maden, der blev spist, stod til Ølforbrugen.

Adeldrikkene blev i det danske Kompagni afholdt saa regelmæssigt, at, da Kompagnihuset i 1579 blev benyttet som Herberg for den russiske Gesandt, blev Pintsedrikken holdt paa Raadhuset. Der foreligger ikke nøjagtige Oplysninger om Pintsedrikkens Varighed, men den var næppe under 3 Dage. Derimod véd man, at Juledrikken var den, man satte mest Pris paa, og at den varede fra Juledag til Hellig tre Kongers Aften. Men foruden disse to store Stevner blev der tillige afholdt jevnlige Sammenkomster Aaret rundt, hvad der kan ses af Artikel 14. Optagelser skete dog kun ved Jule- og Pintsedrik. Skraaen nævner intet om, at Optagelsen skulde foregaa efter Ballotation, men det synes, som om Ballotation kunde finde Sted, og at Magistraten i alt Fald havde en vis Myndighed. Thi det hedder i Broderbogen:

»Anno 1619 er bewelgett aff welluise borgemester och raad att maa indschriffues:

Bendt Jørgensens naffn«.

Optagelsesafgiften sattes ved den nye Skraa til 10 Mark for en Broder og 2 Mark for hans Hustru, naar hun blev Søster. Ugifte Kvinder og Enker kunde altsaa ikke mere optages; men de kunde møde som Gæster. Men, medens Broderbogen fra 1447 ogsaa meddeler hvilke Kvinder, der var optagne, saa omtales det ikke i Broderbogen fra 1542.

Skraaen indeholdt ingen nye Bestemmelser om Pladserne ved Sammenkomsterne, men gentog kun, hvad der stod i Skraaen fra 1447, at »Brødrene skulde give Gæsterne Rum paa Bænkene at sidde med sig.« De Regler, der iøvrigt er fulgte, stemmede vistnok ganske med dem, der gjaldt i andre Gilder, og da navnlig i Papegøjegildet i Aalborg, saa at ved Sammenkomsterne Brødrene sad for sig, og Søstrene for sig. I Aalborg havde man dog den udtrykkelige Bestemmelse, »at Gildebrødre og Gildesøstre skulde søge deres Sæde efter gammel Sædvane«, og at den, der af Hovmod satte sig over den anden, skulde bøde 1 Tønde Øl til Lauget og 1 Mark Vox til Bøssen«. Brødrene sad derfor ikke efter Alder og Værdighed, men eftersom de var komne ind i Lauget⁹). Denne Regel er vistnok ogsaa bleven fulgt i det danske Kompagni.

Af Funktionærer skulde der foruden de tidligere omtalte, Laugsskriveren, Skænkerne og Ølsmagerne, tillige være en Laugsskaffer. Skænkerne fik dog Tilladelse til at leje en god Karl for sig.

De almindelige Ordensregler fra 1447 gentoges, og der indførtes nogle nye. Deriblandt skal nævnes, at Tjenestepiger og Karle, der kom med Bud til en Broder, strax skulde forføje sig bort, naar de havde udrettet deres Ærinde. Kun Karle, der mødte om Aftenen for med Lygte at følge deres Husbond hjem, maatte opholde sig i Stegerset, hvor de fik Øl. Hunde maatte ikke medtages.

Krudtets Indførelse havde medført Skydning med »Rør« (c: Bøsser) og Artikel 48 forlangte, at Brødrene ved Papegøjeskydningen skulde møde med deres »Rør«. Men der hengik vistnok lang Tid, inden man fik gennemført Forandringen. Det fortælles endog, men det er ganske vist et enestaaende Tilfælde, at i Juni 1761 skød en Broder ved Navn Helmuth med Laasbue. Indførelsen af Skydning med Bøsser gjorde det umuligt at foretage Papegøjeskydningen ved Kompagnihuset. Man blev derfor nødt til at forlægge den til en Plads udenfor Byen. I 1578 var Stangen rejst udenfor Vesterport rimeligvis paa det Sted, hvor den findes anbragt paa et Prospekt af Kjøbenhavn fra 1598¹⁰). I 1617 blev den flyttet til en Plads ved Sortedamssø, i Nærheden af den nye Teglgaard.

Ifølge den nye Skraa skulde der kun afholdes Papegøjeskydning én Gang om Aaret. Paa den dertil bestemte Dag, og den faldt som Regel ved Pintsedrik, drog man i Procession til Skydepladsen, og derpaa begyndte Skydningen. Der var 3 Gevinster, en for hver af Vingerne og en for Fuglen. For en Vinge fik man et Smykke af 1 Gyldens Værdi, og den, der nedskød Fuglen, fik en Engelot og blev Aarets Papegøjekonge. Med ham i Spidsen drog saa Brødrene tilbage til Kompagnihuset, hvor der forinden var oplagt fire Tønder godt tysk Øl af Laugets Øl. Havde nogen Broder væddet med den nye Papegøjekonge og tabt, maatte han betale Væddemaalet, der blev drukket op. Der blev saa holdt Maaltid, thi skønt alle Sammenkomsterne betegnes som Drikke, saa spiste man dog ogsaa. Der findes ingen Oplysninger om, hvad der blev spist ved saadanne Lejligheder i Kompagnihuset; men der er Grund til at tro, at Festmaaltiderne dér var af samme Beskaffenhed som dem, der holdtes andesteds. C. Bruun fortæller derom, »at de ikke var beregnede paa forvænte Ganer: Røget Flæsk, fersk og vindtørret Kød, Vildt, Marsvineflæsk, Sælhundespek, i Almindelighed tillavet med mange og stærke Kryderier, figurerede paa Bordet sammen med Rugbrød og Hvedebrød, af hvilket dog det sidste nærmest betragtedes som nutil-

dags Kage«¹¹⁾. At der blev sørget for, at Maden var godt tillavet, kan ses af, at Kongen den 9. Januar 1640 gav Konfirmation paa, at Borgmester og Raad maatte beskikke Henrik Busmand Kok, saaledes at alene han og de, han maatte tage til Hjælp, maatte koge i det danske Kompagni til Brylluper og andre Gæstebud, naar kun disse ikke afholdtes af Adelen¹²⁾. Dette Privilegium blev den 23. April 1661 forandret, saaledes at 6 navngivne Mænd, hvoriblandt en Slægtning af Henrik Busmand, maatte bruges ved alle Anretninger til Bryllup i det danske Kompagni og andre borgerlige Huse¹³⁾. Man kan heraf drage den Slutning, at det, at spise godt i det danske Kompagni, hører med til gammel Skik.

Papegøjekongen havde Udgifterne ved Papegøjestangens Nedtagelse efter endt Skydning, og han maatte levere den nye Papegøje samt sørge for dens Opsætning. Men han var fri for Ølskud ved Adeldrikkene og havde ved disse Ret til frit at medtage 2 Gæster med Fordans.

Naar man red Sommer i By og skulde vælge Majgreve, skulde Borgmesteren tilligemed Oldermændene og nogle af de gamle Majgrever ride frem og vælge Majgreven. Den, der blev valgt, fik en gylden Krands om sin Hat til en Værdi af 2 Daler. Han var forpligtet til, paa Oldermændenes nærmere Forlangende, at give 1 Læst Øl, og han skulde maje (o: pynte med Grønt) Kompagnihuset samt betale Spillemændene, men iøvrigt maatte han ikke besværes. Til Gengæld skulde han drikke frit ved alle Adeldrikke og have 2 Gæster frit hver Aften med Fordans efter gammel Sædvane. Naar Majgreven vilde gøre sit Gilde, skulde alle de Brødre, der var redne med ud, møde med deres Hustruer og Døtre i Kompagnihuset. Vilde Kongen »ydmyge sig« til at komme til Stede ved en saadan Aftendans, eller samtykkede Brødrene i, at Adelsmænd eller nogen af de lærde Mænd ved Universitetet blev indbudne, skulde Udgifterne derved ikke udredes af Majgreven, men af Laugets Kasse. Udgifterne for Majgreven var desuagtet saa store, at det vistnok gik i Kjøbenhavn som i Guds Legems Lav i Aalborg: Man vilde helst være fri for denne Ære. N. P. Nielsen fortæller derom: »Aar 1547 gav Henrich Løgte en Messing Lysestage til Guds Legems Alter i Budolphi Kirke for at blive fri for at være Majgreve¹⁴⁾.

Gennem lange Tider var der bleven holdt Brylluper og Gæstebud i Kompagnihuset. Det var, som Troels Lund kalder det, bleven det

»det fine Sted« til Afholdelsen af saadanne Festligheder. Derfor hed det ogsaa i en Sang fra den Tid:

»Du togst mig ikke som Tjenestepige,
Min Fader gjorde i det danske Kompagni
Dig en skøn Bryllupskost, alt kvit og fri¹⁵.

Recessen for Kongeriget af 1557 havde blandt andet bestemt, at Smaaborgere og Haandværksfolk ikke maatte festligholde deres Bryllup paa Raadhuset, men kun i Hjemmet. Men Borgmestre, Raadmænd og Købmænd maatte — ligesom Adlen — holde Bryllup paa Kompagnihuset eller Raadhuset. At Kompagniet benyttede sig heraf til at skaffe sig en forøget Indtægt, var naturligt, og derfor blev ved den nye Skraa Lejeafgiften forhøjet, saa at en Adelsmand maatte betale 20 Daler for et Bryllup og 10 Daler for et Gæstebud. En udenbys Mand, der ikke var af Adel, maatte betale 5 Daler for et Bryllup, og en kjøbenhavnsk Borger eller bosiddende Mand, der ikke var Broder, 3 Daler. Men enhver Lejer havde Forpligtelsen til at aflevere Huset rent og i Orden samt betale den Skade, der var sket. Da det ikke kunde være ligegyldigt, hvordan man ved saadanne Lejligheder indrettede Kompagniets Lokaler, blev det i Skraaens Artikel 66 bestemt, at ingen, som ikke var af Adel, og som vilde gøre Bryllup i Kompagnihuset, maatte »drage« (d: pynte) Kompagnihuset anderledes »end efter gammel Sædvane.« For Overtrædelse heraf maatte der betales meget høje Bøder, nemlig 1 Læst Øl til Lauget, 11 Mark til Kongen og 11 Mark til Byen. Denne Bestemmelse staar dels i Forbindelse med en under 20. November 1579 given Vedtægt om Bryllupper, der skyldtes Christopher Valkendorf, og ved hvilken man søgte at sætte en Stopper for den Overdaadighed, der efterhaanden var bleven almindelig. Men den kan ogsaa søges i rent praktiske Grunde. Ved Bryllupper var der den Gang »Forgangskvinder«, hvis Opgave det blandt andet var at sørge for »Dragningen« d: Udsmykninger med Tæpper osv. af Lokalerne, der benyttedes ved Festen. Hvis man nu overlod Forgangskvinderne ganske efter eget Godtykke at skalte og valte, som de vilde, saa maatte det gaa ud over Lokalerne, og derfor har der rimeligvis i Kompagnihuset udviklet sig en Praxis med Hensyn til Udsmykningen, som man ønskede bevaret.

De Regler, der i Skraaens Artikel 7 gives med Hensyn til Dansen,

viser hvilken Rolle, denne Forlystelse har spillet ved Sammenkomsterne. Runddanse kendte man ikke den Gang, men Dansen var en rytmisk Gang til Melodi af Folkeviserne, hvor det gjaldt om at føre sin Dame. Som Regel blev der sunget til Dansen, men, da man ved alle Festligheder havde Spillemænd, dansedes der vistnok ogsaa efter Musik. I alt Fald véd man, at der i Guds Legems Lav i Aalborg dansedes under Fastelavnsdrikken efter Piber og Trommer.

Af de Bestemmelser, der gives i Skraaens Artikel 63, fremgaar det, at man allerede den Gang havde en Fattighøse i Kompagniet til Understøttelse for Brødre, der trængte til Hjælp.

Den eneste religiøse Skik, der blev tilbage i Kompagniet, var Forpligtelsen til, naar en Broder eller Søster døde, at møde i Kompagniet paa Begravelsesdagen og derfra i Procession begive sig til Sørgehuset for dels at bære og dels at følge den Afdøde til det sidste Hvilested. »Det var den sidste Velgerning, man kunde vise en Broder eller Søster i denne Verden.« Denne Skik blev dog hævet i 1625.

Den store Tilgang, Kompagniet havde, i Forening med den hyppige Brug, der blev gjort af Kompagnihuset til Bryllupper og andre Festligheder, gjorde en Udvidelse af Huset til en Nødvendighed.

Afskriften af Skraaen af 1447 fortæller derom i Indledningen:

»Det danske Compagnie, som ligger i Compagnistræde, hvilket Stræde af samme har til navn og kaldes Compagnistræde. Dette Compagnies grundmurede huus, som staaer langs inden Gaarden, har været til aar 1447, da Kong Christopher Bavarus var Konge i Danmark. Siden er det grundmurede huus, som staaer ud til gaden aar 1591 og 1592 bygt ved Mathias Hansens og Hendrich Rogentins omsorg paa alle Compagnie brødres bekostning, som bevises med det Huuszes inscription, som findes wdi Khafns inscriptiones.

Udi dette Compagnie er holdt i mange aar H. Trefoldigheds laug og broderskab, Jule Drick, Pintze Drick og Papegøjekongens gjestebud indtil aar —

der er og siden holdt de fornemste Brøllupper der udi indtil aar 1676, 77, 78, 79 er det brugt til Svenske Fanger.«

Den grundmurede Bygning, som blev opført 1591 - 92, laa ud til Kompagnistræde. Over Porten, der dannede Hovedindgangen, indsattes to Stene. Paa den øverste, der var sort, stod med forgyldte Bogstaver:

»Denne Huus kaldis den danske Compagnie
For Brødreskab, som boer der udi;
Hellig Trefoldigheds Laug kaldis det oc med Ære.
Derfor bør ingen u-ærlig der at være.
Gud giffwe dennem alle, som her gaar ind og ud
at elske hverandre af Sind oc Hu. 1591¹⁶⁾

Umiddelbart under denne Sten indsattes en anden, hvorpaa læstes:

»Concordia Res Parvæ Crescunt
Discordia Magnæ Dilabuntur.«

Dette latinske Citat lyder i Wivets Oversættelse, der gennem lange Tider er benyttet i Selskabet: »Ved Enighed bliver smaa Ting store, ved Uenighed falder de største«¹⁷⁾.

Der blev tillige indmuret en anden Sten, der, efter hvad der foreligger, synes at have siddet over Porten ind imod Gaarden. Paa den læstes:

»Aar 1592 lod Matts Hansen oc Henrich Rogentin dette Huus bygge oc rennovere paa alle Compagnietz Brødres Bekostning.« 1592¹⁸⁾.

Den først omtalte Sten angiver saaledes Aarstallet, da Ombygningen blev begyndt, den sidste Aarstallet, da den endtes.

De 2 nævnte Mænd maa have dannet et Byggeudvalg, thi Mads Hansen var Raadmand og Hendrik Rogentin var Bundtmager og Oldermænd for Bundtmagerlauget.

Desværre foreligger der ingen Oplysninger om Kompagnihusets Indretning; derimod har man Kendskab til Kompagniets Sammensætning.

I 1542 var man nemlig ved Kompagniet begyndt paa at indføre en Fortegnelse over dets Medlemmer i en Broderbog. Den eksisterer vel ikke mere, fordi den blev kasseret i 1623, men der blev i dens Sted anskaffet en Spændebog i Folio, indbunden i sort Korduan, forgyldt paa Snittet og forsynet med Beslag paa Hjørnerne. Udenpaa denne Bog staar paa Forsiden »Dannsche Companii« og paa Bagsiden »Broderbog her i Kjøbenhaffn Anno 1623«. Disse Inskriptioner er dog næsten helt udviskede.

Paa Titelbladet læses:

»Dett dannsche Compagnies Broder Bog her wdi Kjøbennhaffn, huor wdi findis anteignitt alle Compagnie Laugs Brøder Dieris Naffn, som Sig wdi den Hellig Træfoldighedtz laug haffuer indladitt, siden Mand schreff effter Christi Biurd 1542, hwilken Bog er rennueritt oc fornyett paa Menninge Laugs brøders Bekostning den 23. February Mand schreff 1623.«

For Tidsrummet fra 1542—1623 er altsaa denne Bog en Afskrift af den, der blev kasseret.

Efter Titelbladet følger 8 Blade, paa hvis ene Side findes en sort Tavle, omgivet med Arabesker e. a. l. i Vandfarve, og paa Tavlen staar med Guldbogstaver Meddelelse om Optagelsen af en kongelig eller fyrstelig Person fra den nævnte Tidsperiode i følgende Orden:

- 1542. Kong Christian III.
- 1556. Kong Frederik II.
- 1595. Kong Christian IV.
- 1595. Hertug Ulrich, Biskop af Schwerin.
- 1622. Tronfølgeren Hertug Christian V.
- 1629. Hertug Ulrich, Arving til Norge.
- 1642. Hertug Mauritz af Sachsen.
- 1650. Kong Frederik III.

Paa Bagsiden af hvert af disse Blade er anført Navnene paa de adelige Personer, der samme Dag optoges i Kompagniet.

Længere henne i Bogen begynder saa den egentlige Fortegnelse over Medlemmerne, der gaar fra 1573—1650, dog er der Huller hist og her.

Før 1576 er der ikke optegnet Navnene paa de Medlemmer, der optoges af borgerlig Stand, men, da der for nævnte Aar opføres ikke mindre end 182 borgerlige Medlemmer, og der blandt disse findes ikke mindre end 5 Borgmestre, uagtet Kjøbenhavn kun havde 4, maa det antages, at en Del af de Medlemmer, der opføres i 1576, er optagne i Aarene, der ligger forud. Det er beklageligt, at der for mange Medlemmer ikke er angivet nogen Livsstilling, og at Navnene i ikke faa Tilfælde er forvanskede. Broderbogen er aftrykt i Kjøbenhavns Diplomatarium VI. Bind Side 42—62. For at man kan faa et Indtryk af, hvorledes det danske Kompagni var anset i de

Dage, skal her gengives Navnene paa de mere bekendte Mænd, der har været Medlemmer af Selskabet:

1542. Rigs-Hofmester Mogens Gjøe, Kansler Johan Friis, »Danmarks Vovehals«, Admiral Peder Skram og Admiral Herluf Trolle.

1543. Rigs-Hofmester Peder Oxe, Marskal Lauge Brahe og Rigsraad Christopher Hvidtfeldt.

1556. Rigskansler Eiler Grubbe, Rigsmarskerne Jens Trudsen og Peter Knudsen Gyldenstjerne, Slotsherre Lauge Brock og Rigsraaderne Oluf Krognos og Jacob Knudsen Ulfeldt.

1573. Slotsherre Morten Venstermann, Biskop Niels Hvid, Superintendent Poul Matzen, og Sognepræst ved Vor Frue Kirke, Hans Thomesen.

1576. Slotsherre Christen Wind, Admiral Arild Olsøn, Borgmestrene Markus Hess, Hans Olufsen, Jørgen Pedersen, Jacob Skriver, Simon Surbæk og Borgmester i Malmø Niels Madtzøn, Slotsskriver Niels Paasche, Raadmændene Laurits Schaaning og Mads Hansen.

1579. Admiralerne Peder Munck og Laurits Kruse samt Byfoged Peder Frandsen, Stamfader til Familjen Plum, og Raadmand Jens Skøtte.

1581. Rentemester Anders Dresselberg og Bundtmager Hendrich Rogentin.

1582. Slotsherre Enevold Kruse, Landsdommer Lauge Urne og Henrich von Fuihren (Fuirens Gang).

1586. Slotsherre Christopher Rosengaard og Bygmester Hans v. Steenwinchel (Uranienborg).

1587. Bogtrykker Hendrich Waldkirch.

1588. Christopher Walkendorff til Glorup.

1591. Admiral Erik Wohnsen, Slotsherre Ditlef Holck, Kgl. Bibliothekar Claus Theophilus og Biskop Lauritz Skouboe.

1593. Biskop Hans Poulsen Resen.

1594. Borgmester Michel Christensen Wibe og Dr. Johannes Gellius Sacerides.

1595. Dr. Thomas Fincke og Contrafejer (Portrætmaler) Gert Cornelisen.

1604. Stiftsbefalingsmand Knud Rud, Rigsadmiralerne Mogens Ulfeld og Jens Juel, Rigsmarsk Jørgen Skeel, Slotsherrerne Laurits

Ebbesen og Jochim Bülow samt Rigsraaderne Tage Thott og Niels Krag, Borgmester Iver Poulsen og Raadmand Thomas Lorck.

1605. Borgmester Reinhold Hansen samt Kongens Maler og Kontrafejer Poul Rommeler.

1606. Gert Bryske til Estrup, Professor juris Dr. Linnhart Meissener.

1614. Tolder, senere Borgmester Jacob Michelsen og Raadmand Didrik Badskjær.

1614. Kansler Christen Thomæsen Sehested, Slotsherre Christian Friis, Staldmester Adam Bülow, Rentemester Siwert Beck, Dr., Professor Ole Worm, Biskop Jesper Brochmand og Kaptajn Jens Munck (Grønlandsfareren).

1615. Admiral Sten Willumsen, Professor, Dr. Casper Bartholin og Kemiker Peter Payngk.

1622. Hofmarskal Wulf Buchwaldt, Rigsraad Malte Juel, Staldmester Wenzel Rothkirch, Rentemester Axel Arnfeldt, Landsdommer Jens Høgh, Borgmester Find Nielsen og Kammertjener hos Christian IV Willum Dop.

1626. Rigskansler Christopher Urne og Borgmester Jacob Madsen (Christianshavn).

1629. Rigshofmester Frantz Rantzau, Rigsadmiral Jørgen Wind, Rentemester Sten Beck og Christian Ulrik Gyldenløve, Søn af Christian IV.

1631. Rigsadmiral Claus Daa, Rentemester Peder Wibe, Biskop Hans Hansen Resen og Borgmester Christopher Hansen.

1637. Rigsadmiral Niels Trolle. Kaptajn i Flaaden Ernst Priecker.

1638. Statholder Corfitz Ulfeldt, Dr. Otto Sperling, Borgmester Hans Nickelsen Lund og Professor Søffren Pedersen.

1639. Professorerne Thomas Bang og Erik Olsen, Biskop Brynjulf Svensøn og Præsident Hans Nansen.

1640. Biskop Christian Matzen.

1642. Statholder i Norge Hannibal Sehested, Hofmarskal Knud Ulfeldt, Slotsherre Niels Wind, Overskænk Hans Blom, Rigsraad Otto Krag, Staldmester Arent v. d. Kulow og Borgmester Falk-Olsen.

1643. Kansler Peder Reedtz, Admiral Henrik Bjelke, Professorerne Niels Poulsen og Christian Stougaard.

1650. Statholder Jochim Gersdorff, Vice-Kansler Holger Wind, Hofmarskal Adam Henrik Pentz, Professor Christian Ostenfeldt, Raadmændene Herman Thuresen, Hendrich Isaaksen og Hans Johansen samt Raadstuskriver Hans Nummesen.

I Tiden fra 1542—1650 er der ialt i Kompagniet optaget 8 kongelige og fyrstelige, 230 adelige, 66 højlærde og 1077 borgerlige Medlemmer.

Foruden Fortegnelsen over Medlemmerne indeholder Broderbogen Meddelelser om 2 Adelsstevner (Generalforsamlinger) der blev afholdte den 2. Oktober 1628 og den 2. December 1630 for at vælge Oldermænd og Skaffere og faa aflagt Regnskab. Da Compagnijtjeneren var død samme Dag, Stevnet holdtes i 1628, blev der i hans Sted ansat »den Dannemand Hendrik v. Beck«. Da der staar om ham, at han skulde i den Afdødes Sted tjene som »Degn«, og der tilføjes »Gud giffue til løcke«, maa det formodes, at det var Skik ved Sammenkomsterne at læse til og fra Bords.

Det var paa Adelsstevnet 1630, at, hvad tidligere er omtalt, Raadmand Thomas Lorck blev forlovet fra sit Embede som Oldermænd, hvilket han havde beklædt i 5 Aar, og at Borgmester Reinhold Hansen valgtes i hans Sted.

Men, efter at denne Begivenhed er omtalt, gentages den paany og knyttes til Begivenheder, der først er foregaaede længere Tid efter. Det meddeles saaledes først, at Borgmester Reinhold Hansen vedblev at være Oldermænd til sin Dødsdag. Denne indtraf den 25. September 1646. Derpaa — fortælles der — blev Raadmand Niels Hansen valgt til Oldermænd, og der tilføjes, »under hannem werrit skaffuer Jens Skjøtte, Anders Hoppener, Hans Hagensen till aar 1650, och siden Rasmus Munch (optagen 1627) och Niels Rasmussen Mosker (Moskjær, optagen 1634) til anno 1664«.

At man har optegnet disse Begivenheder tjener som Vidnesbyrd om, at man ogsaa har optegnet alle lignende, der er passerede i den Tid, Kompagniet har bestaaet. Men det maa være sket i en særlig Protokol. Ikke mindre indlysende er det, at da saavel de fratrædende Dommere som de fratrædende Skaffere maatte aflægge Regnskab, saa maa der ogsaa have foreligget skriftlige Regnskaber. Da nu Skraaen af 1582 bestemte, at en af Oldermændene skulde være Borgmester eller Raadmand, er det, efter hvad der skete med Kong Christian III's Ærestegn, naturligt at gaa ud fra, at alle Proto-

koller saavel som Sager vedrørende Regnskabsvæsnet har været opbevarede paa Raadhuset tilligemed de øvrige Sager, Kompagniet ejede. Og denne Forudsætning har saa meget større Berettigelse, som det kan bevises, at Broderbogen af 1542 opbevaredes sammeds. Alt er senere gaaet tabt undtagen nogle Sølvbægere, der senere vil blive omtalte, og Broderbogen, og denne fandtes kun ved en Tilfældighed. Da Prokansler Pontoppidan gjorde sine Forarbejder til »Origenes Hafniensis«, fandt han nemlig i 1760 denne Broderbog, og den er nu i det Kongelige Skydeselskabs Værge.

Efter de ovenfor omtalte Adelsstevner, der holdtes i 1628 og 1630, samt den senere Tilføjelse, slutter Broderbogen af 1542 med:

»Dog imidlertid fra 1650 och till 1664 er ingen Sambfund af Brødrene hulden, huor offuer Brødreschabet nesten er bort død, huad Borgerstanden belanger.«

Denne Bemærkning vil der senere blive Anledning til at komme nærmere ind paa.

Ligesom sine Forfædre, saaledes viste ogsaa Kong Christian IV megen Velvilje mod det danske Kompagni, af hvilket ikke alene Kongen, men ogsaa 2 af hans Sønner — foruden den uægte Søn C. U. Gyldenløve — var Medlemmer. At Kongen besøgte Kompagniet ses af hans Almanak-Optegnelser. Deri fortæller Kongen, at han den 12. Juli 1607 »havde Giæste paa Kompagniet«. Han optegnede ligeledes: »Den 26. April 1621 var jeg uden Byen og skjød om en Oxe, og lagde jeg tvende Rosenobler med, der de skjøde om samme Oxe, item den 29. April hafde jeg nogle af Borgerskabet til Giæst i min Haffue, som havde skudt med om denne Oxe«¹⁹).

Den udvalgte Tronfølger, Hertug Christian V, viste ikke mindre Interesse for Kompagniet. Han var optagen i 1622, og var til Stede saavel ved Pintsedrik 1626, som da hans Kammerjunker Otto Kruse 3. Pintsedag 1627 gav sit Papegøjegilde. Som bekendt døde Tronfølgeren i 1647 til stor Sorg for den gamle Konge som for alle. Ved hans Begravelse benyttedes Kompagnihuset ved Bispisningen af Folket²⁰).

I 1619 opstod der Vanskeligheder med den Plads, der benyttedes til Skydning. To af Kompagniets Brødre, Borgmester Michel Wibe og Tolder Jacob Michelsen, der blev Wibes Efterfølger som Borgmester, ansøgte derfor Kongen om at faa anvist en Plads udenfor Vesterport, hvor der kunde skydes med Bøsse, Armbrøst og Flits-

bue. De bad tillige om at maatte anlægge et Gæsteherberge ved Skydebanen.

Wibe var den rigeste Købmand i Kjøbenhavn, og han var saa anset af alle, at hans Begravelse skete »med stor Freqvens af Rigens Raad, Adel og Uadel«²¹⁾.

Jacob Michelsen var ligeledes en højt anset Mand, og hans Hustru Anna Mortensdatter, der havde tjent ved Hoffet fra det 15. til det 20. Aar, var i saa stor Gunst hos Kongen, at han gjorde hendes første Bryllup paa Kompagnihuset, benyttede hende til mange vigtige Hverv og tillagde hende en fast maanedlig Indtægt af 25 Rdl. Species²²⁾.

En Ansøgning fra 2 saadanne Mænd var paa Forhaand sikret et villigt Øre; Kongen gik strax ind paa, hvad man bad ham om ved den 18. April 1619 at udstede følgende aabne Brev:

»Vi Christian IV af Guds Naade etc. etc.

Gjørre alle vitterligt: At Vi af Vor synderlig Gunst og Naade hafuer bevilget och tillat och nu her med dette Vort obne Brev bevilger och tillader, at Os ellschelige Michel Wibe, Borgemester her udi Vor Kjøbstad Kjøbenhafn, och Jacob Michelsen, Vor Tolder her sammesteds, maa her for Vester port et Gæste Herberge med sin Tilbehøring lade opbiugge sampt och et Schötterie derved ahnrette, hvor med Bysser, Armbørster og Flitzbuer schuides kand, och hafve Vi naadigst bevilget dennem: At ville lade udviise en Pladtz dér sammestedtz dertil tjenlig, som schall være udi Bredden fiirsindstive Skritt och udi Længden tre hundrede og halvtrediesindstifve Thrin. Hvilken fornævnte Grund och Pladtz schall dennem och dieris Arfvinger for fri Ejendom tilhøre at beholde eller afhende: Dog saa at den ved Magt holdes och blifver til des Brug, som begynt er. Och schall fornævnte Michel Wibe och Jacob Michelsen och dieris Efterkommere, Borgere her udi fornævnte Kjøbenhafn, som samme Pladtz vorder ejendes, saa vitt Krue Mandens egen Person och Kruet er anlangendes den maae nyde ald uden- och indenbyes Besværing eller Paaleg. Och maa de der sammestedtz indlegge och udselge adschillige Slags fremmede Drick, dog at Os, efterdi det er uden Byen, deraf schall gifves den tilbørlige Rettighed, och schal de werre forpflicht nu strax udi nerværende Sommer at samle Tømmer til Krouhusene, och det at lade opbiugge, saaviit schee kand, siden

tilkommende Aar den fuld færdig, saa och Schytteriet og andet, hvis dertil hører, at lade gandske og aldelis færdig giørre och siden ved Macht hollde. Thi forbiude Vi alle och enhver fornævnte Michel Wibe och Jacob Michelsen och dieris Arfuinger her emod eftersom foreschreuit staaer, at hindre eller i nogen Maade Forfang at giørre under Vor Hyllest och Naade«²³).

Den Skydeplads, Kompagniet derved fik, laa ved Vesterbrogade de nuværende Numre 69 og 71.

Da Broderbogen ikke blev ført med fornøden Orden, var Wibe og Michelsen uvidende om Medlemsantallet. Derfor blev der affattet en Fortegnelse over de Brødre, der den 15. Juni 1620 var ilive og søgte Lauget. Denne Fortegnelse, der er aftrykt i Kjøbenhavns Diplomatarium VI, Side 166—170, udviser, at Kompagniet talte 213 borgerlige og højlærde Brødre i Kjøbenhavn, 66 Brødre, der boede udenbys, og 49 adelige Brødre, ialt 328 Brødre. Udgiveren af Diplomatariet siger i en Note 165, at »man i 1620 organiserede Selskabet paany«, men det er en Misforstaaelse. Allerede under Christian III havde man været nødt til at søge en Skydeplads udenfor Fæstningen, og det, der skete i 1619, var kun, at Skydepladsen blev forlagt til et andet Sted. Den eneste Forandring, der skete, har vistnok bestaaet i, at da den nye Skydebane laa langt udenfor Byen, og da der ved den anlagdes et Herberge, har man holdt Sammenkomsterne efter endt Skydning paa Kroen og ikke i Kompagnihuset.

Fra Aaret 1620 begyndtes Skydningen paa de nye Skydebaner, og det har sikkert været der, at Kong Christian IV 1621 skød om en Oxe.

Da Michel Wibe var død, skødede hans Arvinger i November 1638 deres Halvpart til Jacob Michelsen, og hans Arvinger skødede hele Ejendommen i Februar 1646 til Ærlig, Velagte og Mandhaftig Jacob Andersen, Kongelig Majestæts Skibskaptajn og Indvaaner i Kjøbenhavn. Han solgte Ejendommen i Maj 1647 til Skrædder Christen Jensen, der atter solgte den i Maj 1651 til Teltmager Jacob Erlandsen²⁴). Hvorlænge denne lod Ejendommen benytte til Skydebane, vides ikke. Det maa antages, at under Belejringen af Kjøbenhavn er enten Michel Wibes Kro bleven ødelagt eller reven ned. Thi den 15. November 1671 fik Erlandsen Kongens Tilladelse til at bygge en ny Kro med tjenlige Logementer for Rejsende²⁵). Men, efter at

Michel Wibes Kro var ødelagt, benyttedes Skydebanen ikke. Dette gav Anledning til, at Kleinsmed og Borger i Kjøbenhavn Gabriel Boemann i 1661 ansøgte Kongen om at faa anvist en Skydeplads, »hvor Borgerskabet her sammesteds og andre, som dertil Lyst haver sig udi Skyden, desbedre exercere og øve kunde«. Gabriel Boemann fik den ansøgte Bevilling den 1. Marts 1661 ved følgende aabne Brev:

»Vi Friderich den Tredie etc. etc.

Giøre Alle vitterligt: At eftersom Gabriel Boemand, Klejnsmed og Indvohner i Vor Residentzstad Kjøbenhafn for os underdanigst hafuer ladet andrage, huorledis hand tilsinds er en Skiude Bane her udenfor Staden at bekoste och oprette, huor Borgerskabet her sammesteds och andre, som dertil Lyst hafuer, sig udi Skiuden dess bedre exercere och øve kunde, med underdanigst Begjering, Vi hannem dertil en beqvem Pladtz dertil naadigst forunde ville, da hafue vi naadigst bevilget och tillat, saa och hermed bevilget och tillat Indtil Vi anderledis tilsigendes vorder til bemeldte Skyde Banes Oprettelse maa ved det yderste Trenchement og Vold, Vesten her for Staden niude efterfølgende Pladtz, nemlig den yderste fra Porten och langs med Courтинен forbi Træbolverket mod Stranden, som paa den vestre Side Graven af Trenchementerne indslutter saa och indenfor imod Festningen med en liden opkast Grøft iligemaade besluttet. Dog maa bemeldte Gabriel Bomand samme Pladtz ej til anden nytte end til Skiudebanens Brug allene anvende, saa det ey kommer Festningen til nogen Forhindring eller Skade i nogen maader. Thi, forbiude Vi alle og enhver eftersom foreskrefuet staar at hindre eller i nogen Maade Forfang at giøre under Vor Hyllest og Naade ²⁶).

Gabriel Boemann fik senere ved Kongelig Resolution af 14 Juni 1676 Stadfæstelse paa Skydebanen med hosliggende Haverum. Skydebanen var »af øster oc j wester langs med Landeweyen 103 Alen, af sønder i nør langs dend gamle trenchementz wold halffemtesindstyve oc tre alne, bag fra skydebanen, saaviit Gaardsrummet strecker, 52 alen, langs haufgen 60 allen, den fjerde Side af haugen imod festningen 51 allen«. Han skulde have Jordsmonet, Plads og Haverum for sig og Arvinger uden nogen Paaanke af Kongen eller dennes Efterkommere mod en aarlig Jordskyld af fire Rdl. til Stadens

Kasse, saalænge han og hans Arvinger agtede at benytte samme Plads og Haverum²⁷).

Denne Skydebane blev af Kompagniet tagen i Brug i 1661, men fra 1650 havde det mange Vanskeligheder at kæmpe imod, og det er dertil Slutningsbemærkningen i Broderbogen sigter. Der kom nemlig for Kompagniet en Trængselstid, der strakte sig over det meste af et Aarhundrede.

III.

Fra 1650—1751.

Broderbogen af 1542 fortæller som alt oftere omtalt, at der fra 1650—1664 ikke holdtes nogen Forsamling af Brødrene, og at Kompagniet derfor næsten var uddød, forsaavidt angaar Borger-skabet. Men den giver ingen Oplysninger om Aarsagerne, og det, den fortæller, er ikke ganske korrekt. Thi, da den anfører, at der i det nævnte Tidsrum baade har været Oldermænd og Skaffere, er det lidet rimeligt, at man slet ikke skulde have afholdt nogen Forsamling.

Naar man søger Oplysning om de Brødre, hvis Liv kan følges, viser det sig, at der i 1650 levede 47 adelige, 11 højlærde og 53 borgerlige Medlemmer af det danske Kompagni, og ikke faa af dem levede endnu ved Aarhundredets Slutning. Blandt de 111 Medlemmer fandtes Datidens mest fremragende Mænd. Af Adelen kan saaledes nævnes Rigshofmester Jochim Gersdorf, Admiral Henrik Bjelke, Tage Thott, Hannibal Sehested, Peder Reedtz, Otto Krag, Niels Trolle o. s. v. Blandt de borgerlige Medlemmer fandtes Mænd som Borgmester Hans Nansen og ikke mindre end 18 Brødre, der beklædte eller havde beklædt Embede i Magistraten som Borgmester eller Raadmand. Blandt de højlærde var ikke mindre end 4 Biskopper og 4 Professorer ved Universitetet. Det manglede Kompagniet saaledes ikke paa Anseelse, og et yderlige Vidnesbyrd derom har man jo i, at Kong Frederik III lod sig optage i Kompagniet Juledags Aften 1650 tilligemed 20 Adelsmænd, 1 højlærd Broder og 28 borgerlige Brødre. Men det, der voldte Vanskelighederne, var, at tunge Ulykker havde ramt Fædrelandet, og ikke mindst Kjøbenhavn. Virkningerne

deraf føltes ikke alene i det danske Kompagni, men de føltes ogsaa i Selskaber med lignende Formaal. I »Guds Legems Lav i Aalborg« blev der saaledes ikke holdt nogen Forsamling i 1628—29 og fra 1642—1646, fordi Fjenden var i Landet, og fra 1647 til den 2. November 1680 holdtes kun Forsamling en eneste Gang, saa at Lauget »førte en meget ynkelig Tilværelse.«¹⁾

Det gik ikke bedre i Kjøbenhavn.

Alt i 1637 havde der raset en Pest i Hovedstaden, der kostede henved 5000 Mennesker Livet. I 1654 hjemsøgte Byen af en ny Pest, der krævede 8551 Ofre. 1658 kom den ulykkelige Krig, der skilte Danmark af med Skaane, Halland og Bleking, og under Krigen blev Kjøbenhavn belejret. Under denne Belejring slog den hollandske Flaade den 29. Oktober 1658 sig igennem for at komme os til Undsætning, og samme Dag blev Kompagnihuset taget i Brug som Lazareth for de hollandske Saarede. Senere blev Huset efter Stormen paa Kjøbenhavn i Februar 1659 benyttet som Lazareth for vore egne Saarede. Efter Krigen kom de indre Stridigheder, der ledsagede Regeringsforandringen i 1660. N. P. Nielsen udtaler derom: »At bestemme, hvor megen Del Broderskabet havde i Regeringsforandringen, er ikke muligt; men troligt er det, at, da Selskabet den Gang ligesom nu har bestaaet af Stadens hæderligste og dygtigste Borgere, har den Kækhed, Borgerne udviste baade mod indvortes og udvortes Fjender, haft en mægtig Tilvæxt af Kompagnibrødrene.«²⁾ Denne Udtalelse kan misforstaas og er bleven misforstaaet. Det danske Kompagni har som saadant ikke spillet nogensomhelst politisk Rolle ved Forandringen i 1660, saa lidt som overhovedet før eller senere, thi, hvis det havde indladt sig paa at drive Politik, saa vilde det forlængst have ophørt at eksistere. Derimod har Kompagniets Brødre den Gang saavel som nu kæmpet for, hvad de efter deres personlige Opfattelse ansaa for at være Ret, og netop derfor har det sin store Interesse at se tilbage paa, hvad der skete ved Regeringsforandringen i 1660.

Borgmester Hans Nansen var Fører for Borgerstanden og stod som Forkæmper for Regeringsforandringen; Otto Krag, støttet af Niels Trolle, stod som dens bestemte Modstander og som Ordfører for Adelspartiet, og Hannibal Sehested optraadte som det mæglende Element. Men Nansen, Krag, Trolle og Sehested var alle Medlemmer af det danske Kompagni, og enhver af dem opfyldte netop sin

Pligt som Broder i dette ved ærligt at kæmpe for det, han ansaa bedst skikket til at fremme Fædrelandets Tarv.

Krigen med Sverige var bleven efterfulgt af en Dyrtid, der bidrog til at forøge den Nød, der alt var tilstede. Da Kompagniets Brødre hørte til den velhavende Del af Befolkningen, er deres Hjælp selvfølgelig bleven paakaldt paa mange Maader, og derfor maatte de spare, hvor de kunde. Dette gik blandt andet ud over Kompagnihuset, saa at dette ikke længere kunde betale Skatter. Magistraten gjorde derfor en Indstilling til Kongen den 18. Marts 1671, hvori den som Grund til, at Skatkammeret ikke vilde give det Kvittering for Skatter, blandt andet anførte, at det danske Kompagni ikke havde betalt sin Skat. I denne Skrivelse hed det: »Det danske Kompagni, hvis Indkomst liden eller ingen er, uden af de faa Brylluper derudi holdes, hvormed det næppe i sig selv kan repareres og vedligeholdes end sige Skatten deraf at udrede, tilmed hører det ej til Byen, at den nogen Nytte eller Fordel deraf haver, og derfor ej uden som et public eller andet Eders Majestæts Huse kan agtes, hvilke i Eders Majestæts Skatter er fritagne.« Magistraten henstillede derfor, at Kompagniet fritoges for at svare Skat. Kongen sendte den 29. Marts s. A. Sagen til Skatkammerets Erklæring. Denne, der er af 30. Maj 1671, gik ud paa, at Kammeret ej kunde anbefale Fritagelsen, fordi Kompagnihuset havde Indtægt af de Brylluper, der holdtes i Kompagnihuset, og derfor var sat i en aarlig Afgift af 30 Rdlr. i Grund- og Fortifikationsskat. Desuden frygtede man for, at hvis det danske Kompagni fritoges for Skat, vilde andre Laugshuse i Staden søge om en lignende Begunstigelse, og det vilde foraarsage en ikke ringe Nedgang i Statens Skatteindtægt. Men trods Skatkammerets Erklæring resolverede dog Kong Christian V. i Paa-tegning paa denne:

»Compagnihuuset maa indtil saa videre være fri.«³⁾.

Krigen og ikke mindst Belejringen af Kjøbenhavn havde vakt en Forsvarsbevægelse, og dette saa meget mere, som man ikke kunde forsone sig med den Tilstand, der var skabt ved Freden i Kjøbenhavn af 6. Juni 1660. Alle ønskede, at det atter maatte komme til en Krig, der igen kunde bringe Skaane, Halland og Bleking tilbage til det gamle Fædreland. At en saadan Kamp vilde blive alvorlig, var man ikke i Tvivl om, og derfor maatte man være forberedt paa enhver Eventualitet. Derfor maatte man ogsaa sørge for, at Kjøben-

havn kunde forsvares af Borgerne, for at Hæren kunde faa Frihed. Men, da den Skydning, der kunde læres gennem Papegøjeskydning, ikke var krigsmæssig, maatte det danske Kompagni ind paa en helt anden Vej. Skydningen maatte blive Hovedsagen. Dette stod Brødrene klart; de erkendte, at da Skraaen af 1582 ikke passede mere, maatte den forandres, saa at Kompagniet fremtidigt blev et Skydekompani og kun bestod af Mænd. Forandringen kunde være bleven gennemført ved, at Brødrene med Borgmester og Raads Samtykke havde forandret Skraaen. Men en Del af Brødrene foretrak at indgive et Andragende til Kongen, hvori de bad om Privilegium paa et Skydeselskab, afpasset efter Tidsforholdene. Dette Andragende findes ikke mere i Arkiverne, saa at man ikke kender Andragernes Navne; men man kan slutte sig til dets Indhold af det Kongelige Privilegium paa »Oprettelsen af en Skyde Bane«, der blev given den 17. Juli 1673, og som er aftrykt i Bilag III.

Privilegiet begynder med at slaa de tidligere Drikkelag ihjel ved at forbyde Sammenkomster paa de høje Fester, Paaske, Pintse og Jul.

Bestyrelsen blev lagt i Hænderne paa en Oldermænd og 2 Bisiddere, der skulde vælges af Skytterne og være bosiddende Borgere i Hovedstaden. Oldermændens Funktionstid var 2 Aar, og, naar han traadte fra, skulde den ældste Bisidder overtage hans Post og erstattes med en ny Bisidder. Ansvar for Ledelsen og Regnskabsvæsenet hvilede paa Bestyrelsen, og Skytterne var forpligtede til at underordne sig den og vise den Agtelse og Lydighed samt betale Bøde i Tilfælde af Overtrædelser.

Som Skytter optoges enhver, der var værdig til at indtræde i Kompagniet. Indmeldelsen skete til Oldermænden. I Indgangspenge betaltes til Lauget 4 Rdl., til Skriveren 1 mark og til de Fattige 8 β.

Af lønnede Funktionærer havde Kompagniet en Skriver og en Skudviser.

For at bevare et godt Forhold mellem Skytterne gentoges enkelte af de Bestemmelser, der fandtes herom i Skraaen, og navnlig søgte man at komme Tidens Skødesynd, Drukkenskaben, tillivs.

For at Skydningen kunde komme til sin Ret, ansattes Instruktører, der fik Navn af Skydemestre, og overfor hvilke Skytterne var pligtige at vise Lydighed.

Skydningen foretoges udelukkende til Skive, og at den blev ind-

øvet med Omhu, ses af, at der saavel holdtes Skydning med glatløbende som med helt eller halvtrifledede Geværer, og at det blev forlangt, at hver Skytte skulde have sit eget Gevær.

Det ses endvidere af Privilegiet, at Skytterne har været inddelt i Klasser, og Inddelingen synes at være sket i Henhold til Skytternes Standpunkt i Skydning.

Der blev skudt om Pengepræmier, til hvilke enhver Skytte havde at betale sit Bidrag, forinden Skydningen begyndtes. Enhver Skytte skulde skyde selv; men havde han lovligt Forfald, kunde han sende sit Gevær og sit Pengebidrag ud paa Skydebanen og bede en af den Klasse, hvorunder han hørte, at skyde for sig.

Alle øvrige Bestemmelser vedrørte kun Regler for Skydningen og Foranstaltninger til at forebygge Ulykkestilfælde. De var meget praktiske, saa at de fleste af dem gælder endnu.

Som naturligt var, omtaler Privilegiet ikke Papegøjeskydningen.

Den Krig, man havde ventet, kom i 1675 og varede til 1679. Den bragte os ikke alene ikke de tabte Provinser tilbage, men dens eneste Frugt var, at Forarmelsen, der forud var til Stede, blev yderligere forøget. I 4 af Krigsaarene — 1676 til 1679 — blev Kompagnihuset, efter hvad der oplyses i Afskriften af Skraaen fra 1447, benyttet til Opholdssted for svenske Krigsfanger.

Beretninger fra den Tid fortæller, at der den 21. Oktober 1680 opstod »en stor og forskrækkelig Ildebrand«, hvorved alle Bygningerne i den Firkant, der ligger mellem Knabrostræde, Kompagnistræde, Raadhusstræde og Brolæggerstræde, enten nedbrændte eller blev fuldstændigt ruinerede. Da Kompagnihuset laa tæt ved, har det næppe været ganske uberørt af denne Ulykke. Men, selv om det ikke led noget, er det dog en Selvfølge, at det efter i 4 Aar at have været benyttet som Opholdssted for svenske Krigsfanger, ikke var i en saadan Tilstand, at det kunde benyttes til Brylluper eller andre Festligheder, der gav Indtægt. Det maatte først underkastes en grundig Hovedreparation, og, da Brødrene savnede Midlerne dertil, maatte de afvente bedre Tider. Men nu indtraadte der en Begivenhed, hvis Aarsager desværre ikke kan oplyses: Kompagnihuset blev solgt i 1682.

O. Nielsen fortæller, at, da Kompagniet var stillet under Øvrighedens Tilsyn, »kom der i flere Tilfælde til at bestaa et Fællesskab mellem det og Magistraten, saa at det faar Udseende af, at Staden

er den egentlige Ejer af Kompagniets Ejendele«. Han fortsætter: »Naar saaledes Broderbogen fra 1620« — skal være fra 1623 — »i forrige Aarhundrede blev opbevaret i Raadstuarkivet og maatte udlaanes derfra, hver Gang der skulde gøres nye Tilføjelser, eller naar den af Christian III 1542 skænkede Papegøje med Sølvkæde og andre Kostbarheder bevaredes paa Raadstuen, hvor den blev bortstjaalen 1701, kunde dette tyde paa Byens eller Magistratens Medejendomsret. At disse Sager kunde være komne til Raadhuset efter Kompagnihusets Salg, er nemlig ikke Tilfældet, thi Resen beretter allerede 1681, at den opbevaredes paa Raadhuset, og Kompagnihuset blev først afhændet 1682«⁴). Ifølge hele den Betydning, der bør tillægges O. Nielsens fortjenstfulde Arbejde, turde der være Anledning til at komme nærmere ind paa ovenstaaende Omtale.

Den Omstændighed, at Borgmester og Raad ifølge Christopher af Baierns Stadsret af 1443 skulde give sit Samtykke til de Forandringer, Kompagniets Brødre vedtog, gav ikke Magistraten nogen Medejendomsret til Selskabets Ejendele. Men, da en af Kompagniets Oldermænd fra 1582 skulde være Borgmester eller Raadmand, er det ganske naturligt, at han har været den ledende i Selskabets Bestyrelse, og derfor var det, som tidligere omtalt — Side 36 — ogsaa naturligt, om Kompagniets Protokoller, Papirer og Kostbarheder opbevaredes paa Raadhuset. I alle Tilfælde maatte dette ske, da Kompagniet i 1676 blev gjort til Kaserne for svenske Krigsfanger. Men om noget Udlaan har der selvfølgelig ikke kunnet være Tale. Kompagniet hentede paa Raadhuset, hvad det vilde benytte, og afleverede det igen efter Afbenyttelsen, og det maatte være sket, hvad enten Sagerne opbevaredes paa Raadhuset eller i Kompagnihuset. Ansvar for Sagerne paahvilede derfor ikke Magistraten, men det Medlem af denne, der til hver given Tid var Oldermann i Kompagniet. Hvorledes det gik med Broderbogen af 1542 og det af Kong Christian III skænkede Fuglekonge-Ærestegn er allerede omtalt. Hvad der iøvrigt opbevaredes paa Raadhuset af Kompagniets Ejendele, er gaaet til Grunde ved Raadhusets Brand i 1728 med Undtagelse af 4 Sølvbægere. Disse var skænkede det danske Kompagni af Borgmester Michel Wibe, og de benyttedes af Byens 4 Borgmestre, naar de var tilstede ved Kompagniets festlige Sammenkomster. De er mærkede M. W. 1613, forsynede med Giverens Bømærke samt Indgraveringer, der hentyder til Papegøjeskydning og

Jagt. Paa Foranledning af det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskabs Bestyrelse blev de 2 af disse Bægere tilbageleverede Selskabet i 1786, og de andre 2 fulgte efter i 1896, saa at Selskabet derved har faaet tilbage, hvad der er dets retmæssige Ejendom. Overhovedet er der ikke den fjerneste Grund til at tro, at Magistraten har villet tiltage sig en Ret overfor det danske Kompagni, som ikke var hjemlet. Der synes tvertimod at have existeret det bedste Forhold mellem Magistraten og Kompagniet, thi næsten alle Borgmestre og Raadmænd har været Medlemmer af Kompagniet. Men netop derfor er det vanskeligt at forstaa, hvad der skete i 1682. Thi, skønt Magistraten i Indstillingen til Kongen af 18. Marts 1671 udtrykkelig havde udtalt, at Kompagnihuset ikke tilhørte Byen, blev det dog solgt i 1682 og Købesummen, 7065 Rigsdaler, benyttet til Betaling af Byens Gæld⁵). At Magistraten skulde have handlet paa egen Haand, er i høj Grad usandsynligt. Der maa have været forhandlet derom med Rentekammeret, eller, som det den Gang hed, Skatkammeret, men hverken i Rigs- eller i Raadstuarkivet findes der noget Aktstykke, der kan sprede Lys i denne Sag.

Skydningen var bleven fortsat paa Gabriel Boemanns Plads efter de i 1673 givne Regler. Men i 1694 var Skydekompagniet atter i Forlegenhed for Plads.

Wiwet fortæller, at det gav Anledning til, at der ligesom i 1619 og 1661 blev indgiven Ansøgning til Kongen, og at det blev forestillet Hans Majestæt, hvorledes de tidligere Konger havde taget Kompagniet i Beskyttelse⁶). Resultatet af dette Andragende fremgaar af en Beretning, der findes indført i en af Politimester Claus Rasch anskaffet Protokol, og som lyder saaledes:

»Saasom Hans Kongelige Majestæt til Danmark og Norge den Stormægtigste Monarch, Konning Christian den Femte, vores allernaadigste Arve-Konge og Herre for sine kjære og troe Undersaatter særdeles for Kjøbenhavns Indbyggere har haft den Høykongelige Naade og Omsorg, at en belejlig Plads her udenfor denne Kongelige Residentz Stad Kjøbenhavn blev udseet, hvor De haade for Deres Plaisir og til Fornødenhed kunde lære at med Skydegevæhr at omgaas, saa haver Jeg Claus Rasch, Hans Kongelige Majestæts Politie Mester, til Allerrhøystbemelte Hans Kongelige Majestæts Allernaadigste Behag dertil udvalgt den Plads uden for Nørre Port, hvor i Forfums Dage en Stang haver været oprejst og standet Falkene derved

at afrette, og der ladet indrette og opsætte En nye Papegøye Stang med derhos 2de Skydebaner til Skiver paa 200 og 400 Alen lange at skyde, Saa og eet beqvemt Sted at skyde til efter enhvers Behag paa eet vidst apointeret Maal med Pistoler. Naar dette Verk nu saa vidt var færdig, haver allerhøystbemelte Hans Kongelige Majestæt saa vel som ikke mindst Hendes Kongelige Majestæt Dronningen, Hans Kongelige Høyhed Prinds Frederich (Frederik IV), Deres Prindselige Høyheder Prinds Christian og Prinds Carl saa og Cron Princessen Sophia Hedevig tilligemed Deres Hoff Stat af Cavailleres og Damer, Høye Herrer og Ministrer den 7. September nærværende Aar 1694 Sig derpaa Stedet, under Heerpaukers og Trompeters Klang indfunden, og der med Deres Høye Personer gjort den første Begyndelse med at skyde, hvor da efter Nummere ordentlig blev skudt, om de opsadte Priiser.«

Rasch optegner derpaa Numerne i Følgeorden med Angivelse af Navnet paa Skytten, og deraf ser man, at Kongens Følge bestod af: Statholder Ulrik Frederik Gyldenløve og Søn, Feltmarskal Grev Wedell, Hofmester Viereg, Hofmarskal Rabe, Oversekretær Harboe, Obersterne v. d. Osten og Krag, Oberstløjtnant Krabbe samt 5 Kammerjunkere.

Kongen nedskød Hovedet for Kronprinsessen, der fik en Sølv Kredentz Tallerken af Værdi 35 Rdl.. Statholder Gyldenløve nedskød corpus (Pladen) og fik et stort Sølvbæger af Værdi 40 Rdl.

Beretningen slutes med:

»Politie Mester Claus Rasch, som paa den Dag Selv førte Protocolen, slutter denne Forretning saaledes:

Gud bevare Kongen og det Kongelige Huus udi all Kongelig Velstand saa Dannemarkes og Norges samt tilliggende Fyrstendømmers og Grevskabers Undersatter maa derunder leve og lide vel, og jeg at døe Hans Kongelige Majestæts

tjener

Claus Rasch

m. m.

Welt! wie Du wilt

Gott ist mein Schildt«.

Den 8. September 1694, Dagen efter denne Papegøjeskydning, udstedte Kongen 2 Reskripter. Det ene, der var stilet til Politi-

mester Rasch til Raschenborg (det nuværende Juelsberg ved Nyborg) lød:

»Christian den Femte etc. etc.

Vor Bevaagenhed tilforn. Vi tilskikke Dig herhos nogle Artikler, som paa Skydebanen udenfor Vores Kongelige Residenz Stad Kjøbenhavns Nørre Port af alle Vedkommende skal iagttages og ubrødelig efterleves, hvis Beskaffenhed Du deraf udførligen kan see og fornemme. Og saasom Vi allernaadigst have for Godt befunden Dig til Directeur over samme Verk at forordne, saa er hermed Vores Allernaadigste Villie og Befaling: At Du Dig bemelte Directeurs Embede strax antager og efter foreskrevne Artiklers Indhold og Anledning tilbørligen forestaar. Dermed skeer Vor Villie. Befalendes Dig Gud«⁷⁾.

Det andet Reskript var stilet til Stadshauptmand Niels Enevoldsen, Stadskaptajn, Købmand Lorentz Kroyer, Bryghusforvalter Peter Klaumann og Slotsfoged paa Rosenborg Hans Ejlertsen. De blev beskikkede som Dommere og fik tilsendt et Exemplar af de Artikler, Politimesteren havde faaet, med Tilhold om at sørge for, at Artiklerne blev overholdte.

Artiklerne, der bærer samme Datum, den 8. September 1694, er aftrykte i Bilag IV.

Efter disse Artikler bestod Bestyrelsen af Direktøren og de 4 Dommere, af hvilke 2 skulde gaa af hvert Aar, og deres Pladser besættes efter Brødrenes Valg. Desuden skulde der ansættes en Skriver, der skulde protokollere og antegne alt, hvad der foregik.

Alle ærlige Folk, der byggede og boede i Kjøbenhavn, kunde optages mod at betale i Indgangspenge 8 Rdl. til Skydeselskabets Vedligeholdelse og ved hvert Aars Udgang 4 Rdl. til Indkøb af Gevinster og andre Udgifter ved Selskabet.

Der skulde afholdes 2 Slags Skydeøvelser: Skydning til Skiven og Skydning til Papegøjen.

Skiveskydningen skulde afholdes hver Onsdag om Sommeren fra Kl. 7—2 og om Vinteren fra Kl. 10—2 med glatte, helt eller halvtrifledede Geværer og Kugler, der ej maatte være større, end at 5 deraf kunde gaa paa et Skaalpund. Kuglerne skulde være runde, ikke sammenstøbte, sammenskruede, sammenlænkede eller ved nogen optænkelig Kunst indrettede, saa at de kunde dele sig. Man skød

en vis Sum ind, forinden Skydningen begyndte, og den, som skød det bedste Skud, fik hele Gevinsten. Hvis der var flere lige gode Skud, blev der stukket om Gevinsten.

Papegøjeskydningen skulde finde Sted to Gange om Aaret, Onsdag efter Pintsedag og Onsdag efter Laurentii Dag, om 5 Gevinster. Disse rangerede i følgende Orden: Kroppen (Pladen), Hovedet, Halen, højre Vinge og venstre Vinge. Blev Papegøjen ikke skudt ned paa én Dag, skulde Skydningen fortsættes den følgende Dag. Tvivlstilfælde, der opstod ved Skydningen, skulde afgøres af Dommerne. Benævnelsen Papegøje- eller Fuglekonge benytttes ikke i Artiklerne, men de bestemmer, at Skytterne, til Ære for den, der nedskød Pladen, maatte »skyde med løs Krudt og let Forladning«.

Hvad Artiklerne iøvrigt indeholder, er væsentligst Gentagelser af Bestemmelserne fra 1673. Slutningsbestemmelsen gik ud paa, at Artiklerne skulde oplæses første Gang, der holdtes Skiveskydning hvert Aar, samt hver Gang, der blev skudt til Papegøjen.

Da Broderbogen af 1542 var forsvunden, var det første, Politimester Rasch foretog sig, at anskaffe en Protokol. Udenpaa den fandtes Papegøjen paa Stangen, omkring hvilken stod skrevet med forgyldte Bogstaver: »Papegøjestangens Kompagni Aar 1694«. Men dette Navn har Kompagniet aldrig ført, hvilket ogsaa fremgaar af Protokollens første Blad, thi dér hedder det:

»Udi denne Protocol er halvfemsindstyve siger 90 nummererede og forseglede Blade, som er ordineret til at protocollere udi, hvad som ved det lovlige kongelig priviligerede Skyttekompagni med Skyden til Papegøyen udenfor Nørre Port passerer, Compagniebrødrene til Efterretning. Des til Bekræftelse under Vores som Directeurs nuværende Dommeres egne Hænder og hostrykte Signeter.

Actum Hafniensis den 8. September 1694.«

Dette var jo en meget lovende Begyndelse, saa at der var al Anledning til at tro, at der nu vilde blive indført en stræng Orden, som man ikke tidligere havde kendt i det danske Kompagni. Men det skete ikke.

Det berettes om Claus Rasch, »at han var saa bekendt for sin Evne til at drikke, at han engang blev hentet til Slottet for at drikke en sachsisk Herre under Bordet, hvorved han hævdede sit Lands Ære saa mandeligt, at Kongen eftergav ham en stor Sum Penge«⁸⁾. Da han, foruden at være Politimester, tillige var Assessor

i Højesteret, Borgmester og Kammerassessor, maa han antages at have været en dygtig Embedsmand. Men hans Gods, Raschenborg, udøvede en saadan Tiltrækningskraft, at han forsømte sin Embedsvirksomhed for at opholde sig der, og derfor var det naturligt, at han ogsaa forsømte sin Virksomhed som Direktør. Bestemmelsen paa Protokollens Titelblad blev derfor kun en Løfteparagraf, der ikke blev indfriet.

Ved Papegøjeskydningen den 7. September 1694 var der 53 Skydebrødre til Stede foruden den kongelige Familie og dens Følge. Den 19. s. M. holdtes en lignende Skydning af 33 Brødre, og samme Dag optoges 5 nye Brødre. Den 23. og 24. Oktober blev der optagen 9 Brødre, og der maa have været afholdt Papegøjeskydning, thi ellers maatte Skydningen ikke udstrække sig over 2 paa hinanden følgende Dage.

Blandt Medlemmerne fra denne Periode skal nævnes: Overhofmester v. Schindel, Vice-Admiral v. Støcken, Geheimeraad Brandt, Oversekretær Harboe, Justitsraad Adeler, Borgmester Friis-Dverig, Stadshauptmand Niels Enevoldsen og Vinhandler Abraham Lehn.

Den 22. November 1694 samledes Dommerne Enevoldsen, Kroyer og Klaumann og indførte følgende Beretning i Protokollen:

»Og saasom dette General Skytterie Gud skee Lof er gaaet vel af, og Vi befundne, at Nicolay Lyder Angel derved har haft Umage og Opvartning, da have vi Hannem herved til Skrivners Forretning ved det lovlige Compagnie antaged og fuldkommen betroed troeligen, efter derom til Os givende Løfte og Instruction, at forestaa og derfor Hannem tillagt, som af Compagniets Cassa skal betales, for det første Aar 100 Rdl., og skal Lønningen angaae fra Hans Kongelige Majestæts Forordnings Datum den 8. September 1694. Dermed skal Han skaffe En dygtig Person, som viiser forsvarlig (Skudviser). Endelig have Vi efterseet, hvad dette Compagnies Indrettelse haver kosted og derefter Regnskabet nøye overvejet og efter Special Beregning og Beviisligheder befunden, at det udi aldt haver kosted 1159 Rdl. 2 fl 4 p . Hvor efter hos følgende Fortegnelse derimod igien er indkommen, som er given af De, som udi Compagniet ere indtegned, Penge 552, som fra ovenmeldte 1159 Rdl. 2 fl 4 p fradrages, bliver igien som Directeuren haver forskudt og med Rette tilkommer 607 Rdlr. 2 fl 4 p 9).«

Det finansielle Resultat var saaledes ikke heldigt, og selv om

Skriveren har holdt sine øvrige Sager i Orden, saa er dog Claus Raschs Protokol ikke bleven ført med tilstrækkelig Omhu. Thi, den oplyser kun om, at der den 11. Juli og 19 September 1695 blev afholdt Papegøjeskydning, første Gang af 46, anden Gang af 41 Brødre, og hver Gang optoges 2 nye Medlemmer. Tillige oplyser Protokollen om, hvem der blev Fuglekonger i 1694 og 1695.

Derpaa er der et Hul i Protokollen til 1732.

Claus Rasch døde i 1705, men der blev ikke udnævnt en ny Direktør i hans Sted, og nye Ulykker, der ramte Hovedstaden, medførte, at Skydningen nu og da blev standset.

Fra 1709 til 1720 førtes Krig, og Hovedstaden blev paany hjemsøgt af Pest. Den udbrød i Helsingør i September 1710, og ved mangelfulde Afspærrings Foranstaltninger kom den i Juni 1711 til Kjøbenhavn, hvor den rasede til Marts det følgende Aar. I dette Tidsrum døde 23,000 Mennesker $\approx$ $\frac{1}{3}$ af Byens Beboere. Næppe 150 Huse skaanedes for Pesten, og endnu i 1714 stod 279 Huse og 105 Kældre ubeboede. Og dog var Kjøbenhavn ikke prøvet nok. En Ildebrand i 1728 ødelagde 1640 Huse og 5 Kirker. Ved denne Lejlighed brændte foruden Raadhuset ogsaa det gamle Kompagnihus, saa at af dette kun Murene blev staaende. Den sorte Sten over Porten led dog ingen Skade, men Stenen med den latinske Inskription var bleven ødelagt.

Christian V var død den 4. September 1699. Om hans nærmeste Efterfølgere hedder det i Broderbogen af 1542:

»Hans Majestæt Kong Frederik IV, der allerede som Kronprins var indtraadt i de danske Brødres Samfund, blev dem og dette fremdeles bevaagne. Og fortsatte Kompagniet saavel under Hans Søn og Eftermand, Kong Christian VI's milde Regimente dets vanlige Øvelser«.

Skydningen var som omtalt fortsat, om end med Afbrydelser, men Skydebanen var ikke længere ved Tagenshus. Naar den er bleven flyttet, foreligger der intet om, men den laa udenfor Vesterport ved Indkørselen til Vesterfælled paa den saakaldte Madam Schrøders Plads. Her synes man at have været nødsaget til at indskrænke sig til Papegøjeskydning, og, da de Regler, der var givne den 8. September 1694, som Følge heraf kun kunde finde en delvis Anvendelse, vedtog Brødrene den 11. August 1732 efterfølgende Artikler:

»Ifølge af den Kongelige Allernaadigste Forordning (o: Forordningen af 1694), om at øve sig i at omgaas med Skydegevær er af Os her Undertegnede antaget og besluttet paa den af Hs. Kongl. Majestæt dertil allernaadigst priviligerede Skyde Pladtz uden for Vester Port at skyde til Papegøjen efter følgende Artiklers Formeld, som af Vedkommende u-brødeligen og uden Modsigelse eller Exception skal holdes og efterleves, nemlig:

1.

Maae Compagniet ikke være under 24 Skytter, og da bliver Indskuddet 2 Rdl. pr. pers., gives til Værten af Skydebanen 4 Mk. dansk, som derfor skal udrede et godt og forsvarlig Maaltid med frit Øl til, og bliver Gevinsterne da saaledes: For Hovedet 6 Rdl., for Halen 6 Rdl., hver Vinge 4 Rdl. og for Corpus (Pladen) 12 Rdl. Skulle Compagniet med Tiden blive større, deles det øvrige Indskud, naar de 4 ₤ er fratruckne, Halvdelen til Konge(gevinsten), og den anden halve Deel paa Gevinsterne.

2.

Hvo, som bliver Konge, er forbunden at lade gjøre een nye Fugl, som maa altid være af een Størrelse, og at betale til Værten af Skydebanen 3 Rdl., som derfor besørger Fuglens Opsætning og Nedtagning.

3.

Skal der være fiire Dommere, som skal siige Parterne imellem, naar Disput om Gevinsterne forefalder, hvilken Tjeneste de tilsammen udi 1 Aar skal forestaae. Siden maae de tvende ældste afgaae, og i deres Sted tvende Andre af samtlige Skytter efter de fleeste Stemmer udvælges.

4.

Ingen af dem, som eengang har inscriberet sig i dette Compagnie, maae igjen sige Sig derfra inden 3 Aars Forløb, uden han betaler 10 Rdl. til Compagniet, hvoraf den halve Del skal gives til Silkehuusets Fattige, med mindre, at den ved een eller anden Employ her fra Byen forflyttes, da er han fri for bemelte 10 Rdl. Erlæggelse.

55

5.

Vil Nogen træde i dette Compagni, naar Compagniet eengang er complet, saa betaler han imod Skriverens Qvittering til Skyde Selskabet 1 Rdl.

6.

Skal der skydes 2 Gange om Aaret, første Gang Onsdagen efter Pintze Dag, anden Gang Onsdagen efter Laurentii Dag, og, naar den falder ind om een Helligdag, næste Søgnedag efter.

13.

Skal een af Compagniet til at føre Protocollen udvælges og derfor nyde 2 Rdl. hver Gang, der skydes, derimod skal han holde een paa hans Bekostning, som paaraaber Skytterne og annoterer Straf Pengene, som siden skal indføres i Protocollen.

14.

Til dette Skytteri maae ej bruges Bøsser, som fører større Kugler, end at 12 veyer et Skaalpund, men vel derover.

15.

Naar Skytterne bliver tilsagt af Kongen (o: Fuglekongen) til een vis Tid at møde paa Skyde Pladsen, og een eller anden ikke møder til den Tid eller sender en Karl med deres Gevær og Indskud, da betaler de til Straf foruden deres Indskud 2 fl , og bies ikke med Skydningen efter dem.

17.

Strafpengene, som til Tid efter Anden indkommer, skal forvares af den yngste Dommer imod hans Qvittering udi Protocollen. Og, hvis som da efter foreskrevne Tiid, efter at Skyde Redskabets Bekostning er fratrukket, bliver in cassa, skal deeles i Gevinster, og af samtlige Skyttere stikkes om til Skiven.

Vores Konge-Orden skal altid blive hos den, som er Konge, og skal han og hans Arvinger dertil være ansvarlig.

18.

I dette Compagni maae indtages Alle ærlige Persohner, som boe

og bygge i Kjøbenhavn, af hvad Condition de og ere, med de Vilkaar, at Enhver holder sig disse Artickler efterrettelig.

Kjøbenhavn den 11. August 1732¹⁰⁾«.

De udeladte Artikler, 7, 8, 9, 10, 11, 12 og 16 er Gentagelser af tilsvarende Bestemmelser i den Kongelige Forordning af 8. September 1694.

Skønt Indledningen til Artiklerne forudsætter Underskrifter af dem, der havde vedtaget dem, blev de indførte i Claus Raschs Protokol uden Underskrifter. Det maa derfor formodes, at der har existeret en underskreven Original, og at det var en Afskrift, som blev indført.

Som det ses af Artikel 17, var der bleven indført et Ærestegn for Fuglekongen. I 1726 havde Kompagniet nemlig faaet 2 Gaver: En sølvforgylt Papegøje, paa hvis Bundflade læstes:

»Bekostet
af
Andreas Clausen
1726«,

og en Bacchus paa Tønden af Sølv, hvori var indgraveret: »Gisbert van Hemmert 1726«. Den første af disse hængte man i en Halskæde, og det var Ærestegnet. Gisbert van Hemmerts Gave blev senere tagen i Brug, hvad der vil blive omtalt i det efterfølgende.

Hvad Bestyrelsen af Kompagniet angaar, da var Bestemmelserne derom i denne Vedtægt noget uklare. Der var vel fire Dommere, men deres Opgave var kun at sige Parterne imellem, naar der opstod »Disput« om Gevinsterne, og det var Fuglekongen, der skulde tilsige Skytterne, hvorved maa forstaas, at det var ham, der skulde bestemme, naar der skulde afholdes Skydning. Men, da der var 2 Fuglekonger om Aaret, kunde der ikke være nogen Kontinuitet i Ledelsen, og derfor kom Skriveren til at spille Hovedrollen. Men for ham var Regnskabsvæsnet Hovedsagen, og derfor har han sikkert gjort alle de Optegnelser, som var nødvendige; men, naar Regnskabet var aflagt, saa var alt dermed afgjort, og der var ingen Grund til at opbevare det. Hvor skulde det desuden opbevares? Selv om der ved Skydebanen var en Bygning, i hvilken Brødrene kunde samles, naar Skydningen var endt, saa egnede den sig dog næppe til at være Opbevaringssted for Kompagniets Arkiv, og man har vistnok heller

ikke tænkt paa at danne et saadant. Kompagniet maatte jo nærmest betragtes som et Vennelag, der kom sammen for med Skydningen som det centrale at skaffe sig en glad Dag. Ved disse Sammenkomster levede man i Nuet. Hvad der foregik ved dem, hvem der blev Fuglekonge, kort sagt alt, hvad der passerede indenfor Kompagniet, det vidste alle dets Medlemmer, og der var ganske sikkert ikke et eneste af dem, der tænkte paa, at der kunde komme en Tid, hvor det kunde have sin Interesse at blive bekendt med, hvad der var foregaaet indenfor Kompagniet, som Bidrag til Bedømmelsen af Tidsalderen. Det udelukkede imidlertid ikke, at der blev ført en Protokol paa selve Skydebanen, men det var ikke Claus Raschs. Vidnesbyrdet derom vil man finde i, at der bevisligt er bleven afholdt Fugleskydninger, som ikke er omtalte deri. Nævnte Protokol maa derfor antages at have været i Fuglekongens Værge, og det kom an paa Tilfældigheder, om og hvad der indførtes i den. Det væsentligste, man derfor nu maa holde sig til, er de kongelige Resolutioner om Skydebaner og Skydning samt de Vedtægter, der nu og da blev tagne af Brødrene, og som skulde gælde for længere Tid. De er opbevarede, og de er derfor at betragte som de faste Bropiller for Selskabets Historie. Broen maa da bygges over dem ved Hjælp af det mangelfulde Materiale, som iøvrigt foreligger. For det 18. Aarhundredes Vedkommende kunde dette have foreligget langt fyldigere. Thi omtrent midt i Aarhundredet blev det besluttet, at man skulde gøre sig Umage for at eftersøge og opspørge Selskabets Protokoller, men Beslutningen blev ikke sat i Værk. Ligeledes undlod man, medens det var Tid, at skaffe sig Oplysninger hos de ældre Mænd, der levede og havde været Medlemmer af Selskabet. Men desuagtet er dog noget blevet bevaret, der kan bidrage til at supplere de Oplysninger, der findes i Claus Raschs Protokol, forsaavidt angaar Perioden fra 1726 til 1746.

Protokollen beretter, at der har været Fugleskydning den 12. August 1732 af 22 Brødre, samt dens Resultat. For det følgende Aar meddeles, at der afholdtes lignende Skydninger den 22. Juni og den 4. August, Resultatet, samt at der blev optagen 14 nye Medlemmer. Saa er der et Hul til 1737, for hvilket Aar der ligeledes berettes om 2 Fugleskydninger, den 9. Juni og 26. September, samt at Kompagniet i samme Aar havde en Tilgang af 14 Brødre. Den 27. Juni 1738 blev der, ifølge Protokollen, atter afholdt Skydning til

Papegøjen. Ved denne Lejlighed var Kjøbenhavns Præsident, Etatsraad Braem og hele Magistraten tilstede; der optoges 22 nye Medlemmer, og Justitsraad, Politimester Torm blev Fuglekonge.

Dermed sluttet Beretningerne i Claus Raschs Protokol.

Men, den Gang man i 1726 indførte et Ærestegn for Fuglekongen, blev det tillige vedtaget, at enhver fratrædende Fuglekonge skulde give et signeret Sølvskilt med en passende Inskription, og disse Skilte skulde anbringes paa Ærestegnets Kæde. Skiltene eksisterer ikke mere af Grunde, der senere vil blive omtalte, men Inskriptionerne er blevne bevarede. Af disse kendes 6 Skilte fra Aarene 1726—1729, to, signerede »von Lützau« og »Friedenreich«, er uden Aarstal, men maa antages at høre hjemme i Tiden mellem 1733 og 1736, 1 er fra 1736, og 3 fra 1739 til 1746. Der har saaledes ialt været afholdt 12 Fugleskydninger, om hvilke der ikke foreligger nogen Beretning i Claus Raschs Protokol.

N. P. Nielsen skriver, at »Skydekompagniet holdtes da (Tiden imellem 1726 og 1746) som meldt paa Vesterbro, dog kom det mere og mere i Forfald indtil 1746, da det igjen var forlegen for Skydeplads¹¹⁾«. Grunden til Selskabets Forfald søger han navnlig i, at Kongen, Christian VI, ikke interesserede sig for Kompagniet, og at »som Følge deraf hverken Hoffet eller, hvad der ellers kunde give Selskabet Glands, fandt det Umagen værd at gaa ind i Skydelauget«. Han knytter dertil et Angreb paa Datidens Bigotteri og fremhæver, at Kong Christian VI er den eneste Konge siden 1542, der ikke har været Broder i Kompagniet. Nielsen sigter derved til nogle Udtalelser i Wiwets Manuskript, men de er ikke rigtigt opfattede og refererer sig til noget, der passerede 1753. Hvad der var Grunden til, at Kongen ikke indtraadte i Kompagniet, omtaler Wiwet ikke, men han fremhæver, at Kongen ikke var dets Modstander og ser Beviset herfor i, at det var ham, der havde givet Kompagniet Skydepladsen hos Madam Schrøder. Derimod er det rigtigt, naar Nielsen anfører, at Kompagniet i 1746 kom i Forlegenhed for en Skydeplads; men denne Vanskelighed kom det ud over.

En meget anset og rig Mand, Agent Bjørn, der var Broder i Kompagniet, og som ejede et Skibsværft paa Christianshavn paa det saakaldte »Bjørnsholm«, traadte til, tillod, at Fuglestangen maatte rejses dér, og at Spanthussalen maatte benyttes ved Kompagniets Sammenkomster. Havde det nu været saa, at Kompagniet havde

været i Forfald, vilde Kong Frederik V næppe have ladet sig optage i Kompagniet. Men det skete ved Fugleskydningen den 4. Juli 1747, og det hedder derom, at »Kongen ved sin ubeskrivelige Mildhed, saaledes oplivede Brødrene, at deres Glæde var ubeskrivelig¹²⁾«.

Om Skydningen paa Bjørnsholm foreligger der slet ingen Beretninger. Kun gennem Inskriptionerne paa Skiltene véd man, at der foruden i 1747 ogsaa er bleven afholdt Fugleskydning i 1748 og 1749.

Om der fra første Færd ogsaa er bleven afholdt Skiveskydning paa denne Plads, er tvivlsomt, men fra 1750 maa dette i alle Tilfælde være sket, thi den 10. Juni dette Aar vedtog Brødrene eller, som de ogsaa kaldtes, Interessenterne, en Vedtægt for Skiveskydningen, der skulde supplere den af 1732. Denne Vedtægt bestod af 12 Artikler:

»1. Har hver Interessent sin Onsdag Eftermiddag, da han er som Vert, der observerer og regulerer, saa alt kan gaa ordentlig til.

2. Giver samme Vert 2de Tin Tallerkener, hvorpaa han efter Behag kan lade udstikke, hvad han finder for godt. Den smukkeste kaldes Krands-Tallerkenen, herom skydes først, og faaer samme den, som skyder det bedste Skud i eller nærmest ved Pletten. Den anden Tallerken kaldes Ritteren (Ridderen) og derom skydes der til allersidst, som udi den 3 Rende Skyden ingen Gevinst har faaet, og bekommes af den, som skyder det bedste Skud.

3. Giver iligemaade den, som er Vert En Kron Daler, som kaldes Lykken. Og sætter Verten for Sig Selv Elleve smaa Circel Slag paa Skiven rundt om Skiven, hvor han vil, og udi hver Circel Nummer fra 2 til 12. Naar nu alle Interessenterne have skudt hver et Skud paa denne Skive, da kaster Verten med 2 Tærninger. Og de Øyne, som da kastes og træffes med Nummeret egal, hvis Skud da er nærmest ved Circelen, han faaer Crondaleren.

4. Besørger Verten 2 Skiver; den eene bruges alleene til Krands-tallerkenen, den anden skydes de øvrige Skud paa og deeles udi Sex eller Tolv Deelee. Saa maa han og betale til Karlen, som viiser, (Markøren) 20 lybske Skilling, hvortil han faaer af hver Interessent 4 β, og, er Udgiften større end Indtægten, maa han dette tilligge.

5. Modtager Verten Enhver Interessentes Indskud, som er 3 ₤ 4 β. De 3 Mark inddeles i Gevinster. Om disse Gevinster skydes 3 Omgange, og hver Gang annoteres, hvor mange Points Enhver har faaet (siden Skiven er deelt udi visse Deelee), og efter de sammenlagte Højeste Points bliver Gevinsterne udbetalt. Til denne Rende

Skyden tager Enhver Liebhaber, der indfinder sig, (Deel) som en Gjest. Men udi de andre Gevinster har han ingen Deel.

6. Annoteres udi Protocolen ved Datum, naar Enhver Interessent har faaet Krands Tallerkenen og Lykken, fordi Ingen kan faae disse Gevinster meere end 3 gange.

7. Naar nogen Interessent har Forfald, at Han ikke Selv kan komme, men sender sit Indskud og derhos Gevæhr, Kruud og Kugler, saa kaster alle Interessenter med Tærninger, hvo, da faaer Højeste Øyne, han skyder for ham. Og, dersom han ikke sender sit Gevæhr med Tilbehør, saa skydes der ikke for ham, dog maa han betale sit Indskud. Ingen maa skyde meere af sit eget Gevæhr end eet Skud.

8. Enhver Interessent møder præcise Klocken 2 Eftermiddagen paa Skyde-Banen, saa Indskuddene kan betales, og de Andre Ting bringes i Orden, og Klocken halvgaaen 3 begyndes med at skyde. Hvo, som kommer, efter at Klocken er slagen 3, multeres.

9. Den, som er Vert, skyder altid det første Skud, og derefter maa Enhver holde sig færdig efter sit Nummer, og skydes der først om:

- a. Krandstallerkenen.
- b. Saa og de trede Omgangsskud.
- c. Derefter om Lykken.
- d. Og saa skyde de, som i de 3 Omgangs Skyden har faaet liige Points.
- e. Og til allersidst om Ritter Tallerkenet, som er for dem, der udi de 3 Omgangs Skyden ingen Gevinst har faaet.

10. Saa maa ingen understaa Sig at gaae ud til Skiven uden Vertens Tilladelse, fra Krands Skiven er ophængt, indtil Lykke Skiven er forbi. Skulle Nogen tvivle om sit Skud, der er bleven viist eller gaaet forbi, maa Verten gaae ud til Skiven med ham; gaaer nogen ud uden Vertens Tilladelse, betaler han 4 β.

11. Naar Een ligger i Anslag, og hans Gevæhr slaar klik, at Fængkruddet brænder af, han er første Gang frie. Anden Gang betaler han til Verten 4 β, tredie Gang 8 β, og fjerde Gang mister han sit Skud. Ingen maa komme Fæng Krud paa Panden, førend han er paa Anslag Stedet.

12. Naar Nogen bander, fra Krands Skiven er ophængt, indtil Lykke Skyden er forbie, betaler han til Verten 4 β.

I det øvrige maa den, som er Vert see derhen, at alting bliver afleveret, og at Enhver saaledes omgaaes med sit Gevæhr, at deraf ingen Skade kan foraarsages.

At disse Artikler af Os samtlige Interessentere saaledes skal efterleves, stadfæstes med vore egne Hænder.

Bjørnholms Skyde Bane den 10. Juni 1750 ¹³)«.

Værten blev saaledes gjort til Funktionær, men, da han skiftede hver Mødedag, havde man ingen Garanti for, at de Regler, der blev givne for Ordenens Opretholdelse, blev overholdte, og det ikke mindst mærkelige ved disse Bestemmelser er, at Dommerne ikke nævnes med et eneste Ord.

Hvad de 3 særlige Skydninger angaar, for hvilke der ikke var Pengegevinster, skal bemærkes, at Ordet Krans er en Fordrejelse af Ordet »Credents«. Man havde nemlig den Gang saa kaldte Credentz Tallerkener af Sølv, og det var en saadan, Kronprinsesse Sophie Hedevig vandt ved Fugleskydningen den 7. September 1694. Hvorfra Benævnelsen »Ridderen« skriver sig, er ikke bekendt. »Lykken« var sat ind for at give Tilfældet en Chance, saa at det ikke udelukkende var de bedste Skytter, der tog Gevinsterne.

Agent Bjørn døde. Om det var hans Enke, der ikke ønskede, at Kompagniet havde Skydebane paa hendes Plads, fordi det var lidet ønskeligt at have Krudtbeholdninger paa et Sted, hvor der fandtes saa mange brandfarlige Sager, eller om der var andre Grunde, der talte for en Forandring, nok er det: Brødrene besluttede at henvende sig til Kongen dels for at faa anvist en ny Skydeplads, men tillige for at faa lovbundne Regler for Kompagniet i Troen paa, at Kongen vilde tage Kompagniet under sin Beskyttelse. Denne Tro blev ikke gjort til Skamme, og dermed ophørte Kompagniets Trængselstid.

IV.
Fra 1751—1901.

Den 2. Juni 1751 indgav Kompagniet et allerunderdanigst Andragende til Kongen, hvori det udtalte, at det af Mangel paa belejlig Plads vilde blive nødt til at ophøre med Skydeøvelserne saavel til Skiven som til Papegøjen, hvis Kongen ikke vilde komme det til Hjælp. Kompagniet bad derfor om:

1. at faa en Plads anvist udenfor Vesterport mod Stranden eller faa Privilegium paa et bekvemt Sted med Gaard udenfor Stadens Vesterport til Skydeøvelser, og at samme Gaard maatte være fri for at svare Skatter og Afgifter, saa længe Kompagniet havde sin Skydebane sammesteds.

2. at Fuglekongen maatte have Frihed til at brygge det Aar, hans Funktionstid varede, enten selv eller ved en Anden, eller at Kompagniet maatte faa frit Bryggeri, eller at hver Brygger maatte tilpligtes at svare aarligt en Afgift af 4 Rdl. af hver Opstander til Kompagniet.

3. at Borgerskabets »Ober- og Underofficerer« maatte faa Befaling til flittig at øve sig i Skydning, og derfor samtlige 2 eller 4 Gange aarligt skyde til Skiven om Gevinster ved Kompagniet, samt at Kongen vilde give et Tilskud til Gevinsterne.

Efter at denne Ansøgning havde været tilstillet Præsident samt Borgmester og Raad i Kjøbenhavn til Erklæring, rescriberede Kongen, som følger:

»Frederik den Femte af Guds Naade osv. osv.

Vor synderlige Gunst tilforn. Udi Memorial til Os af 2. Juni h. a. haver Interessenterne udi det i Vores Kongelige Residents Stad

Kjøbenhavn værende Skyde Compagnie allerunderdanigst andraget, at de formedelst Mangel af belejlig Pladtz og Indretning maa nødes til at nedlægge Deres Skyde Exercitier, saavel til Skiven som til Papegøjen, dersom vi ey allernaadigst ville skienke en til denne Øvelse beqvem Pladtz, hvortil de allerunderdanigst have proponeret: 1mo Een uden for Stadens Vester Port imod Stranden beliggende Pladtz, for der at indrette en forsvarlig Skyde Bane og der vedligeholde de sædvanlige Skyde-Exercitser, eller om denne Plads ej dertil allernaadigst maatte accorderes, at Compagniet da maatte gives allernaadigst Privilegium paa eet beqvemt Sted og Gaard, uden for Stadens Port til saadanne Deres Exercitier, og at samme Gaard maatte være fri for alle Skatter og Udgifter, saa længe Skyde Compagniet der hafde Deres Skydebane. 2do At Vi allernaadigst ville forunde den, der afskyder den saa kaldede Konge Gevinst af Papegøjen, i et Aar at nyde Frihed at brygge ligesom andre Bryggere i Staden, og, ifald hand sig deraf ey kunde benytte, hand da maatte overlade saadan Frihed paa et Aar til en anden, eller og at Skyde Compagniet maatte allernaadigst skienkes Frie-Bryggerie ved den Gaard, som til Skydebanen blev indretted, eller og at Enhver Brygger i Staden maatte give aarlig til Skyde Compagniet af deres Opstandere 4 Rdl., og 3^{tio} at Borgerskabets Ober og Underofficerer maatte allernaadigst anbefales flittig at øve sig i Skyden, og desforuden 2de eller 4 Gange aarlig samtlige at skyde til Skiven, saa og at Vi, paa det ingen skulde udeblive for Udgifters Skyld, allernaadigst ville tillegge Compagniet noget til Gevinsterne.

Som Vi da over denne Skyde Compagniets allerunderdanigste Ansøgning have ladet indhentet Eders Erklæring og deraf have fornummen, at I andgaaende den første Post have udsøgt en beqvem Lejlighed udenfor Stadens Vester Port, hvor en Gartner ved Navn Franz Christopher Sauerack er boende og findes villig at tillade, at Skyde Compagniet maa betiene sig af den Pladtz, som ved hans Huus er beliggende, han af Eder haver i Fæste, naar han paa Skyde Banens Holdelse maa uden Bekostning gives Vores allernaadigste Privilegium og desuden tillægges nogen Douceur. Ad 2^{dem} have I til Os allerunderdanigst indstillet, om den, som nedskyder Konge-Gevinsten, maa i et Aar være fri for at svare Indqvartering af sin brugende borgerlige Næring, og i et Aar have fri Passage igjennem Porten, men at I ellers holder det ubilligt, at Brygger Lauget skulle

efter Skyde Compagniets allerunderdanigste Ansøgning i saa Fald paalægges nogen Byrde, og ad 3ium holde I det betænkeligt, at Borgerskabets Ober og Under Officerer skulle befales at indtræde i Skyde Compagniet, hvoraf efter Eders allerunderdanigste Formening ikkun ville flyde Uenighed og Misforstaaelse imellem Interessenterne, der stedse bør leve i Eenighed og god Forstaaelse, indstillende derhos allerunderdanigst til Os, om Vi allernaadigst ville skienke dette Compagnie noget aarlig til Hjælp til de udsettende Gevinster, ligesom nogle Kjøbstæder i en eller anden af Vore Provinser allernaadigst er forundt, da I udi det øvrige finder intet at erindre ved de for Skyde Compagniet forfattede Articler, siden samme skal være indrettede efter de Articler, som ere i Brug ved Skyde Compagnierne paa andre Steder.

Thi give Vi Eder herved tilkiende, at Vi, i Anledning, saavel af Skyde-Compagniets foranførte allerunderdanigste Ansøgning som af Eders derover indkomne Erklæring, angaaende den første Post allernaadigst have approberet den Pladtz til en Skyde Bane for Kjøbenhavns Skyde Compagni, som er beliggende ved det Huus, som Gartner Frantz Christopher Sauerack uden Stadens Vester Port beboer, til hvilken Ende Vi under denne Dags Dato allernaadigst have ladet udfærdige Vores allernaadigste Privilegium for hannem paa foreskrevne Pladtz til en Skyde-Bane og derhos allernaadigst have bevilget, at Stedets Beboere maae være allernaadigst befriet for at svare noget af sin brugende Næring, samt at han for hans havende Umage og Opvartning ved Skyde-Banen maa tillægges aarlig udi Douceur halvtrediesindstive Rigsdaler af Stadens Cassa, imod at han ellers som hidindtil svarer, hvis hand tilkommer efter hans Fæstebrev. Betreffende den 2. Post, da bevilge Vi ligeledes allernaadigst: At den af Skyde Compagniet, som nedskyder den saakaldede Konge Gevinst, maa foruden den Gevinst, hand derfor erholder, udi et Aar have fri Passage igiennem Porten uden at betale Passage Penge, og andlangendes den 3die Post, at Borgerskabets Under og Oberofficerer skulle befales at indtræde i Skyde Compagniet, da give Vi Eders allerunderdanigste Tanker herved Vores allernaadigste Biefald, at de samtlige til Indtrædelse i Compagniet ej bør tvinges; men Vi gjøre Os allerunderdanigst forsikrede, at De fleeste af dem indtræder i Compagniet, naar De af Vores Stadshauptmand dertil bliver admonerede, hvilket Vi have ladet Stadshauptmanden gjennem Vores

Krigs-Cancellie tilkiendegive. Hvad den Hielp anlangar, som Skyde-Compagniet allerunderdanigst haver været begierende til de udsættende Gevinster, da kand herom ey noget vist fastsettes. Udi det øvrige have Vi allernaadigst konfirmeret de projekterede Articler for Skyde Compagniet som tilligemed det for ovenbemelte Frantz Christopher Sauerack allernaadigst bevilgede Privilegio Eder hermed uden nogen Bekostning tilsendes, for at vorde de Vedkommende tilstillet, derefter I Eder allerunderdanigst have at rette. Befalende Eder Gud. Skrevet paa Vort Slot Fredensborg den 20. August 1751.

Under Vor Kongelige Haand og Segl.
Friderich R.

J. L. v. Holstein.¹⁾

I Henhold til, hvad der er udtalt i ovenstaaende kongelige Resolution angaaende Borgervæbningens Officerer, tilskrev Overkrigsekretær Lerche den 28. August s. A. Stadshauptmand Fabritius, som følger:

»Da Hans Kongelige Mayestæt den mig derom udaf det Kongelige Danske Cancellie tilkomne Communication udi Anledning af een fra Interessenterne udi det herværende Skyde Compagni indgivne Ansøgning, at Borgerskabets Ober- og Underofficerer maatte anbefales flittig at øve sig i Skyderi og derfor 2 eller 4 Gange om Aaret samtlige at skyde efter Skiven — vel har holdt betænkeligt, at bemelte Ober- og Underofficerer skulle befales at indtræde i Skyde Compagniet, men dog behaget Allernaadigst at Resolve, at de til Indtrædelsen i dette Compagni ey burde tvinges, dog gjorde Deres Kongelige Mayestæt Sig Allernaadigst forsikkred, at De fleeste af Dem dertil findes villige, naar De af Stads Haupt Manden dertil blive admonerede, saa haver jeg min Herr Stads Haupt Mand saadant herved til Efterretning og nærmere Efterkommelse villet bekientgiøre. Jeg forbliver osv.²⁾

Denne Henstilling førte dog ikke til, at Borgervæbningens Befalingsmænd traadte ind i Kompagniet. De foretrak at danne et eget Selskab, der ogsaa havde Skydebane paa Vesterbro. Denne blev derfra paa et senere Tidspunkt flyttet til bag Frelserens Kirke paa Christianshavn, hvor der tillige byggedes et Forsamlingshus.

Kong Frederik V havde den 20. August 1751 saavel givet den ovenanførte Kongelige Resolution, som ogsaa samme Dag allerhøjest konfirmeret den af Kompagniet indsendte Konvention. Derfor er den 20. August 1751 en Mærkedag i Selskabets Historie, som ligesaa lidt bør gaa af Glemme, som Navnet paa den Konge, der paa denne Dag lagde Grundvolden for Kompagniets fremtidige Existens.

Konventionen, der er aftrykt i Bilag V, sluttede sig nærmest til den Kongelige Anordning af 8. September 1694, saa at Bestyrelsen skulde bestaa af en Direktør og 4 Dommere. Men skønt Direktøren nævnes i Artikel 1, blev denne Post ikke besat. Der blev ikke tillagt den, der nedskød Kongegevinsten, nogen særlig Myndighed, ja han benævnedes end ikke som i Skraaen fra 1582 »Papegøjekongen. Derimod bestemtes, at Kongegevinsten »skulde blive aldeles under Borgerskabet«. Fugleskydningen indskrænkedes til kun at skulle finde Sted én Gang om Aaret paa Onsdagen efter Pintse, og om Skiveskydningen bestemtes, at den skulde foretages om Onsdagen, enten Formiddag eller Eftermiddag. For at forebygge Tvivl ved Fugleskydningen angaaende de Dele af Fuglen, der blev skudt ned, bestemtes, at hvert Stykke Jern, som Papegøjen var beslaaet med, Pladen undtagen, skulde være forsynet med et Numer, og Gevinsten tilfaldt den, der enten nedskød et Stykke Jern, der var mærket med hele eller den største Del af Numret. Kalibret blev formindsket, saa at der ikke maatte gaa flere end 10 Kugler paa et Skaalpund. Skytterne skulde selv enes om Gevinsterne Størrelse. Tvivl om Træfningen skulde afgøres ved Maaling.

Efter at alle nødvendige Forberedelser var trufne, blev Fuglestangen flyttet fra Bjørnsholms Plads til den nye Skydebane paa Vesterbro, hvor Selskabet nu har huset i omtrent 150 Aar.

Den 9. August 1753 blev der for første Gang skudt til Papegøjen. 37 Brødre deltog i Skydningen, der frembød den Mærkelighed, at 3 Gevinster og deriblandt Pladen faldt ved ét Skud. Det gav Anledning til, at der blev truffen den Bestemmelse, at i lignende Tilfælde skulde Skytten have den største Gevinst, og der skulde stikkes om de andre.

For ikke at begrænse Kompagniets og Skytternes Frihed mere end nødvendigt, havde Konventionen fastslaaet, at hvad Dommerne og Skytterne »til Kompagniets Bedste, Nytte og Nødvendighed besluttede«, skulde i alle Maader iagttages og efterleves.

I Henhold til denne Bestemmelse traadte Brødrene sammen i 1755 og vedtog en Række Bestemmelser angaaende Optagelsen, Gæsterne og Regnskabsvæsnet. For dettes Vedkommende blev bestemt, at det skulde overtages af den yngste af Dommerne, og de Penge, der kom ind, skulde opbevares i en Lade, til hvilken de 3 ældste Dommere havde Nøglerne. Denne Lade, der er af Egetræ og forsynet med en ualmindelig smuk Laas, var, uden at det har været muligt at faa oplyst hvorledes, kommen i privat Mands Eje, men den er i 1899 bleven købt tilbage. Det blev endvidere bestemt, at Mødetiden til de ugentlige Skiveskydninger skulde være Kl. 2 Eftermiddag, at Overtrædelse af givne Forbud skulde betales med Mulkt, og at den, der ikke vilde betale Mulkten, ikke maatte deltage i Skydningen.³⁾

Efterat Kompagniet atter havde faaet et Sted, hvor det kunde gøre sig Haab om at blive i lang Tid, gav Glæden derover sig et mindre heldigt Udslag. Wiwet fortæller herom, og det er dertil, at N. P. Nielsens tidligere omtalte Ytringer om Selskabets Forfald sigter: »Et alt for frit Liv, for stærke Drikke og umaadelig Tobaks Røg skrækkede Folk derfra, og gør jeg Selskabet ingen Uret, thi jeg finder, at endog udi Aaret 1753 har de fire Dommere resolveret, at hvo, som enten med Drik overvældede sig eller indfandt sig med brændende Lunter og Tobakspiber saavel ved Ladningen som paa det Sted, der skydes, skulde betale til de fattige første Gang 4 Mark, anden Gang 8 Mark, tredie Gang 16 Mark og siden ekskluderes, eftersom« — hed det — »man ikke aleneste ved slig Uorden er underkastet Livsfare, men endog exponerer os Reprocher og Refus af mange artige og skikkelige Folk, som vi maatte invitere, der for ovenanførte Aarsagers Skyld undslaar sig ved at træde udi vores Selskab, hvilket ikkun gør os liden Ære.«⁴⁾

Dommernes energiske Indskriden frugtede dog paa en saadan Maade, at der ved Fugleskydningen i 1854 indmeldte sig 46, og ved den, der blev afholdt i 1855, 26 nye Medlemmer, saa at Kompagniet ikke kunde beklage sig over Mangel paa Tilgang.

Fugleskydningen vedblev at være Hovedfesten, men man ordnede de ugentlige Skiveskydninger i Overensstemmelse med Vedtægterne af 1750, og derved vandt de mere og mere Tilslutning. Det varede heller ikke mange Aar, før man afskaffede Tin Tallerkenerne og erstattede dem med Sølvgevinster, saa at Præmien for Kransen sæd-

vanligvis var 2 Spiseskeer og for Ridderen 1 Spiseske. Men Maalingen frembød visse Vanskeligheder. Der maalttes fra Centrum til det nærmeste Punkt i Kugleperiferien, og, da Kalibret var forskelligt, havde den Skytte størst Chance for at vinde, der skød med de største Kugler. Skønt det uretfærdige heri skulde synes indlysende for alle, førtes der dog mange Forhandlinger, inden man fik truffet den Bestemmelse, at Maalingen skulde foretages fra Skivens Centrum til Centrum af Kuglehullet. For at bestemme dette har hver Skytte en Metalplombe, der svarer til Kalibret af hans Gevær, og denne Plombe, der er forsynet med et Centrum, slaas ind i Kuglehullet, naar der skal foretages Maaling.

Efter at man var bleven installeret paa den nye Skydebane, fik man, som i gamle Dage, en Vært, der senere gik over til at blive Forpagter. Naar Onsdags Skydningen var forbi, samledes man til et fælles Maaltid hos Værten, der var forpligtet til at servere for en bestemt Betaling.

Det er tidligere omtalt, at den, der fungerede som Vært ved de ugentlige Skiveskydninger, skulde i Henhold til Vedtægterne af 1750 give en malet Skive og Gevinsterne for Kransen, Ridderen og Lykken. Disse malede Skiver var enten forsynede med et Vaaben, et Emblem eller, hvad Giveren fandt for godt, samt med Giverens Navn og Angivelse af Dagen, da han havde skænket Skiven. Skivernes Datum angiver derfor ikke Optagelsesdagen, thi den maa søges i Selskabets Broderbøger.

Skiverne fra den ældste Tid er ikke blevne opbevarede med fornøden Omhu. Nogle af dem har maaske ogsaa lidt saa megen Overlast ved Skydningen, at man ikke har kunnet bevare dem. Gennem lange Tider blev nemlig en af Skydningerne foretaget til Værtens malede Skive, og man kan af disse Skiver se, at Skytternes Antal ved de ugentlige Skydninger har vexlet mellem nogle og tyve og nogle og tredive. De to ældste Skiver, der endnu opbevares, skriver sig fra 1752. Den ene er uden Navn og har Datoen den 28. Juli 1752; den anden er given den 16. August samme Aar af Vinhandler J. H. Buchhalf.⁵⁾

Ved Fugleskydningen var det Fuglekongen, der maatte anskaffe Sølvgevinsterne, og Udgifterne dækkedes ved, at han udstedte en Indbydelse til denne Skydning for en bestemt Betaling. Blev der Underskud, maatte han dække det. Desuden var han forpligtet til

at anskaffe og lade opsætte Papegøjen, hvortil der skulde skydes, samt, naar han fratraadte, give det tidligere omtalte Sølvskilt. Det var derfor forbunden med ikke faa Udgifter at være Fuglekonge. For at hjælpe derpaa bevilgede Kongen i 1757 et aarligt Tilskud af 100 Rigsdaler. Den fratrædende Fuglekonge viste sin Taknemmelighed ved at give sit Sølvskilt følgende Inskription:

»Store Friderich den Femte
 Ingen i sit Land forglemte,
 Alting ham om Hjertet laae.
 Han lod Skyde Lauets Ære
 Sig og angelegen være,
 Og lod det en Gave faae.
 Fuglekongen, som best skyder,
 Udaf Folke Kongen nyder
 Aarlig denne Slags Profit:
 Den, som først fik denne Gave,
 Dette lod i Sølv indgrave
 Og sig kalder

9. Juni 1757.

Lorenz Schmidt.⁶⁾

Lorenz Schmidt viste ogsaa sin Taknemmelighed paa anden Maade. Thi den Papegøje, han havde maattet anskaffe, havde han forsynet med en Ring i Næbbet og skænket en Gevinst til den, der nedskød Ringen. Gevinsterne's Antal blev derved 6. Bestyrelsen gav ikke alene sit Minde til denne Forøgelse af Gevinsterne, men Forandringen blev tillige en fast Regel for Eftertiden. Desuden blev der i 1761 tagen den Bestemmelse, at Fuglekongen fremtidig skulde fritages for at anskaffe Gevinsterne, saa at dette blev Bestyrelsens Sag, men til Gengæld skulde Kongens Tilskud — de 100 Rdl. — gaa ind i Kompagniets Kasse.

Ved Fugleskydningen den 12. Juli 1759 nedskød Kaptajn i det Kongelige Artillerikorps Tranmoes Pladen. Da han ikke hørte til »Borgerskabet«, mente Bestyrelsen, ifølge Konventionens Artikel 18, ikke at kunne udlevere ham Kongegevinsten, uagtet han havde været Medlem af Kompagniet i 21 Aar. Sagen blev derfor indstillet

til Kongens Afgørelse. Resolutionen, der faldt den 24. August s. A., gik ud paa, at den, der nedskød Pladen, skulde, hvis han var Medlem af Kompagniet, ogsaa have Kongegevinsten, og den blev saa under Kanonsalut udleveret Kaptajn Tranmoes.⁷⁾

Ved Fugleskydningen den 30. Juli 1760 havde man ombyttet Ringen med en Granat, der var anbragt paa Fuglens Hoved; men det skete kun denne ene Gang og havde sin særlige Grund. Det var nemlig til Ære for Kronprins Christian, der paa denne Dag blev optagen i Selskabet. Ligesom Kongerne i tidligere Dage bestandig havde været ledsagede af et stort Følge, naar de besøgte Kompagniet, saaledes var ogsaa Kronprinsen ved denne Lejlighed ledsaget af en stor Suite. Den bestod, foruden af Prinserne Carl, Friederich og Wilhelm af Hessen, af Geheimeraderne von der Lühe, v. Gram, Reventlow og Reitzenstein, Generalerne, Oversekretær Grev Ahlefeldt, Kayserling og Hauch, Admiralerne Grev Laurvig, Rømeling og Fischer, den preussiske Gesandt Baron von Borch, den hollandske Envoyé Bosch de la Calmette, Kammerherre v. Gram og Oberst Klee. Foruden Kronprinsen optoges paa denne Dag Dronning Juliane Marie. Efterat Skydningen var endt paa den første Dag — Pladen faldt først den anden Dag — »var de høje Herrer og fremmede Ministre ved Maaltidet tilstede, men Anretningen og Opvartningen var kun maadelig, hvorfor Vedkommende blev mulkteret til de Fattige paa 2 Rdl.«⁸⁾ Manglerne ved Anretningen har dog ikke virket afskrækkende paa de høje Herrer, thi de følgende Aar var Følget om ikke ligesaa stort, saa dog meget talrigt.

Som tidligere omtalt var det i samme Aar, 1760, at Prokansler Pontoppidan fandt Kompagniets gamle Broderbog i Raadstuarkivet, og man besluttede nu at ville fortsætte den. For at knytte det gamle til det nye indledede man den nye Fortegnelse med følgende Indskrift paa et dekoreret Blad:

»Aar 1664 gav Kong Christian V det danske Compagni forbedrede Artikler og bevilgede en ny Samlingsplads ved Falkestangen udenfor Københavns nordre Port. Den 7. September fornævnte Aar begyndte Øvelserne dér paa Stedet, da Hans Majestæt Selv gjorde første Skud til Fuglen. Hendes Majestæt Dronning Charlotte Amalia var nærværende tilligemed Deres Kongelige Højheder Kronprinsen (Frederik IV), Prindserne Carl og Christian samt Princesse Sophie

Hedevig. Og lod begge Deres Majestæter saavel som øvrige formældte Høye Personer Sig paa samme Dag indtegne i Compagniet.«

Den oprindeligt fulgte Regel, efter hvilken kongelige og fyrstelige Personer altid fik et koloreret Blad, blev dog ikke nøjagtig fulgt, saa at disse ialt kun udgør 14. De begynder med Kong Christian VII og slutter med Meddelelsen om Optagelserne af Kong Christian IX og Dronning Louise.

I Tiden fra 1760 indtil 1863 indeholder Broderbogen Meddelelser om de aarlige Fugleskydninger og Fortegnelser over tilgaaede Medlemmer, fra 1864 og til 1886 indeholder den kun Medlemsfortegnelsen. Derefter følger en Liste over Fuglekongerne fra 1851—1886 samt to Beretninger om afholdte Fester; den ene var 100 Aars Jubilæet for Indstiftelsen af Ærestegnet den 26. Januar 1879, den anden 100 Aars Jubilæet for Nedlæggelsen af Grundstenen til Hovedbygningen. Bagest i Bogen findes to kongelige Resolutioner af 14. Februar 1580 og af 15. Juli 1761, samt 3 Breve, henholdsvis fra Storhertug Friedrich Franz af Meklenburg Schwerin af 2. Maj 1847, fra Prins Christian Frederik (Christian VIII) af 27. Juli 1812 og fra Arveprins Frederik af 14. Oktober 1774.

Fra 1822 er der aarlig udkommen en trykt Beretning, indeholdende Medlemsfortegnelse, Oplysning om de i Aarets Løb afdøde Brødre, Meddelelse om Resultatet af alle Skydninger samt nu og da Beretninger om afholdte Fester samt Generalforsamlinger af særlig Betydning. Fra 1896 er deri tillige optaget en Oversigt over Selskabets og dets Fattigkassers Status.

Om end Kong Frederik V i de sidste Aar af sin Regeringstid ikke besøgte Kompagniet, saa kølnedes dog ikke den naadige Velvilje, han fra første Færd havde vist mod Brødrene, og den fik sit Udtryk i Gerning især i Aaret 1761. Den 29. Maj fik nemlig Kompagniet Tilladelse til, at Fugleskydningsgevinsterne maatte prydes med det Kongelige kronede Navnetræk. Den 3. Juli s. A. gav Kongen Kompagniet Toldfrihed paa Indførslen af 10 Oxehoveder Rhinskvin og 2 Oxehoveder fransk Brændevin, hvilken Gave efter Forhandling med Generaltoldkammeret substitueredes med en aarlig Indtægt af 300 Rdl. Endelig skænkede Kongen samme Aar Kompagniet en ny Fuglestang, der toges i Brug første Gang ved Fugleskydningen den 27. August 1761 i Nærværelse af Kronprinsen og Arveprins Frederik med stort Følge, samt Københavns Magistrat.

Fuglestangen var ved denne Lejlighed omsnoet med en Blomster-guirlande. Mellem hver af dennes Omgange var anbragt Navnet paa et Medlem af Kongehuset. Kongens Navnetræk var anbragt øverst, og for neden fandtes 2 Skjolde. Paa det ene saa man Fama med en Æreskrans og følgende Overskrift:

»Vor Konges Ære Himmel højt opstige.
Han udi Naade haver ej sin Lige.«

Paa det andet Skjold fandtes en Skytsengel i Skyen med Skjold og draget Sværd, og omkring den var skreven:

»Hold Himmel selv Din Varetægt
Om Kongen og hans hele Slægt.«⁹⁾

En af Kong Frederik V's Døtre, Prinsesse Wilhelmine Caroline var 1764 bleven formælet med Prins Wilhelm af Hessen-Kassel. Da de Nyformælede i September rejste til Hanau, modtoges de ved Vesterport af 9 af Kompagniets Brødre. De var til Hest, klædte i grønne Kjoler, hvid Vest og guldgalloneret Hat, og hver af dem havde en kort Riffel paa Sadelknappen. De eskorterede det høje Brudepar til Frederiksberg Slot, hvor der blev holdt Taffel. Da dette var endt, fortsattes Eskorten ad Vejen til Roskilde, men nu var Brødrenes Antal svunden ind til 7.¹⁰⁾ Beretningen fortæller intet om, hvad der var tilstødt de 2, der manglede.

Det er omtalt, at skønt Konventionen af 20. August 1751 nævnte en Direktør, var der dog ikke bleven udnævnt en saadan. Kongehusets stadige Besøg i Forbindelse med den store Tilgang, Kompagniet havde, gjorde det imidlertid ønskeligt, at man havde en Chef, der kunde repræsentere Kompagniet. Saa længe alle eller i alt Fald den langt overvejende Del af Brødrene deltog i Skydningen til Pladen, kunde man nemlig ikke benytte Fuglekongen dertil; thi, hvor hæderlig og dygtig en Mand, han end var, saa at han i denne Henseende kunde gøre Fyldest, saa krævede dog Repræsentationen visse personlige Egenskaber, som ikke alle var i Besiddelse af. Derfor ønskede man en Chef, og, naar det skete, kunde man tillige give Fuglekongen den Stilling, han indtil da havde savnet. Der blev derfor nedsat et Udvalg, der udarbejdede en ny Konvention. Den blev indsendt til Kongelig Konfirmation den 30. December 1764, og denne blev given den 19. April 1765.

Ved denne Konvention, der er aftrykt i Bilag VI, blev Kjøbenhavns Overpræsident stillet i Spidsen for Kompagniet som dets Præsident eller Chef, og i hans Fraværelse fra Byen skulde det Medlem af Magistraten, der førte Præsidiets paa Raadhuset, præsidere i Selskabet. Samtidig bestemtes, at Tvivlsmaal om Regnskabsvæsenet skulde enten afgøres af Chefen eller Magistraten. Fuglekongen — nu benævntes han paa denne Maade — rangerede over Dommerne og fik »den øverste Rang« ved Maaltiderne. Det var ham, der proponerede de Skaaler, der skulde have Kanonsalut. Dog skulde hans Propositioner »altid« ske med Overpræsidentens »Forevidende og Godtbefindende«. Præsidenten og Fuglekongen skulde paa Fugleskydningsdagen salutes med 9 Skud.

De Skaaler, der paa dette Tidspunkt blev udbragt ved de aarlige Fugleskydninger, var: For Kongen, Dronningen, Kronprinsen, Arveprinsen, Prinsesserne, Kongens Krigsmagt til Lands og Vands, Magistraten, Fuglekongen, Dommerne og tilsidst for alle ærlige Undersaatter.¹¹⁾

For bestandig at have dygtige Dommere bestemte den nye Konvention, at der kun skulde afgaa én Dommer aarligt, og for at lette Dommerne blev der ansat 2 Inspektører. Disse Inspektører skulde komme i særlig Betragtning ved Valget af Dommere, uden at dog Brødrenes frie Valg maatte begrænses. Dommerne stod til Ansvar for alt, hvad der tilhørte Kompagniet; de fordelte selv Forretningerne mellem sig og afgjorde selv hos hvem, Kassen, Regnskabet, Protokollerne og Dokumenterne skulde opbevares. Interessenterne havde Ret til at gøre sig bekendt med Regnskabet og Dokumenterne, og Inspektørerne skulde kontrollere, hvorvidt Dommerne udførte deres Embede tilbørligt. Mente de, at der var noget at paatale, kunde de »erindre« Dommerne derom, og, hvis det ikke hjalp, melde det til Chefen. For — som det hedder i Konventionen —, at »forebygge Egennytte« maatte Dommerne »for deres Arbejde og Umage ikke vente anden Belønning end Æren og Berømmelsen ved trolig at have forestaaet Kompagniets Sager«, men i Forsamlingerne skulde de have første Sæde efter Anciennitet. Afgik en Dommer fra sit Embede, skulde han aflægge Rede og Rigtighed, og en af Brødrene »skulde« paa egne og samtliges Vegne »i en kort Tale tilkendegive ham alles Højagtelse og Taksigelse.«

Det, der stærkest fremhæves i Konventionen, er, at Kongen ved

de Begunstigelser, han havde tilstaaet Kompagniet, tilsigtede, at Københavns Borgere sættes istand til at træde ind i Kompagniet og øve sig i Skydning, saa at enhver, Tid efter anden, blev forsynet med en god Riffel, som han forstod at bruge. Derfor lagde ogsaa Konventionen Vægt paa, at Kompagniets Medlemmer selv deltog i Skydningen, og at det kun var en Undtagelse, at de lod skyde for sig.

For Fuglekongens Vedkommende var det jo ved Kongens Reskript af 24. August 1754 bleven bestemt, at den, der nedskød Pladen, ogsaa skulde have Gevinsten, forsaavidt han var Medlem af Kompagniet. Men, da dette ogsaa talte udenbys Medlemmer, bestemtes, at Fuglekongen skulde bo i København.

Den første, der overtog Posten som Chef for Compagniet, var Hans Excellence Geheimekonferensraad v. d. Lühe i hans Egenkab af Overpræsident i København.

Kong Frederik V døde den 14. Januar 1766 og blev begravet i April. Da Kongens Lig skulde føres fra København til Roskilde, viste Kompagniet sin Taknemmelighed mod sin Kongelige Velgører ved en pragtfuld Illumination af Skydebanen. Midt i Illuminationen var anbragt en Obelisk af hvidt Marmor, paa hvilken stod skrevet:

»Naadens Ansigt vendes bort,
En Naades Soel blev sort,
Dit Selskabs gyldne Tiid
Med Fridrich var forsvunden
Hvis ej i Christian
En Naades Soel blev funden.«¹²⁾

Den Tro paa Fremtiden overfor den nye Konge, som udtales i dette Vers, blev ikke skuffet, thi Kong Christian VII benyttede enhver Lejlighed til at vise Kompagniet sin Beskyttelse.

Kongen var tilstede ved Fugleskydningen den 5. Juni 1766 ledsaget af Arveprins Frederik. Denne, der oftere havde besøgt Kompagniet, optoges samme Dag.

Den 28. Januar 1768 fødtes Kronprins Frederik og allerede den 11. August s. A. blev han ifølge Kongens Befaling indført i Kompagniets Broderborg »som Medlem for sig at lade skyde.«

Ved Fugleskydningen den 26. Juli 1769 var Kongen ledsaget af

Dronning Caroline Mathildes Broder Hertug Wilhelm af Gloucester, der blev optagen samme Dag.

Sidste Gang, Kong Christian VII besøgte Skydebanen, var ved Fugleskydningen den 5. September 1770, og paa denne Dag var Dronning Caroline Mathilde for første, men ogsaa for sidste Gang til Stede. Dronningen deltog i Skydningen og traf Fuglen. Beretningen derom tilføjer: »Det er ikke at beskrive den Glæde, som de Tilstedeværende fandt hos sig.« Det kolorerede Blad i Broderbogen, der omtaler denne Begivenhed, har følgende Indskrift:

Den V September 1770
var
For dette Selskab
Een Hoytiidelig og Hoystglædelig Dag
Da den
Stormægtigste Allernaadigste
Dronning
Carolina Mathilde
Dronning til Dannemark og Norge etc.
Ikke aleneste var tilstede, men endog Selv skjød og traf Papegøjen.
Selskabet
glæder sig nu ved at have nydt samme Naade
Som deres Formænd i forrige Seculo ved
den da regjerende
Dronning
Charlotte Amalia
Hendes Nærværelse
den 7. September 1694.
Fuglekongen
Med Selskabet takker allerunderdanigst
Hendes Kongelige Majestæt
for denne Naade og tilligemed alle Undersaatter
priser Hendes Hoykongelige Mildhed samt ynsker Hende
At leve længe og lykkelig.«

Mærkeligt nok og ganske imod Sædvane omtaler lige saa lidt Broderbogen som de trykte Beretninger noget om, hvem der paa denne Dag var i Majestæternes Følge. Nogen Optagelse fandt ikke Sted.

Generalfiskal Wivel var Fuglekonge ved denne Lejlighed, og, da han skulde træde tilbage for den nye, gav han samme Dag sit Fuglekongeskilt. Det bestod i »en meget vel gjort Sølv-Plade i Oval og rundt om istedenfor Zirater behængt med en ægte Guldkæde, udi hvilken hængte en Papegøje af Guld emaillet, og hvis Øjne vare af Brillanter.« Rundt om stod hans Navn og Valgsprog, og indeni læstes:

»Jordens Guder, Nordens Helte
Deels ved Pen deels Sværd fra Bælte
Magistrat og Cleresie,
Borgere. som Staten nytter,
Findes tegnede blandt Skytter
I vort Danske Compagni.
Jeg blandt dennem nød den Ære
Skønt ved andens Skud at bære
Dette Sejervindings Baand.
Nu det skal en anden pryde
Jeg i Tak vil Ynsker yde
Med Forsikring fra min Haand:
Kongen leve! alle være
Kongen troe og Himlen ære!
Borger blive Borgers Ven!
Jeg vil stræbe Dem at gavne
Al den Tid jeg ey skal savne
Hierte, Hierne, Mæle, Pen.

Den 5. September 1770. ¹³⁾

Kongens Sygdom førte til, at Enkedronnine Juliane Marie og Arveprins Frederik styrede Landet fra 1772 til 1784.

Arveprinsen følte sig saa tiltalt af den Aand, han fandt i Kompagniet, at han besluttede at give det et synligt Vidnesbyrd derom. Den 14. Oktober 1774 sendte Prinsen Kompagniet en Sølvkaffekande og et Par trearmede Sølvstager, der tilsammen vejede 262 Lod. Gaven var ledsaget af følgende Brev:

»Selskabet ville annamme disse medfølgende Stykker som Mærke paa den Agtelse, jeg har for de brave Borgere, det bestaaer af, og paa den Erkiendtlighed, jeg føler for den Hengivenhed, som det ved alle Lejligheder viser for Vores Konge og Hans Huus. Hans Majestæts uafladelige Omhu for Sine kiære Undersaatters Vel fortjener deres ømeste Kierlighed, og jeg er vis paa, at saadanne Borgere,

som Selskabet bestaaer af, stedse vil blive Exempler. — Lad os, mine brave Landsmænd, elske Vor Konge og Vort Fædreland og frygte Gud: Derved blive vi alle af Gud velsignede og kand komme til Lyksalighed.

Friderich.«

Det blev besluttet, at denne Skrivelse skulde opbevares i en Sølvæske. Men, da Kompagniet i 1813 maatte sælge en Del af sin Sølvskat, solgtes ogsaa denne Æske, og Skrivelsen anbragtes, som omtalt, i Broderbogen fra 1542.

Kompagniet havde bestandig haft en Fattigbøsse, men der var ikke given Regler for Anvendelsen af de Penge, der indkom i den. Derfor blev der paa Enkedronning Juliane Maries Fødselsdag, den 4. September 1778, oprettet en Fattigkasse, for hvilken der samme Dag blev given en Fundats, stadfæstet af den daværende Chef, Geheimekonferensraad Braem. Indtægterne skulde tilvejebringes dels gennem en Indsamling, der fandt Sted ved enhver Sammenkomst, og dels ved, hvad der kom ind i Mulkter og Bøder. Samtidig anskaffedes en ny Fattigbøsse. Det er en Sølvpokal med to Laag. Udenpaa Pokalen læses:

«Dannemarks og Norges Konning
Samt dets Dyrebare Dronning
Prindser og Prinsesserne
Gandske Konge-Husets Minde
Er erindret denne Sinde!
Men man skal det stedse see
Troelig gjemt i Hierterne.

Nu en Skaal med tørre Læber,
Den at giøre Skiæl vi stræber,
Som til Tak ei glemmes maae,
For hver Fred har i sin Næring
Ved den mildeste Regiering;
Derfor skal den Arme faae,
Herom lad Pokalen gaae.»

Paa det inderste Laag staar:

»I glade Dage husk du paa din Næstes Møje,
Som maa i Fattigdom og Sygdom meget døje,
Vort Vel staaer i Guds Haand, glem derfor ej dens Gavn,
Som sukker om din Hjælp, men giv i Jesu Navn!

Af det Beløb, som indkom i Bøssen, skulde, ifølge Fundatsen, Halvdelen henlægges til en Kapital, og den anden Halvdel samt Renterne af Kapitalen aarligt uddeles til trængende Brødre og træn-

gende Brødres Efterladte, dog maatte der ikke bevilges fast aarlig Understøttelse til nogen. Ifølge Fundatsen skulde Uddelingen finde Sted hvert Aars 4. September, »ikke alene saa længe hun (c: Enkedronning Juliane Marie) lever, men saa længe det Kongelige Kjøbenhavnske Skydekompani med Kjøbenhavn og Verden staaer, hvor udi vi haabe, bede og paalægge vore Efterkommere ingen Forandring at ville eller maae gjøre, men at disse Gaver bestandig uddeles hvert Aars 4. September«¹⁴). Krigsaarene 1807—1814 saavel som Statsbankerotten i 1813 forøgede Antallet af Trængende, men samtidig formindskedes Brødrenes Evne til at støtte Fattigkassen, saa at man blev nødt til at opbruge hele Kapitalen. Man kunde derfor ikke følge Fundatsens Bestemmelser, og desuden fandt man det mere praktisk at uddele Understøttelserne ved Flyttedags Tid. Denne Skik er senere bleven fulgt, og Uddelingen finder Sted Oktober Flyttedag. I Tidens Løb er det dog lykkedes at faa samlet en Kapital, men, da Ansøgernes Antal er voxet, uddeles som Regel ikke alene Renten af Kapitalen, men tillige hele det Beløb, der indkommer i Fattighøssen gennem Mulkter, Bøder og Indsamlinger. Selskabet raader desuden over et andet Understøttelsesfond, der fører Navnet af »Dronning Olgas Legat«, og er stiftet af Grosserer Chr. Hee, der i 1881 var Selskabets Formand.

I tidligere Tider var det Skik, at der, forinden Fattighøssen gik rundt, blev afsungen en Sang, der skulde minde Brødrene om, at de i deres Glæde ikke maatte glemme dem, der led Nød. Selskabets ældste Sangbog skriver sig fra 1798 og i den saavel som i et Tillæg, der udkom Aaret efter, findes ikke mindre end 8 Sange, der benyttedes i dette Øjemed. Men i de nyere Udgaver af Sangbogen er disse Sange udeladte.

Selskabet tænker dog ikke udelukkende paa sine egne Trængende. Hvor der indtræder Tilfælde, der stiller Krav til den almindelige Godgørenhed, har Selskabet aldrig holdt sig tilbage. Her skal blot anføres et enkelt Exempel. I Juni Maaned 1883 blev der udstedt et Opraab om at komme Invaliderne til Hjælp, umiddelbart før der skulde afholdes Fugleskydning. Denne fandt Sted den 29. Juni i Nærværelse af Kong Christian den IX. Ved Frokosten udtalte Hans Majestæt, at han til sin store Beklagelse havde gennem det nævnte Opraab erfaret, at der var Trang blandt Invaliderne, og derfor bad han Brødrene om ikke alene selv at komme disse til

Hjælp, men ogsaa virke for denne Sag. Selv gik Hans Majestæt i Spidsen med sit Bidrag, og der blev ialt blandt Brødrene indsamlet et Beløb af 5,791 Kroner.

Den 27. November 1776 fik Kompagniet Bevilling paa et Segl og samtidig fik det et andet Navn. Om end dets ældste Navn havde været »Helligtrefoldigheds Laug udi det danske Kompagni«, saa havde den almindelige Benævnelse indtil 1673 været »det danske Kompagni«. Efter den Tid benævntes det snart »Skydekompagniet« og snart »det Kongelige privilegerede Skydekompagni«. Nu fik det Navn af »Det Kongelige Kjøbenhavnske Skyde Selskab«. Midt i Seglet er anbragt Selskabets Emblem: En Skive med to korslagte Rifler, omgivet med Ordenskæden, hvori en Papegøje. Oven over staar det kongelige kronede Navnetræk og neden under Aarstallet 1776. Paa den ene Side af Skiven læses »Til Lyst«, paa den anden »og Forsvar« og i Omkredsen »Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskabs Segl«. Anordningen af Seglet findes i Bilag VII.

I 1777 døde Stadshauptmand Treeld, der havde været Fuglekonge i 1765. Brødrene traadte i den Anledning sammen den 7. August og besluttede, at der, naar han, saavel som fremtidig naar en Fuglekonge blev begravet, skulde paa Begravelsesdagen paa Skydebanen afskydes 27 Minut Skud, og den samme Ære skulde vises mod dem, der havde været Chefer for Kompagniet. Det overlodes iøvrigt til Bestyrelsen at bestemme, om der paa Grund af særlige Forhold skulde skydes flere Skud, men der maatte ikke skydes færre. Skydningen skulde begynde, naar Liget førtes fra Sørgehuset, og vare, til Liget blev sat i Graven. Nogle af Brødrene skulde være tilstede paa Skydebanen, og tjene som Vagt ved den Afdødes Skive, der, medens Skydningen varede, skulde være opstillet paa en dertil indrettet Pyramide, paa hvilken skulde staa den Afdødes Fødsels- og Døds Aar. Skiven skulde være behængt med sort Flor og prydet med Blomster¹⁵⁾. Nutildags hejses paa Begravelsesdagen Skydebanens Flag paa halv Stang, og Skiven omhænges med sort Flor.

Efterat Selskabet havde faaet et Segl, ønskede det ogsaa et Ærestegn. Dette Ønske blev opfyldt ved en Kongelig Anordning af 27. Januar 1779 — se Bilag VIII — der i Virkeligheden var en Konfirmation af en af Selskabet til Kongen indgiven Indstilling. Ærestegnet bestaar i en sølvforgylt Papegøje med udstrakte Vinger, staaende paa en Gren. Paa Brystet findes Bogstaverne D. C. (Danske

Compagni), paa Grenens ene Side »1542«, der minder om Kong Christian III, og paa den anden Side »1779«, der minder om Ærestegnets Indstifter, Kong Christian VII. Det er ved en Guldsnor fæstet til et grønt Silkebaand med Sølvkanter, der er sammenlagt i en Stjerne, og bæres paa venstre Bryst.

Ifølge Anordningen blev det overladt Brødrene selv at bestemme, hvorvidt de ønskede at modtage Ærestegnet. Til dette hørte et Patent, der altid skulde udstedes paa den regerende Konges Fødselsdag. Om nogen Broder har benyttet den i § 7 hjemlede Tilladelse til at bære Tegnet ved sit eget eller en Broders Bryllup, vides ikke. Senere Bestemmelser har ført til, at Ærestegnet skal tildeles enhver, der optages i Selskabet, at det kun maa bæres indenfor dette, og at det skal bæres af alle ved festlige Lejligheder, Fugleskydninger og Generalforsamlinger samt ved de ugentlige Skydninger af de Brødre, der deltager i Skydningen. Det bæres ved sidstnævnte Lejlighed tillige af Sølvgiveren, fordi det »at give Sølv« for ham betragtes som en Fest.

Naar en Broder afgaar ved Døden, skal Ærestegnet afleveres til Selskabet.

Ærestegnets Indstiftelse gav Anledning til en Fest, der blev afholdt paa Kongens Fødselsdag, den 29. Januar 1779. Fuglekongen bar Ærestegnet for første Gang, og, efter at Wiwet i en Tale havde bragt Kongen en Hyldest og Tak for den Naade, der var vist Selskabet, uddelte Fuglekongen Ærestegnet til samtlige tilstedeværende Brødre, der alle ønskede at modtage det. Samtidig udleveredes til enhver af dem et trykt Exemplar af den Kongelige Anordning, hvortil var hæftet »Kort Efterretning om det Kongelige Kjøbenhavnske Skyde Selskab, det danske Compagnie«. Dette Skrift var udgivet af Bestyrelsen, og det sluttede med: »Dette haver man, for at give et almindeligt Begreb om Compagniet, besluttet at lade følge Ærestegnets Anordning vedhæftet«¹⁶⁾.

Ifølge Anordningen skulde et Exemplar af den bestandig følge med Patentet, men de Forandringer, der senere blev indførte med Hensyn til Ærestegnet ved Lov, har været Aarsag i, at Bestemmelsen ikke følges.

Nutildags overrækker Formanden Ærestegnet til den, der skal optages, ved selve Optagelsen og siger:

»Broder! Tag imod dette Ærestegn, bær det og forbliv stedse en Ven af dette Selskab.«

Derefter lykønskes han af Formanden og Bestyrelsen og proklameres som optagen af Formanden; men fuld Medlemsret opnaar han først, naar han har givet Sølv.

De Ærestegn, der skal benyttes ved Oplagelsen, gemmes i et Ibentræs sølvbeslaaet Skrin, der blev skænket den 26. Januar 1879 af Selskabets daværende Formand, Etatsraad, Vexelmægler Lorck ved Festligholdelsen af Hundredeaarsdagen for Ærestegnets Indstiftelse.

Samme Aar, som Ærestegnet blev indstiftet, vedtog Bestyrelsen, at der skulde føres »en Deliberations og Resolutions Protokol«. Denne Beslutning har medført det Gode, at der fra 1779 og til nu foreligger autentiske Oplysninger om alle vigtigere Begivenheder i Selskabet. Men de Principer, hvorefter Protokollen er bleven ført, har været noget skiftende.

Man omgikkes paa dette Tidspunkt med store Planer.

Fæstet af Skydebanens Grund var fra Gartner Sauerack gaaet over til William Schrøder, thi han, der var Medlem af Selskabet, anføres i Broderbogen som Ejerman af Skydebanen. Fra ham gik det over til Jochim Wenzel, fra ham til hans Enke, og fra hende gik Grunden tilbage til Magistraten. Denne gav den 16. December 1782 Selskabet Skøde paa Fæstet for en aarlig Afgift af 30 Rigsdaler. Men, inden Fæstet var gaaet over til Selskabet, var der bleven udarbejdet Tegning til en ny Hovedbygning, og, skønt man hverken havde Overslag over Udgifterne eller Penge til Udførelsen, besluttede man dog at vælge Pladsen, hvor Bygningen skulde ligge, og at nedlægge Grundstenen.

Nedlæggelsen af Grundstenen skete paa Kongens Fødselsdag den 29. Januar 1782. Da Overpræsidenten var bortrejst, fungerede Konferensraad Hersleb paa hans Vegne. Han nedlagde en Kobberplade, der havde følgende Inskription:

»Til Forsamling for det Kongelige Kjøbenhavnske Skyde Selskab i det danske Compagnie blev dette Sted udvalgt for derpaa en ny Bygning at opsætte, og dens første Steen nedlagdes paa Hans Kongelige Majestæt Kong Christian den Syvendes Fødselsfest den 29. Januar 1782. Paa samme Tid var Compagniets Chef, Hans Excellence Herr Geheimeraad G. A. Braem, Ridder, Overpræsident i Kjøbenhavn; Fuglekonge Herr Etatsraad J. Clasen; Dommere D'Herrer

G. Berg, A. Kaasbøl, R. Colsmann og N. Møller; Inspekturer D'Herrer E. Schmidt og C. F. Klemcke.«

Desuden nedlagdes — istedenfor de sædvanlige Mønter — en Daase, hvori fandtes følgende Digt:

»Enhver, som denne Steen i Tiden maatte finde
Og efter Aabning seer det Skrivt, den lukker inde,
(Ifald Historien det skulde have glemt)
Vil finde, Bygningen til Nytte var bestemt.
Et Kiøbmands Broderskab, hvori blev fordum handlet,
Til Skydeøvelser med Tiden blev forvandlet;
Dog var fra første Tid og indtil denne Dag
Det Danske Compagnie Monarchers Velbehag.
Til dette Selskabs Vel Kong Frederik den Femte
Har første Grundvold lagt (Han Naade aldrig glemt)
Hans Søn Kong Christian den Syvende har gjort
Til Større, hvad i Hans Herr Faders Tid blev stort.
Da man fra Christi Byrd Aarstalet kunde skrive
Med Sytten Hundrede og To og Fiirsindstive
I Januarij den Ni og Tivende
I Kongens Fødselsaar det Tre og Tredivte,
Da Sexten Aar var lagt, fra Han ved Himlens Naade
Til sine Rigers Gavn Regieringen tiltraade,
Fra Indføds Retten blev indført Sex Aar fuldbragt:
Blev første Grundvolds Steen til denne Bygning lagt.
Gud lægge mange Aar til Kongens Leve Alder!
Gud lad vort Kongehuus bestaae, til Verden falder!
Gud byde dette Sted for Uheld blive frie,
Men gavne mange Aar det danske Compagnie!
Gud give! Brødrene maae stedse Himlen ære,
Til Kongens Tjeneste og Landets rede være,
Hinanden elske, var det end med eget Tab,
Saa staaer vel dette Huus og dette Broderskab.«

F. V. Wiwet¹⁷⁾.

Justitsraad, Generalfiskal Wiwet, der havde skrevet dette Digt, og som alt tidligere er omtalt, var første Gang i Selskabet den 26. Juli 1769, og han blev samme Dag skudt til Fuglekonge. Fra sin Indtrædelse havde han helt og fuldt sluttet sig til Selskabet og

utrættelig arbejdet paa at skabe den Aand, der — tro mod Selskabets Fortid og dets Traditioner — kunde føre det en lykkelig Fremtid imøde. Derfor mindede han Brødrene ved alle Lejligheder om Selskabets Historie, som han ivrigt havde studeret. Paa Grundlag af sit Studium udarbejdede han: »Det danske Compagnies eller Københavns Skyde-Selskabs Forfatning og Historie«, som han i 1770 overleverede Kong Christian VII. Titlen saavel som Dedikationen er et kaligrafisk Kunstværk. Dette Manuskript er i Selskabets Værge. Det kan ikke være Tvivl underkastet, at Wiwet ogsaa er Forfatter til den korte Efterretning om Selskabets Historie, der skulde ledsage Anordningen om Ærestegnet. I denne Piece hedder det, »at Oplysninger om Optagelse af Mænd af høj Stand og Embede og saadant mere kan ventes udi Selskabets fuldstændige Historie, naar samme med det første mulig udkommer fra Trykken.« Heri sigtes til et Arbejde, Wiwet den Gang var ifærd med. Det har samme Titel som det Manuskript, der var udarbejdet til Kongen, men det er langt udførligere og gaar til 1785. Det er forsynet med en Fortale, hvori han udtaler, at han har udført sit Arbejde, fordi det danske Kompagni hører med til Fædrelandets Historie, og derfor bør Erindringen om det søges bevaret. Hvad der har været Aarsag til, at Manuskriptet ikke er bleven trykt, foreligger der ingen Oplysning om. Da Wiwet hverken kendte Skraaen af 1447 eller Broderbogen af 1448, maatte han opstille Hypotheser, og at de ikke altid slog til, kan man ikke undres over. Men det forringer ikke Wiwets Fortjenester, og i alt, hvad der angaar Tiden fra 1694—1785, er hans Manuskript et uundværligt Materiale til Selskabets Historie. Hans Grundsyn paa, hvad der burde være Selskabets Formaal, udtrykker han i nogle Slutningsbemærkninger i det Manuskript, han i 1770 overrakte Kong Christian VII. Han anbefaler deri at indrette Selskabets Økonomi paa en saadan Maade, at Udgifterne ved Indtrædelsen ikke kunde afskrække brave og hæderlige Mænd af alle Samfundsklasser fra at træde ind i Selskabet, og han fremsatte dette Forslag af Hensyn til Fædrelandets Forsvar. Thi — siger han — derved vilde der virkes hen til det, der var Kongernes og især Kong Frederik V's Hensigt: »At hver Borger vilde faae sig forsynet med en Riffel.« Han slutter med: »Til sidst ønsker jeg, at Guds og Kongens Ære, Landets Vel, Hovedstadens Forsvar maae være Selskabet for Øyne.«

Det kan næppe betvivles, at Wiwet ogsaa var Drivfjederen i det, der skete 1782, og at det var i taknemmelig Erkendelse af alt, hvad han havde været for Selskabet, at Brødrene besluttede at lade ham male, for at Billedet kunde bevare hans Minde gennem de skiftende Tider. Den 10. Oktober s. A. afholdtes en Festlighed, ved hvilken Wiwets Billede under Kanonsalut blev afsløret. Under Billedet var anbragt en Plade, paa hvilken der stod:

»Kjøbenhavns Stads Ven, Frederik Vilhelm Wiwet til Ære og Minde, bekostet af Broderskabet i Betragtning af den Møje, Omhu og Nidkjærhed, som Justitsraad Wiwet som Broder i Compagniet haver udviist«¹⁸⁾.

Denne Plade var i Tiden forsvunden, men Pietet mod Wiwets Minde har bevirket, at den er bleven erstattet med en ny, der bærer samme Indskrift.

Den 29. Januar 1782 havde man lagt Grundstenen til Hovedbygningen og begyndt at indsamle Penge til Udførelsen. Men derved blev det foreløbigt, thi Bestyrelsen turde ikke begynde at bygge af Frygt for ikke at kunne føre Sagen igennem. Der hengik paa denne Maade 4 Aar; saa blev der den 6. April 1786 afholdt en Generalforsamling. Bestyrelsen meddelte, at der var indsamlet $6236\frac{1}{3}$ Rdl., og, da Overslaget lød paa 11,000 Rdl., manglede der endnu $4763\frac{2}{3}$ Rdl. Under Forhandlingerne gjordes der fra Brødrenes Side gældende, at naar der blot blev begyndt, vilde man snart faa det Beløb, man manglede. Desuden havde man den Udvej at kunne laane 3000 Rdl. Generalforsamlingen besluttede, at Byggearbejdet skulde begyndes, at der skulde laanes 3000 Rdl., og at Resten skulde tilvejebringes blandt Brødrene. Tømmermester og Brandmajor Boye Junge, der var en af Selskabets ivrigste Brødre, paatog sig at lede Arbejdet uden Vederlag¹⁹⁾.

Kronprins Frederik gav Sølv den 8. Maj 1783. Bestyrelsen ombyttede Kransegevinsten, en kunstig udarbejdet Sølvkaffekande, med en anden Sølvgevinst, for at bevare Kanden som en Erindring. Det samme var senere Tilfældet med en smuk Sølvpokal og et Par trearmede Lysestager, der var bestemte som Kransegevinster henholdsvis af Prinsesse Louise Augusta og af Kong Christian VII.

Den 14. April 1784 overtog Kronprinsen Styrelsen af Landets Anliggender. Den 29. Juni samme Aar var han for første Gang til

Stede ved Fugleskydningen, og fra det Tidspunkt hørte det til de store Sjeldenheder, at Kronprinsen ikke bivaanede denne Fest.

Da man tog fat paa Byggearbejdet, blev det fremmet med en saadan Energi, at Hovedbygningen stod færdig den 10. Maj 1787. Dens Indvielse skete ved en Fest, der fik forøget Betydning ved, at Kong Christian VII samme Dag gav Skive og Gevinster.

Adresseavisen, sammenholdt med Deliberationsprotokollen, meddelte om denne Fest:

Den 10. Maj d. A. behagede det Hans Majestæt Kongen allernaadigst at give sin Skive og dertil hørende Sølvpræmier til det Kongelige Københavnske Skydeselskab, ved hvilken højtidelige Lejlighed Selskabets nye Bygning paa dets Skydebane uden Stadens Vesterport blev indviet. Efter foregaaende Indbydelse forsamlede Brødrene sig om Morgenen mellem 7 og 8 hos Hs. Excellence Herr Geheimeraad og Staldmester v. Bülow, der havde den høje Commission at udføre Skiven og Præmierne samt at skyde for Hs. Majestæt Kongen. Fuglekongen, Herr Kammerraad Beyer, blev af de 4 Dommere og 2 Inspektører afhentet og fulgt til Hs. Excellence, der boede i Staldmestergaarden bag Christiansborg Slot, og derfra udgik Processionen i følgende Orden: Inspektørerne og Dommerne foran i 3 Vogne; derefter Hs. Excellence Geheimeraad v. Bülow med den prægtige Skive og Præmierne, bestaaende af 2 store trearmede Sølvstager for Kransen, en Sukkerbøsse for bedste Skud til Ridderen, og Indfødsrets Medaillen til Lykkegevinsten. Efter Hs. Excellence fulgte Fuglekongen og de øvrige forsamlede Herrer og Brødre, 2 i hver Vogn, der udgjorde en Suite af henimod 50 Vogne. Ved Ankomsten til Skydebanen blev saluteret med Kanoner, Pauker og Trompeter, og man forføjede sig til den store Sal, hvor Skiven blev opbaaren ved en af Dommerne og Præmierne af Hs. Excellence Geheimeraad v. Bülow, efterfulgt af det hele Selskab, der opstillede sig paa begge Sider af Salen for at oppebie Deres Kongelige Højheder Kronprinsen og Arveprinsen med høje Følge. Imidlertid blev Skiven ophængt paa en dertil forfærdiget Obelisk i den øverste Ende af Salen, indfattet med en prægtig forgyldt Ramme, og her skulde Skiven forblive, saa at der, istedenfor til den, blev skudt til en hvid Skive. Kl. 9 ankom Deres Kongelige Højheder Kronprinsen og Arveprinsen og modtoges med de sædvanlige Cereemonier, Kanonernes Løsning, Pauker og Trompeter. Da Højst-

samme havde sat sig, holdt Herr Justitsraad Wiwet Festtalen, hvorpaa fulgte en »Runda« af Pauker og Trompeter og 27 Skud. Deres Kongelige Højheder behagede derpaa naadigst at indtage Frokost og forlod Kl. henimod 12 Broderskabet. Derefter begyndte Skydeøvelserne og varede til Kl. 3. Imellem Kl. 3 og 4 indfandt Selskabets Damer sig, hvorved Selskabet kom til at bestaa af 156 Personer, der alle spiste til Middag i den store Sal. Under Maaltidet blev under Kanoners Løsning udbragt Skaaler for den kongelige Familie, og efter Maaltidet begyndte Ballet, der varede til næste Morgen Kl. 4.²⁰⁾

Festtalen, som Justitsraad Wiwet ved denne Lejlighed holdt, er udgiven i Trykken og findes i det store Kongelige Bibliothek. Enhver, der ønsker at blive bekendt med, hvorledes man den Gang formede en Tale, bør læse den, og den fortjener ikke mindre at læses paa Grund af Indholdet. Her skal kun anføres Talens Slutningsord:

»Saa staa da dette vort Hus til Brug for os; til Ziir for Kjøbenhavns Forstad; til Trods for dem, som spaaer om onde Tider; til Efterkommernes Nytte og tillige Eftertanke om vor Tids Omhu for vore Forfædres gode Indretning og til Opmuntring til dem at vedligeholde den. Betænkende, at der er ligesaa megen Roes ved at vedligeholde som at forhverve.

Bygningen er stærk og fast, som det ses paa denne Dag, dersom vi og de blive enige, men meget skrøbelig, om de eller vi blive uenige. Thi

ved Enighed blive smaae Ting store, og ved Uenighed falde de største«²¹⁾.

Man havde ønsket samtidig med den nye Hovedbygning ogsaa at faa nye Love. Derfor var der bleven nedsat et Udvalg, bestaaende af Konferensraad, Assessor i Skatkammerdirektionen J. Clasen, Etatsraad Høst og Generalfiskal Wiwet. Lovudkastet blev vedtaget paa en Generalforsamling den 22. Februar 1787 og derpaa indsendt til kongelig Konfirmation. Men — som det hedder i Deliberationsprotokollen — det var »uden Virkning«, »hvortil formodes, at den af Stadens Magistrat til det Kongelige danske Cancellie indsendte for Selskabet ugunstige Erklæring maa have været Aarsag.« Denne Bestyrelsens Formodning var ikke bygget paa det løse, thi saavel i Magistraten som i Kancelliet fandtes der Medlemmer af Selskabet, af hvilke nogle i det Øjeblik sad i Selskabets Bestyrelse.

I Erklæringen havde Magistraten udtalt, at den fandt, at den gældende Konvention af 19. April 1765 indeholdt alt, hvad der hørte til Selskabets egentlige Hensigt og dets Øvelser, især saa længe der ikke skødes med Geværer af mindre Kaliber og paa fri Haand, hvilket vilde kunne blive til megen Nytte i paakommende Tilfælde. Skulde det, at Selskabet havde faaet en ny Bygning, og at det var voxet op til 300 Medlemmer, nødvendiggøre nærmere Bestemmelser, saa kunde disse gives ved, at Dommerne og Interessenterne fremsatte Forslag derom til Chefens Approbation. Heller ikke trængte Selskabet til nye Love af Hensyn til Ærestegnet, fordi den allerhøjeste Resolution bestemte alt fornødent. Det Vigtigste, der indeholdtes i det nye Udkast, var:

1. at de for indtrædende Medlemmer fastsatte Udgifter forøgedes i høj Grad,

2. at der i Udkastet var udeladt Bestemmelsen i Konventionens § 1, hvorefter det Medlem, der i Overpræsidentens Fraværelse førte Præsidiet paa Raadstuen, skulde fungere som Chef, og

3. at Magistraten ikke længere skulde decidere efter Konventionens § 3.

Det var selvfølgelig de to sidste Punkter, der havde vakt Magistratens Misfornøjelse, og det skinner frem gennem følgende Udtalelse i Erklæringen:

»At Magistratens Membra ifølge heraf bliver entlediget fra at staae i nogen videre Konnexion med Skydeselskabet, kan vi for vores Del ej have noget imod, men ønsker os meget mere fra denne Byrde aldeles at blive befriede. Og jeg som Oberpræsident, der hidtil har været paalagt Direktionen som Præses og Chef for Compagniet, og i al den Tid, saavidt det har været mig muligt, i den Kvalitet har viist samme al Venskab og Velvillighed, finder det heller ikke mig anstændigt, da Interessenterne har fundet for godt derfra at udsætte Magistratens Colloquiem, for hvilken jeg allernaadigst er beskikket til Oberpræsident, at separere mig fra samme, hvorfor jeg herved allerunderdanigst maa frabede mig herefter at have noget med Selskabet at bestille og at være befriet for de mig efter de forrige Anordninger i saa Fald paahvilende Pligter; hvorefter det iøvrigt til Deres Kongelige Majestæts Allerhøjeste Godtbefindende henstilles, hvem det maatte behage Allerhøjstsamme igien at udnævne til Chef.« Kjøbenhavn den 9. July 1787²²⁾.

Skrivelsen var underskrevet af Overpræsidenten, Geheimeraad Braem, og hele Magistraten.

Kongen lod Sagen henlægge, og Selskabet ansaa det rettest at afvente bedre Tider.

Fra 1754—1759 havde Kompagniet en Tilgang af 143 Medlemmer, der næsten alle hørte til Borgerstanden. Men fra 1760, da Kongehuset næsten bestandig var repræsenteret ved de aarlige Fugleskydninger, forandrede Tilgangen Karakter, idet en stor Del af Aristokratiet samt de højere Statsembedsmænd og en Mængde Hofembedsmænd traadte ind i Kompagniet. Dette varede i henved 70 Aar. Blandt mere bekendte Mænd, der indtraadte som Medlemmer, skal nævnes: Statsministrene Grev H. C. Schimmelmann og Ove Høegh-Guldberg, Greverne U. A. Holstein-Holsteinborg, Chr. Holstein - Ledreborg, Danneskjold - Laurvig, C. F. E. Rantzau og Stolberg, Generalfeltmarskal Grev Saint Germain, Generalerne Grev Ahlefeldt, Gæhler, Huth, Eichstedt og Køller-Banner, Admiralerne Simon Hooglandt og Olfert Fischer, Kjøbenhavns Overpræsidenter, Generalkrigskommissær Clasen, Konferensraaderne Peter Kofoed Ancher, Hersleb, Warnstedt og Chr. Colbjørnsen. Videnskab og Kunst var henholdsvis repræsenterede ved Peter Friederich Suhm og Professor F. C. Winsløw samt Caspar Frederik Harsdorff, Professorerne, Billedhugger Wiedewelt og Maleren Jens Juel. Desuden havde alle de udenlandske Gesandter ladet sig optage i Kompagniet, deriblandt den tripolitanske Afsending, Sidi Haggi Abdrahman Aga. Af Handelsverdenen kan nævnes: Niels Ryberg, Frederik de Conninck og Johan Appelby. At det ikke hos alle dem, der traadte ind, udelukkende var Interesse for det gamle Broderskab, der var Aarsagen i, at de havde søgt Optagelse, er en Selvfølge. For ikke faa var vistnok Hensynet til Kongehuset det bestemmende, og de mødte i Reglen kun ved Fugleskydningen og de større Festligheder. Derved var der fra Kompagniets Side intet at gøre, men, da nogle af disse Medlemmer nøjedes med, naar de skulde give Sølv, at sende den malede Skive og Præmierne ud paa Skydebanen uden selv at give Møde, skred Kompagniet ind.

Den 27. Maj 1789 afholdtes en Generalforsamling, der vedtog, at det ikke var nok, at Brødrene, naar de skulde give Sølv, sendte Skive og Præmier, men »at Velanstændigheden fordrede og paalagde dem«, naar de ikke havde lovligt Forfald, selv at være nærværende

ved Skydningen, samt uddele Præmierne og om muligt bivaane Aftenspisningen. Skete dette ikke, maatte der ikke skydes om saadanne Præmier.

Opførelsen af den nye Hovedbygning efterfulgtes i 1792 af Opførelsen af Sidefløjen, hvilket medførte en Udgift af 7318 Rdl. 4 fl . Begge Bygninger fik derved den ydre Form mod Vesterbrogade, der den Dag idag betegner »Lystslottet paa Vesterbro«.

Nye Ulykker hjemsøgte atter Hovedstaden.

Den 26. Februar 1794 brændte Christiansborg Slot, og den 5. Juni 1795 udbrød der en Ildløs paa Gammelholm, der trak sig tvers gennem Byen hen imod Vestervold. Den blev først slukket den 7. om Morgenen, og den Gang var der nedbrændt henved 1000 Gaarde og Huse samt Nicolaj Kirke. Blandt disse Bygninger var ogsaa det gamle Kompagnihus, der nedbrændte til Grunden. Stenen med Inskriptionen gik derved tabt, og trods den omhyggelige Undersøgelse, som Professor N. P. Nielsen senere foranledigede, lykkedes det hverken at finde den eller dens Rester²³). Ildebranden medførte, at den ugentlige Skydning blev standset, og at der ikke afholdtes Kongefugleskydning i 1795.

Spørgsmaalet om en Forandring af Selskabets Konvention var kun stillet i Bero. Den 18. Januar 1794 nedsattes et Udvalg for at udarbejde nye Vedtægter, og de vedtoges den 25. September 1794. De blev saa indsendte til Kongelig Konfirmation, men den blev først given den 20. November 1795. At undersøge Grunden til, at Konfirmationen lod vente saa længe paa sig, er der dog ingen Anledning til, da det af Brødrene vedtagne Udkast ikke blev forandret.

Konfirmationen kalder de nye Vedtægter »en Forfatning«; det vil være rettere at kalde dem en Lov, thi de var affattede i Lovsform og delt i 6 Afsnit.

Selskabet blev derved løst fra ethvert Afhængighedsforhold til Københavns Overpræsident og Magistrat.

Bestyrelsen blev lagt i Hænderne paa 4 Dommere og 4 Inspektører. Forøgelsen af Inspektørerne var dog allerede bleven gennemført i Maj 1788. Den ældste Dommer og den ældste Inspektør skulde fratræde hvert Aar, og de kunde vel genvælges, men skulde saa træde ind som de yngste.

Generalforsamlingen blev Selskabets højeste Instans, dog skulde Meningsuligheder mellem Dommerne og Inspektørerne henvises til

Afgørelse af 5 Kommissærer, der valgtes af Generalforsamlingen. De skulde afsige Kendelse 14 Dage efter Valget, og den skulde enhver bøje sig for.

Fuglekongen blev ikke gjort til Formand. Han fik Gang og Sæde foran alle andre og Ret til at udbringe de officielle Skaaler. Han havde Ret til at overvære Bestyrelsens Raadslagninger og afgive sin Stemme. Ved Stemme-Lighed gjorde hans Stemme Udslaget.

Ansaa Dommerne det nødvendigt, kunde der foretages Ballotation paa den, der foresloges til Optagelse.

Den, der optoges, skulde underskrive Selskabets Love og forpligte sig til, foruden at betale Ærestegnet og erlægge Indtrædelsespenge, inden et Aars Forløb at give malet Skive med tilhørende Præmier. Men Loven omtalte intet om Præmiernes Beskaffenhed.

I lang Tid havde man uden Hjemmel optaget fremmede Geandter; det blev nu lovhjemlet.

De ugentlige Skiveskydninger skulde begynde i Maj, vare til Udgangen af September og afholdes Onsdag Eftermiddag.

Naar der blev skudt til malet Skive, kunde enhver Broder deltage i Skydningen. Omgangsskytterne blev forpligtede til at give Præmier efter Tour, og de skulde have følgende Værdi: For Kransen 10 Rdl., for Ridderen 4 Rdl. og for Lykken en Medaille af Værdi 2 Rdl. eller 9 Mark. Om disse Gevinster maatte kun Omgangsskytterne skyde. Desuden blev der ved de ugentlige Skydninger skudt om Penge, hvortil enhver Deltager skulde gøre et Indskud af 1 Rdl. I denne Skydning kunde ogsaa Gæsterne deltage imod at betale Indskud.

Som det heraf vil ses, var for Omgangsskytternes Vedkommende bleven fastsat Præmiernes Værdi, og at de skulde være af Sølv. For de Nyoptagne var der derimod ikke truffet nogen Bestemmelse siden Vedtægterne af 1750. Men disse var forlængst blevne forandrede. Tin-Tallerkenerne for Kransen og Ridderen blev kun bibeholdte til omkring Aaret 1760, saa blev det som omtalt Side 68 Skik at give Sølvgevinster, og, da det synes, at disse har været af passende Værdi, fandt man foreløbig ingen Grund til at lovbestemme noget derom.

Kaliberet blev bestemt, saaledes at der ved de ugentlige Skydninger skulde benyttes Rifler, der ikke førte større Kugler, end at

der gik 12 paa et Pund. Ved Fugleskydningen skulde der mindst gaa 10 Kugler paa et Pund.

For at overholde Ordenen skulde der ved enhver Skydning være 2 Dommere og 1 Inspektør eller 1 Dommer og 2 Inspektører til Stede, men i Tilfælde af Forfald kunde de erstattes af en dertil valgt Skytte.

For Fugleskydningen bestemtes, at Kongegevinsten mindst skulde have en Værdi af 120 Rdl., og at de øvrige Gevinster skulde afpasses derefter. Forslag om Gevinsterne skulde af Bestyrelsen fremsættes 6 Uger før Fugleskydningen, men den var kun forpligtet til at rette sig efter de fleste Brødres Formening »efter Mulighed og Omstændighederne«.

Det første Skud ved Fugleskydningen var Hans Majestæt Kongens, saa kom Dronningens, derefter Kronprinsens og de kongelige og fyrstelige Prinsers. Derpaa skød Fuglekongen og efter ham — i Henhold til det trukne Numer — ikke alene Brødrene, men ogsaa de Indbudne.

Det var nemlig mere og mere bleven Skik, at Bestyrelsen udstedte Indbydelser til Fugleskydningen i meget stort Omfang. Disse Indbudne deltog i Skydningen enten selv eller ved en Broder. Faldt der en Gevinst for dem, saa fik de den, uden at der derfor stilledes noget Krav til dem om at indtræde som Medlemmer. Hvis derimod Kongegevinsten blev nedskudt af eller for en Indbuden, saa blev Sagen en anden. Dette var ikke uden Exempel, og det var derved, at Generalfiskal Wiwet kom ind i Selskabet. Han fortæller derom:

»Som inviteret til Fugleskydningen var det, at jeg (den 26. Juli 1769) indfandt mig paa den Kjøbenhavnske Skydebane ved Maaltidet den første Dag, der blev skudt til Papegøjen; en Anden skød for mig, og jeg, gandske ubekjent enten om Gevinst eller Højhed, forlod Banen. Men min Commissionair, som skiød i mit Sted, gjorde sine Sager saa vel, at han gjorde bedste Skud, hvorved jeg blev Fuglekonge, og hvilket er en Post, som man siger, ingen maa vægre sig ved at modtage, skøndt jeg ikke har fundet noget derfor«²⁴). Wiwet modtog Fuglekonge Værdigheden.

Dette Forhold blev reguleret ved den nye Lov, saa at det bestemtes, at hvis en Indbuden eller hans Kommissionær nedskød Pladen, kunde den Indbudne enten træde ind i Selskabet, og han blev saa Fuglekonge, eller nøjes med en Sølvgevinst til 20 Rdlr.

Værdi. Valgte han det sidste, blev der foretaget en Skiveskydning af Brødrene, og den, der gjorde det bedste Skud, blev Fuglekonge.

Loven optog den Bestemmelse, der var vedtagen paa Generalforsamlingen den 7. August 1777 angaaende Ceremoniellet ved afdøde Fuglekongers Begravelse.

Loven, der er aftrykt i Bilag IX, indledes med en kort historisk Beretning om Aarsagerne til dens Fremkomst.

Skønt der ikke nævnes noget derom i nogensomhelst Skraa, Vedtægt eller Konvention, maa Brødrene have haft en stiltiende Forpligtelse til hver at anskaffe sig en Gyldenlæders eller Ruslæders Stol, forsynet med Navn. Da Selskabet selv raadede over lignende Stole, der benyttedes ved Festlighederne af Gæsterne, var der ikke faa af Brødrene, der unddrog sig Forpligtelsen og benyttede Selskabets Stole. For at raade Bod derpaa, bestemtes den 30. Maj 1797, at de Brødre, der ikke havde anskaffet sig Stole, ufortøvet skulde gøre det. Men det synes ikke, som om denne Bestemmelse er bleven tagen til Følge, thi i lange Tider har man ikke fundet Spor af saadanne Stole. Nutildags er der kun særlige Stole for Hans Majestæt Kongen og for Fuglekongen, og de er begge Gaver, der er skænkede Selskabet af Brødre.

Fra gammel Tid var det Skik, at naar der skulde holdes Fugleskydning, samledes Brødrene i Kompagnihuset og drog i Procession til Skydepladsen. Efter endt Skydning drog de paa samme Maade tilbage til Kompagnihuset, hvor der blev holdt Gæstebud. Denne Skik var senere undergaaet Forandringer, og den Sædvane, der fulgtes, efter at Selskabet havde fundet et blivende Sted, var følgende:

Brødrene samledes i Fuglekongens Hjem, hvor de blev trakterede med en Frokost. Derpaa kørte man i Procession gennem Byen, og, hvor end Fuglekongen boede, indrettede man det saaledes, at Processionen kom ind paa Amagertorv og derfra fulgte Strøget gennem Vimmelskiftet, Gammel Torv, Frederiksberggade og Vesterport til Skydebanen. Forrest kørte Inspektørerne og Dommerne, og derpaa kom Gevinsterne, der anbragtes paa en saadan Maade, at de kunde ses af alle. Efter Gevinsterne fulgte Fuglekongen, der enten var ledsaget af Overpræsidenten eller den ældste Dommer. Hvis Hans Majestæt havde meddelt, at han ikke kunde overvære Skydningen, og at en eller anden højere Embedsmand havde faaet Befaling at skyde for ham, blev denne anmodet om at ledsage Fuglekongen.

Bag efter Fuglekongen kørte Brødrene i aabne eller lukkede Vogne. Naar Processionen ankom til Skydebanen, blev Fuglekongen saluteret med 9 Kanonskud. Man begav sig derpaa ind i Forsamlingsstuerne. Efterat Hovedbygningen var bleven opført, benyttedes hertil de saakaldte Onsdagsstuer. Det var to Værelser, der, naar man kom ind ad Hovedindgangen, laa til Venstre, og som benyttedes ved Sammenkomsterne efter de ugentlige Skiveskydninger. Her modtog hver Skytte, hvis det ikke allerede var sket, sit Numer, der fastgjordes paa venstre Arm. Skriveren var tilstede med Skydetabellen, hvorpaa Skytterne var opførte efter Numer. Naar alt var i Orden, gav Fuglekongen Befaling til, at Processionen skulde sætte sig i Bevægelse til Skydepladsen. Ordenen var følgende:

En Broder med en Studsert (d: en kort Riffel) i venstre Arm.
 Musiken, der blæste Skyttemarchen.
 Skriveren med Skydetabellen.
 De to Inspektører med de gamle Kongebaand.
 De to yngste Dommere.
 De to ældste Dommere, hvoraf den ene har Broderbogen af 1542,
 den anden Skydeprotokollen.
 En Broder med Fattigbøssen.
 En Broder med Gevinsterne paa en Bakke.
 Fuglekongen
 og tilsidst Brødrene parvis²⁵).

Hvis Kongen eller Medlemmer af Kongehuset deltog i Skydningen, gik Hans Majestæt eller det ældste tilstedeværende Medlem af Kongehuset paa højre Side af Fuglekongen, og de øvrige Prinser umiddelbart derefter tilligemed dem, der havde modtaget særlig Indbydelse. Kongens eller de kongelige Prinsers Suite fulgte efter Brødrene.

Naar Processionen var ankommen paa Skydepladsen, udbragte Fuglekongen et Leve for Hans Majestæt Kongen, hvorefter Skydningen tog sin Begyndelse. Som Regel fortsattes Skydningen ikke over en Times Tid, hvorpaa man i Procession med Kongen eller det ældste Medlem af Kongehuset og Fuglekongen i Spidsen begav sig til Festsalen. Her blev der holdt Frokost, og af officielle Skaaler udbragte Fuglekongen Skaalerne for Kongen, Dronningen og Kongehuset. Naar Frokosten var endt, forlod Kongen og Kongehusets Medlemmer Skyde-

banen, og Brødrene begav sig atter ned til Skydepladsen for at fortsætte Skydningen. Det hørte til de meget store Sjeldenheder, at Pladen faldt paa den første Skydedag, og Brødrene ledsagede derfor Fuglekongen til hans Hjem til Vogns. Skønt der ikke siges noget derom, maa det dog antages, at man næppe gik tømmede fra hverandre. Den følgende Dag afhentedes og hjembragtes Fuglekongen i Procession paa lignende Maade.

Om det var Ulyst til at deltage i en saadan Procession, skal være usagt, men det berettes, at da Brødrene den 11 August 1768 samledes »en carosse« ved Fuglekongens, Kammerherre, Hofjægmester v. Grams Hôtel for at føre ham til Skydebanen, »befandt Højstsamme sig upasselig, og lod han sin Vogn udkøre med Kongebaandet, som med hans Sølvskilt var bleven forøget og ziiret«²⁶).

Denne Afhenten og Ledsagelse hjem medførte en ikke ringe Udgift for Fuglekongen, og den føltes navnlig af Regimentschirurg Fenger, der var bleven Fuglekonge den 19 Juli 1798. Thi, da han det følgende Aar, skulde træde tilbage, varede Fugleskydningen 3 Dage, og som Følge deraf varede Processionen og de dertil knyttede Frokoster m. m. i ligesaa lang Tid. Det gav Anledning til, at det paa en Generalforsamling i September s. A. besluttedes, at Processionen kun skulde finde Sted paa den første Dag, der holdtes Fugleskydning. Men Følgen deraf synes at have været, at Udgifterne paa denne enkelte Dag, efterhaanden blev saa store, at ingen havde Lyst til at være Fuglekonge. Det viste sig ved Fugleskydningen den 28 Juli 1809, thi, da der blev skudt til Pladen, skød de fleste forbi. Fuglekongen standsede derfor Skydningen og sammenkaldte Brødrene under Fuglestangen, thi det er dér, man fra gammel Tid vedtager Beslutninger, saa længe Fugleskydningen varer. Det vedtoges, at Fuglekongen kun skulde følges hjem og ad Aare afhentes af den ældste Dommer. Desuagtet blev dog Processionen bevaret paa den første Dag, indtil der ved Loven af 1821 blev givet et bestemt Forbud, og fra det Tidspunkt afhentes og ledsages Fuglekongen kun af den ældste Dommer.

I Processionen gennem Byen bar Fuglekongen Kongeærestegnet, men ogsaa med det var der foregaaet Forandringer.

Antallet af Fuglekongeskilte var efterhaanden voxet op, thi indtil 1751 holdtes Fugleskydning 2 Gange om Aaret. Man var begyndt med at anbringe dem paa den Side 58 omtalte Maade, men, da

Antallet blev for stort til, at alle Skilte kunde anbringes paa Kæden, satte man dem paa Baand, og efterhaanden, som ogsaa de blev fyldte, maatte man anskaffe nye Baand. Af disse var der to i Brug. Det ene var et rødt Fløjlsbaand, bag hvilket der gik en Sølvkæde gennem Øsknerne paa Skiltene, og denne Kæde sluttede i en Sølvlaas, der var mærket »Rasmus Grunlow 1726«. I Baandet hængte den af Gisbert van Hemmert 1726 skænkede Bacchus paa Tønden. De yngste Skilte anbragtes paa lignende Maade paa et grønt Fløjlsbaand, og i dette hængte Andreas Clausens Papegøje.

Fuglekongen bar det grønne Fløjlsbaand, men naar Pladen var skudt ned, samlede Brødrene under Fuglestangen, og dér blev den nye Fuglekonge af den ældste Dommer beklædt med det røde Fløjlsbaand. Naar denne Ceremoni var endt, skred man til Afslutningen af Fugleskydningen for det Aar, og det skete bestandig ved en Middag.

Med begge Fuglekongerne i Spidsen begav Brødrene sig til Festsalen. Fuglekongen præsiderede med sin Eftermand paa højre Side; Dommerne havde deres Plads paa den modsatte Side af Bordet. Efter at Formanden havde indledet med et Leve for Hans Majestæt Kongen, foregik Installationen paa følgende Maade: Fuglekongen udbragte et Leve for sin Eftermand og afførte sig det grønne Fløjlsbaand, med hvilket Eftermanden blev beklædt af den ældste Dommer, der modtog det røde Baand til Opbevaring i Selskabets Lade. Fuglekongen indtog derpaa Hæderspladsen og talte for sin Forgænger, og Festen sluttedes med et Leve for Fædrelandet.

Oprindeligt bares Fuglekongebaandet fra Højre til Venstre over Skulderen, men af Hensyn til Skydningen blev det senere baaret over venstre Skulder.

Ved Fugleskydningen den 20. Juli 1798 blev der første Gang sunget ved Fuglekongens Installation. Den fratrædende Fuglekonge, Professor — senere Geheimekonferensraad og Deputeret i det danske Kancelli — M. Cold, havde skrevet en Sang. Den er siden da bestandig bleven benyttet ved disse Lejligheder, men i en ændret Form. Efter Sangbogen af 1799 lød den:

»Modtag det Baand,
Som Venner bød mig bære,
Fra Broderhaand;
Det Smykke kiert Dig være!

Frem dette Samfunds Held og Gavn,
 Frem dets uskyldige Glæder!
 Venskab, som gav Dig Konge Navn
 Lønner den Idræt med Hæder!«²⁷).

Men den Gang var der allerede forlængst truffen en Forandring med Konge-Ærestegnet.

Da General v. Eichstedt i 1773 skulde træde tilbage som Fuglekonge, forærede han nemlig Selskabet et smukt broderet Kongebaand, paa hvilket han havde anbragt sit Skilt. Det vedtoges derfor, at dette Baand skulde benyttes fremtidigt, og saaledes, at det foruden Eichstedts Skilt tillige skulde paasættes den sidst afgaaede Fuglekonges Skilt. Der foreligger intet om, hvorvidt man anbragte Andreas Clausens Papegøje i dette Baand, men det maa antages at være sket, thi den er endnu bevaret. Derimod forsvandt van Hemmerts Bacchus paa Tønden, uden at det kan oplyses, hvad der er bleven af den, men den er rimeligvis gaaet med ved det Salg, der fandt Sted i 1813, og som senere vil blive omtalt.

Den 8. December 1802 blev det besluttet, at der 1 à 2 Gange om Aaret skulde afholdes Lystfugleskydning til en saa kaldet Græs-fugl. Fuglen anbragtes vertikalt foran Skydemuren. Foreløbig maatte dog denne Skydning betragtes som et privat Arrangement, indtil der gennem Lov gaves Bestemmelser for den.

Endnu var Selskabet Fæster af Skydebanens Grund. Men efter Opførelsen af de nye Bygninger gik Ønskerne i Retning af at erhverve Grunden til fri Ejendom, og ved en Generalforsamling den 2. Maj 1805 bemyndigedes Bestyrelsen til at indlede Forhandlinger derom.

Ved samme Lejlighed besluttedes, at der skulde søges dannet »et stigende Fond«. Som Grundkapital vilde man, som det hedder i Resolutionsprotokollen, benytte, »de henlagte og aldeles ubrugelige Sølvskilte«, fordi »man forlængst havde fundet det upassende at pryde sine Formænd med en saa smagløs Pynt.«

Da man ikke synes med særlig Omhu at have bevaret Skiltene, raadede man kun over 53. Da de var Gaver fra Fuglekongerne, burde de have været bevarede, og det saa meget mere, som der paa ikke faa af dem var Hentydninger til en eller anden Begivenhed, der havde historisk Interesse. Skiltene var desuden i alle Tilfælde synlige

Vidnesbyrd fra en svunden Tid. Desuagtet besluttede man at sælge dem, men, da der iblandt dem var 5, som var skænkede af Fuglekonger, der endnu var ilive, skulde disse opbevares. De øvrige 48 sendtes til den kongelige Mønt, der betalte dem med 200 Rdlr. og med denne Sum grundlagdes »det stigende Fond«²⁸⁾.

Heldigvis er der dog saavel gennem Wiwets Manuskript som gennem Meddelelser i Adresseavisen gengivet Inskriptionerne paa mange af Skiltene, saa at ikke enhver Oplysning derom er gaaet tabt.

Da Skiltene var afskaffede, burde jo Fuglekongerne derved slippe for en Udgift. Men det skete ikke, thi i 1811 bestemtes, at Fuglekongen istedenfor Skilt skulde betale 50 Rdlr. Denne Afgift blev senere fastsat til 25 Rdl., indtil den fuldstændig forsvandt ved, at det bestemtes, at Fuglekongen ikke skulde have nogensomhelst særlig Afgift.

I 1805 blev Kaptajn af Flaaden, C. W. Jessen foreslaaet til Optagelse i Selskabet. Da han i 1801 havde særlig udmærket sig som Chef for Briggen »Lougen«, ønskede Brødrene at vise ham, at de paaskønnede hans brave Færd, og han optoges derfor uden at svare nogen Afgift. Det samme skete Aaret efter med Blokskibet »Prøvestenens« tapre Chef Kaptajn L. F. Lassen, som Tak for hans Kamp i Slaget paa Rheden den 2. April.

Atter kom der en Tid, hvor store Ulykker hjemsøgte vort Fædeland. I 1807 overfaldt Englænderne Sjælland, og efter et Bombardement af Hovedstaden fra den 2. til den 5. September fremtvang de Overgivelsen af vor stolte Flaade. Da Englænderne landede, blev alle Brødrenes Rifler bragte ind til Kjøbenhavn, og Selskabets Sølvskat afleveredes til Opbevaring i Speciesbanken. Derimod glemte man eller manglede Tid til at bringe 6 Metalkanoner, der benyttedes ved Salutskydning, i Sikkerhed, og de blev tagne af Englænderne. Kong Frederik VI tillod senere, at der blev udleveret Selskabet 12 Kanoner til samme Brug.

Efterfølgende Brødre deltog i Forsvaret af Kjøbenhavn som Voldriffelskytter: Rustmester Kyhl, Vinhandler Schou, Conditor Pleisch, Justitsraad Dr. Müller, Urmager Hallgreen, Hofguldsmed Christensen, Møller Øelund, Tobaksfabrikør Augustinus, Snedkermester Pengel, Hofhattefabrikant D. Marx, Tobaksfabrikør N. Bech, Bogtrykker Schubart, Købmand J. Busch og Rebslager N. Jensen. Selskabets Lader tilligemed Søn mødte for at være Brødrene behjælpelige²⁹⁾.

Byens Ødelæggelse og Flaadens Tab gav Anledning til, at der ingen Fugleskydning afholdtes i 1808.

Kong Christian VII døde den 13. Marts 1808. I hans Regeringstid optoges følgende Medlemmer af Kongehuset og fyrstelige Huse:

- 1766. Arveprins Frederik.
- 1767. Hertug Friederich Wilhelm af Glücksborg.
- 1768. Kronprins Frederik.
- 1769. Hertug Wilhelm af Gloucester.
- 1770. Dronning Caroline Mathilde.
- 1773. Hertug Friedrich Carl Ferdinand af Brunsvig.
- 1780. Prins Peter af Holsten Gottorp.
- 1780. Landgrev Carl af Hessen.
- 1785. Prins Friedrich Christian af Augustenborg.
- 1786. Prinsesse Louise Augusta.
- 1789. Prins Friedrich Carl Emil af Augustenborg.
- 1790. Landgrev Friedrich af Hessen.
- 1790. Kronprinsesse Marie Sophie Frederikke.

Ved Fugleskydningen den 27. Juli 1809 var Frederik VI for første Gang tilstede i Selskabet som Konge. Samme Dag optoges Kronprinsesse Carolina samt Prins Christian Frederik (Christian VIII) og hans Broder Prins Frederik Ferdinand.

At Selskabet i Kong Frederik VI vilde finde en naadig Beskytter, var alle Brødre paa Forhaand overbeviste om efter den Maade, hvorpaa han som Kronprins havde stillet sig til Selskabet. Det varede heller ikke længe, før man fik et synligt Vidnesbyrd derpaa.

Den 23. April 1811 forelagde det danske Kancelli Kongen en allerunderdanigst Forestilling »om Konfirmation paa de det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og danske Broderskab tilstaaede Benaadninger«. Den var saalydende:

»Deres Majestæts højsalige Herr Fader og Forfædre, højlovlig Ihukommelse, have bestandig beskyttet det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og danske Broderskab og forundt det adskillige Benaadninger.

Selskabet er under 20. August 1751 forundt Bevilling til, at Ejerne af den Plads udenfor Vesterport, hvor Skydeøvelserne afholdes, maa være fritaget for at svare noget af deres borgerlige Næring samt tillægges 50 Rdl. af Stadens Kasse for Opvartning ved Skydebanen,

saa længe Selskabet der fortsætter sine Øvelser, imod at svare af Stedet, hvad dem efter Fæstebrevet tilkommer.

Ligeledes er det meddelt Bevilling, dateret den 27. November 1776, at det maa ved dets Invitationer, Breve og Handlinger have et eget Signet, hvori det benævnes »det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab«.

Under 27. Januar 1779 er Selskabet meddelt allerunderdanigst Konfirmation paa nogle af samme vedtagne Artikler angaaende Æres- tegnet, Patentet til Interessenterne, og den 20. November 1795 er de af Selskabets Interessenter indgangne Foreninger og Vedtægter af 25. September 1794, der nu tjene det til Lov, allernaadigst konfirmerede.

Administrationen for dette Selskab gjør sig det Haab, at Deres Majestæt fremdeles vil beskytte dette gamle Samfund og stadfæste de samme givne Benaadninger.

Idet Kancelliet allernaadigst indstiller:

at disse Benaadninger maae vorde allernaadigst
konfirmerede,

fremlægges i dybeste Underdanighed og i Haab om allernaadigst Bifald den derom udfærdigede Expedition

til allernaadigst Underskrift.

Det Kongelige danske Cancellie den 23. April 1811«.

Kongen paategnede denne Indstilling:

»Vi have allernaadigst underskrevet indbemeldte Konfirmation

Kjøbenhavn den 27. April 1811

Frederik R«³⁰).

Den Bemyndigelse, Selskabets Bestyrelse havde faaet i 1805 til at søge Grunden erhvervet til fri Ejendom, var ikke bleven benyttet. Den blev fornyet paa en Generalforsamling den 3. Maj 1810, og derefter blev der tagen saa alvorlig fat paa Sagen, at det lykkedes at faa den ført til Ende.

Den 18. Maj 1812 gav »Kommissionen for de Fonds, som var henlagte til at afholde de til Gadernes Udvidelse afkøbte Grunden

Selskabet Skøde paa Ejendommen for en Købesum af 2500 Rdl. I September s. A. indbetaltes ialt 2662 Rdl. 3 fl , og dermed var Købet berigtiget.

Det Areal, Selskabet derved fik Ejendomsret over, udgjorde ifølge Stadskonduktørens Maalebrev af 7. Februar 1812.

Bygninger og Gaardsplads	5,115	□ Alen
Have	29,379	—
Vænge	59,512	—
ialt . . .	94,006	□ Alen ³¹⁾ .

Ejendommen var saaledes henved 7 Tønder Land, og, da Købesummen kun beløb sig til noget over 2600 Rdl., skulde det synes, at Selskabet havde gjort en god Handel. Det havde man dog senere saa lidt Syn for, at N. P. Nielsen i sin Skildring af Selskabets Historie, der udkom i 1836, skrev, at det syntes ham »ikke saa aldeles fornuftigt at gøre et Laan og bebyrde Kassen med en Gæld af 2500 Rdl. for at købe en Ejendom, man havde i Fæste paa Livstid for 30 Rdl. aarligt« ³²⁾. Brødrene i 1812 har dog haft et bedre Fremsyn, thi de søgte tillige at erhverve en Naboejendom, der laa ind imod Byen og tilhørte en Grynmøller Zeltner. Skade at dette Køb ikke ogsaa kom istand. Men den Slægt af Brødre, der nu lever, har al Grund til at være Bestyrelsen fra 1812 taknemmelig for den Maade, hvorpaa den varetog Selskabets Interesser, thi derved betryggede den Selskabets økonomiske Fremtid. Ikke mindst maa det paaskønnes, at Købet blev afsluttet og berigtiget netop i det rette Øjeblik.

I 1813 indtraf nemlig Statsbankerotten, der medførte, at af de Rigsbanksedler, der var i Omløb, skulde 6 Rigsdaler Dansk Courant sættes lig med én Rigsdaler Rigsmønt, samt at Selskabet blev tilpligtet at indfri en Bankhæftelse paa 1000 Rigsdaler Rigsmønt, der blev lagt paa Ejendommen. Under andre Forhold var der Brødre nok, der baade havde Evne og Vilje til at komme Selskabet til Hjælp. Men Statsbankerotten ramte alle, saa at enhver havde ondt nok med at hjælpe sig selv. Selskabet havde derfor ingen anden Udvej end at ty til den saakaldte Sølvskat. Den bestod i henved 2000 Lod Sølv, dels Gaver, der var skænkede Selskabet af kongelige og fyrstelige Personer, dels i Sølvgevinster, udsatte af Kongehusets Medlemmer, som Selskabet havde erstattet med andre, og dels i Sølvgenstande,

det selv havde købt. Den 12. Maj 1813 besluttede en Generalforsamling, at der af Sølvskatten skulde sælges 1032 Lod, og, hvad Selskabet iøvrigt skulde betale, skulde erlægges i Bankosedler.

Deliberationsprotokollen oplyser, at der som Følge heraf blev udtaget:

- 4 Par trearmede Lysestager,
- 2 Kaffekander,
- 1 Thepote,
- 2 Pokaler, deriblandt Prinsesse Louise Augustas,
- 1 Bæger,
- 5 Skilte o: de resterende Fuglekongeskilte,
- 1 Kapsel o: den Æske, hvori Arveprins Fridrichs Skrivelse var bleven opbevaret,
- og 30 Lod i mindre Genstande, der var forærede af Medlemmerne.

Den samlede Vægt udgjorde 1087 Lod Sølv, altsaa noget mere end bestemt. Det blev solgt til en Guldsmed for 44 Rdl. D. C. Loddet, ialt en Sum af 47,828 Rdl. D. C. Deraf indbetaltes til Banken 2989 Rdl. 3 fl . Desuden blev der blandt Brødrene, trods den trange Tid, indsamlet 3972 Rdl. D. C. eller 662 Rigsdaler Rigsmønt³³).

Under disse Forhold var Selskabet henvist til den største Spar-sommelighed, og den eneste større Udgift i de nærmest paafølgende Aar var Anskaffelsen af en ny Fuglestang, der første Gang toges i Brug den 8. August 1816.

Ved Fugleskydningen den 20. Juli 1819 havde den 11aarige Prinsesse Wilhelmine faaet Kongens Tilladelse til at ledsage ham paa Skydebanen. Der blev derfor skudt for Prinsessen, og hun blev Fuglekonge. Den 14. Oktober s. A. gav Prinsessen Sølv. Albert Thorvaldsen blev optagen samme Dag, og til Erindring derom skænkede han senere Selskabet en Marmorbuste af den unge Prinsesse, som han selv havde mejslet, og som endnu opbevares i Selskabet.

Det følgende Aar viste Kong Frederik VI Selskabet den Naade at afløse Prinsessen, og samme Dag, den 3. August, optoges Prinsesse Juliane med Gemal, Prins Wilhelm af Hessen-Philipsthal, Prins Frederik Carl Christian (Frederik VII) og Prins Wilhelm af Hessen-Kassel (Dronning Louises Fader).

Da Kongen traadte tilbage som Fuglekonge, fik Brødrene Til-

ladelse til at maatte lade Kongens Billede male, og det er dette Portræt, der hænger i Onsdagsstuen.

Den Omstændighed, at Frederik VI blev Fuglekonge, var vistnok medvirkende Aarsag til, at der den 24. November nedsattes et Udvalg for at revidere Loven. Da Udvalget var færdigt, besluttede man — istedenfor at diskutere Udkastet paa en Generalforsamling — at anmode Geheimekonferensraad Cold om at gennemse Forslaget. Det blev derpaa indsendt til Kongelig Konfirmation, og denne blev given den 12. September 1821.

I denne Lov fremtræder Fuglekongen for første Gang som Formand i Bestyrelsen, der iøvrigt som hidtil kom til at bestaa af 4 Dommere og 4 Inspektører.

Loven er delt i 9 Kapitler, hvorved alt er meget systematisk ordnet, men den er iøvrigt i Hovedsagen af samme Indhold som Loven af 1795, kun at den gav Bestemmelser for Lystfugleskydningen, som man indtil da ikke havde haft.

Af Nyt skal anføres, at Loven bestemte, at den ordinære Generalforsamling med Fremlæggelsen af Regnskab og Budget skulde afholdes den første Skydedag i Maj efter endt Skydning, og at der paa samme skulde vælges 2 Revisorer og 3 Decisorer. Vilde Bestyrelsen indkalde andre Generalforsamlinger, skulde det ske med 14 Dages Varsel, og de skulde afholdes paa Skydedage efter endt Skydning.

De malede Skiver, enhver Nyoptagen maatte give, blev som omtalt ofte ødelagte ved Skydningen om Lykken, og den Restaurering, der maatte foretages af dem, som kunde bevares, var ofte vanskelig og bekostelig. I 1811 bestemtes derfor, at enhver Nyoptagen skulde give 2 Skiver, hvoraf den ene var malet med Olje, og den anden var en Kopi i Vandfarve, samt at der skulde skydes til den sidstnævnte. Men lidt efter lidt var det bleven Skik, at der istedenfor den vandfarvede blev given en hvid Skive, og ved den nye Lov blev dette legaliseret.

De tidligere Bestemmelser med Hensyn til Sølvgivning for Omgangsskytterne fastholdtes, men for de Nyoptagne fastsattes, at Præmierne ikke maatte veje under 24 Lod Sølv. Deraf skulde Kransgevinsten veje 13—14 Lod, Gevinsten for Ridderen 7—8 Lod, og Lykkegevinsten skulde være en Medaille paa ikke under 3 Lod.

Ved de ugentlige Skiveskydninger fik Fuglekongen første Skud, derefter fulgte Sølvgiveren, saa Dommerne og Inspektørerne efter

deres Acciennetet og tilsidst Skytterne efter deres Numer. Sølv-giveren fik dog Ret til at lade en anden skyde for sig. Riflerne, der benyttedes, maatte ikke have større Kugler, end at der gik 11 paa et Pund.

Skydningen til Fuglen fik Navn af Kongefugleskydningen. Kalibret ved denne blev uforandret som bestemt i 1795.

Var Fuglekongen død, syg eller fraværende, skulde den ældste Dommer træde i hans Sted, men han maatte ikke bære Kongebaandet.

Værdien af Kongegevinsten blev sat op til i det mindste at skulle være 130 Rigsdaler. Blev den skudt ned for en udenbyes boende Broder eller for en Indbuden, der ikke ønskede at træde ind i Selskabet, skulde den erstattes med en Sølvgevinst til 25 Rigsdaler, og det skulde ved Skiveskydning bestemmes, hvem der skulde være Fuglekonge.

Lystfugleskydningen, der nu blev lovhjemlet, kunde foretages om Foraaret og om Efteraaret efter Bestyrelsens Bestemmelse, forsaavidt 2 Dommere og 2 Inspektører samt et af Bestyrelsen fastsat Antal Brødre meldte sig som Deltagere; disses Antal maatte dog ikke overstige 120. Ifølge Loven skulde Græsfuglen, der benyttedes til denne Skydning, være forsynet med en Krone og 2 Kløer, saa at der ialt var 9 Gevinster. Beslagene skulde numereres, som følger: I. Hovedet, II. Halen, III. højre Vinge, IV. venstre Vinge, V. Ringen, VI. Kronen, VII. højre Klo og VIII. venstre Klo. Pladen havde intet Numer, fordi Gevinsten tilfaldt den, der nedskød det sidste Stykke af den.

Gevinsterne til Lystfugleskydningen skulde være af Sølv efter Bestyrelsens nærmere Bestemmelse.

Loven gav udførlige Bestemmelser for Regnskabsvæsnet, men, da denne Lov er trykt og let tilgængelig, er den ikke optagen i Bilagene.

Knud Lyne Rahbek havde ofte været Selskabets Gæst, og for at vise ham Taknemmelighed »for den Velvilje, han gennem en Række af Aar havde vist Broderskabet ved mange Lejligheder«, blev han optagen den 25. Maj 1825 uden Forpligtelse til at betale nogen Afgift eller til at give Skive og Præmier³⁴).

Af Bygninger fra ældre Tid var endnu kun Skydehuset tilbage, men det var efterhaanden bleven saa brøstfældigt, at det maatte

erstattes med et nyt. Der blev afholdt en Konkurrence, og Præmien blev den 11. Juni 1827 tilkendt Professor Hetsch, som ogsaa kom til at lede Udførelsen. Udgifterne, der beløb sig til 5000 Rdl., tilvejebragtes ved, at der udstedtes Aktier paa 50 og 100 Rdl., der indfries efter Lodtrækning i 10 Aar. Bygningen blev færdig 1828 og eksisterer endnu, men den blev ikke udført efter den oprindelige Plan, thi det var paatænkt at have en gennemgaaende Sal over Midtehallen. Midteporten mod Hovedbygningen aabnes kun ved Kongefugleskydningen og paa den første Skydedag efter denne, men kun for Fuglekongen.

Over Hovedindgangen læses:

«Den lige Vej er den bedste».

Det var det Motto, Professor Hetsch havde sat paa sin Besvarelse, men det staar der kun som Tankesprog.

I 1828 blev Prins Frederik Carl Christian formælet med Prinsesse Wilhelmine. Selskabet afholdt i den Anledning en Fest den 10. December 1828. Alt var forberedt med største Omhu, og der var udarbejdet et Ceremoniel, som gjaldt det en Fest ved Hoffet. Kongen, Dronningen og Kongehusets Medlemmer ankom om Aftenen Kl. 8¹/₄. Selskabets Damer var forinden samlede i Festsalen og dannede 2 Rækker »forbundne med Guirlander«, og gennem denne Æresgang begav Kongehuset sig til en ophøjet Estrade. Da Fuglekongen var syg, holdtes Talen af Overpræsident, Geheimeraad Moltke. Der blev afsungen en Sang, skreven af J. L. Hejberg, som endte med Verset fra »Elverhøj« — »Beskærm Vor Konge store Gud«. — Da Sangen var endt, aabnede Kongen Ballet med en Polonaise, førende en af Selskabets Damer. Prinserne fulgte Exemplet, og Prinsesserne førtes af Selskabets Medlemmer. Klokken 10 forlod Dronningen med Følge Ballet. Taflet begyndte Kl. 12, og der var ialt dækket til 330 Personer. Kongen og dem, han havde tilsagt, spiste i Stuen, og paa Bordet prangede en Sølvopsats paa 310 Lod, der var en Gave til Selskabet af et Medlem, Konferensraad Carl Heinrich Donner, der var Købmand i Altona. Efter Taflet forlod Kongen og Prinsesserne Selskabet, men Ballet fortsattes til om Morgen Kl. 5, og Prins Christian Frederik (Christian VIII) sluttede det med at opføre en Polonaise³⁵).

Allerede det følgende Aar oplevede man en lignende Fest. Denne Gang var det Kongens ældste Datter, Kronprinsesse Carolina, der var bleven formælet med Arveprins Frederik Ferdinand. Festen afholdtes den 11. September 1829. Man havde ved Festen det foregaaende Aar gjort den Erfaring, at Festsalen var for lille for et saa stort Selskab, og derfor var der mellem Hovedbygningen og Skydehuset opført en Dansesal, der var 41 Alen lang, 22 Alen bred og 13 Alen høj. Den var forsynet med Nicher paa Siderne, og ved begge Ender var der Korridorer, der satte den i Forbindelse med Hovedbygningen og Skydehuset. Festen var ikke mindre animeret end den, der var afholdt det foregaaende Aar, og Ballet varede til den lyse Morgen. Men Udgifterne var ogsaa betydelige. Festen i 1828 kostede 2955 Rdl. 33 β, og den i 1829 5148 Rdl. 48 β. Billetten til den sidstnævnte kostede 12 Rdl. For at Udgiften ikke skulde afholde Brødrene fra at deltage med deres Damer, bestemte Bestyrelsen, at Betalingen kunde erlægges gennem Afbetaling i 6 Aar³⁶).

Den 4. Februar 1830 optoges Adam Oehlenschläger. Ligesom Rahbek havde han gennem mange Aar ydet Selskabet sin Bistand, naar det bad ham om en Sang, og som Tak derfor blev han optagen ganske paa samme Maade som Rahbek. Selskabet talte saaledes, saavel Thorvaldsen som Oehlenschläger blandt sine Medlemmer. Da Loven ikke havde nogen Bestemmelse om Æresmedlemmer, og Brødrene ønskede at vise disse to Medlemmer en særlig Ære, blev det den 5. Maj 1846 besluttet, at der paa Selskabets Bekostning skulde males 2 Skiver, en for hver af dem. Skiverne skulde gives en Hædersplads, saa at Brødrene ved at have dem for Øje mindedes om den Taknemmelighed, de skyldte enhver, der ved at gøre sit Navn berømt, kastede Glans over vort Fædreland. Indtil Ombygningen i 1896 havde Skiverne derfor deres Plads i Skydehusets Midtehal blandt de Skiver, der var givne af kongelige og fyrstelige Personer.

Dronning Marie Sophie Frederikke blev Fuglekonge i 1835. Ved Kongefugleskydningen den 4. August det følgende Aar var Kongen, Dronningen, Prinserne Christian Frederik og Ferdinand med Gemalinder, Prinsesse Wilhelmine, Prins Wilhelm af Hessen og — for første Gang — Prins Christian af Glücksborg til Stede, ledsagede af en meget stor Suite. Efterat Dronningen var bleven hilst i Tale og Sang paa Skydepladsen, begav man sig til Festsalen,

der var særligt dekoreret efter Anordning af Professor Hetsch, og af Kong Frederik VI, som Gave til Selskabet, smykket med kostbare røde Gardiner. Overpræsident Kjerulff holdt Festtalerne. Efter at Skaalen for Kongehuset var udbragt, indviede Hans Majestæt en Gave, der var skænket Selskabet af kongelig Skuespiller N. P. Nielsen. Den bestod i et brasiliansk Oxehorn, der til Fodstykke havde en Papegøje af Sølv og var lukket med et Laag, hvorpaa fandtes Kongekronen. Hornet var forsynet med en Sølvrand, hvori var indgraveret Dr. M (Margrete) 1389, Chr. III 1542, Fr. V 1751 og Fr. VI 1836. Efterat Hans Majestæt havde indviet Hornet, gik det rundt mellem de kongelige og fyrstelige Personer. Ved Middagen, der afholdtes efter endt Fugleskydning, blev Drikkehornet indviet paa lignende Maade af Brødrene³⁷).

Det var dog ikke den eneste Gave, Selskabet modtog paa denne Dag.

Den 3. Maj 1815 var det bleven bestemt, at Kongebaandet skulde forandres og bæres om Halsen. Men Dronning Marie bar et nyt Konge-Ærestegn. Det var udarbejdet i Stil med det, Kong Christian III havde skænket det danske Compagni i 1542, men over Kongens Billede var der anbragt en emaillet Plade med følgende Indskrift:

»1542 Skjenkede Kong Christian 3die en saadan Kjæde,
men som gik tabt i Aarenes Løb.

1836 Fornyede Dronning Marie Sophie Frederikke Gaven
ved denne Kjæde og bar den Selv den 4. August.«

Over Pladen stod Dronningens kronede Initialer.

Selskabet kunde ikke modtage en mere kærkommen Gave.

Som anført var det første Gang, at Prins Christian af Glücksborg, vor nuværende Konge, var tilstede i Selskabet. Prinsen var bleven indbuden ved en særlig Skrivelse og havde i Svaret ytret Ønske om, »at maatte faa den Ære at blive optaget som Medlem«³⁸). Ønsket blev opfyldt, og det var af »den milde« Dronning Maries Haand, at Prinsen modtog Selskabets Ærestegn.

Dronning Maries Gave bæres af Fuglekongen ved Kongefugleskydningen og alle andre festlige Lejligheder. Ved alle andre Sammenkomster bærer han den af Andreas Clausen i 1726 skænkede Papegøje, der bæres om Halsen i et grønt, sølvkantet Silkebaand.

»Kongefugleskydning« var et Navn, der var indført ved Loven

af 1821, og det var rigtigt; thi Skydningen afholdtes, for at Selskabet kunde faa en ny Fuglekonge. Men Befolkningen forklarede Navnet paa en anden Maade, som skyldtes det den Omstændighed, at Landets Konge aarligt overværede denne Fest. Thi i 28 Aar, fra 1811 og til 1839 havde man Aar for Aar været Vidne til, at Kongen i stor Cortège kørte til Skydebanen, naar der afholdtes Fugleskydning. Som tidligere omtalt, varede Fuglekongeprocessionerne til 1821. Det var derfor ikke at undres over, at Befolkningen den Gang strømmede ud paa det kun sparsomt bebyggede Vesterbro for at se Fuglekongens og senere Hans Majestæt Kongens Ankomst til Skydebanen. Men, da Processionerne ophørte, vedblev Befolkningen at gaa ud for at se Kongen og bringe ham sin Hyldest. Det var blevet en Slags Folkefest, selv om Befolkningens Deltagelse væsenligst kun bestod i at være Tilskuere. Men for Brødrene var det en virkelig Fest, og de søgte paa enhver Maade at vise Kongen den inderlige Hengivenhed, hvormed de følte sig knyttede til ham, og i denne Henseende stod de som Befolkningens Repræsentanter. Nu dømmer man anderledes om den Tid, men, da Kong Frederik VI døde den 3. December 1839, var det hele Folket, der sørgede over ham, og det var en af Selskabets senere Brødre, Digteren H. P. Holst, der vandt sig et Navn som Folkets Tolk igennem det bekendte Sørge-digt: »O Fædreland, hvad har Du tabt!«

Skønt de Optagelser af kongelige og fyrstelige Personer, der fandt Sted i Kongens Regeringstid, delvis er omtalte, skal der dog gives en samlet Fortegnelse derover:

- ²⁷/₇ 1809 Kronprinsesse Carolina,
- 1809 Prins Christian Frederik (Christian VIII),
- 1809 Prins Frederik Ferdinand (Arveprinsen),
- ²⁹/₉ 1819 Prinsesse Wilhelmine,
- ³/₈ 1820 Prins Frederik Carl Christian (Frederik VII),
- 1820 Prinsesse Juliane Sophie,
- 1820 Prins Wilhelm af Hessen-Philipsthal,
- 1820 Prins Wilhelm af Hessen-Kassel (Landgreven),
- ³¹/₁₀ 1822 Prinsesse Caroline Amalie (Christian VIII's Dronning),
- 1822 Prinsesse Lovise Charlotte (Landgrevinden),
- ⁴/₂ 1830 Prins Bentheim,
- ⁷/₂ 1833 Prins Ernst af Hessen-Philipsthal,
- og ⁴/₈ 1836 Prins Christian af Glücksborg (Christian IX).

Med Hensyn til Tilgangen til Selskabet var der under Kong Frederik VI foregaaet en Forandring; den var ikke bleven mindre, men havde skiftet Karakter. At Statsministrene og Københavns Overpræsidenter lod sig optage var noget, der betragtedes som hørende med til Stillingen, men Tilgangen af Aristokratiet og Embedsstanden var bleven noget mindre, og den Del af Aristokratiet, der lod sig optage, var især repræsenteret gennem holstenske Adelsslægter. Men Selskabet havde hovedsageligt sin Tilgang gennem Københavns Borgere af Handels- og Haandværksstanden. Man træffer i Fortegnelsen paa Navnene, P. C. Knudtzon, Waagepetersen, Gammeltoft, Jens Hansen Lund, From, Suhr, Sass, Holmblad, Malling, Hostrup-Schultz, Mitchell, Löser, Brøndum osv., alt Navne, der har en god Klang. Kunst og Videnskab holdt sig heller ikke tilbage, thi Bygmestrene C. F. Hansen, Koch og Professor Hetsch, saavel som Anders Sandøe Ørsted og Professorerne Dyssel, Stein (Kirurgen) og With (Veterinæren) var Medlemmer. Af Skuespillere skal nævnes N. P. Nielsen, Phister og Sangeren Christian Hansen.

Trods Sørgeaaret blev der afholdt Kongefugleskydning den 9. Juli 1840. Kong Christian VIII var første Gang til Stede som Regent, og Kronprins Frederik Carl Christian blev Fuglekonge.

Kronprinsen blev i 1841 formælet med Prinsesse Caroline Charlotte Mariane af Mecklenburg Strelitz, hvilket gav Anledning til, at der blev afholdt Fest i Selskabet, og den 23. September s. A. optoges Kronprinsessen som Medlem tillige med Prins Friedrich Wilhelm Georg af Hessen-Kassel.

Samtidig med Kongefugleskydningen den 30. Juli 1842 afholdtes 300 Aars Jubelfest til Minde om Kong Christian III. En kort Beretning om denne Fest blev indført i Broderbogen, og paa Opfordring af Kongen, blev Beretningen underskrevet af samtlige tilstedeværende Brødre med Kongens Navn i Spidsen. Til Erindring om Dagen skænkede Kongen Selskabet et forgyldt Taffelur med dertil hørende Armstager. Ovenpaa Uret findes en Bronzebuste af Hans Majestæt Kong Christian VIII.

I Sommeren 1845 gæstede Storhertug Friedrich Franz af Mecklenburg Schwerin Kongehuset, deltog den 10. Juli i Kongefugleskydningen og lod sig samme Dag optage i Selskabet. Storhertugen følte sig saa tiltalt af det gamle Broderskab, at, da han i 1847

skulde give malet Skive og Præmier, nøjedes han ikke dermed, men sendte Selskabet en Skrivelse, der sluttede med: »Jeg regner mig det til en særlig Ære at være Medlem af Selskabet. Jeg tillader mig desuden (o: foruden Præmierne) at oversende det en Sølvpokal med mit Vaaben og Billed og beder ved Brugen af den ogsaa gerne at mindes det fraværende Medlem«³⁹).

Selskabet havde i lange Tider levet i uforstyrret Ro, forsaavidt angik dets Ejendom. Men i 1845 blev der given Koncession paa en Jernbane fra Kjøbenhavn til Roskilde. Da den skulde gaa over en Del af Selskabets Grund, fik Bestyrelsen Bemyndigelse til at forhandle om Afstaaelsen, og det bestemtes samtidig, at den Sum, der kom ind i Erstatning, skulde benyttes til Istandsættelse af Bygningerne. Sagen blev først endelig berigtiget i 1848. Det Areal, Selskabet maatte afstaa, udgjorde 8,920 □ Alen og laa nærmest mod Kalvebodstrand, saa at Jernbanevolden blev Grænsen for Selskabets Ejendom.

Kong Christian VIII døde den 20. Januar 1848. Nogle Maaneder senere udbrød Oprøret i Hertugdømmerne.

Den 3. Maj 1848 var første Skydedag i Aaret, og samme Dag afholdtes Generalforsamling. Paa den blev det besluttet:

1. at Hertug Christian August af Augustenborg og hans Broder Prins Friedrich Emil (Prinsen af Noer) skulde paa Grund af deres højforræderske Forhold udslettes af Selskabet, og deres malede Skiver tilintetgøres ved at sønderhugges,

2. at, saalænge Krigen varede, skulde der ved alle Sammenkomster, foruden Fattigbøssen, circulere en anden Bøsse, hvis Indtægt skulde tilfalde de Saaredes og Faldnes Efterladte,

og 3, at Selskabet, saalænge Krigen varede, gav Afkald paa de 300 Rdl., der udbetaltes det aarligt af Statskassen som Erstatning for den Toldfrihed paa Vin og Brændevin, der var tilstaaet det i Juli 1761 af Kong Frederik V (jfr. Side 71)⁴⁰).

Uagtet der med Hensyn til det sidste Punkt var taget det udtrykkelige Forbehold, at Selskabet kun gav Afkald paa de 300 Rdl., »saalænge Krigen varede«, har Finansministeriet ikke senere villet udrede dette Beløb.

Af Gaver modtog Selskabet:

I 1855 de 3 store Lysekroner, der endnu pryder Festsalen, og som blev skænkede af Tobaksfabrikanterne O. P. Augustinus og J. P. H. Bech.

Ved Kongefugleskydningen i 1859 blev Hds. Kongelige Højhed Landgrevinde Charlotte Selskabets Formand.

Samme Aar indtraf Arveprins Ferdinand og Gemalindes 50 Aars Jubilæum som Medlemmer af Selskabet. Dagen festligholdtes den 20. August, og til Minde skænkede Deres Kongelige Højheder Selskabet en Sølvpokal.

I Kong Frederik VII's Regeringstid optoges af Kongehusets Medlemmer:

¹⁴/₁₀ 1853 Prinsesse Louise (Dronningen)

¹⁰/₁₀ 1861 Prins Frederik (Kronprinsen)

¹⁰/₂ 1863 Prinsesse Alexandra.

Ingensteds følte Kong Frederik VII sig gladere, end naar han samledes med Brødrene ved de aarlige Fugleskydninger, og, fra-regnet 1860, var han bestandig tilstede ved disse. Allerede i 1840 havde han som Kronprins været Selskabets Formand, og som Konge viste han Selskabet den Naade at overtage samme Stilling saavel i 1854 som i 1863.

Efter den Skik, der siden Christian VII's Tid altid er bleven fulgt — at Selskabet fejrer den regerende Konges Fødselsdag — var Brødrene samlede den 7. Oktober 1863.

Kong Frederik VII opholdt sig den Gang paa Glücksborg, og alle hans Tanker kredsede om den Krig, han betragtede som uundgaaelig. Ifølge Kongens Befaling repræsenteredes han som Fuglekonge af Papirhandler S. Friedländer, og det var denne, som førte Forsædet ved den nævnte Fest. Talen holdtes af Etatsraad H. P. Holst, der benyttede et bibelsk Æmne som Udgangspunkt. Efter at Talen var holdt og et Leve udbragt for Kongen, afsendtes et Telegram til Glücksborg. Paa dette modtog den fungerende Formand følgende Svar:

»Jeg antager, at dette mit Telegram vil endnu træffe Eder samlede. Mine Brødre pleje ikke at gaa hurtigt fra hverandre, og — jeg siger det med Glæde — mindst, naar de fejre en Fest for deres Konge. Jeg siger mine Brødre Tak for det for mig udbragte Leve. Sig specielt Holst Tak for de smukke Ord. Ja, tilvisse, vi maa mure med Sværdet ved Siden, saavel paa Frihedens Værk som paa Dannevirke.

velvilligst

Frederik R.« ⁴¹⁾

Det blev Kong Frederiks sidste Hilsen til Broderskabet. Den 15. November 1863 døde han paa Glücksborg Slot.

Kong Christian IX besteg Tronen under mere end vanskelige Forhold. Krigen kom og, forladt af alle, maatte vi bukke under og afstaa Hertugdømmerne.

Ligesom under den første slesvigske Krig var det ogsaa i 1864 bleven besluttet, at der, saalænge Krigen varede, skulde circulere en særlig Bøsse ved alle Sammenkomsterne til Fordel for de Saaredes og Faldnes Efterladte. Det indsamlede Beløb udgjorde 2287 Rdl. At der ikke afholdtes Kongefugleskydning i 1864, er en Selvfølge.

I 1865 foretoges en Forandring, der fik stor Betydning for Samlivet i Selskabet.

Den Gang, man fastsatte Tiden for de ugentlige Skydninger, skete dette af Hensyn til, at det var almindeligt at spise til Middag Kl. 12. Skydningen paabegyndtes derfor om Eftermiddagen, og naar den var forbi, samledes Deltagerne til et Aftensmaaltid. Men efterhaanden var det bleven almindelig Skik at spise senere til Middag og, om ikke helt at afskaffe Aftensmaaltidet, saa dog at gøre det saa let som muligt. Dette førte til, at det i 1865 blev besluttet, at de ugentlige Skiveskydninger skulde begynde saa tidligt efter Kl. 12, at man kunde slutte med en Middag. Samtidig bestemtes, at der i Vinterens Løb skulde holdes Fællesmaaltid den anden Onsdag i hver Maaned.

Der foreligger desværre slet ingen Beretninger om de tidligere Aftensammenkomster. Man véd kun, at den faste Kærne var den Gang, som det er endnu, Omgangsskytterne, dem, om hvem der paa hvert Aars sidste Skydedag synges:

»En Skaal for de Brødre, hvis trofaste Sind
Har glædet os fra Sommer og til Sommer!
Der skyder Broderskabet med Majløvet ind
Og holder ved til Vinteren kommer.
Den sikke lille Skare, der aldrig bliver træt,
Men tager sig imellem en Syver nok saa let.
Skaal og Tak til dem,
Der muntre her vort Hjem!
Tak for hvert et Skud,
De sendte for os ud,
Og Tak for denne Sommer, hvis Solskin og Regn
De trodsede som brave Kammerater«⁴²).

Ved den Forandring, der nu foretoges, opnaaedes ikke alene, at Deltagelsen i Sammenkomsterne blev større, men det blev tillige muligt at virkeliggøre det, som maa antages i 1750 at have været Hensigten ved at indføre den Skik, at der paa hver Skydedag skulde være en Vært. Man vilde hædre Værten, eller som han nu benævnes Sølvgiveren, og derfor har det siden 1750 bestandig været Skik, at Brødrene, naar Værten ankommer til Skydebanen, lykønsker ham »til hans Hædersdag«. Paa denne Basis har man arbejdet videre siden 1865, og derigennem er det lykkedes at tilvejebringe Sammenkomster til Hæder for Sølvgiveren og til Glæde for Brødrene.

Naar Skydningen er endt, i Reglen Klokken henimod 5, meddeler Formanden dens Resultat, og Sølvgiveren overrækker Gevinsterne til Vinderne. Noget forinden plejer de Brødre, der ikke har deltaget i Skydningen, saavelsom de Gæster, der er indbudne af Brødrene, at indfinde sig. Med Formanden og Sølvgiveren i Spidsen begiver man sig derpaa under Musik til Festsalen. Formanden indtager Ærespladsen med Sølvgiveren paa sin højre Side, og til venstre for Formanden sidder Dommerne. De øvrige Brødre tager Plads, som de vil.

Paa Aarets første og sidste Skydedag indledes Sammenkomsten med, at Formanden udbringer et Leve for Hans Majestæt Kongen. Paa de øvrige Skydedage gælder den første Skaal altid Selskabets Formand, og den udbringes af en af Dommerne. Derefter taler Formanden for Sølvgiveren, der svarer med en Skaal for Selskabet. Hvis Sølvgiveren første Gang giver Sølv, drikker han ved denne Lejlighed af det store Drikkehorn, Selskabet fik som Gave i 1836 (jfr. Side 106). Er han Omgangsskytte, drak han indtil 1882 af en Pokal, der i 1856 var bleven skænket af Tobaksfabrikant Augustinus, paa hvilken er indgraveret:

»For Broderskabet fast at knytte
Tøm Bægret brave Omgangsskytte.«

Men siden 1882 benyttes et Sølvdrikkehorn, der blev foræret Selskabet samme Aar af Formanden, Grosserer Chr. Hee, i Anledning af Hundredeaarsdagen for Nedlæggelsen af Hovedbygningens Grundsten.

Det er Formanden, der skænker i Hornet, og det er Skik, at det tømmes; men det er tillige Skik, at der ikke er meget i Hornet. Som der paa denne Maade værnes om Sølvgiveren, saaledes er det

ogsaa, under Bøde, forbudt Brødrene at drikke med Sølvgiveren, med mindre han selv foreslaar det. Samme Regel gælder iøvrigt ogsaa for Brødrenes Vedkommende overfor Formanden.

Naar Sølvgiveren har talt, bliver der af Formanden eller en af Dommerne udbragt en Skaal for Gæsterne. Lige siden Oprettelsen af det danske Kompagni har det været Skik at medtage Gæster, og Selskabet freder om denne Skik ved at sætte en Ære i, at dets Gæster befinder sig vel. Maaske vil man sige, at dette ligger i Selskabets Interesse, fordi det er gennem Gæsterne, at det skal have sin Tilgang. Men denne Slutning er ikke ganske korrekt. Selskabets pekuniære Status og den Offerberedvillighed, der bestandig kan paa-regnes hos Brødrene, er Aarsag i, at Selskabet ikke behøver at gøre Anstrængelser for at faa Tilgang. Derimod kræver dets egen vel-forstaaede Interesse, at det kun faar Tilgang af dem, der fuldt ud vil slutte sig til det, og som — for at bruge den gamle Skraas Ord — »er Lauget værd«. For at forebygge, at en Gæst skal melde sig ind, forinden han har lært Selskabet saa meget at kende, at han kan have en begrundet Mening om, hvorvidt han vil føle sig tilfreds som Medlem, bliver som Regel ingen optagen, førend han flere Gange har været til Stede som Gæst.

Ønsker en Gæst at takke for den for Gæsterne udbragte Skaal, faar han Ordet.

Som Regel udbringes ingen personlige Skaaler.

Enhver Sammenkomst slutter med, at Formanden eller den, han anmoder derom, udbringer et Leve for Fædrelandet, og umiddelbart derefter hæves Maaltidet.

Skaalerne indledes med Sang. Det vides ikke, naar Sangbøger er blevne indførte, men den ældste, der findes i Selskabets Arkiv, er fra 1798. Aaret efter fik den et Tillæg, og deri findes mærkeligt nok en Del svenske Sange. Disse Sangbøger indeholder de den Gang kendte Selskabssange af Rahbek, Baggesen, Thaarup, Tode, Frankenau, Plum, Zetlitz og P. A. Heiberg. Disse Sange er næsten alle gaaede over i de senere Udgaver af Sangbøger og benyttes stadig, saa at hverken de eller de gamle Melodier, der hører til dem, vil gaa af Glemme. Den Sangbog, der for Tiden benyttes, er ud-given i 1885 af Digteren H. P. Holst og er en Gave til Selskabet af Etatsraad, Godsejer Seidelin.

Det er en gammel Skik, at naar det sidste Vers af en Sang for

Kongen eller Fædrelandet skal synges, rejser alle sig op og bliver staaende under den paafølgende Tale.

Man vil heraf se, at Selskabet, skønt staaende som en Overlevering fra gammel Tid, ikke er en Modstander af den Udvikling, enhver Tidsalder fører med sig. Men gennem de skiftende Tider har det søgt at bevare, hvad der skal bevares, at slaa en fornuftig Bro mellem det Gamle og det Nye, og fremfor alt at holde alt det ude, der kun kan bidrage til at sprede istedenfor at samle. Derfor er det under Bøde forbudt ved Selskabets Sammenkomster at komme ind paa Politik. Men én Fordring stiller Selskabet uvægerligt til alle Brødre, og den er, at de skal vise Troskab mod Kongen og Kærlighed til Fædrelandet, thi det er paa den Grundvold, at Selskabet er bygget, og det er paa den, at det bygger sin Fremtid.

Da den ovenomtalte Forandring foretoges, var Bebyggelsen af Vesterbro begyndt at voxе.

Allerede i 1858 blev der given Selskabets Bestyrelse Bemyndigelse til ved alle lovlige Midler at forhindre, at der blev anlagt Vej over Selskabets Grund. Men, da man ikke kunde forhindre, at der byggedes til begge Sider af Selskabets Ejendom, maatte man frygte for, at det ikke vilde blive muligt at fortsætte Skydningen som hidtil. Hvor nødigt Brødrene end vilde forlade det Sted, der havde set deres »bedste Fryd«, og som husede saa mange kære Minder, saa ansaa de det dog for rigtigst at søge at finde en anden Løsning, medens det var Tid. Paa en Generalforsamling i 1868 fik derfor Formanden — den senere Gehejmekonferensraad Tietgen — Bemyndigelse til at søge paa Selskabets Vegne at komme i Besiddelse af en anden Grund og lade affatte Planer over Bygninger og Skydebane. Der blev saa først indledet Forhandlinger med Bager Scherfig om hans Ejendom paa Strandvejen, derefter med Magistraten om en Grund ved Svanemøllen og tilsidst med Murermester Nøthen om hans Ejendom »Tolvkanten« paa Strandvejen. Hvis det sidstnævnte Køb kom istand, var der Vanskeligheder ved at afholde Fugleskydningen. Men her traadte Hans Majestæt Kongen hjælpende til ved at give Tilsagn om, at Fuglestangen maatte rejses paa Eremitageplænen, og Slottet benyttes under Fugleskydningen. Men alle Forsøg paa at finde en tilfredsstillende Løsning glippede, og derfor besluttede man foreløbig at se Tiden an.

I 1869 blev der nedsat et Udvalg for at revidere Lovene. Det bestod af Oberst, Grosserer Høffding, Etatsraad, islandsk Købmand Clausen, Bagermester Ryder, Boghandler C. Reitzel og Apotheker, Assessor pharm. Hauberg. De nye Love vedtoges den 17. Maj 1871.

Da det er disse Love, der endnu gælder, og som hver Broder er i Besiddelse af og kendt med, er der ingen Anledning til at gøre dem til Genstand for indgaaende Omtale, men der er enkelte Punkter, der bør berøres.

Det hele Optagelsesgebyr blev uforandret som efter Loven af 1821 35 Rdl.; men det aarlige Kontingent sattes op til 8 Rdl. Dette er altsaa, hvad enhver nyoptagen Broder skal udrede, foruden den maledede Skive og Sølvgevinsterne, men Værdien af disse maatte ikke være under 36 Lod Sølv.

Det er allerede tidligere omtalt, hvorledes de oprindelige Gevinster — Tintallerkenene — blev til Sølv, men ogsaa med Hensyn til disse foregik en Udvikling. Medens Lykkegevinsten vedblev at være en Medaille, saa voxede Gevinsterne for Kransen og Ridderen til Sølvpokaler, Sølvskaale med Laag, Saueskaale med Ske, Sukkerbøsser, et komplet Skrivetøj osv. for Kransen, og Ridderens Spiseske blev til en Ragoutske eller anden større Ske, en Sølvsigte osv. Nogen Regel var der saaledes ikke; en enkelt Gang i 1793 var endog Gevinsterne et Garnitur Kjoleknapper for Kransen og en Snustobaksdaase for Ridderen. En lignende Uensartethed fandt ogsaa Sted for Omgangsskytterne, men den søgte man at raade Bod paa ved Loven af 1795, I 1821 gik man et Skridt videre, idet man bestemte, at Værdien af Gevinsterne for en ny Broder skulde være 24 og for en Omgangsskytte 18 Lod Sølv. Denne Bestemmelse forandredes, som ovenfor omtalt, for de førstnævnte Brødres Vedkommende til, at de skulde give 36 Lod, men for Omgangsskytterne blev det, saaledes som det var bestemt ved Loven af 1821. Men da denne Vægt var sat som Minimum, kunde Bestyrelsen ikke forhindre, at den forøgedes, og det er sket paa en Maade, hvorved der efterhaanden er bleven tilvejebragt Ensartethed. Præmierne bestaar nemlig nu næsten altid af 6 Spiseskeer for Kransen, 6 Desertskeer for Ridderen og 6 Theskeer for Lykken, og disse Gevinster svarer til den forlangte Vægt. Men det blev Skik dertil at føje et lille Bæger for Skydedagens bedste Skytte. Dette »lille« Bæger er efterhaanden

voxet sig større og større, saa at dets Værdi ofte svarer til Kransegevinsten.

For Omgangsskytterne er Udgifterne voxede i endnu højere Grad, thi, skønt deres Gevinster kun skulde veje mindst 18 Lod, har Ensartetheden medført, at Omgangsskytten giver de samme Gevinster, som en nyoptagen Broder, det »voxende« Bæger iberegnet.

I de tidligere Love havde man optaget mange Bestemmelser, vedrørende Skydningen, som ikke hørte hjemme i en Lov. Det blev der raadet Bod paa i 1871, ved at man tilføjede Loven et Reglement, der kun angik Omgangsskytterne. I dette er der for første Gang truffen Bestemmelser for en særlig Slags Gevinster, det saakaldte »Christentøj«, skønt de havde været i Brug i længere Tid.

Enhver Omgangsskytte, der vil have Del i disse Gevinster, maa gøre et aarligt Indskud paa 10 Rdl. 48 sk. Derfor indkøbes Christentøjet og fordeles paa følgende Maade:

Lykken: 1 Desertske (Gaffel), der tilfalder den Skytte, hvis Skud er nærmest det, der har faaet Hovedgevinsten.

Kransen: 3 Desertskeer (Gafler) for det næstbedste og 3 The-skeer for det trediebedste Skud i Kranseomgangen.

Ridderen: 2 Desertskeer (Gafler) for det næstbedste og 2 The-skeer for det trediebedste Skud i Ridderomgangen.

Hvis der ved Aarets Slutning er Overskud, indkøbes det saakaldte »Overskudschristentøj«, om hvilket der bliver skudt efter lignende Regler paa den sidste ugentlige Skydedag.

Ligesom der er Christentøj ved de ugentlige Skiveskydninger, saaledes er det ogsaa stiltiende bleven indført ved Fugleskydningerne, saa at der til hver Gevinst hører et Stykke Christentøj. Det tilfalder den Skytte, der nedskyder en Gevinst, selv om han nedskyder denne for sig selv.

Det har i Skraaerne saavel som i de senere konfirmerede Vedtægter samt Loven af 1795 bestandig været paabudt, at enhver Skytte skulde være forsynet med egen Riffel, men dette Paabud er aldrig bleven overholdt. Thi Anskaffelsen af en Voldriffel, og det var jo med denne, Skydningen oprindeligt foretoges, var meget kostbar. Sædvanligvis slog derfor flere Brødre sig sammen om Indkøbet af en saadan Riffel, og den blev saa betragtet som egen Riffel for ethvert af Konsortiets Medlemmer, saa at han med den kun maatte skyde for sig selv, men ikke benytte den til Kommissionsskud.

De ældre Voldrifler, der endnu er i Selskabets Besiddelse, er udrangerede og opstillede i Skydehuset Midtehal; den ældste af dem bærer Aarstallet 1632 paa Piben, men denne synes at være lagt udenom den oprindelige.

Ved Loven af 1821 fastsattes, at Kalibret ved al Skydning ikke maa være større, end at der gaar 9 Kugler paa et Pund. Selskabet har anskaffet 5 svære Bagladerifler af dette Kaliber, som benyttes til Fugleskydningerne, men til Skiveskydningerne bruges 9 m. m. Bagladerifler.

Hvad der iøvrigt findes i Loven af 1871 er nærmest Gentagelser. At den forandrede de i 1777 vedtagne Regler for, hvad der skulde iagttages ved Fuglekongers Begravelser, er berørt.

Den 15. Juni 1865 var Kong Christian IX første Gang tilstede ved Kongefugleskydningen efter Tronbestigelsen. Siden da er Hans Majestæt kommen igen Aar efter Aar, og Selskabet har paa samme Tid kunnet glæde sig ved at finde Tilslutning ikke alene hos Kongehusets Medlemmer, men ogsaa hos dem, der i Tiden er blevne knyttede til Kongens Slægt.

I Tiden fra 1865 til 1900 er optagne:

- $\frac{24}{6}$ 1865. Prins Hans af Glücksborg,
- $\frac{12}{9}$ 1866. Prinsesse Dagmar,
- $\frac{20}{6}$ 1867. Storfyrsttronfølger Alexander af Rusland,
- $\frac{20}{5}$ 1868. Kong Georg I, Hellenernes Konge,
- $\frac{16}{6}$ 1870. Kronprinsesse Louise,
- $\frac{1}{7}$ 1876. Dronning Olga, Hellenernes Dronning,
- $\frac{1}{7}$ 1876. Prinsesse Thyra,
- $\frac{14}{6}$ 1877. Prins Wilhelm af Glücksborg,
- $\frac{16}{3}$ 1883. Prins Valdemar,
- $\frac{17}{9}$ 1894. Prins Christian, og
- $\frac{16}{4}$ 1900. Prins Albert Edward af Wales.

Ved Kongefugleskydningen den 17. Juni 1875 blev Hans Majestæt Selskabets Formand. Ved Fugleskydningen den 1. Juli det følgende Aar overværedes Festen af Dronning Louise, Kong Georg I, Hellenernes Konge samt Dronning Olga, Prinsesse Thyra og Prins Hans. Det var ved denne Lejlighed, at vor Konge optog Dronning Olga og Prinsesse Thyra, og det vakte stor Jubel, da

Hendes Majestæt takkede for Optagelsen ved at udtale paa Dansk: »Jeg er glad ved at være bleven Medlem af dette Selskab. Jeg holder saa meget af Danmark.« Hendes Majestæt hædrede senere Selskabet ved den 17. Juni 1880 at blive dets Formand.

Bebyggelsen af Vesterbro var bleven fortsat, og Bygningerne i Absalons- og Dannebrogsgade trak sig mere og mere ned mod det Vænge, paa hvilket Fuglestangen var rejst. Da den Mulighed, at en Kugle kunde falde i den bebyggede Del, fordi Skytterne ved Fugleskydningen maatte skifte Standplads, ikke var udelukket, var det nødvendigt at forandre denne Skydning.

Fuglen sad for sidste Gang paa den gamle Stang den 14. Juni 1877, og Pladen blev paa denne Dag skudt ned for Hendes Majestæt Dronning Louise.

Fra 1878 afholdtes Fugleskydningen foreløbig til en Græsfugl.

Aarhundredets Slutning gav Anledning til en Række Festligheder, der dels var Mærkedage for Kongefamiljen og dels for Selskabet.

Den 26. Januar 1879 festligholdtes 100-Aarsdagen for Ærestegnets Indstiftelse. Formanden, Vexelmægler Lorck holdt Festtalen.

Den 5. August s. A. mindedes Selskabet 70 Aarsdagen for Arveprinsesse Carolinas Optagelse i Selskabet. Hendes Kongelige Højhed skænkede det i den Anledning en stor Sølvklokke til Brug ved Sammenkomsterne og betænkte tillige Selskabets Fattigkasse.

Den 29. Januar 1882 fejredes den alt omtalte 100 Aarsfest for Nedlæggelsen af Grundstenen til Hovedbygningen. Etatsraad H. P. Holst udviklede gennem et historiske Foredrag de store Fortjenester, Kong Frederik V havde af Selskabet. I Dagens Anledning bespistes Byens Fattige og Børneasylerne.

Hans Majestæt Kongen viste atter Selskabet den Naade ved Kongefugleskydningen den 5. Juli 1883 at overtage Stillingen som Selskabets Formand, og, da Hans Majestæt traadte tilbage det følgende Aar, skænkede han Selskabet en prægtig Sølvpokal, der skal benyttes af Fuglekongerne ved festlige Lejligheder.

Den 4. August 1886 var det 50 Aar siden, at Hans Majestæt var bleven optagen. Dagen festligholdtes ved Fugleskydningen den 15. Juli i Nærværelse af Kongen og alle Kongehusets Medlemmer.

Efterat Formanden, Justitsraad O. F. Olsen, ved Frokosten havde bragt Kongen Selskabets Hilsen og Hyldest, svarede Hans

Majestæt med at omtale Erindringerne fra de svundne 50 Aar og sluttede med at meddele Brødrene, at han som varigt Bevis paa de Følelser, han nærede for Selskabet, skænkede det en ny Broderbog, der kunde erstatte den fra 1542, som var udskreven.

Derefter traadte de 4 Dommere frem med Etatsraad H. P. Holst som Ordfører. Han bad Kongen modtage en Guldmedaille, der var slaaet i Dagens Anledning, og overrakte derefter Dronningen en lignende. De tilstedeværende Medlemmer af Kongehuset fik samme Medaille i Sølv.

Broderbogen, som Kongen ved denne Lejlighed skænkede Selskabet, er en i rødt indbunden Spændebog, paa hvis Forside er et stort Sølvkors, der naaer ud til Bindets Kanter. Paa Bogens første Side staar:

»Som Fortsættelse af
den flere hundrede Aar gamle
Broderbog i det danske Kompagni
har
Kong Christian den Niende
til Minde om Sit
Halvhundrede Aars Jubilæum
som Broder i det Kongelige Kjøbenhavnske
Skydeselskab og danske Broderskab
skænket Selskabet
Denne nye Broderbog,
hvor i Medlemmernes Navne skulle indtegnes, og Alt,
hvad der gennem Tiderne vedrører Selskabet, skal
indskrives og sikres mod
Glemsel.«

Under denne Inskription findes Selskabets Emblem: En Skive med 2 korslagte Riffler. Mellem Riffelmundingerne staar »15. Juli«, mellem deres Kolber »1886«.

De forreste Blade i Bogen er forbeholdte kongelige og fyrstelige Personer. Paa det første Blad er en Akvarel med Kong Christian IX's Portræt egenhændig underskrevet med Angivelse af Optagelsesdag og Valgsprog. Dronning Louise har paa det følgende Blad malet en Blomstergren, der slynger sig om hendes Navn. Paa de

øvrige Blade, der er benyttede, er der gennemgaaende anbragt et Prospekt af det Slot, til hvilket Underskriverens Minder er stærkest knyttede.

Efter disse Blade følger en Fortegnelse over alle de Brødre, der var ilive, da Selskabet modtog denne Kongegave, og udfor hvert Navn har vedkommende Broder egenhændigt skrevet sit. Enhver Nyoptagen opføres i Bogen, og den Dag, paa hvilken han giver Sølv, føres han, naar hans Skaal er bleven udbragt, af en af Dommerne hen til Bogen og skriver sit Navn.

Foruden denne Fortegnelse optages i Bogen en kort Beretning om de aarlige Kongefugleskydninger.

Men, midt i alle disse Festligheder, spillede Byggeforetagendet ind.

I 1879 havde Selskabet optaget et Laan paa 80,000 Kroner for at lette Prioritetsforholdene i Ejendommen og for at kunne faa opført en Sidefløj til Hovedbygningen. Foreløbig betænkte man sig dog paa at begynde, fordi man var ude af Stand til at overse, hvorledes Forholdene vilde udvikle sig.

Vanskelighederne skrev sig nu ikke alene fra Absalons- og Dannebrogsgade, men ogsaa fra Istedgade.

Denne Gade var bleven anlagt omtrent udfor Midten af Selskabets oprindelige Grund, saa at den stødte op til denne paa begge Sider, men var spærret med Plankeværk. Gadens Beboere trængte derfor paa for at faa den ført igennem. Kommunalbestyrelsen støttede Beboerne, og Selskabets Bestyrelse, der maatte erkende det berettigede i Kravet, modsatte sig ikke Forandringen. Men den fandt, at den Sum, der blev tilbudt som Vederlag for Afstaaelsen af Grund, var for lille. Tilsidst blev den dog nødt til at give efter, imod at Københavns Kommune betalte 10,000 Kroner for det afstaaede Areal, der udgjorde 3700 □ Alen. En Generalforsamling, der afholdtes den 3. September 1886, gav sit Samtykke, og den bemyndigede tillige Bestyrelsen til at sælge det fraskilte Vænge hinsides Istedgade for 11 Kroner pr. □ Alen, samt paa den nordre Side af samme Gade at opføre en Skydemur, der efter en forelagt Plan samt Overslag skulde koste 60,000 Kroner. I November s. A. nedsattes et Udvalg, der skulde fremsætte Forslag om Omordningen af Selskabets Terræn. Det bestod af Justitsraad Lindberg, Grosserer Chr.

Hee, Tømmermester Dobel, Arkitekt Knudsen og Hofdekoratør Ejlertsen.

Den 9. Marts 1887 blev Grundstenen til Skydemuren lagt ved en lille Festlighed. Kl. 4 om Eftermiddagen samledes Brødrene, og med Formanden, Grosserer Toxen Worm, og Bestyrelsen i Spidsen begav man sig til Pladsen. Efterat Formanden havde sagt nogle indledende Ord, nedlagde han en Blykasse, hvori fandtes et Pergament med følgende Indskrift:

»Aar 1887 den 9. Marts i Hans Majestæt Kong Christian den Niendes fire og tyvende Regeringsaar blev denne Grundsten nedlagt til en ny Skydemur, som det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og danske Broderskab her lader opføre.

Paa dette Grundstykke har Selskabet øvet sin Virksomhed uforandret i 136 Aar, indtil Kjøbenhavns Udvidelse fremtvang Istedgadens Gennemførelse tvers over Ejendommen, hvorfor denne Skydemurs Opførelse blev en Nødvendighed. Skydemuren bliver 112 Alen lang og 30 Alen høj.

Gud beskytte dette Foretagende!

Brødrenes Antal er i dette Øjeblik 265, deriblandt Hans Majestæt Kong Christian IX og Kongehusets samtlige Medlemmer.

Selskabets Bestyrelse bestaar af: Fuglekonge: Grosserer Toxen Worm; Dommere: Etatsraad H. P. Holst, Etatsraad J. P. Langgaard, Vexelmægler F. A. Lorck og Etatsraad H. A. Clausen; Inspektører: Partikulier F. C. Møller, Tømmermester Th. Schmock, Tømmermester F. A. Frandsen og Kaptajn, Stamhusbesidder H. H. Jermiin.

Arkitekt L. H. Knudsen; Bygmester: Murermester Køhler.«⁴³⁾

I Blykassen var tillige nedlagt Selskabets Aarsberetning for 1886 og af Mønter en 10 Krone, en 2 Krone, en 1 Krone, en 25 Øre, en 10 Øre, en 5 Øre, en 2 Øre og en 1 Øre samt et Exemplar af hver af de kjøbenhavnske Aviser for samme Dag.

Efter at Blykassen var bleven nedlagt i en Betonaabning, blev Grundstenen nedsænket i denne og tilmuret af Formanden paa sædvanlig Maade.

Arbejderne fremmedes saa meget, at Skydemuren første Gang kunde tages i Brug ved Kongefugleskydningen den 18. August 1887.

Fuglen var anbragt paa en Stang med Skydemuren som Baggrund, men istedenfor at den tidligere havde siddet horizontalt paa Stangen, sad den nu vertikalt.

Resultatet af Skydningen paa denne Dag blev, at Kong Georg blev Selskabets Formand. I denne Egenskab overrakte Hans Majestæt, i Nærværelse af den øvrige Bestyrelse, Dronning Louise den 7. September 1887 en Adresse i Anledning af Hds. Majestæts 70aarige Fødselsdag.

Det var ellers kun Skik at festligholde vor Konges Fødselsdag. Men i Betragtning af, at Selskabet havde Kong Georg til Formand, samledes man til Fest den 23. December s. A. Festen var ordnet af Kong Georgs Repræsentant, Generalkonsul Julius Holmblad, saa at man efter en Middag med derpaa følgende »Overraskelser«, Kl. 11 begav sig op i Festsalen til en Souper. Paa Slaget 12, altsaa netop som Kong Georg traadte ind i det nye Aar, sang kgl. Kammer-sanger Simonsen en Sang, der var skreven af Dr. phil. Bergsøe og komponeret af Kammersangeren, hvorefter Etatsraad H. P. Holst talte for Kong Georg. Slutningsverset af Sangen lød:

»Du flagrende Tanke, tag Tonerne med
Paa Flugt over Sunde og Vande,
Og lad dem hist dale som Fuglesang ned,
Hvor Lauren og Pinjerne stande!
Da lytte han vil
Med Vemod dertil
Og længes mod Danmarks Strande.«⁴⁴⁾

I Anledning af Deres Majestæters Regeringsjubilæum den 15. November 1888, skænkede Selskabet et Areal paa ca. 2000 □ Alen til Opførelsen af et Asyl, og det blev tilladt, at det Asyl, der skulde rejses, maatte føre Navn af »Kong Christian den Niendes og Dronning Louises Jubilæums Asyl«.⁴⁵⁾

Den 13. August 1891 blev Pladen skudt ned for Hans Højhed Prins Hans, der saaledes blev Selskabets Formand. Den 12. September s. A. overbragte Prinsen Kejserinde Dagmar paa Fredensborg Slot Selskabets Lykønskning i Anledning af 25 Aarsdagen for Hendes Majestæts Optagelse i Selskabet.

Den 23. Oktober s. A. fyldte Selskabets Dommer, Konferensraad

H. P. Holst sit 80. Aar. Optagen den 20. September 1843 havde han baade som Digter og som mangeaarigt Medlem af Bestyrelsen ved alle Lejligheder vist en høj Grad af Iver for at fremme alt, som kunde være til Gavn for Selskabet. Allerede da han fyldte sit 60 Aar havde Brødrene derfor ladet hugge hans Buste i Marmor og givet den Plads i Skydehuset. Nu, da han fyldte de 80 overbragte Formanden, Hs. Højhed Prins Hans, i Spidsen for Bestyrelsen den gamle Digter Selskabets Lykønskning og Tak for de svundne Dage og bad ham lade Brødrene foranstalte, at hans Billede blev malet, for at det engang kunde gaa over i Nationalmusæet. Tilladelsen blev given med Glæde og Paaskønnelse.

Selskabet havde skænket Grunden til et Asyl, men der var ingen Midler til at faa det opført. Den 18. Februar 1892 afholdtes derfor en Generalforsamling, der enstemmig besluttede, at der i Anledning af Deres Majestæters Guldbryllup, der indtraf den 26. Maj 1892, skulde søges tilvejebragt de fornødne Midler til Opførelsen, saaledes at 10,000 Kr. skulde tages af Selskabets Formue, og at der desuden skulde foretages en frivillig Indsamling blandt Brødrene. Denne indbragte 20,000 Kroner, saa at Selskabets Formand, Prins Hans, tillige med Bestyrelsen paa Guldbryllupsdagen kunde til Selskabets Lykønskning føje en Gave paa 30,000 Kroner til Deres Majestæters Jubilæumsasyl.

Kongefugleskydningen den 25. Juni 1892 blev ikke alene bivaanet af Kongen, men ogsaa af Kejser Alexander III af Rusland.

Det blev sidste Gang Hans Majestæt var tilstede i Selskabet. Men hans milde Blik og de venlige Ord, hvormed han kom enhver imøde, er den Erindring, der vil blive bevaret blandt Brødrene om Kejser Alexander III nu, da kun Mindet om ham er tilbage.

I 1893 afholdtes ingen Kongefugleskydning paa Grund af Hofsorgen over den Aaret forud den 5. September afdøde Prins Wilhelm af Glücksborg. Den første Mødedag efter Dødsfaldet samlede Formanden, Højesteretssagfører Bagger, Brødrene i Skydehusets Midtehal og holdt en Mindetale foran Prinsens floromvundne Skive.

Den Bemyndigelse, der var bleven given Bestyrelsen til at sælge Grunde S. for Istedgade, blev benyttet til den 24. November 1894 at sælge Vænget for 155,000 Kroner. Det oprindelige Areal, der hørte til Ejendommen i 1812, udgjorde 94,006 □ Alen. Efter de forskellige Afstaaelser og Salg ejer Selskabet endnu 48,975 □ Alen.

Byggeforetagendet, der i lang Tid havde staaet paa Dagsordenen, traadte nu i Forgrunden, og Grosserer Hans Just, der var bleven Formand i 1894, tog sig med Iver af Sagen.

Om Løsningen var der delte Meninger, navnlig forsaavidt angik Hovedbygningen. Medens man fra en Side mente, at det vilde være tilstrækkeligt at foretage en Hovedreparation, blev der fra anden Side gjort gjældende, at en Ombygning var en absolut Nødvendighed. Men det gik ved denne Lejlighed, som det saa ofte er gaaet før og forhaabentlig vil vedblive at gaa i Selskabet: Da der intet personligt laa bag, kom man til Enighed.

Paa Generalforsamlingen den 31. Juli 1895 besluttedes det at anvende 15,000 Kroner paa Ombygningen og 5000 Kroner paa Montering af Skydehuset, og paa Generalforsamlingen, der holdtes den følgende Dag, vedtoges, at der skulde anvendes 124,000 Kroner paa Forbedringen af Hovedbygningen i Henhold til et derom af et Udvalg fremsat Forslag. Derefter valgtes et Byggeudvalg, der kom til at bestaa af Dommer, Justisraad Friis som Formand, Oberstløjtnant P. Hansen, Bygmester Ewers, Grosserer Hans Just, Oberst N. P. Jensen og Kaptajn V. Lauritzen, der særligt skulde varetage Skytternes Interesser.⁴⁶⁾

Arbejderne paabegyndtes i Oktober 1895, og Oberstløjtnant P. Hansen samt Bygmester Ewers paatog sig den tekniske Ledelse uden Vederlag. Trods Vinteren og andre Vanskeligheder lykkedes det at faa Arbejderne afsluttede saa betimeligt, at Byggeudvalget den 11. Maj 1896 kunde aflevere Bygningerne færdige. At der var en ikke ringe Overskridelse af den beregnede Udgift for Hovedbygningen, var man forberedt paa, og Overskridelsen blev énstemmig bevilget paa en Generalforsamling.

Skønt man havde været nødt til at rive hele Sidefløjen ned og opføre den fra ny, fremtraadte dog den saavel som Hovedbygningen ud mod Vesterbrogade i samme Skikkelse, som »den kongelige Skydebane« havde haft i over et Aarhundrede. Kun ind imod Haven var der bleven føjet en Sidefløj til Hovedbygningen, hvorved man fik en mindre Festsal, der kunde benyttes ved Sammenkomster, hvor Deltagernes Antal ikke var stort.

I Hovedbygningen var der bleven indrettet en Modtagelseshal, hvori man kom ind fra Hovedindgangen, og Onsdagsstuerne var blevne slaaede sammen til én Sal. Iøvrigt var det øvrige Rum ind-

rettet til Værelser, der laa saa bekvemt som muligt for Benyttelsen. Adgangen fra Stueetagen til Festsalen var bleven omlagt, saa at man fra Trappen kom lige ind i Salen. Denne var bleven uforandret, kun at den havde faaet en ny Dekoration, der gennem Benyttelsen af Ærestegnet mindede om, at det var Selskabets Festsal, man kom ind i. Hvor i fordums Dage Sct. Søren's Billede havde haft sin Plads i det gamle Kompagnihus, var nu bleven anbragt det danske Vaaben for at minde Brødrene om at blive Traditionerne — Troskab mod Kongen og Kærlighed til Fædrelandet — tro. Paa den modsatte Væg anbragtes Kjøbenhavns Vaaben til Paamindelse om, at Brødrene som kjøbenhavnske Borgere er forpligtede til at arbejde for Hovedstadens Fremgang og Trivsel.

Forandringerne var foretagne med Pietet, saa at alt, hvad der kunde bevares, var bleven bevaret. Det skete ikke alene, fordi det var Brødrenes Ønske; men tillige fordi dette faldt sammen med Ønskerne hos den Del af Kjøbenhavns Befolkning, der siden 1787 havde benyttet den kongelige Skydebane paa samme Maade, som man i gamle Dage benyttede Kompagnihuset, til Brylluper og andre Festligheder. Thi derved var Skydebanen for den Del, som for Brødrene, bleven en Mindernes Verden.

Professor Hetschs smukke Skydehus havde man været nødt til at give en misklædende Tilbygning. Grunden dertil var, at Skytterne ønskede at kunne faa Lejlighed til at skyde paa længere Afstande, og derfor maatte Standpladsen for Skydningen forlægges. Dermed forsvandt tillige den smukke gamle Skydehæk.

I Tidens Løb var der bleven samlet en stor Mængde malede Skiver, men en stor Del af dem var magazinerede af Mangel paa Plads. Efter Ombygningen kunde der raades Bod herpaa, og Boghandler C. Reitzel og Cancelliraad Lange paatog sig Ordningen, hvorved de gennemførte et System.

Skydehusets Midtehal har bestandig huset alle kongelige og fyrstelige Personers Skiver, og i Loftets Facetter har der været anbragt Skiver, der er givne af Adelen. Heri blev der ikke foretagen nogen Forandring. Men der blev tillige i Hallen anbragt en Vaabensamling bestaaende af de gamle Voldrifler, der ikke mere er i Brug.

I Stuen til Venstre for Midtehallen anbragtes alle Fuglekongeskiver. Den ældste af disse er given af Brygger Lorenz Schmidt, der er omtalt Side 69.⁴⁷⁾

I Tiden fra 1756 og til 1774 er der dog kun bevaret ialt 9 Skiver; fra 1774 og til nu mangler der 5 Skiver, hvoraf de 4 skriver sig fra det 18. Aarhundrede og 1 fra 1801. I samme Stue findes tillige Generalfiskal Wiwets Portræt og Busten af H. P. Holst.

I Stuen til Højre for Midtehallen er ophængt Skiver, der er givne af Selskabets Velgørere, samt den fungerende Bestyrelses og samtlige nulevende Omgangsskytters Skiver. Alle andre Skiver, der er givne af Brødre, der endnu er ilive, findes i Skyde- og Spisestuen.

Alle de øvrige Skiver tilhører afdøde Brødre og er — fraregnet dem, der endnu kun har en midlertidig Plads — anbragte i Hovedbygningen. Heraf er der dog udsondret de Skiver, der er givne af Mænd, som enten har gjort deres Navn berømt, eller som har beklædt fremragende og ansvarsfulde Stillinger. De findes i Modtagelseshallen. Thorvaldsens, Oehlenschlägers og J. P. E. Hartmanns Skiver har faaet Hæderspladsen.

I Onsdagsstuen og det tilstødende Værelse findes Portræter af de oldenborgske Konger, der fra Kong Christian III har været Medlemmer af Selskabet. Men, da de skriver sig fra en Tid, hvor Selskabets Historie før 1542 laa i Mørke, bør Samlingen forøges med Portræt af Frederik I og, hvis det kan skaffes til Veje, af Christopher af Baiern. I Onsdagsstuen er tillige opstillet det af Kong Christian VIII skænkede Ur (jfr. Side 108).

Ombygningen bragte forskellige gamle Sager for Lyset, deriblandt de tidligere afbenyttede Klokker, og det er Cancelliraad Langes Fortjeneste at have bragt de fundne Sager til deres Ret.

Men allerede forinden Ombygningen blev paabegyndt, var der bleven tagen fat paa et andet Arbejde af ikke mindre Betydning; det gik ud paa at tilvejebringe Oplysninger om Selskabets Historie.

Geheimelegationsraad Skrike samlede biografiske Notitser om Medlemmerne fra 1542—1650.

Overretsprokurator Tvermoes udarbejdede en Fremstilling af Selskabets Historie, samt lod tage Afbildninger af de af dets Ejendele, der har særlig Betydning. Desuden samlede han Adresseavisens Beretninger om, hvad der er passeret i Selskabet fra 1759—1799, hvorved Wiwets Beretninger, der kun gaar til 1785, blev supplerede.

Boghandler C. Reitzel affattede en »Kronologisk Fortegnelse over de i Selskabet ophængte Fuglekonge Skiver fra 1756—1895«, som han skænkede Selskabet. Desuden udarbejdede han, paa Initiativ af

Etatsraad, Grosserer J. Moresco, med Bistand af Musæumsdirektør Dr. phil. Henry Petersen og Cancelliraad Lange »Fortegnelse over de i Selskabet bevarede Medlems Skiver fra 1752—1896.« Den er ledsaget af en Afbildning af den af Kong Christian IX i 1864 givne ommalede Skive samt ti Tavler med Afbildninger af Skiver af særlig Interesse fra ældre og nyere Tid. Dette Værk, der udkom i Trykken, er en Gave til Brødrene fra Etatsraad J. Moresco.

Endnu er der ikke faa Felter at pløje, men, da Lysten til at forske i Selskabets Historie er vakt, saa er der ingen Tvivl om, at Arbejdet ogsaa vil blive fortsat.

Bygningerne var altsaa blevne færdige, saaledes at de kunde tages i Brug i Maj, og det skete første Gang ved den ugentlige Skiveskydning den 13. Maj. Hans kgl. Højhed Prins Chira af Siam, der var bleven optagen den 1. Maj 1895, gav Sølv samme Dag.

Der var til denne Sammenkomst skreven en Sang — »Velkommen i den nye Sal« —, hvori det hed:

»Da sidst vi sad herude, Humøret det slog klik,
Vi sad saa smaat og skæved til hverandre,
Vi vidste, hvad vi havde, men ikke hvad vi fik;
Det faldt lidt tungt, da hjem vi skulde vandre.
Det Hus, den gamle Sal, hvor vore Fædre gik,
Det skulde nu falde — det var et Hjertestik,
Det var, som om de holdt paa os i dette Øjeblik.
Og dog — det var til Broderskabets Ære.«

Det var et sandt Udtryk for de Følelser, hvormed Brødrene den Gang var gaaede fra hverandre; men netop derfor var Glæden dobbelt stor, da de atter kom sammen og i det nye, dog fandt, hvad der stod i samme Sang, »det kære gamle Hus med alle dets dyrebare Minder.«

Den 4. August 1896 var det 60 Aar siden Hans Majestæt Kongen var indtraadt i Broderskabet. Festen i den Anledning blev afholdt sammen med Kongefugleskydningen den 20. August.

Formanden, Professor Matzen, holdt Festtalen og mindede om Dagens Betydning. Han meddelte, at Brødrene til Minde om dette Jubilæum havde indsamlet 10,000 Kroner, som de bad Hans Majestæt at modtage som Protektor for »Kong Christian IX's og Dronning Louises Jubilæums Asyl«, for at denne Sum kunde danne et særligt Jubilæumsfond. Derefter overrakte Formanden et lille

Mindeskraft, der indeholdt en Beretning om, hvad der skete ved Kongefugleskydningen den 4. August 1836, bilagt det Brev, hvori Hans Majestæt ytrede Ønsket om at blive optaget i Selskabet af 1. August s. A. samt Oplysning om Kongens Optagelse og Sølv-givning.

I Talen udtalte Formanden blandt andet:

»Vi takker for de mange Gange, Deres Majestæt naadigen har mindedes vort Broderskab, for den Venlighed og Vennesælhed, hvor-med Deres Majestæt til alle Tider er kommen Brødrene imøde.

Hvis saa nogen vilde spørge, om og hvorved vi da maatte have vist os værdig til saa megen kongelig Godhed, saa véd jeg kun et Svar at give:

Der er meget, der svinder, meget, der svigter, meget, der skifter i Aarene og endnu mere i Aarhundredernes Løb; men der er Et, som aldrig svinder, som aldrig svigter og aldrig skifter; det er den urokkelige trofaste Hengivenhed for Konge og Kongehus, som besjæler det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og danske Broderskab, og jeg tør tilføje, at denne stærke Følelse, som lever i os, er den bærende Kraft i vor Tilværelse.

Vi er et Aarhundreder gammelt Selskab, et lille Stykke Danmarkshistorie; men vil man spørge, hvorledes det er lykkedes os at opnaa en saadan Alder og dog føle Foryngelsens og Fornyelsens Kilde virke kraftig iblandt os, saa vil jeg svare, at den fælles Kærlighed til Kongen, som omslutter os alle, ogsaa forener os i en saadan indbyrdes Forbindelse, at vi med Sandhed tør kalde os et dansk Broderskab. Og dette Brodersind, som vi alle nærer, har baaret os uden om Skjær, paa hvilke andre Selskaber lettelig vilde være strandet.«⁴⁸⁾

Ved Kongefugleskydningen den 11. August 1898 var det første Gang, at Hans Majestæt Kongen ikke var tilstede. Det var Hendes Majestæts Sygdom, der holdt Kongen tilbage. Kongehuset repræsenteredes derfor af Hs. kongelige Højhed Kronprinsen; men ogsaa Kong Georg bærede Selskabet med sin Nærværelse. Det var første Gang, at han gæstede sit Fødeland efter den Krig, Grækenland havde maattet føre med Tyrkiet. Grosserer Toxen Worm mindede derom i det Leve, han udbragte for Kongen. Hans Majestæt svarede med at udtale sin Tak ikke alene til Broderskabet, men til hele det danske Folk for den enestaaende Sympathi, det havde vist under

den vanskelige Krig, som Grækenland havde været nødt til at optage. Kongen tilføjede, at det havde været ham en særlig Glæde, at det netop var hans elskede Fødeland, der havde vist en saa varm Interesse for Grækernes Sag.

Da Deres Majestæter ikke var tilstede, blev der afsendt Telegrammer, paa hvilke Selskabet modtog følgende Svar:

»Jeg takker Bestyrelsen hjerteligst for Meddelelsen om, at Broderskabet i Dag, uagtet min Udebliven fra Festen, har mindedes mig med uforandret Hengivenhed som tilforn, der altid var mig til oprigtig Glæde og Opmuntring.

Jeg sender Brødrene en varm Hilsen fra deres gamle Broder.

Christian R.«

Det andet Telegram lød:

»Min inderligste Tak, at Broderskabet har tænkt paa mig som ogsaa for dets gode Ønsker.

Dronning Louise.«⁴⁹⁾

Det blev Dronningens sidste Ord til Broderskabet.

Den 29. September 1898 afgik Hendes Majestæt ved Døden.

Selskabets Aarsberetning for 1898 meddeler:

»Den 14. Oktober 1853 var der Fest i vort gamle Broderskab:

Hds. Kgl. Højhed Prinsesse Louise til Danmark blev optagen som Medlem.

Den 14. Oktober 1898 var der Sorg i vort Fædreland:

Hds. Majestæt Dronning Louise til Danmark førtes fra Bernstorff til det sidste Hvilested i Roskilde Domkirke.

Broderskabet lagde en Sølvkrands paa Dronningens Kiste ikke alene i taknemmelig Erkendelse af den Hengivenhed, hvormed Hds. Majestæt ved alle Lejligheder og ikke mindst som Formand i 1877 hædrede vort gamle Selskab, men tillige med dybtfølt Taknemmelighed for, hvad Hds. Majestæt var for Land og Folk.«⁵⁰⁾

Ligesom der paa Grund af Landesorgen ikke fandt nogen Lystfugleskydning Sted i 1898, saaledes afholdtes heller ingen Kongefugleskydning det følgende Aar. Men, som altid samledes Brødrene for at mindes Kongens Fødselsdag. Ved lignende Lejligheder plejede Hans Kongelige Højhed Kronprinsen næsten altid at repræsentere Kongehuset, men Sorgen afholdt denne Gang de kongelige Prinser i at være tilstede.

Festen afholdtes den 13. April 1899, og den fik en særlig Betydning ved, at Selskabet paa denne Dag modtog en meget kostbar Gave. Den bestod i et Kongebæger, skænket af Hofjuvelererne A. & F. Dragsted, af hvilke A. Dragsted er Medlem af Selskabet.

Dette Bæger beskrives paa følgende Maade i Tidsskrift for Kunstindustri af 1899:

»Bægret er 17 Tommer højt foruden Fodstykke, udført af drevet Sølv, delvis forgyldt og delvis oksyderet, det hele i rig Renaissancestil, komponeret efter de bedste Forbilleder. Bægret er udført »Til Minde om Kong Christian IX, Dronning Louise og deres Slægt«, hvilket er indgraveret i den Rand, der gaar rundt om Bægret over Fodstykket. Over denne løber en Frise bestaaende af Medailloner, udførte i Elfenben. Disse Medailloner indeholder Portræter to og to af Kongen og Dronningen, Kronprinsen og Kronprinsessen, Kong Georg og Dronning Olga, Hertugen af Cumberland og Hertuginde Thyra, Prins Valdemar og Prinsesse Marie, Kejser Alexander af Rusland og Kejserinde Dagmar, samt Kong Edward af England og Dronning Alexandra.

Paa Foden ses Skydeselskabets Vaaben i Sølv og Emaile, og forøvrigt straalet hele Bægeret af glimrende, forskelligfarvede Ædelstene, Lapis lazuli, Ametyster, Topaser, Rubiner og Safirer, Berul samt hvide og blaa Perler. Hele dette Pragtstykke er af blændende Virkning og har en Værdi af 10,000 Kroner.«

Dette Bægers Bestemmelse er at benyttes, naar Hs. Majestæt eller et Medlem af Kongehuset hædrer Selskabet med sin Nærværelse. Men der er til Gaven knyttet den udtrykkelige Betingelse, at hvis Selskabet opløses eller forandrer Karakter, saa at Kongebægeret ikke vil kunne benyttes efter sin Bestemmelse, maa det ingensinde være Genstand for Salg eller Afhændelse, men skal gaa over til Staten for at indlemmes i et Museum⁵¹).

Det havde været Givernes Haab, at dette Bæger første Gang skulde tages i Brug ved denne Lejlighed, men Kongehusets Fraværelse gjorde det til en Umulighed. Foreløbig maatte man nøjes med, at Formanden bragte Giverne, der var tilstede som Æresgæster, en hjertelig Tak for den sjeldne og kostbare Gave.

Ved en lignende Fest, der afholdtes den 16. April 1899, var ikke alene Kronprinsen tilstede, men ogsaa Hans Kgl. Højhed Prins Albert Edward af Wales, der hædrede Selskabet ved at være dets Gæst.

Formanden, Oberst N. P. Jensen, talte for Prinsen af Wales, som umiddelbart derefter, paa Forslag af Hs. Kongelige Højhed Kronprinsen, blev optagen som Medlem af Selskabet. Efter at Formanden havde proklameret dette, udtalte Prinsen af Wales:

»Jeg er meget rørt og fornøjet over den Maade, hvorpaa min Skaal er bleven udbragt og særligt over deres Formands venlige Omtale af Prinsessen af Wales. Det har været mig en Glæde, at modtage Indbydelsen til denne Fest i deres gamle Selskab, der i sin Midte tæller Repræsentanter for alt det Bedste i Landet, og som særligt udmærker sig ved Kærlighed til Fædrelandet og til den kære gode Konge. Jeg takker dem endnu en Gang for deres Venlighed ved at drikke min Skaal og har nu den behagelige Pligt at foreslaa en Skaal for det gamle Kongelige Københavnske Skydeselskab og danske Broderskab.«⁵²⁾

Ved Kongefugleskydningen den 16. August 1900 var Kongehuset repræsenteret af Prins Valdemar. Resultatet af Skydningen blev, at Pladen blev nedskudt for Hans Kongelige Højhed Prins Christian, der saaledes blev Selskabets Formand.

Under Prins Christian gik Selskabet ind i det nye Aarhundrede med 259 Medlemmer, af hvilke Hans Majestæt Kong Christian IX er det ældste Medlem.

Der er i det foregaaende (Side 120) omtalt, hvorledes Indførelsen af nye Medlemmer sker i Broderbogen; men ved Siden af den føres en anden Protokol. Den blev indført i 1779, da Ærestegnet blev stiftet og bærer Titlen: »Det Kongelige Københavnske Skyde Selskabs Ære Tegns Protokol«. Den indeholder ikke alene en Fortegnelse over alle de Brødre, der var ilive den 29. Januar 1779, men er fortsat lige indtil Nutiden med alle dem, der senere er blevne optagne, og den er langt udførligere end Broderbogen. Thi den opgiver for hver enkelt fulde Navn, Livsstilling, Fødested og Fødselsdag, Optagelses og Sølvgivnings Dag samt, i en Vedtegningsrubrik, Oplysning om, hvorvidt vedkommende Broder har beklædt Stilling som Fuglekonge, Dommer eller Inspektør i Selskabet. Den skulde tillige oplyse om den Enkeltes Dødsdag, men i denne Henseende er den mangelfuldt ført.

Enhver Broder har i denne Protokol sit Løbenummer, men, da Skriveren kom til 1099, gav han den næste Nr. 2000. Hans Efterfølgere i Embedet maa formodes at være gaaede ud fra, at denne

Tællemaade var noget særligt for det gamle Selskab, thi de vedblev at føre Bogen paa samme Maade, saa at man fra 2099 kom til 3000, fra 3099 til 4000 og fra 4099 til 5000. Saaledes gik det, til man i Juni 1873 var naaet op til Løbe Nr. 5058. Saa blev man opmærksom paa Fejlen og efter at have foretaget en Revision, blev det udregnet, at Nr. 5058 skulde være Nr. 1470, og derpaa fortsatte man i Numerfølge, saa at den sidste Broder, der er optagen i Aaret 1900, har Nr. 1778. Det Medlemsantal, der falder paa det nittende Aarhundrede, udgør — fraregnet kongelige og fyrstelige Personer — ialt 1240, hvoraf 654 falder paa den første, og 586 paa den sidste Halvdel af Aarhundredet, og af Aarsberetningerne fremgaar det, at Selskabet gennem lange Tider har haft et Antal af omkring 250 Medlemmer. Der har saaledes ikke været nogen Tilbagegang; derimod har Tilgangen i den sidste Snes Aar skiftet Karakter ved, at Aristokratiet og Embedsstanden er mindre stærkt repræsenteret end tidligere. Højlærde Brødre, forsaavidt man derved vil forstaa Gejstlige, findes ikke mere i Selskabet, og i hele Tidsrummet fra 1779 har det kun talt en eneste Præst.

Aarhundredets Slutning viser derfor, at som Selskabet ikke behøver at frygte for Mangel paa Tilgang, saaledes er dets finansielle Stilling af en saadan Natur, at det roligt kan imødesee Fremtiden, og at dette er saa, skyldes Kong Frederik V.

Fuglekongens Virksomhed afsluttes med det Aar, han fungerer som Formand. Hans Kongelige Højhed Prins Christian kom derved til at slaa Bro mellem det gamle og det nye Aarhundrede, og Kongefugleskydningen 1901 dannede Afslutningen for hans Virksomhed. Derved faldt det tillige i Prinsens Lod at staa som Talsmand for Selskabet ved den Fest, Taknemmelighed paabød det at afholde til Minde om Kong Frederik V.

Den 20. August 1901 var det nemlig 150 Aar siden, at Kong Frederik V sikrede Selskabets Fremtid ved at give Privilegium paa Skydebanen og konfirmere dets Vedtægter.

Men ogsaa Kong Christian IX vilde deltage i denne Fest, efter at han siden 1897 paa Grund af Hendes Majestæt Dronning Louises Sygdom og Død ikke havde været tilstede i Selskabet. Ifølge Hans Majestæts Befaling blev Festen afholdt den 21. August sammen med Kongefugleskydningen. Kongens Nærværelse gjorde det til Fest i dobbelt Forstand.

Ved Taffelet holdt Formanden, Hs. Kongelige Højhed Prins Christian, Talen for Kongen. I Indledningen gav han en kort historisk Oversigt over Selskabets Trængselstid fra 1650—1751 og viste, hvorledes Kong Frederik V var traadt til i det rette Øjeblik som Selskabets Velgører, saa at hans Navn aldrig burde glemmes i Selskabet. Idet Prinsen derpaa henvendte sig til Hans Majestæt, udtalte han Brødrenes Glæde ved atter at se Kongen i deres Midte, Ønsket om at Kongens Bestræbelser for at gøre Land og Folk lykkelige maatte krones med Held, og Forsikringen om, at Hans Majestæt i Brødrene havde en trofast Æresvagt.

Hans Majestæt takkede dybt bevæget ved at omtale Aarsagen til, at der var hengaaet 3 Aar, siden han sidst havde været sammen med Brødrene; men tilføjede, at han haabede at komme igen ad Aare. Efterat Kongen derpaa havde takket Hofjuveler A. Dragsted for det prægtige Kongebæger, som han og hans Broder havde skænket Selskabet, indviede Hans Majestæt dette Bæger ved en Skaal for Selskabet og dets Fremtid.

Dermed var det nye Aarhundrede indviet.

Selskabet har haft en smuk Fortid; det har maattet kæmpe sig frem igennem Trængsler, men takket være den naadige Beskyttelse, det altid har fundet hos Konge og Kongehus, staar det endnu livsfrisk. Dets Fremtid ligger nu væsenligst i dets egen Haand, og den vil blive lys og lykkelig, naar kun alle Brødrene bestandig vil mindes Indskriften, der stod over det gamle Kompagnihus:

»Ved Enighed bliver smaa Ting store,
Ved Uenighed falder de største«.

FORTEGNELSE
OVER
SELSKABETS FUGLEKONGER.

1544. Hans Bøse, Købmand.	1749. Jost Fabricius, Etatsraad.
1627. Otto Kruse, Kammerjunker.	1753. Johan Georg Schmidt, Blik-
1694. Carl von Burghorst.	kenslager.
1695. Jacobus Hübsch.	1754. Boye Junge, Tømmermester,
1695. Vilhelm Edinger.	Major i Brandkorpset.
1726. Enevold Schrøder.	1755. Johan Gierløf, Porcelæns-
1727. Simon Bischoff.	handler.
1727. J. Thombsen.	1756. Lorenz Schmidt, Brygger.
1728. Hans Knudsen, Kgl. Laquai.	1757. Adam Christopher Plum,
1728. R. B.	Vinhandler, Kaptajn i
1729. Rosenberg, Raadmand.	Borgervæbningen.
1732. Baron Frederik v. Gylden-	1758. Lauritz Jensen, Slagter.
crone.	1759. Johan Michael Tranmoes,
?. v. Lytzau, Officer,	Kaptajn i det kgl. Artillerie.
?. Friedenreich.	1760. Georg Vollmeister, Tømmer-
1733. Sinnel Nielsen Brandt.	mester og Brandmajor ⁽¹⁾ .
1733. M. Selstrup, Brygger.	1761. Poul Nygaard, Vinhandler.
1736. Rasmus Munck.	1762. Georg Vollmeister, Tømmer-
1736. Georg Heinrich v. Schmieden.	mester og Brandmajor ⁽²⁾ .
1737. Gottfried Heinrich Klein.	1763. Aage Kaasbøl, Vinhandler,
1738. Erik Torm, Justitsraad, Poli-	Raadmand ⁽¹⁾ .
timester.	1764. Sten Ruus, Kommissionær.
1739. Christopher Jensen Länd.	1765. S. Treeld Stadshauptmand.
1740. Hans Heinrich Bech.	1766. Hans Kjerumgaard, Urte-
1746. Jost von Hemmert, Agent.	kræmmer ⁽¹⁾ .
1747. Jacob Iversen, Tømmer-	1767. Christian Friedrich v. Gram,
mester og Fændrik ved	Kammerherre, Hofjæger-
Borgerne.	mester.

1768. A. Kjær, Vejermester.	1791. C. U. H. v. Düring, Kammerherre, Forstmester.
1769. F. V. Wivel, Generalfiskal.	
1770. O. C. Haaber, Kancelliraad, Arkivar.	1792. P. Meyer, Professor, Stadsbygmester.
1771. Hans Kjerumgaard, Urtekræmmer ⁽²⁾ .	1793. L. Bertelsen, Agent, Urtekræmmer.
1772. H. H. v. Eichstedt, General, Overkammerherre.	1794. J. C. Vollmeister, Lieutenant ved de lette Tropper.
1773. H. Tausen, Cancelliraad.	1795. C. Augustinus, Tobaksfabrikant ⁽¹⁾ .
1774. M. Belchow, Murermester.	
1775. R. Colsmann, Købmand.	1797. C. M. T. Cold, Politimester, Professor ⁽¹⁾ .
1776. N. Møller, Hofbogtrykker.	
1777. H. A. Lund, Regimentskvartermester.	1798. A. Fenger, Regimentskirurg.
1778. P. Thomsen, Silke og Klædekræmmer.	1799. J. H. Bjerregaard, Rebslager.
1779. J. Schou, Tømmerhandler.	1800. L. W. Klein, Brygger.
1780. A. H. Lynning, Rebslager.	1801. J. N. Romeis, Grosserer.
1781. J. Clasen, Etatsraad.	1802. P. Wasserfall, Silke- og Klædekræmmer.
1782. M. C. Tranmoes, Premierløjtnant i det Kgl. Artilleri.	1803. J. H. Helsding, Kaptajn.
1783. P. N. Triie, Juveler, Kaptajn i Borgervæbningen.	1804. F. C. Friderici, Grosserer.
1784. J. Jürgensen, Stadshauptmand.	1805. C. Augustinus, Tobaksfabrikant ⁽²⁾ .
1785. P. M. Bentfeldt, Blikkenslager.	1806. F. C. Printzlau, Justitsraad.
1786. H. P. Beyer, Kammerraad, Vejermester.	1807. H. C. Müller, Lic. med. Divisionskirurg.
1787. C. F. Fiedler, Købmand.	1808. Ingen Fugleskydning.
1788. A. Kaasbøl, Vinhandler, Raadmand ⁽²⁾ .	1809. C. M. T. Cold, Geheimekonferensraad ⁽²⁾ .
1789. E. A. H. Møller, Hofbogtrykker.	1810. H. C. Smith, Murermester, Brandmajor.
1790. L. P. Lange, Malermester, Kaptajn i Borgervæbningen.	1811. F. C. C. v. Friboe, Kammerherre, Generalmajor.
	1812. C. F. Berner, Etatsraad, Kancellideputeret.
	1813. C. Halgren, Urmager ⁽¹⁾ .
	1814. A. C. Toxværd, Rebslager, Major i Borgervæbningen.

1815. J. V. Grundtvig, Farver.	1834. A. C. Kjerulff, Geheime-
1816. C. G. Halgren, Urma-	konferensraad (2).
1817. C. L. Lassen, Konferensraad,	1835. Hds. Majestæt Dronning
Kancellideputeret.	Marie Sophie Frede-
1818. J. P. Groth, Kancelliraad,	rikke.
Apotheker.	1836. L. F. Fog, Konferensraad,
1819. Hds. Kgl. Højhed Prin-	Departementschef (1).
sesse Wilhelmine.	1837. F. C. Hjorth, Naalemager.
1820. Hans Majestæt Kong	1838. A. Bøhling, Kgl. Bygnings-
Frederik VI.	forvalter (1).
1821. J. v. Silberschild, Oberst.	1839. A. Bøhling, Kgl. Bygnings-
1822. J. F. Wilse, Kancelliraad,	forvalter (2).
Overretsprokurator.	1840. Hs. Kongelige Højhed
1823. B. Thortsen, Stadshaupt-	Kronprins Frederik (1).
mand, Oberst.	1841. L. F. Fog, Konferens-
1824. F. Lowzow, Geheimekonfe-	raad (2).
rensraad.	1842. H. Ravn, Hosekræmmer.
1825. J. N. Welding, Bager-	1843. H. H. Schønberg, Etatsraad,
mester. (1)	Hofinspektør.
1826. A. C. Kjerulff, Geheime-	1844. J. L. Drejer, Dr. med., Pro-
konferensraad, Overpræ-	fessor, Hofmedicus.
sident (1).	1845. L. F. Fog, Konferensraad (3).
1827. J. D. T. Manthey, Konfe-	1846. N. P. Nielsen, Kgl. Skue-
rensraad.	spiller, Instruktør.
1828. J. N. Welding, Bager-	1847. A. C. Buch, Urtekræmmer,
mester (2).	Løjtnant i Borgervæb-
1829. J. H. Hamborg, Bager-	ningen.
mester.	1848. Ingen Kongefugleskydning.
1830. D. v. Zepelin, Oberst, Kam-	1849. M. W. Steenstrup, Overaudi-
merherre.	tør, Byfoged.
1831. C. J. C. Bræstrup, Etatsraad,	1850. J. H. Kornbech, Murmester,
Politidirektør.	Major.
1832. G. F. Hetsch, Professor,	1851. F. C. Hjorth, Naalema-
Arkitekt.	ger (2).
1833. P. Salicath, Etatsraad, Gene-	1852. J. C. Hansen, Kgl. Skue-
ralprokurør.	spiller, Kammersanger.
	1853. H. P. Holst, Professor (1).

1854. Hans Majestæt Kong Frederik VII. ⁽²⁾	1873. L. H. C. H. Lehns greve af Holstein Holsteinborg, Konseilspræsident.
1855. C. F. Normann, Dr. jur., Etatsraad, Birkedommer.	1874. V. Holck, Greve, Kammerherre, Kommandør i Marinen.
1856. C. G. N. David, Konferensraad, Nationalbankdirektør.	1875. Hans Majestæt Kong Christian IX. ⁽¹⁾
1857. C. P. M. Hansen, Dr. med. Professor.	1876. C. Nøthen, Murermester.
1858. H. P. Holst, Professor ⁽²⁾ .	1877. Hendes Majestæt Dronning Louise.
1859. Hendes Kgl. Højhed Landgrevinde Charlotte.	1878. F. A. Lorck, Vexelmægler. ⁽¹⁾
1860. C. F. Simony, Kammerherre, Stiftamtmand.	1879. N. J. Simonsen, Kammer-sanger.
1861. H. A. Clausen, Agent, islandsk Købmand. ⁽¹⁾	1880. Hendes Majestæt Dronning Olga.
1862. S. Friedländer, Grosserer, Papirhandler.	1881. C. P. Hee, Grosserer.
1863. Hans Majestæt Kong Frederik VII. ⁽³⁾	1882. H. P. Holst, Etatsraad. ⁽²⁾
1864. Ingen Kongefugleskydning.	1883. Hans Majestæt Kong Christian IX. ⁽²⁾
1865. C. M. Tegner, Litograf.	1884. J. Holmblad, Grosserer, græsk Generalkonsul.
1866. St. A. Bille, Kammerherre, Vice-Admiral.	1885. O. F. Olsen, Justitsraad, Fabrikant.
1867. C. F. Tietgen, Bankdirektør, Etatsraad.	1886. Toxen Worm, Grosserer.
1868. F. C. Bülow, Raadmand.	1887. Hans Majestæt Kong Georg I.
1869. J. C. A. Bock, Dr. med., Etatsraad.	1888. F. A. Lorck, Vexelmægler. ⁽²⁾
1870. C. J. A. Scherfig, Bagermester.	1889. J. P. Aastrup, Etatsraad, Sekretær i Ordenskapitlet.
1871. A. Skrike, Geheimelegationsraad.	1890. J. P. Bryde, Grosserer, islandsk Købmand.
1872. H. A. Clausen, Generalkonsul, islandsk Købmand. ⁽²⁾	1891. Hans Højhed Prins Hans.

1892. J. H. Bagger, Højesterets-
sagfører.	1897. L. Larsen, Kaptajn, Hof-
møbelfabrikant.
1893. Ingen Kongefugleskydning.	1898. N. P. v. Jensen, Oberst.
1894. H. Just, Grosserer.	1899. Ingen Kongefugleskydning.
1895. H. Matzen, Professor, Dr.jur.	1900. Hans Kongelige Højhed
1896. T. v. Frejesleben, General-
major.	Prins Christian.
-

Fortegnelse over Selskabets Sølvskat m. m.

Et Fuglekonge Ærestegn, en sølvforgylt Kæde med Medaillon, skænket af Dronning Marie Sophie Frederikke 1836.

Et Fuglekonge Ærestegn, en sølvforgylt Papegøje, skænket af Andreas Clausen 1726.

Et Ibentræs Skrin med Sølvbeslag, skænket af Etatsraad, Vexelmægler Lorck 1879.

Et Kongebæger, skænket af Hofjuvelererne A. & F. Dragsted 1899.

Et Fuglekongebæger, skænket af Kong Christian IX 1884.

Fire Dommerbægere, skænkede af Borgmester Michel Wibe 1613.

En Pokal, skænket af Kronprinsesse Charlotte Mariane 1843.

En Pokal, skænket af Storhertug Friedrich Franz af Mecklenburg Schwerin 1847.

En Pokal, skænket af Arveprins Ferdinand og Arveprinsesse Carolina 1859.

En Pokal, skænket af Tobaksfabrikant O. P. Augustinus 1856.

En Glaspokal, skænket af Prins Christian 1901.

En Sølvopsats, skænket af Konferensraad C. H. Donner 1828.

En Fattigbøsse.

Et Drikkehorn med Sølvlaag og Beslag, skænket af Instruktør N. P. Nielsen 1836.

Et Sølvdrikkehorn, skænket af Grosserer Chr. Hee 1882.

To antikke forgyltde Bægere, skænkede af Kammermusikus Drey-schock 1855.

To trearmede Lysestager, skænkede af Kong Frederik VI.

To trearmede Lysestager, skænkede af Prinsesse Wilhelmine Marie 1819.

To trearmede Lysestager (Fuglekongegevinst under Fr. VII), skænket
af Justitsraad, Naalemager Hjorth.

To Spillestager, mrkt. M. S. F.

To — mrkt. C.

To — mrkt. F. C. C.

To — mrkt. F.

En stor Bordklokke, skænket af Arveprinsesse Carolina 1879.

En mindre Bordklokke, skænket af Etatsraad, Dr. med. C. Hansen 1858.

En antik Skee mrkt. C. B. 1587.

En Borddekoration af Alabast.

En Borddekoration af Sølv, indkøbt i 1900.

INSKRPTIONER PAA FUGLEKONGESKILTENE.

1. 1726.
1726. Enevold Schrøder.
2. 1727.
Vor Fjerde Friderich Gud krone og beskytte,
Og sætte Kongens Søn til Arve Rigers Støtte.
bekostet af Simon Bischoff 1727.
3. 1727.
Kronprinsens Navne Chiffre med Overskrift:
Min Chef, Prinds Christian, sin Fader følge skal,
Paa det han regnes kan blandt fromme Kongers Tal.
J. Thombsen.
4. 1728.
En Fugl af Træ i Harnisk klæd,
Som ey for Skud blev sky og ræd,
Var til et Skydemaal opsat,
Og for mit Skud til Jorden drat,
Hvorfore efter Lavets Skik
Mit Navn og her sit Stade fik,
Hans Knudsen,
Kongl. Laqvai.
5. 1728.
Fryd og Freed som Følge Svende
Send Gud! med vort Compagnie;
Tvertimod bort fra det vende
Vanheld, Avind, Klammerie.
ynskes af R. B.
1728.
6. 1729.
Kong Frederik V's Brystbillede med den kongelige Krone.
Under det:
Fælles Lykke, fælles Ære
Skal vor Konges Aasiun være.
1729.
Bag paa Skiltet:
Da Papegoyen fik sin sidste Bane Skade,
I Ordens Kiæden blev indfæstet' denne Plade
af Raadmand Rosenberg

7.

1732.

Gyldencronernes Vaaben.

Skal jeg som Konge dette Skilt i Ordens Kiæden give,
 Skal og mit Navn blandt Skytters Tal i dette Lav forblive.

F. G. 1732 den 12. August.

8.

?

Lützuernes Vaaben.

Alt Velstand og Lykke
 Skal Skytterne smykke.

Bagpaa Giverens, Lützaus Navnetræk og under det:

I Skytternes Minde
 Mit Navn man skal finde.

9.

?

En Sølvmedaille, hvorpaa et Palmetræ med Overskrift:

Des Himmels Kraft, den Wachsthum schafft.
 Friedenreich.

Bagpaa en Ørn, der flyver mod Solen, og derunder:

Und lockt die Fahrt, recht nach der Art
 Doch Helden gleich.

10.

1736.

Skydebanen og Papegøjestangen med Skytten, der nedskød Fuglen, paa den ene Side, og paa den anden en Munk, der siger til Skytten:

Ved mig est du bleven.

—

Det, Munken prøvet har
 Ved Skytten Fuglen ta'er.

1736. Den 6. September.

Rasmus Munck.

11.

1736.

Dies Schildlein habe ich als König wollen schencken
 Und mich der Compagnie emphel'n zum Angedenken.
 Copenhagen den 26. September 1737. von Schmieden.

12.

1737.

Ich soll der Compagnie ein Angedenken lassen,
 Und solches will ich hie in diesem Schildlein fassen:
 Es lebe stets vergnügt in schönster Harmonie
 Und lange Zeit nach mir die Schützen Compagnie.
 Gotfried Heinrich Klein
 den 27. Juni 1738.

13.

1738.

Da Magistraten den 27 Juni 1738 bivaanede Skyde Compagniet, tilfaldt mig
 høyeste Priis, hvorforre dette til Erindring foræres.

Erich Torm.

14. 1739.
Vi seer, at Høsten Løf fra Træer maa bortføre
Og bringe Frugt med sig, lad os det samme gjøre.
Christopher Jensen Lund
den 10. Juli 1739 og 28. Juli 1740.
15. 1740.
Freed med Krig omvexles kan,
Thi bør hver som trofast Mand
Øve sig til Værges Stand.
Hans Heinrich Beck
den 3. August 1741.
16. 1746.
Velsignet være vor Kong Friderich den Femte,
Hvis milde Naade ey Vort Skyde Selskab glemte,
Men allernaadigst gav sit høye Minde, at
Paa Bjørneholmen blev den første Fugl opsadt.
1747 den 4. Juli. J. van Hemmert.
17. 1747.
Da Femte Friderich høystnaadig Selv bivaanet
Vort Skyde Compagnie, traf Jacob Iversen
Saa net det Fuglebryst, at den til Jorden daanet,
Hvorved Ham Konge Navn til Løn blev givet hen;
Dog blæses Han ey op af denne Konge-Ære,
Men søger Ære i sin Konge troe at være.
J. Iversen
den 4. Juli 1747.
18. 1749. 19. 1753.
I. F. J. G. S.
den 11. September 1749. 1753, den 9. August.
20. 1754.
Dieser Schild zum Angedenken
Wünscht mehr als ein Mensch kan schencken.
Major Boye Junge
den 20. Maj 1755.
21. 1755.
Alt verdslig Rang og Pragt forgaaer
Som Fugle Kongens Ære.
Det Navn, jeg baaret har i Aar,
Skal nu en Anden bære.
Johan Gierløf
1756, den 5. August.
22. 1756.
Lorenz Schmidt se Texten Side 69.

23.

1757.

Nu faldt mit Konge Navn med all min Kong Ære,
 Jeg noyes nu igjen Wiinhandler blott at være,
 Og den som Konge blev, Jeg ynsker Lykke til
 At Kongen ham som mig saa naadig blive vil.
 1758 den 18. Maj. Adam Plum.

24.

1758.

Saa vexles Lykken om med alle sine Fagter,
 I fjor jeg Konge var, I aar jeg er en Slagter.
 Gid den mig løser af i Fugle-Konge Pragt,
 Den rette Konge Gunst ham blive maa tillagt.
 den 12. Juli 1759. Lauritz Jensen.

25.

1759.

Ey Lykke Konge Skud, ey heller Dommer Ære,
 Ey toe og tive Aar ved Skyde Compagnie at være
 Formaatte ey engang det Konge Navn at bære,
 Fordi jeg som Militær skyder af Mørser og Carthauer.
 Hvorfor ey kunde nyde den Ret articer en Borger giver.
 Men min allernaadigste Kong Frederich den Femte
 Gav sit høye Minde til, at jeg maatte samme Ret nyde,
 Som Konge dette Skildt i Ordens Kiæden give
 Hvis Konge Naade jeg med Liv og Blod forbunden er.
 1760, den 31. Juli. Tranmoes.

26.

1760.

So gehet mit der Zeit Glück, Würde, Ruhm verloren,
 Und alles in der Welt ist steter Wechslung voll,
 Das Glück, das mich vorhin zum Ruhm hat auserkoren,
 Befehlet nun, das Ich ihn niederlegen soll.
 Ich lege dann die König-Würde nieder
 Und nehre mich als Zimmermeister wieder.
 Obschon nicht viel von mir steht hier zu lesen
 Genug das Ich ein König bin gewesen.
 1761, d. 27. August. Georg Vollmeister.

27.

1761.

Anno 1761 den 31 August
 Blev jeg til Fugle Konge valdt,
 For Fuglen ved mit Skud nedfaldt,
 Det viser dette Smykke;
 Men nu i Aar den Ære vil,
 Vist nok Een Anden falde til,
 Som nyder samme Lykke.
 1762, den 2. September. Poul Nyegaard.

28.

1762.

Das Wir itzund frey und fein
 Nach dem Vogel können schiesen
 Und es Niemand soll verdriessen
 König unter uns zu sein,

Ohne Kosten. ohne Schade
 Is des Fünften Friderichs Gnade.
 Kommt Ihr Herren um zu schiesen
 Und die Früchte zu genießen
 Schiest und helft und nehmet hin
 Königs Ehre und Gewinn.

1763, den 4. August.

Georg Vollmeister.

29.

1763.

Staa Skyde Selskab staae i Floer, mens Verden staaer,
 Bliv Kongen huld og troe og Borgerskabets Kierne,
 Gid han med mig sin Krans for saadan Idræt faaer,
 Jeg da mit Konge Navn en anden under gierne.

1764, den 9. August.

Aage Kaasboll.

30.

1764.

Jeg Brød- og Venneløse nød
 I Fjor uventet Lykke,
 Da Fuglen af min Kugles Stød
 Drat ned med Konge Smykke.
 Guds Forsyn Kongens Hierte kan
 Endnu i Aar vel boye
 Og sette mig i bedre Stand
 Mig kan man let fornøye.

den 22. August 1765.

S. R. Ruus.

31.

1765.

Moed, Troe og Nidkiærhed for Land og Kongens Ære
 Skal Hoved Stadens Roes og evig Løsen være;
 Hvor tryk er Christian i Skiødet af den Stat,
 Som danner midt i Freed hver Borger til Soldat.

den 5 Juni 1766.

S. Treeld.

32.

1766.

Paa Fuglens, ey paa Fjendens Bryst
 Vi stedse los vil brænde,
 Thi Christian, vor Nordens Lyst
 Skal aldrig Fienden kiende.
 Dog, hver sig nærmer som Uven,
 Han skal i os erfare
 Saa ægte Kiøbenhavnske Mænd,
 Som vore Fædre vare.
 Jeg Hans Regierings første Aar
 Vandt første Konge Ære.
 Han leve! Men, hvo Priisen faaer
 Skal min Successor være.

den 20. August 1767.

Hans Kierumgaard.

33. 1767.
Med Ynske at Lykken nu bedre vil skjønne
Og Møller*) med selvfortjent Ære belønne,
Jeg legger Mit Kongebaand af igjen
Forbliver Selskabets oprigtige Ven.
Den rennende Hiort og den hoppende Hare
Den skulkende Grævling og Ræv skal erfare
Samt Egeløw viise, hvad Skytter den var,
Som denne Gang ufortjent Æres Tegn bar.
Gram.
34. 1768.
Tag Sølvbehængte Konge Baand
Et Skildt til Minde af min Haand,
At jeg eengang bar dette Smykke.
Jeg dig nu lægger af igjen
Og ynsker som en trofast Ven
Min Eftermand hermed til Lykke.
den 26. Juli 1769. A. Kiær.
35. 1769.
Generalfiskal F. V. Wiwet se Texten Side 76.
36. 1770.
Vor Øvelse er Lyst, gid den og Lyst maa blive,
Gid vore Kugler ey for Alvor bruges maae;
Men skulle Nøden Os dertil Anledning give,
Gid da hver Patriot som Muur og Klippe staae.
22. August 1771. O. C. Haaber.
37. 1771.
Naar Tiden kommes vel ihu,
Ej Forskjel sees paa Da og Nu,
Jeg første Gang blev Konge,
Da Kongen fik sin Konge Rang;
Nu min lagt ned for anden Gang,
Sees Kongen atter Konge.
38. 1772.
Troe mod Kongen og mod Landet
Pryder Landsmænd frem for andet.
Ære være Enhver især
Som hermed eenstemmig er.
H. H. von Eichstedt
Den 13. Juli 1773.
- Sant nok vor Norden gierne rev
Det Aar, da sidst jeg Konge blev
Af Tidens Minde — Ikke!
Ney Nord det Aar i Ære hold,
Det lærte, at hvo Os gjør Vold,
Dens Blod skal Jorden drikke.
29. Juli 1772. H. Kierumgaard.
39. 1773.
Hvad er
for mig vel nogen
Større Ære,
end
Yndet iblandt Borgerne at være.
14. Juli 1774. Hans Tausen.
40. 1774.
Vel har jeg ved Sirkel og Vinkel og Skec
Som Borger mig lært at ernære,
Men Lykken det var, som sin Gunst mig loed see
Til Konge Gevinst at hiembære.

*) Hofbogtrykker N. Møller.

Gud glæde vor Konge! velsigne vort Land!
 Hver Borger, som Staden har inde.
 Og Selskabets Lemmer eenhver i sin Stand
 Monarchens Bevaagenhed finde.

Kjøbenhavn den 27. Juli 1775.

M. Belchow.

41.

1775.

Wi Danske
 Os fornøye kan,
 Det takke Vi Kong Christian,
 Som Solen for Os er
 Og Os opliver her.

1776 den 28. August.

Röttger Colsmann.

42.

1776.

43

1777.

Fordum den høytelskte Gram*)
 Mig ynskte, da jeg skiød for ham,
 Det blev nu opfyldt af min Lykke,
 Da Fuglen ved mit Skud faldt ned,
 Og jeg fik Konge Navn derved
 Med Ret at bære dette Smykke.
 At være Gud og Kongen troe
 At tjene flittig publico
 Min Pligt og Lyst skal stedse være;
 Gud fylder derved noysom Haand.
 Det ynskes hver, som dette Baand
 I Tiiden efter mig skal bære.

Pen og Waaben deres Wælde
 Kaste alleting omkuld;
 De kan reise, de kan fælde,
 Ene vige kun for Guld.
 Med mit Vaaben var jeg færdig,
 Hvor ey kunde bruges Pen,
 Fugle Konge Navn blev værdig,
 Nu det legger ned igien.
 Dog skal jeg ej Vaaben legge,
 Om jeg bruge skal min Pen,
 Mens jeg lever disse begge,
 Finde skal i mig en Ven.

Nicolaus Møller den 31. Juli 1777.

H. A. Lund Kjøbenhavn den 3. Julii 1778.

44.

1778.

Sin Gud, sin Konge og sin Næste troe at være
 For hver, som tænker vel, det er den største Ære,
 Dog tænker den ey ret, der anseer med Foragt
 Hvad anden Ære, som Ham blive kan tillagt.
 Det Fugle Konge Navn og Baand, som Den tilkommer
 For allerbedste Skud, jeg fik forleden Sommer.
 Af Fugle Kongerne man mig den Første saae
 I Aar blandt Brødrene med Ære Tegnet paa.
 Mit Konge Navn og Baand Det skal nu den tilhøre,
 Som til opsadte Fugl det bedste Skud kan giøre;
 Men at vedblive som en ærlig Mand anstaaer
 Skal mig ey tages fra i mine Leve Aar.

Peter Thomsen

Kjøbenhavn den 5. August 1779.

45.

1779.

Seer man iblandt de Mænd mit Navn,
 Som over Stadens Floer og Gavn
 Bør vaaget Øjet holde,
 Seer man mig og blandt deres Tal,
 Som Stadens Forsvar elske skal
 I Nød paa Hendes Volde.
 Thi dette vores Compagnie
 Har Hensigt, men os Himlen frie
 Fra en alvorlig Prøve.
 Dog holdt jeg ej for noget Tab

I dette ædle Broderskab,
 Som Skytte mig at øve.
 Den første Plads blandt Lige Mænd
 Jeg viger nu, En anden Den
 Ved bedste Skud skal tage,
 Men Kiærlighed for Brødrene
 Den skal man ingensinde see
 Hos mig at staae tilbage.

J. Schou.

Kjøbenhavn den 27. Juli 1780.

*) Se Nr. 33.

46.

1780.

Jeg skiød i Fjor og skiød
 Et heldigt Konge Skud,
 Nu jeg mit Konge Navn
 Og Baandet den tilbyder,
 Som heldigt Fugleskud
 I Broderskabet nyder.
 Ærbødigt jeg for ham
 Af denne Stand gaaer ud.

Kjøbenhavn den 26. Juli 1781.

A. H. Lynning.

47.

1781.

Jeg nød ved heldigt Skud
 Den Lykke og den Ære
 Blandt æred Broderskab
 En hædret Mand at være.
 Var følsom Du som jeg, hoyagted Konge Sæde,
 Da vidnede Du vist om Siælens reene Glæde
 Om sand Lyksalighed, Jeg her nød Forsmag paa,
 Da jeg paa Broder Pligt saa ægte Prøver saae.
 Tak yder jeg Enhver, hvad Stand Han i mon staae!
 Gid hver Een i sin Stand
 Lyksalig leve maa
 Og Broderskabets Floer
 Med Verden først forgaae.

Kjøbenhavn den 8. August 1782.

Jessenius Clasen.

48.

1782.

Kun der det sande Glædskab findes,
 Hvormed Fornoyelse samt Gavn forbindes.
 Sligt er vort Lav, det fører Glædskaabs Navn,
 Men bær i Skødet frugtbar Sæd til Gavn.
 Den Bøsse, som sit Blye mod Fuglen sender,
 Mod gridsken Fjende Sig for Alvor vender,
 Og samme Skud, som nu gjør Skytten glad,
 Skal eengang trygt omsværme Kongens Stad.
 Et Aar I Brødre var jeg Eders Fører,
 Mit Konge Navn med denne Dag ophører;
 Men ikke saa vor Broder Baand
 Det Venskab i vor Sjæl de Waaben i vor Haand.
 Jeg engang drager ud mod Fjendens Skarer,
 Mens Eders Haand den smukke Stad forsvarer,
 Henlyner da Cartover, hvor Jeg bød,
 Og I fra Voldene nedhagle Død;
 Men nær og fjern, og naar vort Liv forsvinder
 Dog Hiertet stedse Hver om fordums Venskab minder.

Kjøbenhavn den 24. Juli 1783.

M. C. Tranmoes jr.

49.

1783.

Jeg glad til værdig Efter Mand
 Bortskiænke Konge Krandsen kan.
 Maaskee, var ikke Ambitionen,
 Bortskiænkte større Konger Kronen.

50.

1784.

Som ældste Stads Captain, ved Guds og Kongens Naade
 Jeg til det værdige Stads Hauptmands Embed traade,
 Et bedre Regiment fremviser ingen Stat
 Hver selv sig giver Sold, og Herren er Soldat.
 Men at jeg gandske lig min Formand skulde blive
 Endog udi en Post, som ingen kunde give
 Undtagen heldigt Skud, saa blev ey skudt forbie,
 Men jeg blev Formand for det danske Compagnie.
 Til en Erindring om, at jeg har nydt den Ære
 I dette Broderskab dets Kongebaand at bære,
 Er denne Plade sendt med Ynske ved mit Navn:
 Gud glæde Kongen og bevare Kiøbenhavn.

Kjøbenhavn den 28. Julii 1785.

Jürgensen.

Afskriften er tagen efter Wiwets Manuskript II. Som det vil ses, er der af
 vedkommende Giver ikke ved Angivelsen af Datum altid sondret mellem Dagen,
 paa hvilken han blev Fuglekonge, og den Dag, da han traadte tilbage og skulde
 give sit Skilt.

BILAG.

I
SKRAA
FOR
HELLIG TREFOLDIGHEDS LAUG UDI DET DANSKE KOMPAGNI
AF
23. MAJ 1447.

In dem jarhe na Gottes geburd ein dusent vier hundert der nah in
den siben ein vertigsten jarhe, da leet de older mand Bernt Wagen,
dett pergament buch ehn de art. schryven.

Statuta societatis Haffniensis.

Inner wor Herres aar tusinde fire hundrede fyrgetiufge paa det 7de
aar dend tiszdag nest for pintze-dag var vii nærværende udi Danske Com-
pagnie i Khafn tilstede, som ere Evert Moltche a wapen høviszmand paa
Khafns huusz, Arild Kyse, Hendrich von Laren, borgemester Bertel
Qvadtz, Hans Wat, Niels Jyde, Willum Schaaning, Niels Ebbesen, Niels
Jepsen, Anders Schulte, Jep Pedersen, raadmænd, Jep Clausen a wapen,
Hintze Hofmester, Bernt Wagen, Jens Tygesen a wapen, Grubbe, Jost Jo-
hansen, Bertel Lund, Mester Johan, Claus Willumsen, Hans Otmarsen,
Peder Svendsen og mange fleere brødre og lode læse vort skraa og rand-
sage art. fra art.: Da finde vi det saa til een forbedrelse og landsens be-
standelse blive skulde, som her effter skrevet stander:

- 1) Ingen skal vorde older mand, uden hand er een beskeden dannemand,
og hand skal være sat af Foged, Borgemester og Raad og effter brødres
samtyke og Raad, som der udwiszes til.
- 2) Hwo, som Keyeses til older mand og ey være vil, bøde een half læst
øll til vide.
- 3) Item hwo, som Broder vil vorde, hand give een Rinsk gylden til ind-
gang og Søstere een let gylden strax at betale.
- 4) Ingen broder maa byde anden giest end dend, som laved er værd,
under 1 tønne øll til vide og 2 ⷱ vox.
- 5) Hvo, som giest byder, hand skal betale for hans gieste bud; vorder
han flommen (?), at hand det icke gjør, bøde 1 tønne øll.

- 6) Hvo, som byder dend til giest, som tilforn er udveldt, eller self villig haver vedersagt lavet for nogen skyld, give 1 tønne øll til vide eller verge sig self 3die, at hand det ey viste.
- 7) Hvo, som opsiger sit lav af vrede eller hastmodighed og overgiver det, vil hand igen have broderskab, da betale fuld indgang.
- 8) Alle brødre skulle give giesterne rum med dem paa benken, efftersom older manden tilsige; hvo det ey gjør, bøde een ₤ vox.
- 9) Brødre skulle søge deres lav inden disze 3 adeldricke, som er Juel, Fastelafn og Pintze dag, eller hvilke brødre, som borte ere, give $\frac{1}{2}$ tønne øll, uden hand haver lov af older-manden eller beviisze loflig forfald, (tilfald) undertagen Knuds gilde brødre, som did gange.
- 10) Hvilke brødre, som og ere brødre i Tydsk Compagnie, de skulle dricke de 3 adeldricke, som er Fastelafn, Pintze dag og Juel een adeldrick udi Tydske Compagnie eller give half øllskud.
- 11) Hver broder skal sin adeldrik betale, inden adeldriken er drucken, eller betale dobbelt og 2 ₤ vox; hvo der imod gjør, han skal icke være lavet nærmere, end som alle brødre tycke.
- 12) Item skal hver older mand have 2 frij giester hver dag i de 3 adeldrike for deres u-mage.
- 13) Skal hver Broder følge Broder eller Søster til grave, der til vorder sagt, eller give een grott til vide og een ₤ vox; vorder hand advared at ofre til Meszen for dend døde og icke kommer, gielde dend samme vide.
- 14) Effter Juel, Fastelafn og Pintze dag skulle vi venlig lade begange alle Brødre og Søstre, som af ere døde, og alle Sydskende skulle ofre for dem til 3 Meszer hver tiid eller give 1 ₤ vox til vide.
- 15) Item naar een Broder dør eller Søster, da skal hand beganges af vort lav her i Khafn med meszer og offer, som før er sagt.
- 16) Hvo, som spilder een skaal øll aff drukenskab i lavets huusz, hand give 1 ₤ vox.
- 17) Hvo, som spyer i compagnie huusz eller i gaarden, give 1 tønne øll og 4 ₤ vox, øllet til brøderne og voxet til Meszerne, eller vorde laved saa nær, som alle brødre tycke, om hand det ey gjøre vil.
- 18) Hvilken broder, som slemt gjør inden gaarden, gielde det samme viide.
- 19) Hvilken broder, som lader sit vand inden lavets huusz, give 1 tønne øll til viide, og inden døren til Salen, give 2 ₤ vox.
- 20) Hvilken broder, til vorder sagt at skiencke og ey kommer timelig, gielde 2 ₤ vox hver tiid; var det saa, hand ey kommer og ey setter anden i sit sted, give 1 td. øll.
- 21) Hvilken broder som skienker lenger end older manden tilsiger, give 2 ₤ vox.
- 22) Hvilken broder eller giest, som doubler inden compagnie huusz eller i salen, give 1 td. øll til viide.
- 23) Hvo, som anden omstøder af vrede i compagnie huusz eller i gaarden, give 1 td. øll til viide og 4 ₤ vox.

- 24) Ingen broder skal stæde sit bud eller barn længere inden compagnie huuszet med sig, end dets ærinde er udrettet, under 1 td. øll og 2 ſ vox til vide.
- 25) Hvilken broder, som gjør older mand ulyd, bøde 1 td. øll og 2 ſ vox.
- 26) Hvilken broder, older manden giver onde ord i laushuusz, brøderne andrørende, give 2 td. øll og 2 ſ vox.
- 27) Hvilken broder, som begynder kif og trette og give anden broder onde ord eller bremmer (bander?) hannem inden compagnie huusz eller i gaarden, give 1 td. øll til viide og 4 ſ vox.
- 28) Hvilken broder, som drager sverd inden compagnie huuszet eller i gaarden af vrede, bøde $\frac{1}{2}$ ſ vox og 4 td. øll eller være uden lavet, om brødre saa tycke.
- 29) Hvilken broder, som slaaer anden broder beggere øll eller skaal øll inden hans andtlede eller og klæder af vrede, bøde $\frac{1}{2}$ læst øll til viide.
- 30) Hvilken broder, som anden broder kier for fogden, førend hand det have beret for older manden, give 1 td. øll til viide og 2 ſ vox.
- 31) Hvilken broder eller giest slaaer sin broder pust eller kind hest eller tager ham ilde om hans næse, bøde $\frac{1}{2}$ læst øll til viide og $\frac{1}{2}$ ſ vox til Meszerne.
- 32) Hver broder skal bøde inden alle desze fornæfnte art. for sine giester, om de bryde, inden nogen tiid eller være lavet, som brødre tycke.
- 33) Hvo som lenger sidder inden compagnie huuszet, end er skienked, effter det, som older manden haver fortællend, bøde 1 td. øll, uden skienkerne haver ham bedet til deres skienche kande.
- 34) Hvilke brødre, som til vorde melt at kiøbe øll med older mændene og det icke giøre, bøde 1 td. øll til brødrene, og kommer hand icke timelig, naar ham bud sendes, bøde 1 ſ vox til Meszerne.
- 35) Hvilken broder, som skienker øll inden gaarden eller inden salen, uden older mandens lov, bøde 4 ſ vox, uden brødrene sidde der ude, og ey have rum inden huuszet; gjør det og nogen broders svend, hans hosbonde bøde derfor.
- 36) Hvilken broder giester byder, og vorder hand broder første dagen eller anden dagen, gielde fuld øllskud.
- 37) Hvilken broder, som første dag dricker uden de 3 adeldricke og ey vil komme siden til dend drick og ey haver loflig forfald, hand giver fuld øll skud.
- 38) Hvilken broder, som trenger oldermændene af sit sæde, bøde 1 td. øll, eller nogen broders giest, bøde 1 ſ vox.
- 39) Hvilken broder, older manden beder dantze og hand ey vil, og er der ferdig til, bøde 1 ſ vox til Meszerne.
- 40) Hvilken broder, som icke vil holde med lavet, om hand vorder tilsagt, men holder med anden mand mod vort lav, bøde 1 td. øll til viide.

- 41) Hvilken broder, som slaaer skaalen, beggere eller glatz sønder af vrede inden laugs huusz eller i gaarden, bøde 1 td. øll til viide og gielde laugget saa got glatz, skaal eller beggere igien eller være saa nær laugget, som brødre vil.
- 42) Hvo, som ey bær liusen hellig legemes dag og vorder tilsagt, bøde 4 ſ vox til viide.
- 43) Hvilken broder, til vorder sagt at bære pellet (Baldachinen) over Guds legeme og det ey gjør, bøde 4 ſ vox til Meszerne.
- 44) Hvilken broder, som giftes inden lands eller uden, giver laugget 1 td. øll for sin brudetønde, om hand vil nyde laugget, og dend skal betales, naar older manden tilsiger.
- 45) Hvilken broder eller broders giest anden broder eller hans giest undsiger, brødre andrørende, inden compagnies huusz eller i gaarden, bøde 1 td øll til viide og 4 ſ vox til Meszerne, og der til skal hand sette borgen og komme for Retten og pleye hver andre laugs rett; hvem older manden tilsiger og ham ey hielpe vil, bøde hver 1 td. øll til viide.
- 46) Hvilken broder, der u-bequemmelig taler for Jomfruer eller for gode qvinder eller lader sig u-bequemmelig see inden laugs huusz eller teer sig u-bequemmelig med sin ende, bøde 1 td. øll.
- 47) Hvilke brødre, som begynde fuldskab, raab eller ulyd i compagnie huusz mod older mandens villie, bøde 1 td. øll og 2 ſ vox.
- 48) Naar nogen bøde td. eller brude td. indlegges i compagnie huuszet, der skulle ingen brødre af dricke, uden de, som betale det øllskud i dend neste adeldrick tilforn. Men vil hand dricke, hand dricke for een giest.
- 49) Hvilken, som brullup eller verdskab vil have eller gjøre inden laugs huusz, Er hand broder, give 3 ſ vox, Er hand icke broder, give 6 ſ vox og antvorde laugs huusz reent og i saa gode maade, som før var.
- 50) Hvo, som skyldig er til lauged, og older mand legger ham laug dag for og ey gielde vil, hand skrives af lauged.
- 51) Hvo anden kalder med Statz Svend, førend hand haver ham kieret for older mand, give 1 td. øll, og dend, som 14 dage legges for at betale og icke vil og lader sig kalde med byes bud, give 1 td. øll og icke være siden nærmere lauged, end som brødre tycke.
- 52) Hvo, som anden lægger u-ærlig sag til inden compagnie huusz og kand det ey beviisze, bøde $\frac{1}{2}$ læst øll til viide.
- 53) Ingen broder eller broders svend eller broders giest skal bære vaaben eller knippel i compagnie huuszet eller i gaarden vider $\frac{1}{2}$ læst øll til viide.
- 54) Naar older mand udviisze Dannemænd af lauged om nogen sag eller brøde, som laved er paarørende, hvilken det icke vil holde eller gjøre, hand skrives af lauged.

- 55) Hvilken, som vorder deelt af lauged og dervis i lauged at gaa igien med hoffart, hand skal roldes ud af lauged paa 1 Td.
- 56) Hvo som veddes i laugs huusz, det samme ved skal indlegges i laugs-huusz til alle brødres nytte, stinge øll og rede øll, og hvad det helst er.
- 57) Hvilken som laugs skriver er, hand skal dricke frij med sin hustrue i alle adeldricke, og dertil skal hand have 12 ß lybsk hver aar til løn, og skal hand skrive frit, hvad lauged er anrørendes.
- 58) Hvo som ferdig er og er i bye og ey haver lovlig forfald og icke rider effter May, uden ham tilsiges, bøde 4 ⷱ vox og 1 td. øll.
- 59) Hvo som papegøyen afskyder, hand skal have een guldring, saa god som 2 Rindske gylden, og hand skal give alle brødre 6 td. øll og dricke frit alle 3 adeldricke med 2 frij giester. Først hand der øll indlegger, da skal hand have 4 frij giester, Qvinder og Møer. Item hvor hand kommer i viin kieldereren og finder sine brødre for sig, da skulle de betale første laug for ham. Item skulle alle brødre skyde til papegøyen under $\frac{1}{2}$ td. øll til viide, de føre ere og formuende, og hver med sit eget armburst, de, det formaae. Item skulle hver broder legge 2 engelske i hatten; hvo, som skyder til papegøyen, førend han legger 2 engelske i hatten, hand haver een half td. øll til viide. Item skulle ingen skyde meere end et skud i de 3 første omgang under 4 grot til viide; stander papegøyen lenger, skyde siden saa tit, hand vil. Men de, som vandføre er og icke formaaer at skyde, hand maa dricke med og give 2 engelske. Hvo, som skyder med anden broders skud mod hans villie og vorder dermed flommen (?) give 1 td. øll til viide.
- 60) Mai Greven giver 6 td. øll og dricker frit alle 3 adeldricke og haver hver dag 2 giester frij, Qvinder eller Jomfruer.
- 61) Item naaer older manden lader brødrene tilsige at komme til stefne, som laved er andrørende, Hvo som hiemme sidder, og ey kommer til stefne og ey har loflig forfald, bøde 1 ⷱ vox og 1 td. øll.

NOGLE NYERE CONSTITUTIONES.

- 1) Anno 1504 da var Peder Evertsen, borgemester, Hans Bogbinder, borgemester, Jep Nielsen, raad mand, Peder Bunt mager Ole Atzersen, raadmend, Peder Bager, older mand, Bent older mand, Skipper Peder, som var oldermænd nest tilforn, og Villum van Bomel og dertil meenige brødre, som søgte til Fastelavn. De vare saa til eens, at ingen skal være broder uden dend, som er lauged værd, og alle ærlige folk, Danne-mænd eller Svenne eller Danne-qvinder eller Jomfruer. Og ingen byde anden giest, end dend, som lauged er værd, under 1 td. øll og 1 ⷱ vox, og de skulle være uden laug.
- 2) Ao Domini 1514 mandagen effter S. L. dag fasten, da var udviiste 8 brødre af Borgemestere og Raad om Danske compaignie og dend

leye, som skulle gaae for brullup og gilde, da var det saa eendirektelig paalagt af Borg: og Raad og af meenige brødre, at hvilken broder, som skal gjøre brullup, hand skal give 1 ₤ til leye af compagniet, og een udenbyes mand skal give 2 ₤, Item Gyllene (Gilderne) skal give 12 ₤.

- 3) Ao effter Guds byrd tusinde fem hundrede upen de femtende S. Mathises dag, som var om Torsdagen i Fastelafn, var der da samtykt og fuldbyrdt af borg: og Raad og Byefogeden i Khafn med alle laugs brødres deres ja og villie i saa maade, at bye Svenne, som nu ere og komne skulle, og Foged-Svenne skulle holde eet nyt (Lys?) til hver drick i Danske compagnie, som er om Juel og Fastelafn, for S. Sørens billede, som staar i dend nørre ende, som Borg: og Raad sidder, S. Søren til lof, hæder og ære, og skal hver Bye Svend for sig og Foged Svenne, naar de nys (?) kommer i Byes og Kongens tjeniste. Men fogden skal give 1 ₤ vox til hjælp inden een maaned strax.

Om Smede Svenne og Bager Svenne.

- 4) Ao Domini 1519 torsdagen i Fastelafns uge holdtes stefne udi Danske Companie, da blef saa samtykt af meenige laugs brødre, at vilde Smede Svenne, Bager Svenne og andre Embets folk dantze her i Compagniet om fastelafn, da skal de skienkes, og ey have nogen tønne øll af dør med dem, og at laugs fogden skal icke gaae omkring og beskatte brødrene, som han her til giort haver. Og var det fuldbyrdt af Borg: og Raad.

(Skraaen findes i det kongelige Bibliothek — Ny kongelig Samling i Kvart Nr. 688 b —, men den eksisterer kun i en Afskrift, der er tagen omtrent Aar 1700).

II.

DET DANSKE COMPAGNIES LAUGS OG GILDE SKRAA

SAMTYKT AF

BORGMESTER OG RAAD I KJØBENHAUN 1582.

Først om oldermendt.

Meenige Brødre schulle keisze thuende oldermendt, effter Borgemesters, Raadz och de gamble Oldermendts befallning, dendt ene en Borgemester eller Raadtmandt, dend anden en Borger, de som ere fromme, ærlige Mænndt och Laugit nyttige.

2. Hvor lenge de schall være Oldermendt.

Disze tuende schulle være Oldermendt wdi thou sambfelde Aar, och naar de thou aar er omkombne, da schal en aff dennom forløszis, och keiszis en anden wdi stedet, och atter effter thou Aar schall dendt første forløszis och keisis en anden wdi hans stedt, wdi slig maade schall det schickis alt fremb och fremb.

3. Om handt icke will være Oldermandt.

Huo som heldst, der kejszes thill oldermandt och icke will være, och kand icke schellig wndschylde sig, hand gifue første Gang thou thønder øll, saadant øll, som de da allmindelig dricke i Companiet, och være siden fri for samme befalning wdi thou aar; bliffuer hand siden kaldet och icke will annamme samme Befalning, da bøde fire thønder øll och være aldtid fri.

4. Om Regenskab at giøre.

Naar nogen ny Oldermandt settis, da schulle de gamle oldermendt giøre Brøderne got regenskab, och schulle antworde de ny Oldermendt deris Registere med det, som laugit er tilforne, paa alle Brødrenes Vegne.

5. At ingen Bygning schall byggis uden menige Brødres sambtycke.

Naar Lauget er kommen noget thilforne, da schall Oldermanden ingen merkelig Bygning bygge med Laugsens Pendinge, være det scheer medt meenige Brødres Bevilling och sambtøche.

6. Huem som gjør Oldermendene uljudt.

Huilken broder, som gjør Oldermendene wliudt eller giver hannom onde ordt och bander hannom, saa der er Widne thill, och icke schiker sig effter Oldermenndz Befalning med Dantz at føre eller andet, som Lauget kand være till ære, bøede en Thønde øll i Laugit och en mk. i Bøszem.

7. Om Fordantz med Quinder och Piger.

Huilken som Fordantz fører och dantzer medt en erlige Dannequinde, tha schulle alle de, som medt dantzer, icke dantze medt andre endt medt erlige Danne-quinder. Theszigeste medt Pigerne, thager handt en Pige, da schulle de alle dantze med Pigerne; hvo anderledes gjør, bøde 4 β for huer gang. Thesligeste huem, som thager fordantz i Compagniet offuen eller neden i huszit medt Quinde eller Pige, handt schall dantze op adt huszit medt samme Fordantz eller bøede 1 thønde øll. Och huem, som tager nogen Fordantz dendt anden thill tradtz och dantzer hannom imoedt och det kandt hannom schielligen offuerbeviszis, at hand gjør det af hoffmoedt, dend, som saadant Hoffmoedt beuiser, bøde derfor en thønde øll.

Sammeledis naar fordantz schall føres med thordiszeller (Fakler) schall ingen hustrw eller Pige optagis af Sædet, førendt dendt hustru eller pige er optagen aff de tuende Personer, som Dantzen schall føre. Thersom nogen det gjør, och de haffuer optagen nogen Hustru eller Pige for dend, som de haffue Befalning aff Oldermendene (eller) Schafferne at optage till fordantz, daa schall de thage samme Persone fra hannem igien och føre dend till, som fordantzen schall haffue, och handt maa leede sig effter en anden.

8. Om Indgangs Pendinge.

Thendt, som Broder vill blive, schall wære ehrlig och wære Laugit wærdt och giffue til Lauget for Indgang 10 mark, och for hans Hustru, hun blifver Søster, 2 mark. Och schall handt haffue thuende forloffuere for hanns Indgangs Penge, och samme Indgangs Pendinge schall betalis, førendt Laugit regnis.

9. Om Oldermendtz Frihedt.

Huer Oldermandt schall wære fri wdi aldt drick, som er Juell och Pindtze Dag, for hans wmag och dertill medt haffue tho fri-giester huer afften.

10. Om uberøgtet Giest at biude.

Ingen Broder schall maa biude nogen Giest wden dend, som wberøchtet ærlig ehr, wære sig Mandt eller Quinde eller Pige; huo heremoedt gjør, bøde 1 tønne øll. Och samme stundt, hannom tillsiges aff Oldermendene eller Schafferne, da schall handt self samme sin giest følge wd aff Companiet wnder samme Brøede.

11. Huo Giest bjuder, schall betale for, huad hand bryder.

Huo nogen giest biuder, hand schall betalle for hannom, effter som menige Brødre det sambtøcht haffuer; dersom nogen findis at gjøre heremoedt, bøde thill Lauget 3 mark och schall huer Giest schriffues wed sit Naffn.

12. En Broder maa ey biude anden Broder til Giest.

Schall ingen Broder bede nogen thill giest wdi Companiet, dend, som enten er eller haffuer verridt selffuer Broder i Companiet, wden det scheer medt Borgemesters og Raadz och Oldermendts med menige Laugsbrødres sambtyche, huo heremoedt gjør, bøde derfor 1 Thønne øll.

13. Huilken Broder sig siger af Lauget.

Huilken Broder sig siger aff Laugit udi wreede och Hastighedt och begierer siden Laugit igjen, handt giffue dobbelt saa meget for sin Indgang, som schraaen formelder for første Indgang.

14. Om Adeldrich och Adelsteffne.

Naar Oldermendene lader Brødrene tilsige med nogen adeldrick eller anden thjæf thill steffne, och kommer icke och icke lader heller forkynde sit forfaldt for Oldermendene, handt bøede $\frac{1}{2}$ mk.

15. At betale sit Ølschudt.

Huer Broder schall betale sitt ølschudt, førend dricken bliffuer Ende, eller giffue for første brøde dobbelt, anden gang tredubbelt, thredie gang være Laugit saa nær, som Borgemester och Raadt och Oldermendene med menige brødre gaat thøckis.

16. Om Broder at besøge Laugit.

Att huilken Broder, som er hjemme i Byen och er wden sotte Seng, schall besøge Laugit. Men dersom hand det icke gjør, da schall handt ligeuall giffue hans fulde ølschudt. Och dersom handt søger Laugit en Dag enten først wdi dricken eller sidst, da schall handt ligeuall giffue fuldt ølschudt. Och slet ingen halff ølschudt wdgiffuis effter denne Dag, men schall giffue fuldt ølschudt, huadt heller handt kommer, heller handt icke kommer, om handt er i Byen och wden sotte Seng, eller thage en goedt affscheedt fra Oldermendene och menige Laugsbrødre, at handt icke lenger will være Broder i Laugit och holde Laugit wedlige.

17. Om beggere at spille.

Huilken Broder, som spiller noget Begger, om det scheer emoedt hans willie, bøde derfor 4 β. Men, dersom handt gjør det medt willie, da bøde derfor 1 tønne øll. Thend samme Rett schall være om dendt gjest, som indbiudes, at huem hannem indbjuder, handt suare for hannom och bøde for hannom, for allt hvis wschjell handt gjør.

18. Huem, som setter Begger fra sig och spilder.

Desligeste om nogen setter noget Begere med vilge hoes nogen, och der bliffver spildt, da bøde handt 1 β, som saa setter beger fra sigh.

19. Huo som spier och gjør wreent i Companiet.

Huo, som spier eller gjør noget ureent i Companiet eller i Companiegaard, handt bøde 1 tønne øll och till de fattige 1 mk. Men er det en Gjest, da bøde handt, som hannom indbøed.

20. Huilcken Broder, som till bliffuer sagt at schiencke.

Huilken Broder, som till bliffuer sagt at schiencke och icke kommer betimelige, giffue 1 mk. Bliffuer handt slet borte och haffuer ingen wdi sit stedt, bøde 1 tønne øll; vill handt och leye en goed Karll wdi sit sted, da er det hannom frit for och betale for hannom som for en Gjest.

Desligeste huilcken Broder, som skiencker, efter at Oldermannen haffuer opklappit, handt bøede $\frac{1}{2}$ mk. i Bøssen.

21. Om Dobbelt.

Schall och ingen doble med kort heller medt Therning højre end 4 β och ej heller bujde høyere end 4 β . Ey heller lenger doble, endt Oldermannen tilsiger och opklapper vnder 3 mk. bøede. Men om nogen sig fordrister her emoedt at giøre, da schall oldermannndt haffue frii loff saadanne pendinge till sig at annamme och offuerantworde dennom schafferen til de fattiges Behoff.

22. Om tjeneste Piger och Tjeneste Dreng.

Ingen broder schall stede sin Pige eller Dreng lenger at være i Companiet, end hand haver røchtet sit ærende; bliver handt lenger inde, da bøede hans hoszbondt 1 mk. udi Bøsserne.

23. Om Kiif och Trette.

Huilken Broder, som begynder Kiif och trætte i Companiet eller i gaarden och giffuer nogen broder onde ord eller bander ham eller kaster hannom omkring, bøde 1 tønne øll i Laugit och 1 mk. till de fattige.

24. Huo, som drager Sverdt eller Kniff.

Huilcken Broder, som drager Suerdt eller Kniff med vred huff i Companiet eller Companiegaard, bøde 4 tønner øll och 1 mk. til de fattige.

25. Huem, som slaer hinanden med Begger.

Huilcken Broder eller Gjest, som slaer hinanden med Begger eller øll udi sit Ansigt eller andensteds aff wredt huff, bøede $\frac{1}{2}$ Lest øll och 1 mk. thill de fattige.

26. Om Pust och Kindhest.

Huilcken broder, som slaer hinanden pust eller Kindhest eller thager hannom ilde om Næsen wdi huszet eller i Gaarden, bøde 4 thønder øll och 1 mk. till de fattige.

27. Att Broder suarer for Gjesten, huad hand bryder.

Huer Broder, som haffuer nogen Gjest, som findis brødig wdi nogen disze forn artickler, da Broder att bøede for Gjesten, ligesom hand haffde selff gjort thed.

28. Huo længer sidder, end oppe er klappet.

Huo lenger will sidde i Companiet, end op er klappet, och effter at Schienkerne haffue deris Skjenkekande, dendt samme bøede 1 tønne øll.

Men will schienkerne schiencke nogen medt sig aff deres schjenke Kande, saa lenge hun varer, det scheer wden Brøde.

29. Om Øllsmagere.

De Brødre, som tiltagis aff Oldermendene at smage øll till Compagniet, de schulle det villige gjøre, huo det icke gjøre will, bøede 1 tønne øll, men kommer hand icke tillig, naar hannom tilsigis, bøede 4 β till de fattige.

30. Om Øll at bære i Gaarden.

Huilcken broder, som bær noget øll i Gaarden wden Oldermanntz forloff, bøede 4 β .

31. Huo, som bliffuer giestbøden och bliffuer Broder.

Huilcken, som bliffuer giestbøden, och bliffuer hand broder, dend samme schall betale sit heele øllschudt, huadt heller hand kommer først eller sidst i Lauget.

32. Huilcken, som slaer Begger eller Glasz sønder.

Huilcken Broder, som slaer Beger, Glasz eller noget andet dricke Kar sønder i Companiet, give thou Beggere for itt Kar igjen, som handt sønderslogh, och i Bøssen 1 mk.

33. Om Undsigelse.

Huilchen Broder eller Broders Giest, anden Broder eller hands Giest undsiger i Companiet, saa at der er Widne till, bøde 1 tønne Øll och 1 mk. till de fattige; och schall hand sette Borgen, at hand schall være hannom aldtingest whewaret; will hand icke, da schall Oldermendene tilsige Brødrene saa lenge att hindre hannom, at handt bliffuer forwaret, till hand fanger itt andet sindt.

34. Huo, som taler whoffscheligt.

Huilchen Broder eller Giest, som taller whoffschelige paa Dannemendt, Dannesuene, Dannequinder eller ehrlige Piger, eller och lader sig wbequemmeligen see, enten for eller bag, bøede 2 Tønder øll och till de fattige i bøszen 1 mk.

Thendt samme straf schall och være, om nogen suinger nogen Quinde eller Pige udi Dandtzen eller dantzer whoffschelig medt dennom.

35. Om Brøllup i Companiet.

Om nogen af Adelen begierer Companiet at gjøre deris Brøllup udi, schall giffue till Laugit 20 daller. Men, dersom de begierer det at gjøre Giestebudt udi, som icke er brøllup, giffue 10 daller. — Men dersom nogen udenbyes mandt, som icke er af Adelen, begierde at gjøre sit Brøllup der udi, schall giffue 5 dlr. Deszligeste dersom nogen Borger eller Boesiddende

mandt, som boer her i byen, som icke er Broder, schall giffue 3 Daler. Och. huilcke aff disze foreskreffne, som bruge Companiet i saa maade, som foreschreffuit staar, schall antuorde huszit reent och well wrilt igien, som det war tilforne, och bøede aldt schaden, som scheedt er i Lauget.

36. Om de, som er schyldig till Laugitt och icke will betalle.

Huilcken Broder, som noget er schyldig till Laugitt, Och oldermendene legger hannom dett for at betalle, och hand icke will, da schall hand giffue 2 mk., och alligeuall betale Gelden, som hand er schyldig till Laugitt.

37. Om Vaaben eller Werge at bære i Companiet.

Ingen Broder, Broders suendt eller Dreng eller Giest schall bære Vaaben eller Werge medt sig inden Companieporten; det werge schulle de forware; huem der icke will være lydige, handt giffue 1 mk. Gjør hand nogen schade, da bøede 3 dlr., Konningens och Stadzsens rett wforsømmitt.

38. Om Broder tillsagt at forlige nogen Sagh.

Naar Oldermendene tilsiger nogle aff Brødrene att forlige nogen Sag, som Laugit paa gielder, och de samme icke wille holde, huad der handlis och affsigis thennom emellom, dendt schall bøede 1 tønne øll for første gang, anden gang 2 tønner øll, thredie gang være Lauget saa nehr, som alle Brødre tyckis och wille.

39. Om de, som bliffuer foruist aff Lauget.

Huilcken Broder, som for nogen haande Sagh bliffuer uvist aff Laugitt och siden aff Hoffmoëdt driffues til att gaae der ind igjen, den samme schall ryllis aff Lauget paa en tønne. Dendt samme Rett være och om Snyltegieste.

40. Om Weddie i Companiet.

Huadt som weddis i Companienn, det samme schall drickis i Laugitt, alle Brødre till beste. Desligeste aldtstedt (?) øll och andet sligt.

41. Om Schafferen och Schriffueren.

Laugsschaffere dricke friit alle Laugsdricke, og schall Schriffueren haffue 8 mk. til huer Laugs Dricke och dricke fri alle Dricke.

42. Om att tage Hunde medt sigg.

Ingen Broder thage Hunde medt sig udi Companiet for wreenhedtz Skyldt; huem det gjør, giffue 4 þ i Bøssen.

43. Om thieneste Drenge.

Schall ingen Drenge thillstedis at være andenstedtz end i Stegersitt i Companie gaarden, och skulle der forbide deris Hoszbonde med deris

Løchter og have Ildt och danst øll thill schellighedt. Huem, som bryder, daa schall hoszbonden betalle effter skraaen.

44. Om de, der Keises til Skaffere.

Huilcken Broder, som keiszis till Schaffer och will icke thiene Lauget effter alle Brødres sambtøcke, handt giffue 1 tønne øll udi Laugitt och i Bøssen 1 mk., wden handt haffuer loughlig forfalddt.

45. Brødrene schulle giffue Giesterne rumb.

Alle Brødre schulle giffue giesterne rumb paa Benckene att sidde medt sig; huo det ey giøre will, bøede 1 mk.

46. At kjære sig først for Oldermændene førend for fougden.

Huilcken Broder anden kjærer for fougden for nogen Sagh, som scheer i Companiet, førendt handt thilforne haffuer dendt Sagh beklaget och be-rett for Oldermændene i Companiet, huo det gjør, bøede 1 Tønne øll udi Laugitt och 1 mk. i Bøssen.

47. Om u-ærlig Sagh at lægge nogen till.

Huilcken Broder, som anden legger u-ærlig Sagh till i Companiet, och kandt dett ey beuisze, bøede 1 lest øll och 3 mk. i Bøssen.

48. Om Pappegoyen at schiude till.

Huilcken thidt Brødrene bliffuer tillsagde aff Oldermændene at schjude till Pappegoyen, da schulle de allesammen lade dennom finde inden Companiet medt deris Røer, well ferdige, huilcken som hjemme sidder och icke kommer, icke heller forkyynder Oldermændene sit forfalddt, haffue forbrutt 3 mk.

49. Om Skjenk till Pappegoy-Konningen.

Dendt, som schiuder Pappegoyen af, hannom schall schienckis en Engelot wdtaff Lauget, och de, som Vingerne schiude aff, schall haffue for hver Winge et Smøcke saa godt som 1 gylden.

50. Huo, som schjuder threi Schudt.

Findes nogen Broder, som gaar wdt medt och icke schiuder 3 schudt till Pappegoyen, bøede 1 mk, wden handt er saa schrøbelig, hand icke gider.

51. Huad Kongen schall oplægge y Companiet och om Weddie.

Naar Pappegoyen er afschjødt, da schall alle Brødrene følge pappegoye-Konigen till Companiet igien, och der schall opleggis for brødrene 4 thønder gaat thydskøll aff Laugsens øll, och huilcke, som haffue weddit medt Pappegoy-Kongen, de giffue hannom strax deris Weddie, och schall Oldermændene bestille øllit, før de gaa wdt, och beggere derhøes.

52. Om Pappegoystangen neder att thage.

Huilcken, som Pappegoyen afschiuder, handt være forpflichtig att lade Pappegoyen nedtagis paa sin egen Bekostning och desligeste were forpflichtig att leffuere Pappegoyen i marcken om Aaret derefter, och da lade reiszze Pappegoyen paa sin egen Bekostningh.

53. Schall Konningen være fri for øllschudt.

Schall och samme Pappegoy Konningh være fri for øllschudt wdi alle adeldricke och der thillmedt haffue thou fri giester medt fordantz, och schall handt være forpflichtig at bære Pappegoyen retschaffen om sin hals i alle dricke eller bøde 2 tønder øll och 1 ⷰ i bøssen.

54. Om threi Aar at schjude Pappegoiien.

Huilcken som threj Aar effter hinanden schjuder Pappegoiien aff, dendt schall hannom affløsis effter sitt wærdt.

55. Om Thieniste Piger.

Alle brødre schulle thilsige deris Hustruer, at de ingen Thieniste Piger thager medt dennom thill Companiet, wden de, som strax gaaer hiemb igien. Gjør nogen heremoedt, da schall hosbonden bøde 1 ⷰ lige-saa wdi maygrefføll.

56. Om Maygreffue att ride May i Bye.

Naar, som schall ridis wdi May och Keisis Maygreffue, da schulle Oldermendene en Dag eller thou thilforne lade menige Brødre thil sige thill steffne, och da Endrechtelige beslutte, om der schall Keisis Maygreffue eller ey, at huer kand flye sig heste och andet, som hand dertil behøffuer.

57. At Keysze Maygræffue.

Naar Brødrene ere wdredne och Maygreffuenn schall Kejsis och giffuis Krantz, daa schall Borgemesterne med Oldermendene och nogle af de gamble Maigreffuer ride fra Haaben och keisze Maygreffuenn, och huilcken de giffue Krantzen, handt være Meygreffue, være sig Raadmand, Borger eller Suend, som icke haffuer werridt thilforne.

58. Huad Maygreffue schall give.

Dendt samme, som tages thill Maygreffue, schall giffue Brødrene, naar Oldermendene thilsige 1 Læst gaat tydsøll och med ingen anden Thing besueris, wden at Maye Huszit och betalle Begerne och Spille-mændene och dend May, som indføres, och ey widere, wnder 10 ⷰ Brøde.

59. Huad Maaygreffue schall føris medt.

Schall Compagnie Laugit ære dend, som Maygreffue bliffuer, medt en Gylden Krantz paa sin hat, saa goedt som thou daller.

60. Maygreffuen dricke friit i alle Adelldrich.

Schall och samme Maygreffue dricke friit wdi alle Adelldricke och haffue frii Giester hver Afften, thill saa lenge der Keiszes enn anden udi hanns stedt, medt fordantz effter gammel seduane.

61. Om Maygreffuens Gilde.

Naar Maygreffuen will giøre sit Gilde, da schulle Brødrene, som ware udredne medt, naar dennom thilsiges, alle møde med deres Hustruer och Døttre wdi danske Companiet att giøre dennom glade med deris Maygreffue.

62. Om Konnigl. Majest. will komme wdi Companiet.

Dersom Kongl. Majest. Vor naadigste Herre, will ydmyge sig att komme thill samme afftendantz, eller och menige Brødre sambtøcke at bede nogen aff Adellen eller nogen aff de Lærde Mænd wdi Universitetet, saa schall dog Maygreffuen indtedt ydermere besueris, endt foreschreffuidt staar, meden huadt anden Omkostning, der scheer, schall regnis, naar steffne holdis och betalis aff Laugsens Pendinge som i anden Drick.

63. Om Ildebrand scheer nogen Broder.

Item huilchen Broder, som aff Ildebrandt, Siø og Sandt eller nogen anden merkelig Schade thilkommer, som handt icke kandt bedre, daa schall alle brødrene komme hannom thill hielp, huer effter sin Vilje, eller aff Bøssen, huilcket Oldermendene och Brødrene best siunis. Bliffuer och nogne aff Brødrene saa arm, at hand nødis thill at thigge, och dendt fattigdom icke kommer for hans forsømmelsze schyldt, da schall och alle Brødrene vere plichtige til att komme hannom till hielp, huer effter sin formuffue.

64. Huo, som raaber wschielligen paa Schiencker.

Huo, som raaber wschielligen paa Schiencker medt spodtsche och haanlige ordt, bøde 1 ⷱ i Laugit.

65. At schriffue Giesternes Naffn paa itt Zeddell.

Huilcken af Brødrene, som beder nogen Giest, være sig enten Mædgen (?) eller Suendtz, Quindis eller Pigis Person, dend samme Broder schall være forpflichtig att giffue schafferen samme Giestis Naffn paa et Seddel, wnder 1 Tønde ølls Bøde.

66. Om Husit att drauffue.

Schall ingen Mandt, som icke er af Adell, thendt will giøre Brøllup wdi Companiet, drage Companiet eller Brudehusit anderledis endt effter gammel seduane; huem det giøre, bøede emoedt Laugett 1 Lest øll och 11 ⷱ emoedt Kongen och 11 mk. emoedt Byen.

67. Om Broder eller Søster aff døer.

Att naar nogen aff Brødrene eller Søsterne effter Guds Willie døer och affgaaer, da schall tilsigis menige Brødre och Søstere en Dag tilforne at møde wdi Companiet, førendt Klocken slaer 12, och saa ordentlig gaa thilsammen thill dendt Døde och saa følge hannom eller hinde thill sitt leyerstedt, fordi det er dendt sidste welgierningh mandt kandt beuisze sin Broder eller Søster wdi denne Verden; huem icke møder wdi Companiet, førend 12 slaar, thendt schall giffue 4 β wdi Bøszten eller giøre sin wnd-schyldingh hoes Oldermendene.

(Skraaen findes i det kongelige Bibliothek — Ny kongelig Samling i Kvart Nr. 688 c — men i en Afskrift fra 1620).

Det er denne Afskrift, der er vedføjet »Fortegnelse paa Compani Brødre som nu leffuer och søger laugett och ehr boesatt her wdi Kiøbenhaffen. D. 15. Junij A^o 1620.«

III.

ANORDNING OM EN SKYDEBANES OPRETTELSE.

Wij Christian den Fembte af Gudz Naade etc. Giøre alle vitterligt, at wi effter allerunderdanigst ansøgning og begiering Allernaadigst hafuer bevilget och tilladt, saa och her med, indtil wi anderledis tilsigendes worder, bevilger och tillader effterschreffne Skjötterie paa denne Maade, som følger, at maa indrettis nemblig:

1. At mand sig paa de høye fester saa som Paaske, Pindtze och Juledag fra slig Skiötterie entholder.

2. Maa ingen Skjømte sig understaa udj Compagni forsambling eller paa Skydebanen at suerge eller bande eller i anden maade forfengelige eller bespottelige ord i deris munde føre. Dersom nogen der imod gjør, bøde huer gang til de fattige, hand sig i saa maade forseeer, fire schilling. Men dersom befindis, at nogen saadan lidelig straf ringe agter och sig ofte oc groffucligen med suergen, banden och andre unøttige ord lader høre, dend skal effter Oldemandens Bisiddernis och Skjöttemesternis Kjendelse straffis.

3. Ingen maa med hin anden Klammerj eller Skjelderi begynde, enten paa ære eller godt nafn, ej heller med uquembs ord eller løyenstraffen hin anden tiltale eller i nogen maade med Ord eller gierning huer andre injuriere. Mens om nogen strid eller irring imellem nogen af Skjötterne kunde entstaa, da de saadant med beskedenhed Compagniets eldste at andrage, som der udi, saavit ret befindis, skal skjelne och dømme. Huo her imod gjør, gifue for huer gang, hand Sig saaledes

forseer, fire skilling. Griber nogen til waaben, werie, eller helles gjør handgierning, straffis effter Oldermændens, Bisiddernis, Schiøttimesternis oc nogle af Compagniens Interesserede, som dertil skal wdnefnis, deris sigelse eller och effter sagens beschaffenhed compagniet forvises, være sit gevehr forlystig oc woris oc stadens Tiltale u-forkrenchit.

4. Ingen Skjømte maa røre, paagribe, besee, fra sit sted bortsette eller legge een andens gewehr, under straf for huer gang 8 β , med mindre det scheer med deris bevilling, gewehrit tilhører. Scheer det af en fremmid, som uden for compagniet er, were lige straff undergifuen; vederfaris hannem ellers derofuer nogen affront, haffue det for hjemgiæld oc som den, der ei er vorden kaldet.

5. Alle Skjømterne skulle schiude udi classer, saasom de afdeelt ere. Schiuder nogen uden hans ordning eller classe, dend samme haffue hans skud forbrut och bøde derforuden 6 β straf.

6. Ingen maa dricke toback, ansticke eller probere noget Krud udi Schydstuen, eller som mand bøsserne lader eller reengjører, ei heller enten iild eller brendendis lunte der hen lade bære, saa lenge anskydes, langt mindre sin bøsse i Stuen afskyde, under straf een march danske, ald u-lyche at forrekomme.

7. Och efftersom Druchenskab er en Rod til alt ont och formedelst slig (særdeelis med Skjømteriet) letteligen u-lyche kannnd begaaes, i det et druchen Mennische wed u-forsigtighed Sig selff lige saa snart som en anden schade og u-lyche kand tilføye, da huo, som befindis druchen at were eller sig, imidlertiid anskydes, med een drich ofuerlader, dend samme skall af de Eldste strax forbydes dend Gang med at schyde och dog pligtig were sin qvotam til gevinsten at udgifue, oc der foruden straffis første gang som dend, der ei hafuer comparerit eller tilstede werit, anden gang dobbelt oc Tredie gang compagniet forvises oc ey mere der under at lides. Setter sig nogen der imod, med hannem forholdis, som i dend 2den Post meldet er.

8. Naar skifuen er ophengt, skal wiseren strax dend dertil ordinerede fane paa skifuepælen opstiche, och saa lenge fanen der paa staaer, maa ingen til skifuen skyde under een half Rixdrl. Straf.

9. En huer, naar hand første gang til skyden paaraabes, skal til skrifueren sine penge, huad ham pro quota at legge kand tilkomme, betale, saavel som om ham nogit tilforne kand were skyldig blefuen, och ej før at skyde tilladis; scheer der ofuer ophold, gifue til straf 12 β och dog betale hans tilsatz, och huis hand ellers skyldig kand were.

10. Slaar nogen bøsse feil, gifue første gang straf 4 schilling, anden gang 6 schilling, Tredie gang 8te schilling och hafue der med forbrut hans skud dend omgang. Naar af nogen hans bøsse hannem i Skydehuuset uforuarendis afgaar, miste sit skud och bøde for Uforsigtighed fire schilling; scheer der nogen schade, da hand self derfor at lide och stande til Rette.

11. Naar nogen effter hans numer och ordning at skyde paaraabis, og hand ei ferdig er, bøde 2 þ, och dend, nest effter hannem paa Rullen findis, at fremtræde och sin skud fuldføre; er hand endda ei ferdig, naar dend nest effter hannem hafuer skut, bøde atter 2 þ, och saa fremdelis for saa mange personer paa rad, for hannem skyder, saa mange 2 schilling straff at giffue, huilcken straf hand til skrifueren skall erlegge, førend hand til skyden maa indladis.

12. Dend, som til skyden paaraabis, skal, naar hand i schydehuuset indkommer, førend hand anlegger, trecke paa dend dertil forordnede kloche, at det lydelig hørís kand; forsømmer hand det, giffue derfor til straff toe skilling.

13. Alle skud, som icke gaar igiennem skifuen, mens kuglen der udi blifuer besiddendis, skall ey af viseren numererís eller for nogen skud agtis; Dissligeste och om nogen kugle først motte gresse i Jorden och dog siden slaa op igennem Schiven, da, naar saadant loulig kand beuises, schal samme skud ej for nogen skud ansees, och endschjønt den af viseren numererís, saa skal skrifueren der hoes alligevel wed samme numer tegne: (gresset) paa det der om ingen tuistighed skal foraarsagis.

14. Naar nogen skud i skifuen treffer, skal wiseren strax med dend der til forordnede wisestock stedet i skifuen wise, hvor kuglen giennem gangit er, och numerere, saa skrifueren det kand see och samme skud antegne; scheer nogen underslef eller forsømmelse endten hoes skrifueren eller viseren, da derfore at straffis effter sagens befinding och Compagniets Eldstis Sigelse.

15. Huo af Skjötterne, som noget motte i stycher slaa eller skade tilføye paa det, som samptlige compagnie tilhører, det were sig, huad det were kand, schall forpligt were uden nogen modsigelse saadant strax paa stedet igien at betale og lade forferdige; setter sig nogen der imod, hannem schal hans gewehr fratagis oc ey at skyde tillades, førend hand derfore contentement giort hafuer.

16. Skal forordnis en Oldermænd och tuende Bisiddere, som af de fleste stemmer dertil skal wdkaarís, huilche skal vere borgere boesiddendis her i staden, oc skulle alle de ordentlige effter artichlernis forvaldte dette Skjømte Compagnie paa meenige compagnie Brødris wegne oc rigtig antaigne til indtegt och udgift, huis som udi laugget worder indtagit och udgifuet, huor wed de udi tou aar skal forblifue, och naar oldermændens tiid er ude, da skal hand af dend eldste Bisidder succederís, oc saa en anden bisidder igien af det gandsche Compagnie effter de fleeste stemmer udwelgis, for huilche hand rigtig regenskab udi Skjømtemesternis oc 4 eller 6 af Skømternis næruerelse skal giøre.

17. Oldermænden och Bisidderne sampt Skømtemesterne skal alle Schømterne, af huad stand oc condition de oc vere maa, som i compagniet erre, beuiise tilbørlig respect oc lydighed och icke imod dennem paa Skydbanen eller i deris forsamling med nogen obstinatske u-høflige ord,

gierning eller miner sig lade fornemme eller høre; Huo her imod gjør, skal gifue til straf, for huer gang hand sig i saa maade forseer, en half Rixdlr. Mens skulle nogen formene sig af Oldermanden, Bisidderne eller Skiøttimesterne imod Artichlerne och behør at vere scheed forkort, stande hannem frit fore, saadant til videre decision for Compagniets Patron eller Schøtteherre at indstefne.

18. Naar Skøtterne nogle eller alle effter Oldermandens oc Bisiddernes gode Tyche worder tilsagt, paa een wisse Sted och bestemte tiid at møde, oc sig da ej lader finde, bøde derfor straff 4 schilling, ocsaa for huer qvarteer siden efter advenant; Blifuer hand uden foregaaende lovlig undschylding gandsche borte, bøde 1 march.

19. Naar nogen af Compagniets Interesserede worder tilsagt til een wisze tiid och klocheslag paa Skydebanen at møde, da skal de forpligt were til bestemte tiid dennem præcice at lade finde under straff 4re skilling, blifuer $\frac{1}{4}$ Time ude ofuer Tiden, gifuer 8 β , for en half Time 1 fl och for en Time 24 β . Er der begynt at skyde, førend hand kommer, maa hand ey tilladis dend Omgang at medskyde, mens hafuer foruden foregaaende straff sit Skud forbrut; blifuer nogen uden foregaaende loulig undskyldning gandske borte gifue 1 half Rixdlr. oc betale hans qvota af Gevinsten ligesaa fuldkommen, som hand medschjød hafde, uden nogen modsigelse.

20. Er nogen forreist, siug eller i andre maader loulig forfald kand hafue, de samme hafuer det betimelig hoes compagniets Eldste til approbation at anmelde; befindis undschyldningen gyldig, da for udeblifuelsis straf frij at were.

21. Naar tilsigis med glatte bøszer at skyde, skal sig ingen understaa, med reffelte eller haar reffelte bøszer at fremkomme til skifuen at skyde. Betreffis nogen, som der imod handler, hafue icke alleniste forbrut hans schud och gevinst, om hand noget wundet hafuer, saavelsom bøsen, mens end och en half rdl. til straf och compagniet foruises; alleniste, naar med reffelte bøser tilsigis at skyde, stande en huer frit fore at bruge huad gewehr, hannem løster, glat eller reflet.

22. Maa ey heller 2de Personer skyde af en bøsse, mens en huer schal hafue sin egen bøsse, som hand strax hoes Oldermanden skal fremuise och numerere lade, førend hand schyder, under straf fire skilling danske. Befindis nogen her imod at handle, da bøde dend, som sin bøsse til en anden udlaaner, trei fl och sit skud, om hand end schiønt hafuer treffit, der wed forbrut. Sammeledis skal det och forstaais, om nogen sit gewehr med dobbelt eller tuende Kugler lader, da hans schud oc vere forbrut oc bøde 2 fl straf.

23. Ey heller maa tilstedis, een for een anden at skyde, mens en huer sig udi egen Person skall indstille, under straff som dend 18 Articul omformelder. Hafuer nogen lovlig forfald, saa hand udi egen Person ey kand møde, hafuer han det betimelig effter den 19 Articuls formelding at angifue. Dog schal hand sit gewehr samt hans qvota til gewinsten

fremsende och en af dend classe, hand under hører, ombede, for hannem at schiude, som saaledis maa tilladis, mens ey nogen uden classen, langt mindre uden compagniet at tilstedis. Alleeneste om nogen af Compagniet, som sin tilsatz betalt hafuer oc sine schud, samt huad derfor vindes kand, til Compagniet vil forære, da maa compagniets Eldste der til af Compagniet udvelge oc ordinere for samme person at schyde, huo dennem lyster, Compagniet tilbeste, som uden modsigelse schal passere.

24. Ingen maa sig paa skydbanen ved Oldermændens eller skrifuerens bord lade finde uden de, som der til kaldit worder, under straf tou skilling; ey heller maa nogen, som uden for compagniet er, were sig oc huo det wil, sig i Skydstuen eller wed de borde, som skøtternis gewehr rotviis ligger, lade finde, saa lenge omschydtes och gevinsterne uddeelt ere, under otte schilling straff eller høyere, om aarsag dertil gifues.

25. Ingen schal understaa sig til at gaa til skifuen uden dend Person, som dertil blifuer commanderet at wiise. Men, dersom saa scheede, at nogen formeente, dend forordnede skifuetegner icke ret wiszde, oc der paa kunde hafuis tuifl, da schall hannem af oldermænden eller bisidderne beuilges een af Skøtterne til sig, som med hannem kand udgaa och forfare, om samme skud er rigtig. Mens dersom befindis, at wiseren hafuer wiist ret, da schall dend tuiflendis derfor bøde 8te skilling; hafuer wiseren u-ret, bøde 8te skilling.

26. Naar Skøtterne hafue afskut, schal uduises 4re aff skøtterne och ingen anden, som kand afpasse skudene med en passer, saa at en huer scheer lige ret, och dersom nogen icke med deris kiendelse vil lade sig noye, da schall Oldermænden, Bisidderne eller Skøtmesterne med nogen af Skøtterne der udinden endelig kiende oc der med en huer lade sig noye.

27. Naar classeviis skydes, da hafuer Oldermænden de 2de første Classer at i agt tage, den Eldste Bisidder de 2de nestfølgende, oc den yngste bisidder de 2de sidste, oc staaende dennem frit for, under samme classe at medskyde, naar de deris qvotam til gewinsten erlegger, eller oc at lade blifue om dennem behager; Dog om enten den eene eller dend anden af dem forfald hafuer, maa de effter behag for huer andre med lige frihed opvarte, som bemelt er.

28. Om det sig saa tildrog, at den eene wille anklage den anden, oc samme klagemaal icke lovlig kunde beuises, da schall anklageren bøde derfor 4 β .

29. Til dette skøtteri skal antagis oc lønnes en skrifuer oc en anden person, som kand ware paa Skifuen og wdwise Skudene.

30. Blifuer foreskrefne skrifuer eller wiiser borte uden Oldermændens eller Skøttemesternis forlof oc icke kommer til ret bestemte tiid, huer sin bestilling at forestaa, som det sig bør, da Oldermænden och Skøttemesterne derpaa at kiende.

31. Huo, som dette Compagnie werdig oc beguerendis er, skal gifue i indgangspenge i lauget 4 Rdl., til skrifueren 1 $\mathbb{f}$ och til de fattige 8 β .

Och hafuer de samme Sig hoecs oldermænden at angifue oc sig der lade indschrifue.

Huoreffter de vedkommende sig allerunderdanigst hafue at rette.

Hafniæ den 17. julij 1673.

Christian R.

(Rigsarkivet: Sjællandske Reg. XXIX 153—157.)

IV.

ARTICHLER,

som paa Skyde Banen uden for Vores Kongelige Residentz Stad Kjøbenhafns Nørre Port af alle Vedkommende skal iagttages oc u-brødeligen effterlevis.

1. Udi dette Skytte-Compagnie maa indtagis alle ærlige Personer, af hvad Condition de oc ere, som bygger og boer udi Voris Kongel Residentzstad Kjøbenhafn med de Vilkor, at een hver af dennem til Indgangs-Penge til Skyde-Redskabers Vedligeholdelse betaler 8 Rigsdaler oc ved hver Aars Udgang 4 Rigsdaler til Gevinsternis indkjøb oc anden ved dette Skytteri fornødne Bekostning, hvilke Penge til Skrивeren skal leveris mod een Beviis af følgende Indhold:

Anno 169 — dend . . . haver N. N. ladet sig antegne for at vere deelagtig udi Skytteriet ved Fugle-stangen udenfor Kjøbenhafns Nørre-Port oc derfor betalt 8 Rigsdaler Indskudspenge oc 4 Rigsdaler til Gevinsterne oc Skytteriets Indrettelse oc Vedligeholdelses Bekostning, hvilket herved under min Haand bekræftes. Hafniæ ut supra. N. N.

Derimod skal den, som bevieser dette sit indskud at have betalt oc ellers ingen anden have frihed paa Skydebanen lige med de andre at komme oc saavel i Almindelighed som i Særdeelighed efter Gevinsterne at skyde.

2. Skal der vere fire Dommere, som skal sige Parterne imellem, naar Disput om det beste Skud forefalder, hvilken Tjeniste de tilsammen udi et Aar skal forestaa, siden maae de 2 Eldste derfra forløves oc i deris Sted af samtlige Skytter imellem sig self tvende andre efter de fleeste Stemmer udvælgis, hvilket saaledis Aar effter Aar continuerer, oc maa ingen, som saaleedis udvalgt vorder, sig derfra uden vigtig Aarsag undskylde. Der skal oc ved samme Skytterie være een Skrивer, som bemelte fire Dommere skal gaee tilhaande, oc udi en dertil forordnet Bog ved Dag oc Datum

antegne saavel deris Navne, som udi dette Skytte-Compagnie indtræder, som hvis andet ved Skytteriet passerer og antegnis bør efter dend Ordre hand derom af Directeuren og Dommerne annammer.

3. Skal der være tvende Slags Skyde-Exercitier, nemlig at skyde efter Skiverne og at skyde efter Papegoyen. Det første Slags skal skee hver Onsdag oc, naar den falder ind paa een hellig Dag, næste Søgnedag der-effter, hvilke Dage Directeuren og samtlige Dommere skal vere tilstede om Sommeren Klocken ca. 7, og Skytterne, som vil skyde dend Dag, saa betimelig, at Klocken 8 med Skyden kand begyndes. Kommer nogen Skytte efter Klocken 8, tilstedis ham ei at skyde dend Dag, med mindre hand for sin Forsømmelse betaler effter Dommernis Sigelse, oc continueris med Skyden til Klocken er slagen Et. Om Vinteren begyndes Klocken Tie og endis Klocken Toe. Andre Dage maa paa Banen icke skydis.

4. Ved een hver af de store Skiver skal vere tvende Marquerer, som med dend dertil forordnete Vise-Stok redeligen skal vise stedet i Skiverne, hvor Kuglen slaaer eller igennem gaar oc ellers samme Skud rigtigen optegne, saa oc, eftersom Skuddene falder nær oc langt fra, give tegn saasom, naar nogen skyder nest Centrum, da svinger hand dend liden Fane, som i Nærværelsen af Skiverne er opsat, nogle Gange over hans Hovet; men naar Skiven icke treffes eller Skuddene gaaer langt fra Centrum, da svinger hand Vise-Stokken een gang omkring hans Hovet; Greszer Kuglen, oc dog slaar op oc gaar igennem Skiven, da observerer Marquererne det og agtes saadant Skud for intet. Skulle der og tvistes om Skuddene til Skiverne, da skal de fire Dommere med een Cirkul rigtig maale Distancen imellem Centrum oc Skuddene, oc om de Vedkomminde ei self derom kand forenis, kjende paa, hvis Skud det beste er, oc hvad de, enten samtlige eller i det mindste trende af dennem, kjender for Ret, skal Parterne uden Imodsigelse eller paa anke vere fornøiete med. Ellers maa ingen gaae til Skiverne, imidlertiid dertil skydes, for enten at tale med Marquererne eller at see deris Skud, med mindre der tvilis om Marquerernis Viisning oc de fire Dommere tillader Skytterne self at gaa hen at see Skuddene effter. Befindes det da, at Marquererne icke haver viist ret, da straffer Dommerne dennem efter Sagens Beskaffenhed. Skulle Marquererne oc være beskylte for u-ret, da bøde de, som dennem u-beviisligen beskyldt haver, iligemaade effter Dommernis Sigelse.

5. Skal Skytterne hin anden paa Skydebanen altiid høflig begegne oc imellem sig self god Eenighed holde. Saa maa oc ingen lade sig høre med Sveeren oc Banden eller anden Guds Fortørnelse, alt under Straf effter Dommernis Sigelse.

6. Førind Skytterne begynder at skyde, oc imidlertiid der skydis, maa der ikke tilstædis nogen Drik uden aleneste til nødtørfft. Saa maa oc eiheller nogen Skytte paa Skydebanen skrue Laasen fra sin Bøsse, for at gjøre den tilrette, icke heller prøve sin Bøsse-Steen, men alt sligt skal tilforn eller udenfor Skydebanen skee. Der maa oc paa Skydebanen ingen Ild

slaa is eller nogen brendende Lunte haves, meget mindre af nogen Tobak smøgis, aldt under vedbørlig Straf effter Dommernis sigelse.

7. Til bemelte Skytteri maa brugis Bøsser, saavel heel oc halfrifledede som urifledede med mindre anderledis vedtagis; Kugler, som maae brugis til at skyde effter Skiverne med paa 200 eller 400 Alen i Distance, maae ei vere større, end at fem deraf kand gjøre et Skaalpund, Oc maa ingen Skytte nogensinde gjøre sit Skud med fleere end een Kugle af Gangen, hvilken skal vere glat oc rund oc icke i 2 Stycker sammenstøbt, sammenskruet, sammen lænket eller med nogen anden optenkelig Kunst indretted. Hvo herimod handler straffis effter Dommernis sigelse.

8. Hvo, som vil probere sin Bøsse, skal gaae uden for de tuende store røde Faner, oc der med Forsigtighed løsne sit Skyde-Gevær. Oc skal al Klatskyden paa Skydebanen alvorlig vere forbuden. Forseer sig Nogen herimod, bøde til Skytterietz Betjente effter Dommernis Sigelse.

9. Ingen, i hvo det vere kand, maa, uden Eyermandens Tilladelse, tage i Haand eller røre ved en anden Mands Bøsse, fra det første de kommer paa Skydebanen oc til det sidste Skud er skeed under to March Straff til de fattige, som strax paa Steden i Bøszzen skal indlegges.

10. Hver Skytte skal tage vel vare paa sit Gevær oc dermed paa rette Skyttemaneer forsigtelig omgaa is, icke holde det imod Nogen, enten det er lad eller ej, men enten lige op i Veiret eller lige for sig ned til Jorden. Oc dersom noget Gevær u-forsigteligen afgaar, enddog ingen Skade derved skeede, skal dend, som saa uforsigteligen dermed haver omgaaets, betale til de fattige een Rigsdaler. Men skeer der Skade, staa is derfor til Rette effter Loven.

11. Naar alle Skytterne ere forsamlede, skal dennem af Skrивeren Nummerne præsentaris, hvor af hver Skytte tager et, som hand skal fæste udenpaa sin venstre Arm, saa at det fuldkommen kand se is, oc skal Skrивeren ved hvert Numer paa Listen til Efterretning tegne Skytternis Nafne oc anviize dem Skiven oc Skydemaalet. Naar dette er skeet, skal Skrивeren lydelig opraabe Skytterne, hver effter sit Numer, indtil dend sidste har skudt, oc saaledis continueres dermed, saalænge Skyde-Tiden varer.

12. Dend Skytte, som udi Skytte-Huuset vil skyde til Skiverne, skal, førend hand legger Bøssen til Øjet, til Tegn, at hand er færdig at skyde, ringe med dend der forefindende liden Klocke. Efterladis det, giver dend forsømmelige derfor til Skyttebetjenterne hver Gang tie Skilling.

13. Befindis nogen Skytte icke at vere hereedt oc færdig til at skyde, naar det hannem tilkommer oc hand paaraabis, bøde hver Gang til Skytteriets Betjente 8 β , som hand skal betale, førend hand maa tilstædes igjen at skyde. Forsager Skyttens Bøsse, giver hand til de fattige første Gang een Marck, anden Gang 24 Skilling, men skeer det tredie Gang, have hand sit Skud i den Omgang forbrud.

14. Skytterne, som paa een Dag skyder, skulle foreene sig om noget

vist, som een hver skal tillegge for at skyde om, oc hvem, som skyder det beste Skud i Skiven, haver vunden. Er der lige Skud skyder de om igien, indtil een vinder Gevinsten.

15. Det andet Slags Exercitie, nemlig at skyde til Papegøyen skal skee tvende gange om Aaret, nemlig Onsdag effter Pintzedag oc Onsdagen effter Laurentii Dag paa samme Tider, som tilforne om Skive-Skyden sagt er, oc ei videre, med mindre Papegøyen dend Dag ej blef af skudt, da begyndes anden Dagen i lige Orden effter det Numer, hvor dend forrige Dag opholdtis. Oc skal da Papegøyen i Skytternis Nærværelse paa Stangen settes der fast gøres og siden i Veiret ophidtzis. Der nest fremviises Gevinsterne offentlig for dem Alle, oc derpaa forholdis med Numerne, som før er meldt. Oc naar der bliver befaled at skydes, skal Skrивeren opraabe Skytterne effter deris Numer, hvor de efter Direkteurens Anordning fiire af Gangen udi god Orden træder ud fra de Andre for at berede sig til at skyde. De øfrige Skytter bliver staaendis, indtil fiire andre paa-raabis, oc da gaaer de første fiire tilbage og setter sig bag det sidste Geled, hvilket skal i agt tagis, saa lenge der skydis. Ellers stander det een hver Skytte, som skyder til Papegøyen frit for at anlegge enten paa fri Haand eller paa een af de fiire Pæle, som til dend Ende i lige Distance omkring Papegøye-Stangen ere opsatte, men ingen andensteds, Oc maa til dette Skytteri brugis Bøsser saavel heel oc halvrifledede som u-rifledede, men Kuglerne ei vere større end at fire kand veye eet Skaalpund.

16. Papegøyens Gevinster deelis i fem Parter. Dend første og fornemste nyder dend som Kroppen af Papegøyen nedskyder: den anden dend som Hovedet; den tredie dend, som Halen; dend fjerde dend som dend høire Vinge oc den femte dend som dend venstre Vinge nedskyder.

17. Oc som det med Papegøyens Nedskydelse haver een anden Beskaffenhed end som med Skiverne at skyde effter, hvor mand kand maale sig til rette, saa skal de, som det meste af Papegøyen nedskyder om ey saa lige eller fuldkommen nogen af forskrefne fem Parter, hvorfor Gevinsterne er satte, stykviis nedfalder, nyde Gevinst derfor efter Dommernis sigelse, hvormed da forholdis saaleedis, at alt, hvis Skytterne paa dend Maade een hver for sig nedskyder, skal rigtigen opsamlis, til sammenlegges oc paa den anordnede Vegt veyes. Oc hvem Dommerne tilkjender det meeste, tungeste oc beste af een af de fem Parter at have nedskudt, beholder dend derfor satte Gevinst.

18. Hvem, som dend fornemste Gevinst haver bekommet, som er Livet eller Kroppen af Papegøyen, maa samtlige Skytter skyde til Ære, dog med løs Krudt og læt Forladning. Befindis det anderleedis, straffes dend Skyldige med Ti Rdlr. til de fattige.

19. Dend første gang om Aaret, der skydes til Skiven, oc hver gang der skydis til Papegøyen skal disse Artichler, førend nogen Skyden skeer,

af Skrивeren for alle Skytterne paa Skydebanen til deris Effterretning lydeligen oplæsis, oc ellers saa ofte det af Direkteuren fornøden eragtes.

Givet o. s. v. Hafniæ dend 8. Sept. 1694.

Christian R.

(Sjællandske Registre 1694).

V.

ARTICLER FOR SKYDE COMPAGNIET I KJØBENHAVN.

Vi Friderich den Femte af Guds Naade Konge til Danmark og Norge etc. gjøre alle vitterligt: at eftersom hos Os allerunderdanigst er bleven ansøgt og begieret Vores allernaadigste Confirmation paa efterskrevne Articler, som paa Skydebanen af Skyde-Compagniet i Vores Kongl. Residents Stad Kjøbenhavn af alle Vedkommende skal i agt tages og ubrødeligen efterleves, og hvilke Articler lyder ord efter andet som følger:

1. Dette Skytte Compagnie maae bestaae af alle Ober og Under-officerer saavel ved Borgerskabet som Brand Compagniet, saa indtages og alle ærlige Personer af hvad condition de og ere, som bygge og boe eller opholde sig udi Vores kongelige Residentz Stad Kjøbenhavn med de Vilkor, at enhver af dennem til Skytte-Compagniet til Indgangs Penge og Compagniets Vedligeholdelse erlægger 3 Rdlr., hvilket Penge til den af Compagniet antagende Casserer og Fuldmægtig skal betales, imod hans derfor givende Beviis og Qvittering. Derefter eenhver, som beviiser saadant Indskud at have betalt og ellers ingen anden skal have Frihed paa Skydebanen ligemed de andre at komme og saa vel i almindelighed som i særdeleshed efter Gevinsterne at skyde.

2. Der skal være 4re Dommere, som skal sige Parterne imellem, naar Disput om noget Skytteriet vedkommende forefalder; Hvilken Tjeneste de tilsammen udi eet aar skal forestaae, siden maae de tvende Ældste derfra forløves, og i deres Sted af samtlige Skytter imellem sig selv 2de andre efter fleeste Stemmer udvælges; hvilket saaledes aar efter aar continuerer. Og maae ingen som saaledes udvalt vorder sig derfra uden vigtig aarsag undskylde. Der skal og ved samme Skytterie være een Fuldmægtig, som skal gaa bemeldte fiire Dommere til Haande, og udi een dertil forordnet Bog eller Protocoll ved Dag og Datum antegne, saavel deres Navne som udi dette Skytte Compagnie indtræde, som hvis andet ved Skytteriet passerer, og antegnes bør efter den Ordre, hand derom af Directeurerne og Dommerne annammer.

3. Der skal være 2 Slags Skyde exercitier nemlig at skyde efter Skiverne og at skyde efter Papegøyen. Det første Slags skal som i den 1. Articul ommeldt skee eengang hver Uge paa een dertil af Skyde Compagniet berammede Onsdag Formiddag eller Eftermiddag. Da eenhver, som agter at skyde, haver at indfinde sig til et fastsat Klokkeslet; hvo sildigere møder, tilstædes ei den Dag at skyde, med mindre hand for sin Forsømmelse betaler efter Dommerens Sigelse. Anden end den af Compagniet vedtagne Dag maa paa Banen ey skydes.

4. Ved enhver af de store Skiver skal være een eller tvende Marqueurer, som med den dertil forordnede Viisestok reedeligen skal viise Stedet i Skiven, hvor Kuglen slaaer eller igjennemgaaer, og derved tegne eller fastsætte den Skydendes Nummer, saa og eftersom Skuddene falder nær og langt fra, give tegn: Saasom naar Nogen skyder i eller næst Centrum, da svinger hand den liden Fane, som i Nærværelsen af Skiven er opsat nogle Gange over hands Hoved; men naar Skiven icke treffes eller Skuddene gaaer langt fra Centrum, da svinger hand Viisestokken eengang omkring hands Hoved. Skulle der og tvistes om Skuddene til Skiverne, da skal de fiire Dommere med een Cirkul maale Distancen imellem Centrum og Skuddene, og om de Vedkommende ey selv derom kand foreenes, kjende paa, hvis Skud det beste er, og, hvad de enten samtlige eller i det Mindste 2de af dennem kjende for Ret, skal Parterne uden nogen Modsigelse eller Paaanke være fornøyede med. Ellers maae ingen gaae til Skiverne, imidlertid dertil skydes, for enten at tale med Marqueuren eller at see sit Skud, med mindre der tvivles om Marqueurens Viisning, og Dommerne tillade Skytterne selv at gaae hen at see Skuddene efter; befindes det da, at Marqueuren icke haver viist ret, da straffer Dommerne efter Sagens Beskaffenhed; Skulde Marqueuren og være beskyldt for uret, da bøder den eller de, som hannem ubevisligen beskyldt haver i ligemaade efter Dommernes Sigelse.

5. Skytterne skal begegne hinanden med ald Høflighed og goed Eenighed og maae ingen lade sig høre med Sværen eller Banden under 4 β Straf for hver gang nogen herudi forseer sig, som af Dommeren strax skal indkræves.

6. Førend der skydes, saa vel som og medens der skydes, maa intet drikkes uden til nødtørft, ei heller maa nogen skrue laaset fra sit Gevehr eller prøve Stenen paa Banen, men alt sligt skal skee tilforn eller udenfor; Der maae og ingen Ild slaaes, brændende Lunter haves, eller Tobak smøges; forseer sig nogen herimod straffes efter Dommernes Sigelse.

7. Til dette Skytterie saavelsom til Papegøyen at skyde, maa bruges Bøsser som ere heel eller halvriplede, dog tillades ingen, som fører større Kugler end at 10 veyer et Skaalpund. Befindes det, at een Skytte skyder til Papegøyen enten med dobbelt Ladning eller med 2de flekkede eller sammenlængede Kugler, da skal saadant Skud være som ugjort, og den

Skyldige icke tillades meer at skyde samt desuden betale til de Fattige efter Dommernes Kiendelse.

8. Hvo, sin Bøsse vil probere, skal gaa udenfor Banen og der med Forsigtighed skyde den af ligesom ald Klat Skyden paa Banen alvorligen forbydes; forseer sig nogen herimod bøde derfor 2 Mark.

9. Ingen maae under to fl Straf tage andens Mands Bøsse, eller røre samme uden Eyermandens Tilladelse.

10. Ved Skydningen skal eenhver vel tage vare paa sin Bøsse og dermed forsigteligen omgaaes paa ret Skytte Maner og altid bære den lige i Veiret eller for sig til Jorden, hvad enten den er ladet eller icke; gaaer og nogens Gevehr af, førend hand er i Anslag, bøde til de Fattige 1 Rdlr.

11. Førend der begyndes at skyde, skal Skytterne imellem sig trekke numre, hvilke numre af Fuldmægtigen med eenhvers Navn paa een Tavle ophænges, derefter Skytterne efter deres orden opraabes, ligesom det tilfalder dem at skyde. Er den, som det tilfalder, ey færdig, bøde for hver, som efter ham er og for ham skyder, 4 β , end lader han 3de Skud gaae forbi, førend han er færdig, tabe sit Skud i den Omgang.

12. Førend nogen skyder, skal han først give Tegn med den ved Siden af ham hængende Klokke; forsømmer han det, bøde til Betjentene 4 β .

13. Slaar nogen Bøsse Klick eller forsager, betaler hand derfor 1ste Gang 4 β anden Gang 8 β tredie Gang taber han sit Skud i den Omgang.

14. Skytterne skal foreene sig om, hvor store Gevinsterne skal inddeles, og tager saa det beste Skud den høyeste Gevinst og saa fremdeles. Skeer der trette om, hvis Skud det beste var, da skal det med Circlen i alles Nærværelse maales, og derefter af Dommeren kiendes, hvis Skud var best. End befindes 2de eller fleere Skud liige gode, da skyde de, som samme have gjort, om igjen.

15. Til Papegøyen skal efterdags skydes een gang om Aaret den næste onsdag efter Pintzedag.

16. De Dage, som Papegøye Skydningen holdes, maa Skytterne Kl. 8 om Morgenens være paa Banen under 2 fl Straf, paa det nummerne kand trekkes og alt viidere forefaldende reguleres, og Skydningen i det seneste ved 10 Slet kand begyndes.

17. Naar Nummerne ere trokne, skal eenhver feste sit Nr. paa den venstre Arm, at det fuldkommen kand sees. Siden skal Fuldmægtigen forfatte een Tabell med eenhver Skyttes Navn; derefter opraabes altid 4re af gangen, som træder frem og skyde efter deres Nr. Naar disse gaa til Pælen, da træde de 4re næstfølgende ud, og saaledes continueres, saa længe der skydes.

18. Naar alting til Skydningen er foranstaltet, træde Dommerne til sammen, og inddeeler Gevinsterne, som Fuldmægtigen skal anføre paa Tabellen og opslaae, førend med Skydningen begyndes. Gevinsterne skal

være 5, nemlig: Hovedet, Halen, den højre og den venstre Vinge og Kongen eller Hoved Gevinsten, som er det sidste Styck af Papagøyens Brystplade, og paa det ald Dispute om Gevinsterne maae forekommes, da skal paa Jernet, som Papegøyen er beslagen med, sættes eet Merke; hvo samme Jern enten med det hele, eller den største Deel af Mærket nedskyder, tage den dermed følgende Gevinst; men Hoved- eller Konge-Gevinsten, bliver aldeles under Borgerskabet. Derfor, naar en fremmed eller Gjæst skyder Konge Gevinsten af, saa er den, som følger hannem af Borger-skabet, Kongen.

19. Den, som afskyder Konge Gevinsten, er forpligtet at skaffe og lade til næste Skyde Dag igjen opsette en Papegøye, som er forsvarligen gjort, icke for svag, icke heller umaadeligen sterk. Forsømmer hand Papegøyens Opsætning til rette tiid, betale til de Fattige 10 Rdlr. da Papegøyens opsetning, paa hans Bekostning af Dommerne besørges opsat.

20. Hvem som entrerer i dette Compagnie maa icke uden lovlig Aarsag derfra igjen udgaa inden toe Aars Forløb.

21. I Compagniet kand og indtages de, som icke ere øvede i Skydningen, dog at de sig derudi herefter øve.

22. I øvrigt forholdes ved dette Skytterie, ligesom ved det forrige meldet er, og hvad Dommerne og Skytterne herefter til Compagniets beste, nytte og nødvendighed beslutter, skal i alle maader iagttages og ubrødeligen efterleves. Da ville Vi forskrevne Articler udi alle deres ord, Clausuler saasom de heroven indførte findes, Allernaadigst have confirmeret og stadfæstet, saa og herved confirmere og stadfæste. Forbydendes alle og eenhver herimod eftersom foreskrevet staaer at hindre eller i nogen Maade Forfang at gjøre under vor Hyldest og Naade.

Fredensborg den 20 August 1751.

Under Vor Kongl. Haand og Signet

Frederich R.

(Sjællandske Registre 1751).

VI.

CONFIRMATION PAA EN IMELLEM SKYDE COMPAGNIET I KJØBENHAVN OPRETTET CONVENTION.

Vi Frederich den 5te af Guds Naade Konge til Danmark, Norge etc. Gjøre vitterligt, at eftersom hos Os allerunderdanigst er bleven ansøgt og begjert Vores allernaadigste Confirmation paa efterskrevne imellem Skyde-

Compagniet i Vores Kongelige Residentz-Stad Kjøbenhavn oprettede Convention lydendes Ord efter andet som følger:

1. Over bemeldte Skyde-Compagnie, som foruden Fugle-Kongen og dets fire Dommere bestaaer af adskillige Interessenter, skal nu værende eller herefter kommende Ober-Præsident i Raadstuen som Præses eller Chef stedse og altid føre Directionen, og i Ober-Præsidentens Fraværelse den af Magistraten, som i saa Fald i Raadstuen fører Præsidium; til hvilken Ende Dommerne og de øvrige Interessenter altid skal være pligtige paa alle deres Foranstaltninger og Propositioner at indhente Præsidis eller Chefens Approbation til at iværksætte bemelte Foranstaltninger eller Vedtægter, paa det samme med den behørig Authorité kand være forsynet til Enhver Vedkommendes nøyagtige Efterlevelse.

2. Udi dette Compagnie antages fremdeles som Interessenter til at skyde efter Papegøyen enhver, som det forlanger, Civil eller Militair, Borgere eller andre ærlige, uberygtede og anstændige Personer, imod at der ved første Indtrædelse betales de sædvanlige 3 Rdlr. til Compagniets Vedligeholdelse, foruden Indskudet. Men den, som forlanger *votum deliberatorium* i Compagniets Forsamlinger, skal være pligtig i 2 Aar at frekventere den ugentlige Skyden, og med Indskuder og Vertskaber at efterkomme det samme som Interessenterne, der om Sommeren skyde efter Skiven. Overalt skal enhver Interessent være forsynet med sit eget Gevehr, hvormed Dommerne skal have Indseende, naar nogen forlanger i Compagniet at indlemmes; og bør en retskaffen Skytte, som dertil kand have Evne og Formue, tillige være betænkt paa at anskaffe sig meere end eet, paa det, at han ved enhver Leilighed enten der skydes efter Fuglen eller Skiven, kunde have og bruge det, som dertil er beqvemmeligst, som det er Hans Kongelige Majestæts allernaadigste Hensigt med de Donationer og Privilegier, som Compagniet Allernaadigst er forundt at opmuntre Stadens Indvaanere ey allene til at indtræde i Compagniet, men endog bekoste sig gode og suffisante Riffel Gevehrer.

3. Dommerne skulle være pligtige en for alle og alle for en at staae til Ansvar for Compagniets Casse, og for ald Indtægten aarlig aflegge rigtig Regnskab til Chefen og samtlige Interessenter i det seneste inden ultimo Decembris hvert Aar, hvilket Regnskab Chefen ved 2 af Interessenterne lader revidere, og efter befunden og derpaa tegnede Rigtighed, samt hvis ved Revisionen er passeret, henlægges i Forvaring, naar Interessenterne derom først er bleven underrettet, i Compagniets Lade. Men skulde ved Revisionen nogen Qvæstion falde for, beroer samme, enten paa Chefens egen, eller og Magistratens Decision, som Dommerne skal være pligtige at efterkomme.

4. Alle Udgifter ved Papegøyens Nedskydelse, saasom Fuglens, Gevinsternes og Tractementets Bekostning, Krud til Canonerne samt Inventarii Istandsættelse og Forbedring, maa altsammen af Compagniets eller Cassens Reining bestrides af Dommerne med god Overlæg og sømmelig Menage,

efterat de i næstfølgende Art. ommeldte 2de Inspecteurer derom i Forveien er underrettet. Hvad Maaltidet og de deraf flydende Bekostninger især angaaer, da skal med Verten nøye forud accorderes efter Tiidernes Omstændighed og Compagniets eller Kassens Tilstand.

5. Der skal vælges imellem Interessenterne 2de kyndige Mænd af Selskabet som Tilsynsmænd eller Inspecteurer, hvilke Dommerne efter foregaaende 4de Art. underrette om alle Compagniets forestaaende Udgifter og Omkostninger. Disse 2 Tilsynsmænd skulle være pligtige som retsindige Mænd oprigteligen at tilsee og have Indseende med i alt det, som skal bekostes for Compagniets eller Kassens Reigning, at Compagniet faaer vedbørlig Vederlag for alle Udgifter, paa det at ingen skal tilsnige sig nogen ubillig Betaling. Til hvilken Ende Dommerne og herved alvorligen forbydes, ingen Reigning at betale, end ikke efter skriftlig Contract, det være for hvad det vil, til Compagniets Tjenneste, førend sammes Rigtighed og Contraktens Opfyldelse, ifald nogen er forfattet af bemeldte 2 Inspektører, vedbørlig er attesteret, og skulle de tilligemed Dommerne paa det nøieste betinge og accordere alle Ting, og den trofne accord i deres Attest paa Reigningen at anføre, hvorefter Reigningerne af Chefen til Udgift bliver approberet og betales af Dommerne, da samme med Vedkommendes paa-teignede Qvittering forbliver som Bilag ved Reignskabet. De nødvendige Douceurer saavel som Arbeidsfolkenes Dagløn, hvorpaa ikke kand gives Reigning, aftaler Dommerne imellem sig selv, som imod Inspecteurernes Attest og Chefens Approbation til Udgift passerer. Hvilke forbemeldte Udgifter Dommerne derefter i deres Reignskab mod den under Art. 3 omtalte Indtægt anføres medhørige Beviiser, samt derefter gjør deres Balance og viser Kassens Tilstand.

6. Paa det Compagniet stedse kand være forsynet med kyndige Dommere, skal det herefter ikke være tilladt, at fleere end en af de fire Dommere aarlig afgaaer fra Dommer-Embedet, saa at ikkun en Dommer aarlig bliver at vælge, undtagen naar uformodentlig Dødsfald eller andre betydelige Omstændigheder indfalder. Og skulle den fra Dommer-Embedet aftrædende, tilligemed de øvrige 3 Dommere være pligtige at give den tiltrædende Dommer uden Ophold, og saa snart mueligt er, ald tilbørlig Oplysning om Compagniets Reignskaber, Kassens og Inventarii-Beholdningens Tilstand. Saa skal og bemeldte fra Dommer-Embedet aftrædende tillige overlevere, hvis ham af Compagniets Papiirer, Documenter, Penge eller andet kan have være betroet, og naar han saaledes har aflagt vedbørlig Reede og Rigtighed, skal han af de øvrige 3 Dommere tilligemed den tiltrædende meddeles vedbørlig Qvittering, hvorudi de paa Compagniets Vegne forpligter sig at holde ham og hans Arvinger kraves og Skadesløs i alle maader, for alt, hvis han af Compagniets Sager har haft under Hænder.

7. Da de fire Dommere en for alle og alle for en staaer til Ansvar for Alt, hvis Compagniet er tilhørende, saa er det deres egen Sag imellem

Sig selv at afgjøre, hvor og i hvis Bevaring Cassen, Regnskabet, Protocollen og Documenterne bør være: ligesom det og paaligger dem at forsyne Sig med behørig Beviis for Inventarii Sager, som forbliver paa Skydebanen, og de Selv ikke kan tage under Forvaring, samt derover saavel som hvis viidere Compagniet er tilhørende, strax under deres Hænder haver at forfatte et ordentlig Inventarium og hvis viidere som efter Reining eller i andre Maader tilkommer paa samme at tilføre, da derimod det ubrugelige med Inspecteurernes Attest og Chefens Approbation passerer til Afgang.

8. Forlanger en eller anden af de Interessenterne som have *votum deliberatorium* at oplyses om Compagniets Tilstand ved at igjennemsee Documenterne og Regnskabet med viidere, bør sligt ingenlunde nægtes, saasom Dommerne intet bør have geheimt for Interessenterne Compagniet angaaende, dog at enhver i den Fald retter Sig efter deres Lejlighed, siden det bør skee i deres Hos- og Overværelse, efterdi de ingenlunde er pligtige imod deres Villie at udlaae nogen Protocoll eller Document, det være hvem det vil uden Ober-Præsidentens foregaaende Ordre.

9. Naar efter forbemeldte 6te Art. en Dommer afgaaer og en Anden antages, skal sligt skee imellem Interessenterne indbyrdes ved *plurima vota*, naar der første Gang skydes efter Skiven. Vel bør fornemmelig have Hensigt til de 2de Inspecteurer, om de til Dommer-Embedet ere beqvemme, dog skal Interessenterne i den Fald, saavel som til Ancienniteten ey være bunden, men deres Val bør og skal være frit, og naar sligt Val *per Majora* er udgjort, indberettes det til Chefen som samme Confirmerer.

10. Saasom ingen Egen-Nytte bør have Sted imellem Interessenterne, men enhver bør see derhen, hvorledes Selskabet i Almindelighed Tiid efter anden kan bringes i Anseelse og Velstand, saa maa Dommerne for deres Arbeide og Umage ey heller vente nogen Belønning foruden den Ære og Berømmelse, vel og troligen at have forestaaet Compagniets Sager, og i Forsamlingerne at have første Sæder efter Ancienneté, og naar en Dommer fra sit Embede afgaaer efter god aflagt Reede og Rigtighed skal en af Selskabet paa egne og samtlige Vegne give ham ved en kort Tale deres Høiagtelse og Taksigelse tilkjende i Compagniets Forsamling.

Den ved Compagniet værende Skriver maae fremdeles nyde den ham eengang tillagde Belønning, hvorimod han flittig skal gaae Dommerne til Haande, saa vel hvad Skriveriet betreffen, som alt andet til Compagniets Tjeneste.

11. Da Hans Kongelige Majestæt allernaadigst har forsynet Compagniet med saadanne Indtægter at Præmierne som udsettes og efter allernaadigst Reskript af 29 May 1761 med det kongelige Navn en Chifre og Krone, stedse kan bekostes for Kassens Reining, saa at hverken Fuglekongen eller nogen anden dertil har eller herefter kan have ringeste Omkostning, saa har Hans Kongelige Majestæt derved allernaadigst givet sine kiære og troe Undersaatter her i Staden en tilstrækkelig Opmuntring til at forsyne

sig Tid efter anden med gode Riffel Bøsser for at tage Deel i Compagniets Fordele og Fornøyer, hvorfors Dommerne herved alvorligen tilholdes, at alle Commissioner Tiid efter anden, saavidt mueligt, vorde afskaffede, i det mindste maa de hverken Selv eller nogen af Interessenterne egenmægtig paatage Sig nogens Commission til at skyde. For Personer af Distinction eller og om nogen melder sit lovlige Forfald maae det med Chefens Godtbefindende ved Terningkast eller Lodtrækning udgjøres, hvo slig Commission bør have; men Commissionairen skal være pligtig at bruge det udsendte Gevæhr, saafremt samme er brugeligt og ikke kommen til nogen Skade, da han i saa Fald efter Dommernes Forevidende tillades at laane en andens. Derimod maa en Interessent ikke betjene sig af sit eget Gevæhr ved den ham givne Commission uden til sit eget Skud under Straf af 1 Rdlr. til Compagniets Casse og halv saa meget til de Fattige for hvert Skud, han dermed skyder for en anden, saa maae han ey heller have meere end en Commission hver Gang.

12. Ved alle Samlinger især ved Maaltidet den Dag der skydes til Fuglen tillades det vel alle Skytterne at bruge all sømmelig Munterhed og Fricthed, men dersom nogen skulde forsee Sig imod anden, enten med uanstændige Expressiones eller paa grovere Maade, skal han derfor bøde til Cassen efter Dommernes Kiendelse fra 2 Mk. til 2 Rdlr. og halv saameget til de Fattige efter Sagens Beskaffenhed.

13. Den Honneur tilkommer Fuglekongen, som den der ved Maaltidet haver øverste Rang, at proponere (dog altid med Chefens Forevidende og Godtbefindende) det samtlige Selskab de Sundheder eller Skaaler ved hvilke Canonerne vorde løsnet; skulde Nogen anden tiltage sig denne Ære at proponere slig en Skaal, hvorved Canonerne bør affyres, bør han straffes til Cassen efter Dommernes Sigelse med Chefens Approbation fra 2—10 Rdlr. og halv saameget til de Fattige. I alt øvrigt og uden at gjøre Selskabet nogen Proposition drikker enhver hvad Skaal hannem lyster.

14. Den, som er forfalden i Nogen Straf eller Bøde til Compagniets Casse eller de Fattige, maae Dommerne ingenlunde tillade at gjøre noget Skud paa Skyde Bahnen, enten efter Fuglen eller Skiven, førend han har rettet for sig.

15. Det staaer de 2de Inspecteurer frit for at paaagte om Dommerne i alle Tilfælde gjør deres Embede vedbørligen, og ifald de i en eller anden Maade merker nogen Efterladenhed, har de Ret til derom at erindre dem, og dersom de ikke rette, hvis forseet er, da melde det for Chefen, som derpaa raader Boed, saasom Dommerne saavel som Fuglekongen ligesaa lidet skal være exiperet fra de Compagniet i Almindelighed foreskrevne Regler og Vedtægter, som de øvrige Interessentere.

16. Ved Papegøyens Nedskydelse, som ikkun skeer solenniter engang aarlig, skal det 1ste Skud være for Hans Majestæt Kongen, det 2det for Hans Kongelige Høihed Cronprintzen, og det 3die for Hans Kongelige Høihed Printz Friderich, ifald ingen af allerhøyst og høyst bemeldte Her-

skaber ere nærværende. Derefter skyder Fuglekongen under Nr. 1, siden alle andre endog fremmede Printzer og de høyeste Ministre, som bæere Compagniet med deres Nærværelse, ingen undtagen, da der skydes efter deres tagne Nr. og saaledes forholdes i hver Omgang.

17. Da ved allernaadigst Reskript af 24 August 1759 til Hr. Geheimeraad og Ober-Præsident v. der Lühe (i Anledning af Kaptain Michael Tranmoes ved Artillerie Corpset den 12te August næst forhen havde nedskudt Kongegevinsten) den Skyde Compagniet givne Instrux af 20de August 1751 den 18de Art. som tilholder, at Hoved eller Konge Gevinsten skulle blive under Broderskabet, saaledes er bleven forandret, at enhver, som er indtegnet udi dette Skyde Selskab og nedskyder den ansatte Gevinst, skal og derfor nyde det fastsatte Præmium, saa paa det at Compagniet ikke skal blive besværget med en Fuglekonge, som ikke er en Indvaanere i denne kongelige Residentz Stad og blive tvungen til uden for Staden at søge bemeldte Fuglekonge, maa ingen som virkelig Interessent i Compagniet agtes eller antages, med mindre han i Staden boer og opholder Sig. Vel kand det tillades andre udenfor Staden og Fremmede paa Anmodning at antages, dog ikkun som *membra honoraria* eller Gjester, samme bliver deelagtige tilligemed en virkelig Interessent i alle Gevinster, Kongegevinsten undtagen, og skulde det arrivere, at saadan en Persohn nedskød Kongegevinsten, skal en Skive opreises, hvorefter de i Selskabet tilstædeværende Indvaanere hver gjør et Skud, da det beste nyder Kongegevinsten, hvorimod den som samme nedskød, skal for Compagniets Bekostning til en Anmindelse nyde en anden Præmie efter Chefens tilligemed Dommernes Godtbefindende.

18. Salutationer med de Compagniet allernaadigst forundte Kanoner maae for Compagniets Reigning være følgende:

For Deres Majestæter Kongen og Dronningen salutes allerunderdanigst med 27 Skud. For Hans Kongelige Høyhed Cronprintzen 21 Skud. For Deres Høiheder Printz Friderich og de Kongelige Princesse med 15 Skud. Fuglekongen saavel som Compagniets Chef salutes hver med 9 Skud, naar de ankommer paa Skydebanen den Dag, der skydes til Papegøyen. Ligeledes de 4 Dommere, naar de *en Parade* udbringer Gevinsterne. Item fremmede Princer og de høye Ministre. Efter at nogen af de Høykongelige Herskaber er ankomne paa Skydebanen, skeer ingen videre Salutation, det være for hvem det vil. Ved hver Omgang, naar det første Skud afskydes for Hans Majestæt Kongen, gives Signal med 9 Skud; naar Kongegevinsten nedfalder, bekjendtgjøres samme allene med 3 Skud.

19. De Anordninger, Privilegier og Friheder Compagniet forhen er forundt eller til Compagniets Beste er vedtaget, skal i alle maader agtes og efterleves ligesaa fuldkomment, som de her Ord til andet var indrykket, saavidt som ikke ved nogen af forestaaende Poster er for-

andret. Hvilket herved til forventende allernaadigst Confirmation allerunderdanigst indstilles.

Kjøbenhavn den 30 Decbr. 1764.

*Johan Adam Strøyer.
Johan Georg Schmidt.
J. Wilhelm von Bergen.
Adam Plum.
A. H. Helmuth.
Ludvig Ferdinand Rømer.
Johan Boye Junge.*

*Henrich Bolle.
Friderich Winther.
Oluf Thrane.
Andreas Kiær.
Christian Baltzer.
William Essington.
Otto Christian Haaber.*

Da ville Vi foreskrevne Convention udi Alle dens Ord, Clausuler og Punkter, saasom samme heroven indført findes allernaadigst have confirmeret og stadfæstet, saa og confirmere og stadfæste. Forbydendes Alle og Enhver herimod eftersom foreskrevet staaer at hindre eller i nogen Maade Forfang at gjøre under Vor Naade og Hyldest.

Givet paa Vort Slot Fredensborg den 19de April 1765.

Under Vor Kongl. Haand og Signet

Friderich R. ▲

VII.

ANORDNING

OM

DET KONGELIGE KJØBENHAVNSKE SKYDESELSKABS SEGL.

C 7.

Gjøre alle vitterlig, at Vi efter herom gjorde allerunderdanigste Ansøgning og Begiæring allernaadigst haver bevilget og tilladt, saa og hermed bevilge og tillade, at det Kongelige Kjøbenhavnske Skyde Compagnie maa ved dets Invitationer, Breve og anden Handling bruge et saadant Seigl, som efter indgiven Tegning er bragt i allerunderdanigst Forslag, og i hvis Midte er aftegnet en Skive med tvende Geværer korsviis og derover Vores Chiffre, samt ved Siderne af Skiverne de Ord: *Til Lyst og For-*

svar og med Overskrift i Seiglet: *Kongelige Kjøbenhavnske Skyde Selskabs Seigl.*

Forbydende o. s. v.

Christiansborg Slot den 27. November 1776.

Christian R.

VIII.
ANORDNING
OM
ET ÆRE-TEGN
FOR

DET KONGELIGE KJØBENHAVNSKE SKYDE SELSKAB.

Vi Christian den Syvende af Guds Naade, Konge til Danmark etc. etc.

Gjøre alle vitterlig: At eftersom Fuglekongen, Dommerne og Interessenterne udi det Kjøbenhavnske Skyde Compagnie allerunderdanigst haver ansøgt om Vores allernaadigste Confirmation paa Efterskrevne imellem Dem gjorte Anordning, lydende som følger:

Da iblant de for det Kongelige Kjøbenhavnske Skyde-Selskab allernaadigste confirmerede Articuler af 19. April 1765. den 10. Artikel paabyder Interessenterne udi dette Compagnie enhver at see derhen, hvorledes Selskabet i Almindelighed, Tid efter anden kan bringes i Anseelse og Velstand; saa have vi Dommere og Interessenter forenet os, for end ydermere at befordre dette Selskabs Anseelse og Velstand, at indkomme til vor allernaadigste Arve-Herre og Konge med den allerunderdanigste Begiering, at det maatte vorde os tilladt til hinanden at uddele og i Selskabets Forsamlinger at bære Tegn som et ÆRE-MERKE, saavel til Minde om det Selskabet Aar 1542. som Aar 1776, i Seglet forundte; Og derfor i allerunderdanigst Forhaabning om Vores Allernaadigste Konges og Herres Bekræftelse herom forfattet følgende Anordning.

§ 1.

Enhver, som udi det Kongelige Kjøbenhavnske Skyde-Selskab udi det Danske Compagnie er antagen, skal have Ret til at nyde det ÆRE-TEGN, naar han det begierer.

§ 2.

ÆRE-TEGNET er een i Sølv forgyldt Papagoje, med udstrakte Vinger, staaende paa en Green. Paa Brystet staae disse Bogstaver D. C. det er: *Dansk Compagnie*. Paa den ene Side af Grenen staaer det Aarstal 1779, og paa den anden Side det Aarstal 1542. Papegojen hænger udi et grønt Silke-Baand med Sølv-Kanter og bæres paa Brystet, den venstre Side paa Vesten i et af Knaphullerne.

§ 3.

Den, som modtager ÆRE-TEGNET, betaler til Selskabets Casse 10. Rdlr. Dansk Courant, hvorimod han bekommer ÆRE-TEGNET, hengende i det grønne Silke-Baand, Patentet af Dommerne underskreven og Compagniets Segl udi en Sølv-Buddike vedhengende samt et indbunden Exemplar af denne Anordning.

§ 4.

ÆRE-TEGNET uddeles paa den regierende Konges Fødselsdag. Men om paa de andre Høi-Kongelige Personers Fødsels-Dage eller paa nogen indfaldende Fæst Broderskabet skulle være forsamlet, og ÆRE-TEGNET ville udgive, da skal dog Patentet dateres den regierende Konges Fødsels-Dag, endskiønt samme for det Aar er forbi; og skal tillige erindres hvor mange Hans Fødsels- og Regierings-Aar har været, samt hvor mange Aar fra Indføds-Rettens Indførsel.

§ 5.

Patentet skal være saaledes indrettet, som følger:

Det Kongelige Kiøbenhavnske Skyde-Selskab udi det Danske Compagnie kiendes og med dette aabne Brev for alle vitterlig gjør: at som . . . er indtrædet i Lauget og haver betalt saavel sit Indskud, som hvis han i Følge Selskabets Anordninger var pligtig, og lovet at ville holde sig dets Love, saavel de som allerede ere udgivne, som de herefter maatte gives, efterrettelig, og desuden i alle Tilfælde at see paa Compagniets Beste, dets Fordeel at fremme, og dets Skade saavidt det staaer til Ham at afvende; Saa er Han til virkelig Broder i Lauget bleven antagen og berettiget til at bære Compagniets ÆRE-TEGN, saaledes som de derom giorte Anordninger omformelder. Og skal Han derfor være deelagtig udi alle de Rettigheder og Herligheder som Broderskabet Allernaadigst ere forundte og herefter maatte forundes, samt nyde de Æresbeviisninger Hannem efter Hans Stand og som Broder udi det Danske Compagnie tilkommer. Dets til Stadfæstelse med det Compagniet Allernaadigst for undte Segls Vedhengelse og de nu værende Dommeres Hænders Underskrift. Givet paa den Kongelige Kiøbenhavnske Skyde-Bane, Aar efter vor Frelseres Fødsel . . . den . . . som er vores Allernaadigste Konges og Herres Fødsels . . . Regierings . . . og Indføds-Rettens . . . Aar.

§ 6.

Enhver, som modtager dette ÆRE-TEGN, skal være forbunden til at bære samme, naar han er tilstede paa Compagniets Skyde-Bane ved Fugle- eller Skive-Skydningen; forseer nogen sig derimod, bøde til Compagniets Fattig-Casse for hver gang han ikke haver ÆRE-TEGNET paa sig Fire Rigsdaler; Saa skal han og bære det, naar Brøderne enten i eller uden for Staden ere forsamlede, for at overlægge med hinanden, hvad som hører til Compagniets Tarv og Beste under To Rigsdalers Straf til Fattig-Cassen.

§ 7.

Enhver maa bære det, om han vil, paa sin Bryllups-Dag, ligesom og en Broder, som er den andens Bryllups-Giest, paa den Tid maa bære det til et Broderligt Venskabs-Tegn.

§ 8.

Dersom nogen befindes at bære eller overbevises om at have paa andre Tider og Steder end nu meldt er, baaret denne Sølv-forgyldte Papegoje, som skal kaldes et ÆRE-TEGN, bøde til Fattig-Cassen Ti Rigsdaler, og tilskrive sig selv, om hannem nogen anden Uleilighed derover vederfares.

§ 9.

De, som modtage dette ÆRE-TEGN, skulle enten forhen have givet deres malede Skive med Deres Navn eller Vaaben paa, tilligemed Sølv-Præmia, hvilke sidste maa ikke være under 10. Rigsdaler Værd, nemlig Krandsen, Ridderen og Lykke-Daleren, eller og være pligtige til inden et Aars Forløb fra ÆRE-TEGNETS Modtagelses-Dag at give samme, og selv at være tilstede for at udgive Præmia, saafremt det er paa nogen Maade mueligt. Skeer det ikke inden fornævnte Tids Forløb udslettes hans Navn af den Protocol, hvorudi han som Broder er indført, og det tillades ham ikke at bære ÆRE-TEGNET, med mindre han giver en Kiendelse til Fattig-Cassen efter Dommernes Sigelse, og strax gjør Anstalt til Skivens og Gevinsternes Anskaffelse.

§ 10.

Dette ÆRE-TEGN maa ikke sendes eller tilbydes nogen, som den ei har begiert, uden naar Compagniet derved vil give et Kiendetegn paa dets særdeles Høiagtelse for den Person, til hvilken det sendes, og dog skal samme Person have været antegnet udi Compagniets almindelige Broder-Bog, ligesom og den til hvilken ÆRE-TEGNET sendes, ligesaa fuldkommen betaler, og hvad som er paabuden efterkommer, som den ÆRE-TEGNET forlanger.

§ 11.

Naar nogen Fremmed, som boer uden Rigerne, bæres med ÆRE-TEGNET, skal han foruden det sædvanlige Indskud og hvad for ÆRE-TEGNET

og Patentet er fastsat, strax betale saa meget som Sølv-Præmia og Skiven koster, som da af een af Brødrene, hvo samme sig vil paatage, besørger.

§ 12.

Naar nogen Broder ved Døden afgaaer, besørger hans Arvinger eller de Tilstedeværende ÆRE-TEGNET tilbagesendt Selskabet, uden Vederlag derfor at nyde; i andet Fald besørger Selskabet det fra den Afdødes Boe udleveret.

§ 13.

Om nogen, som har antaget dette ÆRE-TEGN, givet sin Skive og Premia, ikke siden efter vil bivaane Selskabets Forsamlinger enten ved Skyden til Fuglen, Skiven eller i andre Maader, beholder han dog ÆRE-TEGNET saa længe han lever; men ei paa anden Maade at bære det end som forhen er meldet.

§ 14.

Enhver skal saaledes fastsætte ÆRE-TEGNET paa sig, at det ei lettelig tabes, trædes under Fødder og bliver til Forhaanelse. Taber nogen det af Skiødesløshed bøde for hver Gang til Fattig-Cassen To Mark Danske, men løsrives det af Vaade bødes intet.

§ 15.

Ingen maa udlaane til nogen, endskønt denne og havde Ret til at bære ÆRE-TEGNET, sit ÆRE-TEGN; ei heller maa nogen lade sig gjøre noget ÆRE-TEGN, men om det enten bliver forlagt eller ganske bortkommer, skal han tage imod et andet af Selskabet, imod at betale dets Værd, og To Mark Danske til Fattig-Cassen.

§ 16.

Da ingen, som udi det Kongelige Kiøbenhavnske Skyde-Compagnie maa antages, er forbunden til at bære dette ÆRE-TEGN, naar han det ei haver engang modtaget, saa har ei heller nogen, som er bæret med TEGNET, noget særdeles Fortrin for en anden, som ikke haver det; dog dersom nogen enten uden for den Kongelige Residence-Stad Kiøbenhavn, her i Rigerne eller i fremmede Riger, som have dette ÆRE-TEGN, skulle behøve een eller anden Oplysning udi noget Magtpaaliggende. Da naar den eller de henvende sig til Broderskabet ved Skrivelse med Udskrift: *Til det Danske Compagnie, frit til Kiøbenhavn*, skal den eller de faae al den Oplysning, som kan tilveiebringes, dog alene udi tilladelige Ting, og som ikke stride imod Religionen, Landets Love og den Troeskab Broderskabet er deres Konge, det Høikongelige Huus og Fædrelandet skyldig, ligesom og at Compagniet ikke derved bringes udi nogen Bekostning.

§ 17.

Dersom nogen, som er forfalden i nogle af de Bøder som denne Anordning ommelder, eller som efter Dommernes Sigelse bør betales, og

ikke vil rette for sig, efter at han derom tvende gange er paamindet, maa han ikke bære ÆRE-TEGNET, men skal af ÆRE-TEGNETS Protocollen udslettes og anføres for hvad Sag han er udelukt; dog bliver han ei derved frie for at betale Bøderne.

§ 18.

Da det ganske Selskab staaer for og uddeler dette TEGN; saa er det paa Broderskabets Vegne, at Dommerne underskrive Patentet med videre som vedkommer dette ÆRE TEGN; men en Secretere har det udvalgt sig, og skal hans Embede og Pligt være:

- 1) At besørge Patentet og ÆRE-TEGNET til dem, som blive antagne til at bære samme; men Dommerne skulle modtage de derfor bekomne Penge.
- 2) Skal han, udi en igiennemdragen og med Selskabets Segl forsynet Protocol anføre dem, som blive med TEGNET beærede, og det med deres fulde For- og Til-Navne, deres Alder eller hvad Dag og Aar de ere fødte, deres Fødested, hvad Dag de have imodtaget ÆRE-TEGNET og udi hvilken Betiening de da vare; iligemaade hvad den af dem givne Skive giver tilkiende. Naar nogen dør, skal han anføre naar og hvor de ere døde, samt i hvilken Betiening; hvilken Protocol ordentlig skal holdes og nøie forvares, som noget der i Tiden endog kan give Efterretning om Familier og blive til Oplysning udi den danske Historie.
- 3) Han skal eengang om Aaret, som bliver imellem Juul og Nyt-Aar, forevise Broderskabet Protocollen om noget skulle være at erindre.

For sin Umage nyder han intet, og skal ansee det at være en Belønning nok at kunde foretage noget til Broderskabets Nytte og Anseelse.

§ 19.

Ligesom udi den foregaaende 16de Artikel af denne Anordning er meldet, at ingen, som bærer dette ÆRE-TEGN haver noget Fortrin for en anden Broder i Compagniet som ikke bærer det, da enhver i Selskabet i dette Tilfælde haver sin frie Villie, saa vedkommer ei heller denne Anordning noget af hvad som udi Skyde-Compagniets Artikler er fastsat, enten til Forandring eller Forbedring, Aftagelse eller Tillæggelse, men den bliver Skyde-Compagniets øvrige Anordninger ganske uvedkommende; Og omendskiønt udi denne Anordning meldes om Dommernes Kiendelse, hvorved forstaaes de nu værende Compagniets 4re Dommere som have vedtaget at bære dette ÆRE-TEGN; Saa om i Fremtiden enten alle Dommerne nogen eller een af dem ikke bære dette ÆRE-TEGN, skal i deres eller dens

Sted udvælges andre eller anden som bære ÆRE-TEGNET, til at kiende paa hvad som maatte forefalde denne Anordning vedkommende.

Kiøbenhavn den 16 Januar 1779.

Peter Thomsen.

<i>Hans Jørgensen.</i>	<i>Christian Berg.</i>
<i>Aage Kaasbøl.</i>	<i>Röttger Colsmann.</i>
<i>David Isac Hanson.</i>	<i>Michael Nitz.</i>
<i>Nicolaus Møller.</i>	<i>Hans Andreas Lund.</i>
<i>Carl Ferdinand Klemke.</i>	<i>Thomas Wissing.</i>
<i>Friderich Wilhelm Wivet.</i>	<i>Adam Plum.</i>
<i>Jacob Friderich Petersen.</i>	<i>Jens Olsen.</i>
<i>Mads Skifter.</i>	

Da ville Vi foreskrevne Anordning udi alle dens Ord, Clausuler og Puncter, saasom samme her oven indført findes, allernaadigst have confirmeret og stadfæstet, saa og herved confirmere og stadfæste, forbydendes alle og enhver herimod efter som foreskrevet staaer at hindre eller udi nogen Maade Forfang at gjøre, under Vor Hyldest og Naade. Givet paa Vort Slot Christiansborg udi Vores Kongelige Residence-Stad Kiøbenhavn den 27. Januarii Ao. 1779.

Christian R.

IX.

ANORDNING

OM

DET KONGELIGE KJØBENHAVNSKE SKYDESELSKAB OG DANSKE BRODERSKABS FORENING.

Vi Christian den Syvende af Guds Naade etc. gjøre alle vitterligt: at, eftersom Interessenterne i det Kongelige Kiøbenhavnske Skydeselskab og danske Broderskab for Os have andraget, at Selskabets nærværende Forfatning, efterat de paa dets Skydebane staaende nye Bygninger paa Interessenternes Bekostning ere blevne opførte, har foranlediget, at en ny, til Selskabets Orden, Hæder og Varighed sigtende Forening er anseet fornøden, i Stedet for de hidtil af Interessenterne indgangne Foreninger og Vedtægter, hvoraf Selskabets Convention af 20 December 1764, som under

19 April 1765 er confirmeret, bestaaer; hvorhos de have anholdt om Vor Confirmation paa den imellem dem den 25 September forrige Aar indgaaede og derhos in originali vedheftede Forening, hvoraf i Vort Danske Cancellie er indleveret en ligelydende Gienpart; Da ville Vi, efter saadan Ansøgning og Begiering, samt den af Os elskelige Oberpræsident, Borgemestere og Raad i Vor Kongelige Residens-Stad Kiøbenhavn derover afgivne Erklæring, have ovenmeldte Forening udi alle dens Ord, Clausuler og Punkter, saaledes som den her findes, confirmeret og stadfæstet, ligesom Vi og hermed confirmere og stadfæste samme; Forbydende alle og enhver herimod, eftersom forskrevet staaer, at hindre eller i nogen Maade Forfang at gjøre, under Vor Hyldest og Naade. Givet i Vor Kongelige Residens-Stad Kiøbenhavn den 20 November 1795.

Christian R.

Fra et i fordum Tid i Residents-Staden oprettet og under Navn af Hellig Trefoldigheds Laug i det danske Compagnie bekiendt Selskab, hvori Kong Christian den Tredie, høilovlig Ihukommelse, i Aaret 1542 indtraadde som Medlem, nedstammer det Skyde-Selskab, som nu fører Navn af det Kongelige Kiøbenhavnske Skyde Selskab og danske Broderskab.

Foruden at de fleste danske Konger i de senere Tider, ligeledes have viist dette Selskab den Naade, at indtræde derudi som Medlemmer, og ved Kongelig Gavmildhed og Privilegier at befordre dets Hæder og Varighed, har det endog allernaadigst behaget vor regierende Monark, som et endnu tydeligere Beviis paa allerhøist sammes udmærkede Naade, lige med andre Selskabets Interessenter, at give Skive og Præmier, hvilket ligeledes er skeet af flere det Kongelige Huses høie Personer.

Tid efter anden findes imellem Selskabets Interessenter adskillige Foreninger at være indgaaede; men da disse, efter Selskabets nærværende Forfatning, ikke i alle Dele synes at kunne være passende, saa er i en Generalforsamling besluttet at indgaae og oprette efterfølgende Forening, og derpaa allerunderdanigst at ansøge Hans Kongelige Majestæts allernaadigste Approbation.

Om Selskabets Administration.

1.

Selskabet skal bestandig have 4 Dommere og 4 Inspecteurer.

2.

Det paaligger Dommerne i Særdeleshed at vaage over de vedtagne Loves eller Foreningers Efterlevelse af Selskabets Medlemmer, og at befordre Selskabets Flor og Anseelse, tilligemed al muelig Orden i samme og dets Indretninger, ligesom og, i Forening med Inspecteurerne, at foranstalte og iværksætte hvad til den Ende maatte eragtes fornødent. Hvorimod dennem

overdrages Ret til at paadømme og afgjøre de Tvistigheder, som maatte forefalde imellem Brødrene, Selskabet eller Skydningen betreffende, hvormed enhver uden Paaanke skal være tilfreds.

3.

Ligeledes skulle Dommerne paa det sparsommeligste føre Bestyrelsen over Selskabets Penge og Eiendomme, og derfor een for alle og alle for een staae Interessenterne til Ansvar. De kunne indbyrdes forene sig om, i hvis Bevaring Selskabets Casse, daglige Protokoller, Regnskabsbøger med videre dertil hørende Dokumenter skulle være. Regnskaberne for Selskabet skulle være færdige til sidste April. Den første Torsdag i Mai Maaned skal en Generalforsamling holdes, til hvilken Dommerne forud 3 Gange i Aviserne indbyde Selskabets Interessenter. I denne Generalforsamling vælges 2 Revisorer, til at igiennemgaae disse Regnskaber saa betimelig, at Selskabets Administrations Besvarelse paa Revisorernes Antegnelser kan være færdig til sidste Maj. I samme Generalforsamling vælges ligeledes 3 Decisorer, hvilke derefter, i Tilfælde af Udsættelses Poster, foretage sig samme til Decision inden 14 Dage. Skulde Regnskabsførerne være misfornøiede med den afsagte Decision, forelægges samme i en overordentlig Generalforsamling, som til den Ende med en 14 Dages Varsel paa ovenanførte Maade sammenkaldes, hvorved Selskabets Beslutning efter de mødende Brødres fleste Stemmer indhentes, hvilken Beslutning det paaligger Decisorerne at see opfyldt. I Valg paa Revisorer og Decisorer, og naar Selskabets Beslutning i Henseende til Regnskabsvæsenet indhentes, haver Administrationen ingen Stemme, ligesom Revisorer og Decisorer heller ikke i sidste Tilfælde.

4.

De Selskabet tilhørende Sølvsager og andre Kostbarheder, gamle Fuglekongebaand, gamle Protokoller med videre, som ikkun sielden eller ved Høitideligheder føres i Brug, skulle Dommerne holde vel forvarede, under tilstrækkelig Laas og Lukke, og i saadan Orden, at samme stedse anstændigen kan fremvises.

Over alle Selskabets Eiendele have Dommerne i den i næstforrige Artikel ommeldte Generalforsamling at fremlægge et ordentligt og fuldstændigt Inventarium med Oplysning om dets Af- og Tilgang.

5.

Dommerne og Inspecteurerne skulle fælles have Tilsyn med Selskabets Bygninger og aarlig foranstalte sammes Vedligeholdelse; men naar noget af nyt skal opføres, eller nogen betydelig Reparation foretages, overlægges det Fornødne med kyndige Haandværksmestere, og derom gjøre Forestilling for Selskabet udi den aarlige Generalforsamling for de derved mødende Interessenter, for desangaaende at indhente Selskabets Beslutning.

Ved betydelig Reparation forstaaes det, som overstiger en Udgiwt af 50 Rdlr. aarlig.

6.

Hvert Aar fratræder den første Dommer sit Dommer-Embed. Valg til Dommer-Embede foranstaltes den første ugentlige Skydedag om Foraaret, hvilken Dag forud i Aviserne bekendtgøres, og skeer af de forsamlede Brødre, ved hvilket Valg Inspecteurerne fornemmelig komme i Betragtning, dog at Valget er frit, naar samme ikkun falder paa en, som eet Aar forhen har været ugentlig Skytte. Vælges en fratrædende Dommer igien og modtager Valget, bliver han dog den yngste, eller i Ordenen sidste Dommer. Ligeledes afgaaer hvert Aar den ældste Inspecteur, og dette Embede besættes til samme Tid paa samme Maade. Dør nogen Dommer eller Inspecteur, besættes hans Plads ved Valg strax. En Broder, som af gyldig Aarsag maatte undslaae sig for at modtage det Embede, hvortil han saaledes er valgt, maae tilkiendegive det uopholdelig, paa det at nyt Valg næste Skydedag derefter kan foretages.

7.

Administrationen haver Rettighed til at antage en Skriver, som tillige er Selskabets Bud, og igien afskedige ham, ifald hans Opførsel skulde give grundet Aarsag til deres eller Selskabets Misfornøielse. Dennes Forretninger bestaae i at føre Selskabets Skive- og Fugleskydnings-Protokoller og derved forefaldende Skriverie, samt at besørge de fornødne Tilsigelser, Selskabets Breve afleverede og Penge-Incassation med øvrige et Bud paa-liggende Pligter; hvorimod han nyder 60 Rdlr. aarlig Løn af Selskabets Casse. Til den ugentlige Skydning leverer han de fornødne Skiver imod 2 Marks Betaling for hver Skive. Ligeledes antages af Administrationen en Skudviser, til tydelig at vise, hvor Skuddene treffe med videre, imod Betaling af 2 Mark for hver Skydedag, og beholder han Træet af de brugte og cassetede Skiver.

8.

Naar den med Selskabets Forpagter nu gieldende Contract er udløben, paaligger det Administrationen at forelægge Selskabet i en Generalforsamling den Contract til Approbation, som med enten denne eller en anden Forpagter bliver at indgaae, hvorpaa saadan Contract oprettes paa hele Selskabets Vegne og underskrives af Selskabets Fuglekonge, dets Dommere og Inspecteurer.

9.

For Dommernes Møie og Nidkærhed for Selskabet, nyde de ikke anden Belønning end Selskabets Agtelse.

10.

Foruden de ved Inspecteurernes Embede anførte Pligter, skulle de paa Selskabets Vegne, i Henseende til dets Penge-Væsen, være Controlleurer

mod Dommerne, hvoraf flyder, at de bør gjøre sig nøie underrettede om, hvorvidt Selskabet nyder Vederlag for de Penge, som af Cassen udbetales. Førrend derfor nogen Regning af Dommerne udbetales, maae dens Rigtighed ved Paategning af 2de Inspecteurer være bevidnet. Selskabets Agtelse bliver ogsaa allene Inspecteurernes Belønning.

11.

Skulde nogen Misforstaaelse opkomme imellem Dommerne og Inspecteurerne, eller imellem nogen af dem indbyrdes, Selskabet vedkommende, som ikke venskabelig maatte være at bilægge, skal, naar nogen af Parterne det begiære, en overordentlig Generalforsamling sammenkaldes, hvilken vælger 5 af Selskabets Interessenter til Commissarier, som inden 14 Dage afsige Kiendelse, hvilken Kiendelse af Vedkommende uden Modsigelse efterkommes under Straf af Exclusion.

12.

I alle Tilfælde, hvorudi Administrationen foruden den aarlige Generalforsamling maatte finde det vigtigt og nødvendigt at indhente alle Selskabets Medlemmers Beslutninger, skal en Generalforsamling paa Skydebanen eller andet beleiligt Sted sammenkaldes, hvortil Indbydelsen skeer ved offentlig Bekiendtgjørelse 3de Gange i Aviserne. Over de derved af Administrationen gjørende Proponenda, afgives Beslutning ved fleste Stemmer, hvilken Beslutning skal ansees som bifaldet endog af de Brødre, som ikke ved Generalforsamlingen have mødt.

Om nye Medlemmers Antagelse.

13.

Foruden kongelige og førstelige Personer, fremmede Gesandter og Kiøbenhavns Borgere, kunne civile og militaire Embedsmænd og andre, som af Dommerne erkiendes Selskabet værdige og anstændige, antages som Medlemmer, efter at enhver, som agter at indtræde, skriftlig eller mundtlig er bleven anmeldt. Men skulde Dommerne mangle fornøden og tilstrækkelig Kundskab, om den til Indtrædelse anmeldtes gode Egenskaber, og derfor holde det betænkeligt paa egen Haand at indlemme ham i Selskabet, saa have de i næste Forsamling at bringe ham i Forslag for de tilstedeværende Brødre, hvis fleste Stemmer ved Ballotering afgjøre om han skal antages eller ikke.

14.

Den, der antages som Medlem af Selskabet, maae for Dommerne under sin Haand opgive hans fulde Navn og Titel, Fødested, Fødsels Aar og Dag, samt Embede eller Næringsvei. Ved Underskrift af Selskabets originale Love eller Foreninger, hvoraf ham tilstilles et trykt Exemplar,

forpligtes han til sammes Efterlevelse og til Betaling af de ham som Medlem paaliggende Udgifter.

15.

Enhver indtrædende Broder meddeles Selskabets af Dommerne underskrevne aabne Brev til Bekræftelse paa hans Antagelse, tilligemed Selskabets allernaadigst approberede Ære-Tegn, hvorfor han betaler 10 Rdlr., foruden 5 Rdlr. Indtrædelses-Penge til Selskabets Casse. Saa er han og forpligtet, inden et Aars Forløb efter Indtrædelsen, at give til Selskabet sin malede Skive med tilhørende Præmier. I Mangel deraf erindrer Administrationen ham skriftlig. Opfylder han da ikke saadan sin Forpligtelse inden 2 Maaneder, tilkiendegiver Administrationen for Selskabet i næste Forsamling, at han i Følge Lovene ikke ansees for Medlem, hvorefter Ære-Tegnet ham affordres.

16.

Da det er billigt, at de, som nu indkomme i Selskabet og forefinde til Benyttelse og Brug i Selskabets Samqvem saa betydelige paa de ældre Brøders Bekostning opførte Bygninger og anskaffede Eiendomme, der fordre aarlige Udgifter til Renters Udredelse og Vedligeholdelse, heri tage nogen Deel, saa skal enhver fra denne Forenings Dato indtrædende Broder i de 6 første Aar fra hans Indlemmelse give til Selskabets Casse 5 Rdlr. aarlig, dog fritages han for dette aarlige Bidrag naar han ved Indtrædelsen betaler eengang for alle 20 Rdlr.

Om den ugentlige Skiveskydning.

17.

Den ugentlige Skiveskydning foretages om Onsdagen, og begynder hvert Aar i Maj Maaned, og vedvarer indtil September Maanedes Udgang. I Maj, Junii og Julii Maaneder begyndes med Skydningen om Eftermiddagen Klokken 3, og i August og September Maaneder Klokken 2 præcise.

18.

Enhver ugentlig Skytte skal være forsynet med eget Riffelgevær, som ikke maae føre større Kugler, end at deraf gaae 12 paa Pundet. Ingen maae gjøre Skud for sig selv, uden af eget Gevær, med mindre samme under Skydningen maatte blive beskadiget eller ubrugbart.

19.

For ugentlige Skytter erkiendes allene de, som derfor paa en Subscriptions-Liste have tegnet sig. Dog er det enhver af Selskabets Brødre uformeent, naar han selv vil skyde og er forsynet med eget Gevær, at tage Deel i Skydningen til en ny Brøders malede Skive om Præmier, endskiønt han ikke haver tegnet sig for ugentlig Skytte. Den Broder, som

giver Præmier, er det allene tilladt samme Dag at lade en Anden skyde for sig; dog maae den, som gjør Skuddet, ikke dertil bruge det samme Gevær, hvoraf han skyder for sig selv.

20.

Den malede Skive, som af en ny Interessent gives, maae være af sædvanlig Figur og Størrelse, og være forsynet med Giverens Navn og den Dags Datum, paa hvilken den gives.

Befindes Maling eller Devise paa samme at indeholde noget anstødeligt eller uanstændigt, saa have Dommerne Ret til at kassere saadan Skive, og Giveren skal være forpligtet til at levere en forandret Skive i Stedet for den kasserede. Den Dag en malet Skive saaledes maatte blive kasseret, bruges en hvid Skive til Skydningen om Krandsen; men en paafølgende Skydedag derefter bruges den leverende forandrede Skive til Skud om Ridderen.

De Præmier, som gives tilligemed malet Skive, skulle ikke være under den Værdie, som i den den 27 Januar 1779 allernaadigst confirmerede Anordning om Compagniets Æretegn § 9 er fastsat.

21.

Naar det indtreffer, at en ugentlig Skydedag ingen malet Skive er givet at skyde efter, saa skeer Skydningen efter en hvid Skive.

Præmierne for beste Skud til saadan Skive, maae i det mindste være af Værdie, nemlig: 1. Krandsen: 10 Rdlr. 2. Ridderen: 4 Rdlr. og 3. Lykkedaleren: en Medaille eller Mynt 2 Rdlr. eller 9 Mk., og gives af een efter 19. Artikel for ugentlig Skytte sig tegnet Broder; hvorved den Orden iagttages, at den skal tilfalde een efter anden, ligesom hans Alder i Selskabet befindes, at give disse Præmier, hvoraf de 2de første forsynes med Giverens Navn og Datum; og til destomere Sikkerhed for Præmiernes Anskaffelse, er enhver ugentlig Skytte forpligtet, ved Subscriptionen eller ved de ugentlige Skydeøvelsers Begyndelse, at deponere 16 Rdlr. i Selskabets Casse, hvilke Penge gives ham tilbage, naar han selv anskaffer Præmierne til ovenmeldte Værdie; men i Mangel deraf eller i Tilfælde af Dødsfald eller Fraværelse, bekostes disse Præmier for de deponerede Penge, af Dommerne.

Naar Skyde-Omgangen er til Ende, skeer ny Subscription af dem som fremdeles, paa saadanne Vilkaar, ville indgaae som ugentlige Skytter.

22.

End videre skydes ugentlig til Skive om Præmier af Penge, hvortil enhver Skytte, som møder, gjør Indskud af 1 Rdlr. Disse Præmier inddeles efter den sædvanlige Proportions-Liste. Om saadanne Præmier tilledes ogsaa en Giest, som ikke er Medlem, at skyde.

23.

Fuglekongen gør det første Skud til Skiverne, dernæst den som giver malet Skive, om han selv kan skyde, i andet Fald kan en anden Broder, som han selv vælger, skyde for ham. Derefter skyde Dommerne, Inspecteurerne og de øvrige Skytter, enhver efter det af ham tagne og paa den ophængte Liste anførte Nummer. Ingen maae, under 32 Skillings Straf til Selskabets Fattigkasse for hver Gang, tage eller lade tage sit Nummer fra den Liste, som allerede er leveret til Skudviseren, men finder nogen for godt at lade sit Skud gaae forbi i en Omgang, da skal han betids melde det for en af Inspecteurerne, som foranstalter, at Skrивereren derefter besørger Nummer-Listerne forandrede, alt for at forekomme Uorden og Ophold.

24.

Naar Skytten har sit Gevær paa Anlægget, skal han, førend han lægger Fængkruddet paa Panden, lydelig ringe med den derhos hængende Klokke under Straf af 8 Skilling til Fattigkassen, men forsømmer han aldeles at ringe, førend han skyder, bøder han 64 Skilling.

Slaaer Geværet Klik eller Fængkruddet brænder forgiæves af, skal Skytten bøde 1ste Gang 4 Skilling, 2den Gang 8 Skilling, men for 3die Gang bødes ingen Penge, men han mister sit Skud i den Omgang.

25.

Befinder nogen Skytte under Skydningen nogen Urigtighed ved Skudviisningen, da bør en af Dommerne eller Inspecteurerne være villig til at følge med Skytten for at undersøge Sagen. Ellers maae ingen, som finder Fornøielse i at være nede ved Skiverne for at see de giorte Skud, medens der marqveres, stille sig midt for Skiven, under Straf af 8 Skilling til Fattigkassen.

26.

Opkommer Tvistighed imellem Skytterne om det beste Skud, da have Dommerne Ret til derudi at kiende og dømme; men da alle Kugler ikke ere lige store, saa skulle Skuddene maales og bedømmes efter Kuglernes Centrum og ikke efter deres yderste Rand, og til den Ende skal bruges dreiede Propper, som ere indrettede for alle Calibre og forsynede med Messing Centrum, hvilket Dommerne for sig allene, og ej i de Paagiældendes eller Selskabets Nærværelse, bør nøie undersøge og derefter bestemt og offentlig afsige Kiendelse, som uden Appel bør gielde. Befindes de omtvistede Skud lige gode, saa stikkes eller skydes til en anden Skive af de vedkommende Skytter. Skulde derimod ikke være Qvæstion om beste Skud, men om Points, da blive disse i Forhold til Kuglehullets Rand at beregne.

27.

Hver ugentlig Skydedag skulle i det ringeste to Dommere og en Inspecteur, eller en Dommer og to Inspecturer være tilstede ved Skydningen.

I Mangel deraf, skal enhver af de borteblivende Dommere og Inspecteurer bøde 16 Skilling til Fattigkassen, da de, som forhindres i at møde, betimelig kan og bør melde deres Forfald for de øvrige; og i saadant Tilfælde besættes for den Dag den eller de Udeblivendes Post efter fleste Stemmer med en eller flere af Skytterne.

28.

Inspecteurernes Pligt bliver det at paasee, at Multerne til Fattigbøssen strax erlægges.

29.

I det Værelse, hvor Geværerne lades, og i den Gang, hvor der skydes, maae under Skydningen ikke findes noget Slags Ild, af hvad Slags eller under hvad Paaskud det maatte være. Forseer nogen sig herimod, da bøde han hver Gang 16 Skilling til Fattigkassen.

30.

Enhver, som vil skyde efter Skiven, maae indfinde sig og skyde, før end Omgangen er forbi og der er bleven begyndt paa en anden Omgang; I andet Fald kan han ikke tage Deel i den tilendebragte Omgang.

31.

Den Skytte, som ved Skiveskydningen i eet Aar har vundet 2 Sølv-Præmier af eet Slags, enten Krands, Riddere eller Lykkedalere, kan af samme Slags i samme Aar ikke vinde flere.

Om den aarlige Fugleskydning og Fuglekongen.

32.

Den aarlige Skydning til Konge-Fuglen, skeer paa en beqvem Dag, som Fuglekongen, Dommerne og Inspecteurerne dertil bestemme, naar det ikke maatte behage Hans Kongelige Majestæt derudi at befale Forandring.

33.

Til hans Majestæt Kongen og det Kongelige Huus have Fuglekongen og Selskabets Dommere i Anledning af saadan berammet Fugleskydning at gjøre allerunderdanigst Anmeldelse og Indbydelse.

34.

Ingen, som ikke er Medlem af Selskabet, kan tage Deel i denne Skydning, undtagen fremmede Prindser, Ministre, de Kongelige Collegiers Medlemmer og andre, som paa Selskabets Vegne dertil skriftlig blive indbudne.

35.

Fuglekongen anmoder den Broder, som er betroet at skyde for Hans Majestæt Kongen, at følge med sig i Procession til Skydebanen, men i dennes Forfald følger Selskabets ældste Dommer med Fuglekongen.

36.

I Processionen, saavel til som fra Skydebanen, følge, foruden Dommerne og Inspecteurerne, de Brødre, som Leiligheden det tillader, og som finde Behag derved at vise den tilbørlige Hæder og Agtelse for Fuglekongen og Selskabet.

37.

For Deres Kongelige Majestæter og det Kongelige Huus bliver skudt af dem, som dette allernaadigst bliver betroet. For andre, som ikke ere tilstede eller ikke kunne skyde, tillades Commissions-Skud, og for dem, som ikke selv have udseet sig Commissionair, skeer Valg til en saadan ved Lodtrækning, under Bestyrelse af den ældste Dommer og den ældste Inspecteur. Ingen Skytte maae have flere end 2 Commissions-Skud, eller skyde Commissions-Skud af samme Gevær, hvormed han skyder for sig selv. Ikke heller maae flere end to Personer skyde af eet Gevær.

Ligesaa maae ingen omgaaes eller skyde med en andens Gevær uden hans Tilladelse.

For hver af disse Reglers Overtrædelse skal den Skyldige bøde 64 Skilling til Fattigkassen.

38.

Enhver Skytte skal paa sin venstre Arm have hæftet de Nummere, for hvilke han skyder, og de Geværer, hvoraf der skydes, skulle være forsynede med de rette Skyde-Nummere, som besørges ved det første Skud af samme, under Straf af 8 Skilling til Fattigkassen.

39.

Ingen Riffel maae bruges ved Fugleskydningen, hvis Calibre udfordrer færre Kugler end 10 paa Pundet.

40.

Geværerne skulle omgaaes med yderste Varsomhed og Forsigtighed og altid bæres perpendiculair eller med Piben op mod Luften.

Hvo som befindes at bære et Gevær horizontal, eller og saaledes, at om Skuddet ved en Hændelse gik løs, nogen Skade kunde være at befrygte, skal bøde hver Gang 32 Skilling til Fattigkassen, og fra denne Straf fritages ingen Person, enten han er Medlem, Lader eller Opvarter; for den sidste bliver Skytten pligtig at betale, formedelst Mangel af Underretning om den rette vedbørlige Omgang med Geværet. Den samme Straf finder

ogsaa Sted over den, som maatte lægge Fængkrud paa Panden, førend Anlægget gøres ved Pælen. Dette vigtige Opsyn og Straffens Indkrævelse paalægges ethvert Medlem, da det er enhver's Pligt at søge Ulykke forebygget.

41.

For den første Gang et Gevær klikker eller brænder for, betales 4 Skilling, anden Gang 8 Skilling, men tredie Gang gaaer Skuddet forbi.

42.

Kongefuglen skal forfærdiges i Skikkelse af en Papegøie, af saadan Størrelse, og saavel i Henseende til Træet som Jernet af saadan Beskaffenhed, som Dommerne og Inspecteurerne eragte tienligst og meest overensstemmende med Selskabets Ønske og Øiemed. Jernet, hvormed den beslaaes, skal forsynes med 5 Gevinst-Nummere, nemlig: Nr. 1 for Hovedet, Nr. 2 for Halen, Nr. 3 for høire Vinge, Nr. 4 for venstre Vinge og Nr. 5 for Ringen i Nebbet.

Brystpladen faaer ingen Nummer, da det sidste Stykke Jern af samme, som ved Skydningen falder, bestemmer Kongegevinsten.

43.

Gevinsterne, 6 i Tallet, skulde være af Sølv, og efter allernaadigst Tilladelse ved Rescript af 29 Maj 1761 zires med Hans Kongelige Majestæts Navn og Krone.

Men i Henseende til Sølvarbeidet, hvoraf samme skulle bestaae, saa paalægges det Dommerne hvert Aar, 6 Uger førend man agter at foretage Fugleskydningen, derom at gjøre Forslag for det en ugentlig Skydedag paa Skydebanen forsamlede Selskab, for desangaaende at erfare de fleste Brødres Formening, hvilken efter Muelighed og Omstændighederne bliver at følge.

Dog maae Kongegevinsten stedse i det mindste være af 120 Rdls. Værdie, og de øvrige 5 Gevinsters Værdie i Forhold derefter indrettes.

44.

I de ved Fuglestangen til Brødrenes Forsamling opslagne Telte skulde saa mange af denne Forenings-Artikler, Fugleskydningen vedkommende, som fornødne eragtes, være ophængte til enhver Broders Eftersyn og Underretning.

45.

Det første Skud er Hans Majeslæt Kongens, det andet Hendes Majestæt Dronningens, det tredie Hans Kongelige Høihed Kronprindsens og de næstfølgende det Kongelige Huses øvrige Høie Personers. Næst derefter skyder Fuglekongen, og siden de øvrige Interessenter efter enhver's Nummer.

46.

Fra Fuglekongens Skud besørge Inspecteurerne de 6 nærmest paafølgende Skytters Nummere opraabte, som da skulle være paa Pladsen med deres ladte Geværer, og saasnart en har skudt, skal hans nærmeste Eftermand strax træde frem til Skydepælen for at lægge an, under Straf af 16 Skilling hver Gang til Fattigkassen. Men om nogen, efter at være bleven paaraabt 3de Gange, ikke er tilstede eller indfinder sig, naar hans Tour til at skyde er forhaanden, da mister han aldeles sit Skud i den Omgang.

47.

Den, som ellers skyder førend hans Formand, skal bøde 32 Skilling til Fattigkassen. Falder ved saadant Skud noget Gevinst-Stykke ned, da skal Gevinsten tilhøre Formanden, som det med Rette tilkom at skyde. Ligeledes forholdes, om tvende skulde skyde paa een Gang, saaledes at det ikke kunde bedømmes, hvis Skud der var det første, da den, som har det første af disses Nummere tilkommer den nedskudte Gevinst.

48.

Den som selv eller ved en anden nedskyder et af de i 42. Artikel anførte Jernstykker, hvorpaa Nummer findes, tilfalder den med Nummeret forbundne Gevinst; men nedfalder flere end et Gevinststykke ved et Skud, da tilkommer Skytten den første, om det endog var Kongegevinsten, og i saadant Fald bliver af samtlige Interessenter skudt til Skiven om den anden eller de flere Gevinster. En lige Skiveskydning om en Gevinst skal ogsaa have Sted, naar noget Jern nedskydes i saa smaae Stykker, at dets Nummer ikke kan kiendes eller findes.

49.

Fuglekonge-Gevinsten og Værdigheden tilfalder den, ved hvis Skud det sidste Stykke Jern af Fuglens Brystplade fra Fuglestangen nedfalder, dog ikke undtagen han boer eller opholder sig i Kiøbenhavn eller hører under denne Stads Jurisdiction. Skulde Kongegevinsten nedskydes af eller for nogen anden, som altsaa ikke kan antages som Fuglekonge, da bliver det ved beste Skud til Skiven af de øvrige Interessenter at afgjøre, hvem i hans Sted skal blive Fuglekonge. Derimod skal et saadant Medlem, ved hvis Skud Kongegevinsten nedfaldt, af Selskabet tilstilles et Stykke forarbejdet Sølv, af Værdie 20 Rdlr. i det mindste, med en derpaa passende Inscription.

Nedfalder Kongegevinsten for en indbuden Skytte, som vel boer eller opholder sig i Kiøbenhavn, men ikke er Broder i Selskabet; da bør denne ufortøvet at erklære sig villig til at indtræde som Medlem i Selskabet og underkaste sig de dermed forbundne Pligter. I modsat Fald frasiger han sig al Deel i Kongegevinsten og Værdigheden, hvorom, ligesom i ovenmeldte Tilfælde, bliver skudt til Skiven.

50.

Den nye Fuglekonge overleveres Kongegevinsten af den ældste Dommer, som ligeledes uddeler de øvrige fem Præmier til dem, der samme have vundet.

51.

Alle ved Fugleskydningen tilstedeværende Interessenter skulle være forbundne at forsamle sig, for i Processionen at ledsage Fuglekongen fra Fuglestangen til Spisesalen, og maae ingen af dem tillades i Forveien at gaae op paa Spisesalen for der at udsøge sig Sæde, eller at være der, naar Fuglekongen kommer med sit Følgeskab, under 2 Rdlrs. Mulet til Selskabets Fattigkasse.

52.

Fuglekongen indtræder først i Spisesalen og indtager den ved Spisebordet øverste for ham bestemte Plads. Den, som ledsagede Fuglekongen, tager Plads paa hans venstre Side, indtil Selskabet har faaet en ny Fuglekonge, da denne, førend Kongebaandet er blevet ham omhængt, skal beklæde dette Sæde. Lige overfor Fuglekongen, paa den anden Side af Bordet, tage Dommerne Plads. De øvrige Brødre tage Sæde, ligesom de ere indkomne, uden nogen i den Henseende iagttagende Rang eller Fortrin.

Inspecteurerne fordele sig ved Bordet, for at kunne have Indseende, at Opvartningen overalt gaaer ordentlig.

53.

Fuglekongen har allene Ret til at forkynde de Skaaler, som ved Bordet offentlig skal drikkes under Kanonernes Løsning; men hans egen Skaal proponeres af Dommerne. Hvo ellers af Selskabet udraaber nogen Skaal, til offentlig at drikkes af Forsamligen, paadrager sig en Mulet af 1 til 4 Rdlr. efter Sagens Beskaffenhed og Dommernes Kiendelse.

54.

Dersom den aftrædende og den tiltrædende Fuglekonge begge ere tilstede ved Spisebordet, staae de op fra deres Sæde, efter at Selskabet ved en Skaal har aflagt dets Taksigelse til den første, da denne selv tager Kongebaandet af sig, og ved Medhielp af den første Dommer dermed beklæder den nye Fuglekonge, som derpaa indtager den forriges Plads og under Kanoners Løsning lykønskes af Broderskabet.

55.

Skulde Fuglekongen være død, syg eller bortreist i Embeds-Forretninger, og derfor ikke kunde være tilstede ved Fugleskydningen, da tilkommer det den ældste Dommer at gaae i hans Sted, dog at Kongebaandet af ham ikke bæres omhængt.

Men i Tilfælde at en ny Fuglekonge ikke skulde være eller komme tilstede ved Processionen eller Spisebordet, da indtager den, som gjorde

hans Skud, den ham bestemte Plads, dog uden at beklædes med Kongebaandet, hvilket ved Pladsernes Omskiftning lægges paa Kongegevinsten; men næste Skydedag derefter, naar Fuglekongen kan komme tilstede, omhænges ham Baandet ved den ældste Dommer, under Salut af Kanoner.

56.

Fuglekongen tilkommer i alle Broderskabets Forsamlinger øverste Rang og Sæde, og underskriver først og i en Linie for sig selv alle de Selskabet vedkommende Breve og Documenter, som udstædes af Selskabets Administration, i hvis Beraadslagninger han haver Stemme, endogsaa den afgjørende, naar samme ere lige.

57.

Skulde Selskabets Administration, formedelst et eller andet under Fugleskydningen indtræffende Tilfælde, som ikke forud kan sees eller bestemmes, finde sig beføiet til at gjøre nogen slags Indretning og Foranstaltning til bedre Orden og Nytte; saa skal enhver Interessent være forpligtet at holde sig i alle Dele samme efterrettelig. Den, som efter herom at være underrettet, i saa Tilfælde forseer sig, underkaster sig Straf af 1 til 5 Rdlr. til Selskabets Fattigkasse, efter Sagens Beskaffenhed og samtlige Dommeres Eragtning.

58.

Enhver Interessent i Fugleskydningen nyder, for den af ham dertil tagne og betalte Billet, den første Skydedag fri Andeel i Beværtningen, men paa de øvrige Fugleskydningsdage, maae hver betale hvad af Verten efter Billighed forlanges.

59.

Da af Betalingen for de til Fugleskydningen anbringende Billetter Udgifterne skulle bestrides ikke allene for Spise- og Drikkevare, men Musik, Kanon-Krud, Arbeidsløn, Opvartning med videre; saa paaligger det Selskabets Dommere paa det nøieste at accordere om Beværtningen, og i øvrigt for Selskabets Kasse at spare alt hvad mueligt er og Anstændigheden vil tillade.

Om Selskabets Fattigkasse.

60.

Alle Mulcter tilflyde Selskabets Fattigkasse. Denne Kasses Indtægter samles og anvendes efter den Anordning, som under 4 September 1778 af Selskabet er vedtaget. Ved alle Selskabets Skyde-Øvelser iagttage Inspecteurerne Mulcternes Erlæggelse til denne Kasse.

Om Salut med Kanonerne.

61.

For Hans Majestæt Kongen	27	Skud.
— Hendes Majestæt Dronningen	27	—
— Hans Kongelige Høihed Kronprindsen	21	—
— Hans Kongelige Høihed Arveprindsen	15	—
— De Kongelige Prindsesser	15	—
— Fuglekongen	9	—

62.

Ved Dommernes Ankomst paa Pladsen ved Fuglestangen med de i Procession bragte Sølv-Gevinster salutes med 9 Skud.

63.

For Hans Majestæt Kongens Skud i hver Omgang salutes paa sædvanlig Maade.

64.

Ved Fuglekongens Skud, og naar nogen Gevinst er nedfalden, gives 3 Skud, men naar Kongegevinsten falder, 9 Skud. Naar Omgangen er forbi gives 1 Skud til Signal.

65.

Ved offentlige Skaaler under Maaltidet gives for de Kongelige Personer de i 61. Artikel bestemte Skud, men ellers ikke høiere end 9 Skud.

66.

Naar nogen af de Høikongelige Personer giver Skive til Selskabet, skeer ved Høisammes Skud den reglerede Salut.

67.

Den første Dag, den aarlige Skiveskydning begynder, og ligeledes den sidste Dag, naar samme ophører, skeer 9 Skud.

68.

Naar nogen som har været Selskabets Fuglekonge, bliver begravet eller bisat i Kiøbenhavn skal, til disses Æreminde, imedens Liget føres fra Sørgehuset, paa Skydebanen skydes 27 Kanonskud, eet for hver Minut, og den Afdødes Skive skal imidlertid omhængt med sort Flor være opsat paa den sædvanlige Skivestang.

Den Kongelige Kiøbenhavnske Skydebane, den 25 September 1794.

X.

KILDEANGIVELSER OG NOTER.

a. Kildeangivelser.

- Aarsberetning for det Kongelige Københavnske Skydeselskab 1822—1900.
 Bendtzen, J. Guds Legemes Lav eller Papegøjegildet i Aalborg.
 Broderbog af 1542.
 Broderbog af 1896.
 Bruun, C. København. 2 Bind.
 Deliberations- og Resolutionsprotokol for det Kgl. Københavnske Skydeselskab 1799—1901.
 Erslew, Chr. Danmarks Historie, den senere Middelalder.
 Hejse, C. Danmarks Historie, 1481—1536.
 Lund, Troels. Danmarks og Norges Historie. 10de Bind.
 Nielsen, N. P. Hellig Trefoldighedsgilde udi det danske Compagnie eller det Kgl. Kjøb. Skydeselskab og danske Broderskabs Historie.
 Nielsen, O. Københavns Historie og Beskrivelse, 8 Bind.
 Nielsen, O. Københavns Diplomatarium (K. D.), 8 Bind.
 Nyrop, C. Danmarks Gilde og Laugsskraaer I.
 Pontoppidan, E. Origenes Hafniensis.
 Reitzel, C. Kronologisk Fortegnelse over de i Skydehuset ophængte Fuglekonge Skiver 1756—1895 (Manuskript).
 Reitzel, C. Fortegnelse over de i det Kgl. Københavnske Skydeselskab og danske Broderskab bevarede Medlemsskiver 1752—1896.
 Resen. Inscriptiones.
 Sangbøger for det Kgl. Københavnske Skydeselskab 1798, 1799 og 1885.
 Tvermoes. Collectanea af Adresseavisen fra 1759—1799 vedrørende det Kgl. Københavnske Skydeselskab og danske Broderskab.
 Wiwet, F. V. Kort Efterretning om det Kgl. Københavnske Skydeselskab i det danske Compagnie. 1779.
 Wiwet, F. V. Det danske Compagnie eller Københavnske Skyde Selskabs Forfatning og Historie til 1770 (Manuskript I).
 Wiwet, F. V. Det danske Compagnie eller Københavnske Skyde Selskabs Forfatning og Historie til 1785 (Manuskript II).
 Wiwet, F. V. Tale, holden i det danske Compagnie den 10. Maj 1787.
 Rigsarkivet og Raadstuarkivet.

b. *Noter.*

I. Fra Oprettelsen til Aaret 1542.

¹⁾ og ²⁾ O. Nielsen I. 211. ³⁾ Chr. Erslew 89. ⁴⁾ K. D. I. 33. ⁵⁾ C. Bruun I. 19. ⁶⁾ Chr. Erslew 89. ⁷⁾ K. D. I. 62. ⁸⁾ E. Pontoppidan 116. ⁹⁾ C. Nyrop I. 536. ¹⁰⁾ N. P. Nielsen 16. ¹¹⁾ K. D. I. 164. ¹²⁾ F. V. Wiwet, Tale 8. ¹³⁾ N. P. Nielsen 18. ¹⁴⁾ og ¹⁵⁾ Bilag I. 7. ¹⁶⁾ K. D. I. 542. ¹⁷⁾ Ny kgl. Samling 688 b. ¹⁸⁾ K. D. II. 260. ¹⁹⁾ Bilag I. 7. ²⁰⁾ Konversationslexicon og Trap. ²¹⁾ Bilag I. 8. ²²⁾ K. D. VI. 176. ²³⁾ C. Nyrop I. 733. ²⁴⁾ K. D. I. 222. ²⁵⁾ K. D. I. 209. ²⁶⁾ K. D. I. 211. ²⁷⁾ C. Bruun I. 248. ²⁸⁾ K. D. II. 207. ²⁹⁾ K. D. I. 364. ³⁰⁾ K. D. I. 341. ³¹⁾ K. D. VI. 19. ³²⁾ C. Hejse 31. ³³⁾ C. Bruun I. 285.

II. Fra 1542—1650.

¹⁾ Wiwet II. 74. ²⁾ Wiwet II. 76. ³⁾ O. Nielsen II. 177. ⁴⁾ Wiwet II. 144—146. ⁵⁾ Sjæll. Reg. 1580. ⁶⁾ Ny kgl. Samling 688 c. ⁷⁾ O. Nielsen III. 233. ⁸⁾ Julius Bendtzen 21. ⁹⁾ Julius Bendtzen 28. ¹⁰⁾ E. Pontoppidan 230. ¹¹⁾ C. Bruun I. 250. ¹²⁾ K. D. III. 208. ¹³⁾ K. D. III. 525. ¹⁴⁾ N. P. Nielsen 53. ¹⁵⁾ Troels Lund 107. ¹⁶⁾ Wiwet II. 66. ¹⁷⁾ Wiwet, Tale 17. ¹⁸⁾ Resen 288. ¹⁹⁾ N. P. Nielsen 55. ²⁰⁾ K. D. V. 316. ²¹⁾ C. Bruun I. 581. ²²⁾ O. Nielsen III. 209. ²³⁾ Sjællandske Registre 1619. ²⁴⁾ N. P. Nielsen 57. ²⁵⁾ K. D. VI. 578. ²⁶⁾ Sjæll. Reg. 1661.

III. Fra 1650—1751.

¹⁾ Julius Bendtzen 37. ²⁾ N. P. Nielsen 59. ³⁾ Skatkammerarkiv ^{30/5} 1671. ⁴⁾ O. Nielsen IV. 284. ⁵⁾ O. Nielsen IV. 294. ⁶⁾ Wiwet II. 191. ⁷⁾ Wiwet II. 195. ⁸⁾ O. Nielsen V. 215. ⁹⁾ Wiwet II. 206. ¹⁰⁾ Wiwet II. 211. ¹¹⁾ N. P. Nielsen 84. ¹²⁾ Wiwet I. 91. ¹³⁾ Wiwet II. 214.

IV. Fra 1751—1901.

¹⁾ Raadstuarkivet. ²⁾ Wiwet II. 242. ³⁾ Wiwet II. 249. ⁴⁾ Wiwet I. 90. ⁵⁾ C. Reitzel Medlems Skive. ⁶⁾ Wiwet I. 165. ⁷⁾ Wiwet I. 114. ⁸⁾ Wiwet I. 117. ⁹⁾ Collectanea 5. ¹⁰⁾ Collectanea 14. ¹¹⁾ Wiwet I. 155. ¹²⁾ Collectanea 22. ¹³⁾ Wiwet II. ¹⁴⁾ Fundatsens § 9 c. ¹⁵⁾ Wiwet II. 33. ¹⁶⁾ Kort Efterretning 35. ¹⁷⁾ N. P. Nielsen 110. ¹⁸⁾ N. P. Nielsen 110. ¹⁹⁾ Resolutionsprotokol for 1786. ²⁰⁾ Collectanea 142. ²¹⁾ Wiwet, Tale 36. ²²⁾ Raadstuarkivet. ²³⁾ N. P. Nielsen 18. ²⁴⁾ Wiwet, Manuskript II. Fortale. ²⁵⁾ Wiwet, Manuskript II. 18. ²⁶⁾ Collectanea 32. ²⁷⁾ Sangbog 1799 Nr. 75. ²⁸⁾ Resolutionsprotokol 1802. ²⁹⁾ N. P. Nielsen 116. ³⁰⁾ Sjæll. Reg. 1811. ³¹⁾ Maalebrev af 1812. ³²⁾ N. P. Nielsen 117. ³³⁾ Resolutionsprotokol 1813. ³⁴⁾ Resolutionsprotokol 1825. ³⁵⁾ Resolutionsprotokol 1828. ³⁶⁾ Resolutionsprotokol 1829. ³⁷⁾ Kongefugleskydningen 1836. ³⁸⁾ Skrivelse af 1. August 1836. ³⁹⁾ Broderbogen af 1542. ⁴⁰⁾ Resolutionsprotokol 1848. ⁴¹⁾ Resolutionsprotokol 1863. ⁴²⁾ Sangbog af 1885 Nr. 75. ⁴³⁾ Resolutionsprotokol 1887. ⁴⁴⁾ Aarsberetning 1887, 22. ⁴⁵⁾ Aarsberetning 1888, 19. ⁴⁶⁾ Resolutionsprotokol 1895. ⁴⁷⁾ C. Reitzel, Fuglekongeskiver. ⁴⁸⁾ Aarsberetning 1896, 23. ⁴⁹⁾ Aarsberetning 1898, 22. ⁵⁰⁾ Aarsberetning 1898, 30. ⁵¹⁾ Aarsberetning 1899, 22. ⁵²⁾ Aarsberetning 1900, 22.

Rettelser:

Side 32. Aarstallet »1591« skal staa under den latinske Indskrift.

— 39. 15 L. f. o. Tallene »49« og »328« rettes til »50« og »329«.

REGISTER.

Selskabets Historie.

	Side
I. Fra Oprettelsen til Aaret 1542	1.
II. Fra 1542—1650	21.
III. Fra 1650—1751	42.
IV. Fra 1751—1901	62.
Selskabets Fuglekonger	134.
Selskabets Sølvskat m. m.	139.
Inskriptioner paa Fuglekongeskilte	141.

Bilag.

I. Skraa af 23. Maj 1447	3.
II. Skraa af 22. Maj 1582	8.
III. Anordning om en Skydebane af 17. Juli 1673	18.
IV. Artichler for Skydebanen udenfor Nørre Port af 8. September 1694	23.
V. Articler for Skydekompaniet i Kjøbenhavn af 20. August 1751	27.
VI. Konfirmation paa en Konvention af 19. April 1765	30.
VII. Anordning af 27. November 1776 om Selskabets Segl	36.
VIII. Anordning af 27. Januar 1779 om Selskabets Æres-Tegn	37.
IX. Det Kgl. Kjøbenhavnske Skydeselskabs og danske Broderskabs Forfatning af 20. November 1795	42.
X. Kildeangivelser og Noter	57.

